VINDICIAE THEOLOGICAE ADUERSUS VERBI DEI CORRUPTELAS...

Johannes Paludanus

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
37MG
2

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

52-D-54

Digitized by Google

Digitized by Google

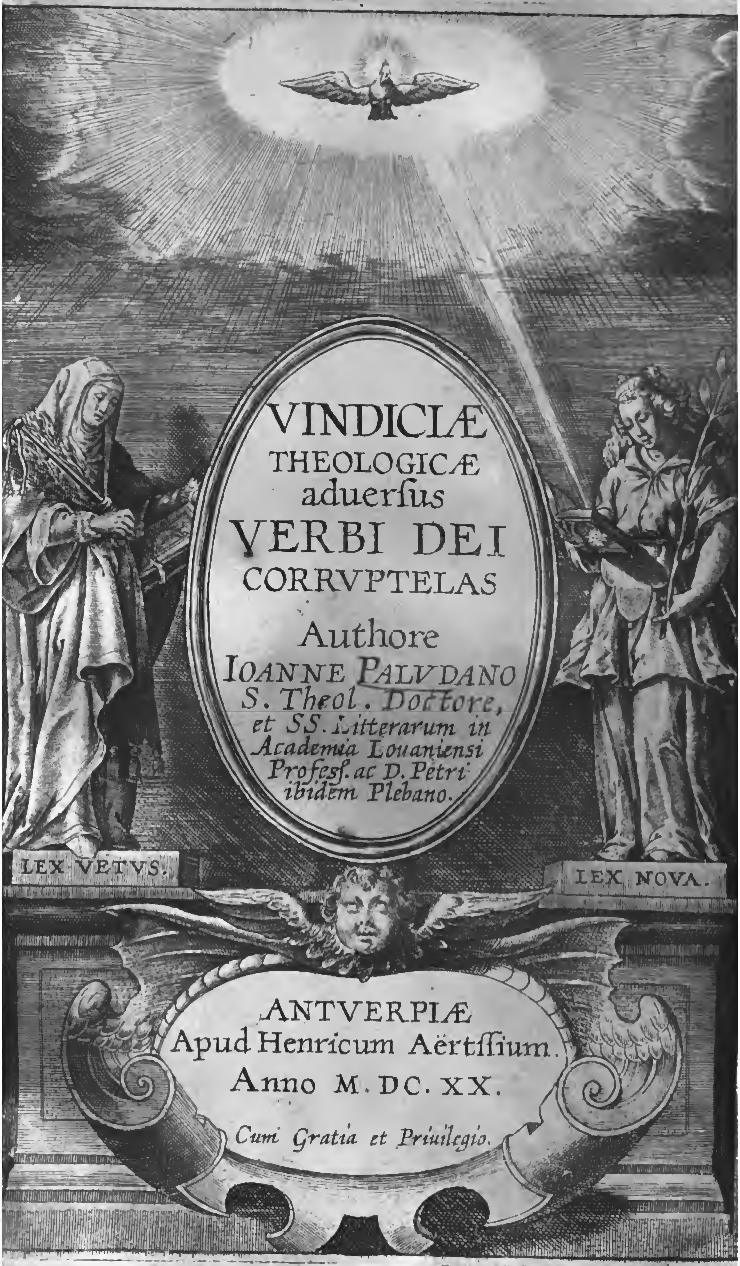
52-f-51

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Coll. Rom. Soc. Jesu Cat. Inscr.

Digitized by Google

REVERENDISSIMO
AC
PERILLVSTRI DOMINO

D. IACOBO BOONEN

ECCLESIÆ GANDENSIS
EPISCOPO
MERITISSIMO,
ET

ARCHIEPISCOPO

MECHLINIENSI
NOMINATO,
AB IMMORTALI DEO ÆTERNAM
FOELICITATEM PRECATVR
IOANNES PALVDANVS
MECHLINIENSIS.

EXPERIENTIA *conſtat*, Præſul ornatiſſime, *quàm verè à Tertulliano dictum ſit de Præſcriptionibus aduerſus hæreticos cap. 38.* Illic igitur & Scripturarum & expoſitionum adulteratio deputanda eſt, vbi

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

vbi diuerſitas inuenitur doctrinæ. Quibus fuit propoſitum aliter docendi, eos neceſſitas coëgit aliter diſponendi inſtrumenta doctrinæ. *Quibus verbis Scripturas ſanctas inſtrumenta doctrinæ appellauit, quibus ad priuatos ſenſus flexis, errores & hæreſes hominum mentibus inſtillantur. Quod compendiosè in hoc Libello ſpectandum proponitur, quomodo videlicet aſciam, quam magno conatu nobis infligere laborant, ſuis illidant cruribus. Varia autem ſunt quæ me pellexerunt, vt hoc litterario pignore meum in te ſtudium teſtificarer, vt ingratus meritò haberi queam, ſi beneuolentiam, qua ante multos annos (cùm in S. Gertrude Louanij Parochum agerem) me tui ſunt proſecuti, aliquo argumento non compenſarem: fateor tamen, ſi progenitores tuos, teneros annos, virilem togam, ſacram infulam ſpectemus; laudes tuas latiùs ſeſe diffundere, quàm vt à me perſtringi poſſint. Vſurpare mihi licebit de te illud Pauli 2. ad Timoth. 1. qui hanc ſibi gaudij materiam ſubminiſtratam teſta-*

Digitized by Google

teſtatur, dum diſcipulum litterarum allo-quio interpellat: Recordationem (*ait*) accipiens eius fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ & habitauit primùm in auia tua Loïde, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te. *Quibus verbis fidei nomine pietatem, & omnium virtutum chorum, qui fidei tanquam baſi & fundamento innititur, intellexit: & nouam addidit laudem Timotheo, quòd talem habuerit auiam & matrem, quæ proles non ſolùm mundo, ſed & Deo peperit, & ad mores optimos conformauit.* Dos eſt magna, *ait Lyricus*, parentum virtus: *res etiam magna à maiorum fide & pietate non degenerare. Vt igitur laus matris & auiæ in Timotheum ab Apoſtolo deriuata, & pluris ſit quòd non dubiis eluceat documentis, vt non dixerit, Suſpicor quòd & in te; ſed potiùs Certus ſum, vel, vt ſonat vox Græca,* Perſuaſus ſum quòd & in te. *Ita ob eandem cauſam in te quadrant prædicta verba, quòd multis argumentis declaraueris ab ineunte ætate, quali fueris in-*

 dole,

dole, quodq́ue locum habuerit in te, quod de S. Bernardo Ciſtercienſium canit Ordo: Bernardus ab infantia ſpiritum ſortitus eſt bonum, per quem erat puer docilis & amabilis valdè. *Porrò quomodo bona natura Dei gratia & diſciplina formata, & aucta ſint virtutis ſtudia cum ætatis progreſſu declarant functiones publicæ, in quibus in omnium admiratione & amore fuiſti, & nihil deliberatius habuiſti quàm promouere iuſtitiam, & commune bonum, ita vt magnus Senatus apud Mechlinienſes, & vigilantiſſimus in Eccleſiaſticis rebus Vicariatus alternanti choro veram tibi laudem pronuntient. Si de Epiſcopatu agamus; duo mihi occurrunt. Primum, quòd in examine Epiſcopali compellatus his verbis: Vis pauperibus & peregrinis omnibusq́ue indigentibus eſſe propter nomen Domini affabilis & miſericors? reſponderis: Volo. Et hoc ipſum opere & veritate ad praxim deduxeris, dum largo tuæ munificentiæ imbre aſpergis omnes, & ſumma cum morum grauitate benignitas &*

æqua-

Digitized by Google

æquabilitas in te coniuncta eſt. Alterum eſt, quòd perpetuò illud Petri epiſt. 1. cap. 5. quod ab Eccleſiaſticis Paſtoribus exigit, præ oculis habere videaris: Neque vt dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo. *Vbi prohibet & reprehendit dominandi ſtudium, vt Præſules gregem cum manſuetudine & humilitate paſcant, vtque à ſubditis magis amari quàm timeri queant, vt ſint gregis forma ex animo, hoc eſt, tale pietatis & ſinceritatis exemplar, vt tutò poſſint oues imitari, & cum fiducia & ſecuritate ſuum ſequi Paſtorem. Hoc indicat Acroama:* VINCE IN BONO, *quaſi diceres, munificentiæ & beneuolentiæ officiis victoriam quæras, vt appareat plus eſſe virium in tua virtute, quàm in aliorum improbitate. Cui conſonat illud Auguſtini:* Bonitate contende, ſalubre certamen eſt. *Quocirca à Sereniſſimis Belgarum Principibus ad Archiepiſcopatus apicem euocatus es, vt talentum à Deo conceſſum latiùs quaqua-verſum expenderes, poſtquam tam ſtrenuè hactenus gratia duce adlabo-*

rauerit, vt fideles proficiant, & alij relictis errorum diuerticulis, & flexuoſis præcipitiis, æternæ vitæ regiam viam, venerandæ antiquitatis veſtigiis tritam, ingrediantur. Quòd tabellam hanc conciſam tuarum laudum depinxerim ſine fuco, ſine flore, ſine colore; non ad delectationem, ſed ad rei veritatem, tu inclyta Gandenſis Eccleſia iudex eſto. Supereſt vt Chriſtus Paſtorum princeps ſtudia, pro Republ. Chriſtiana ſumpta adnutu ſuo proſperet, ex animo voueo: vt ſic tandem poſt decurſum huius vitæ curriculum percipias immarceſcibilem gloriæ coronam. Dat. Louanij, ex Bibliothecio noſtro, anno M. DC. XX. *die* XXIX. *Auguſti.*

Digitized by Google

BENIGNO

LECTORI.

QVANQVAM non deſint, amice LECTOR, hoc tempore fortiſſimi Eccleſiæ propugnatores, & extra inuidiæ aleam viri doctiſſimi: qui pro domo Domini conſcriptis
de Controuerſiis magnis voluminibus, ad-
inſtar muri ænei ſunt: quem hæreticorum
vectes pulſare poſſunt, cōfringere non poſ-
ſunt: quia tamen in compitis, nauibus &
curribus ex Scriptura paſſim aduerſarij ſe-
ctæ ſuæ patrocinium quærunt, pro commo-
diori vſu, in gratiam orthodoxæ doctrinæ
amantium, ex Scripturis, SS. Patribus & il-
uſtribus Scriptoribus, Opuſculum hoc, ſeu
Manuale concinnaui. Cuius ſecunda pars
complectens Epiſtolas Pauli, & reliquam
Scripturæ partem, propediem Deo fauto-
e prælo committetur; quâ expeditâ, alia,
uæ à me elucubrata ſunt, in vſum Con-
ionatorum, & antiquitatis Eccleſiaſticæ
tudioſorum, publicæ faciam lucis. Interea
oc noſtro labore fruere, & vale.

Digitized by Google

SERIES LOCORVM

S. SCRIPTVRÆ RESPONSIONIBVS CATHOLICIS SOLVTORVM.

EX GENESI.

Cap. I. verſ. 1. IN principio creauit Deus cælum & terram,	fol. 5
Verſ. 14. Fiant luminaria in firmamento, & diuidant diem & noctem, & ſint in ſigna & tempora,	f. 6
Verſ. 26. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram,	ibid.
v. 28. Benedixitq; illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini,	7
Cap. II. v. 3. Benedixit Deus diei ſeptimo,	8
v. 9. Lignum ſcientiæ boni & mali,	9
v. 18. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum,	ibid.
v. 14. Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem.	10
v. 25. Erat autem vterque nudus,	ibid.
Cap. III. v. 1. Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ,	11
v. 6. Vidit mulier quod bonum eſſet lignum,	ibid.
v. 7. Conſuerunt folia ficus,	12
v. 16. Inimicitias ponam inter te, & mulierem,	ibid.
v. 19. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo,	13
Cap. IV. v. 7. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius,	14
v. 15 Nequaquam ita fiet,	15
Cap. V. v. 25 Facti ſunt omnes dies Henoch, & non apparuit, quia, &c.	16
Cap. VI. v. 5 Videns autem Deus quod, &c.	17
v. 8. Noe inuenit gratiam coram Domino,	18
Cap. VIII. v. 20 Ædificauit Noe altare Domino,	19
v. 21 Senſus enim & cogitatio humani cordis,	ibid.
Cap. IX. v. 3. Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum,	20
Cap. XII, v. 13 Dic ergo, obſecro te, quod ſoror mea ſis,	21
Cap. XIV, v. 18 At vero Melchiſedech rex, &c.	22
Cap. XV. v. 6 Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam,	25
Cap. XVI. v. 2 Ecce, concluſit me Dominus, ne parerē: Ingredere ad ancill.	26
Cap. XVII. v. 7 Statuam pactum meum inter me, & te fœdere ſempiterno,	27
Cap. XIX. v. 8 Habeo duas filias, abutimini illis,	ibid.
Cap. XXII. v. 5 Expectate hic ego & puer, reuertemur ad vos,	28
Cap. XXVII. v. 19 Ego ſum primogenitus tuus Eſau,	29
Cap. XLV. v. 8 Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate miſſus ſum.	ibid.
Cap. XLVIII. v. 16 Angelus, qui eruit me de cunctis malis,	30
Cap. L. v. 19 Nolite timere: Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?	ibid.

EX EXODI.

Cap. I. v. 21 Et quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit eis domos,	32
Cap. VII. v. 3 Ego indurabo cor Pharaonis,	34
v. 9 Tolle virgam tuam, & vertetur in colubrum,	35

Digitized by Google

Cap. IX. v.16 *Idcirco poſui te, vt oſtendam in te fortitudinem meam,* 36
Cap. XIX. v.6 *Vos eritis mihi regnum ſacerdotale,* 37
Cap. XX. v. 4 *Non facies tibi ſculptile,* 38
Cap. XXX. v. 29 *Sanctificabisq́, omnia, &c. qui tetigerit ea,* 39
Cap. XXXI. v. 13 *Ego Dominus qui ſanctifico vos,* ibid.
Cap. XXXII. v.12 *Quieſcat ira tua. Recordare Abraham,* 41
v. 34 *Angelus meus praecedet te,* ibid.
Cap. XXXVI. v.5 *Plus offert populus, quam neceſſarium eſt,* 42

EX LEVIT.

Cap. V. v.5 *Agat pœnitentiam pro peccato.* 44
Cap. XII. v 5 *Manebit in ſanguine purificationis ſuæ,* 45
Cap. XVIII. v.6 *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet,* ibid.
Cap. XIX. v. 27 *Neque in rotundum attondebitis comam, &c.* 47
Cap. XXI. v. 5 *Non radent caput nec barbam,* ibid.
Cap. vlt. v. 9 *Animal quod immolari poteſt Domino, ſi quis vouerit.* 49
v.30 *Omnes decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de arborum pomis,* 51

EX NVMER.

Cap. III. v.4 *Mortui ſunt Nadab, & Abiu, cum offerrent ignem alienũ.* 53
Cap. V. v. 6 *Vir, ſiue mulier, cũ fecerint ex omnibus peccatis, cõfitebuntur.* 54
Cap. VI. v.18 *Radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi cæſarie conſecr.* 55
v. 24 *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te,* 56
Cap. XIV. v.20 *Dimiſi iuxta verbum tuum, &c. Non videbunt terram.* ibid.
Cap. XVIII. v.20 *Ego pars, & hæreditas tua, in medio filiorum Iſrael,* 57
Cap. XXI. v.8 *Fac ſerpentem æneum,* 58
Cap. XXII. v.28 *Aperuit Dominus os aſinæ, & locuta eſt.* ibid.
Cap. XXIII. v 19 *Non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur,* 60
Cap. XXIV. v.13 *Non potero præterire ſermonem Domini.* 62

EX DEVT.

Cap. II. v. 30 *Indurauerat Dominus Deus ſpiritum Sehon,* ibid.
Cap. IV. v.2 *Non addetis ad verbum quod loquor vobis.* 63
Cap. V. v. 21 *Non concupiſces,* 65
Cap. VI. v. 5 *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,* 66
Cap. VII. v.3 *Filiam tuam non dabis filio eius,* 68
Cap. X. v. 12 *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, &c.* 70
Cap. XV. v.4 *Omnis indigens & mendicus non erit inter vos,* 71
Cap. XVII. v.10 *Facies quodcunque dixerint qui præſunt loco, &c.* 72
Cap. XXX. v. 11 *Mandatum quod ego tibi præcipio hodie, &c.* ibid.

EX IOSVE.

Cap. V. v. 15 *Cecidit Ioſue pronus in terram,* 84
Cap. XIII. v.14 *Tribui Leui non dedit poſſeſsionem,* ibid.
Cap. XXIII. v.13 *Iam nũc ſcitote quod Dominus Deus non eas deleat, &c.* 75
Cap. XXIV. v.15 *Optio vobis datur, eligite quod placet, &c.* 76

EX IVDIC.

Cap. III. v. 1 *Hæ ſunt gentes,* 78
Cap. XVII. v.3 *Conſecraui & voui hoc argentum Domino, &c.* 79

EX I. REGVM.

Cap. II. v. 25 *Si peccauerit vir in virum, placari ei poteſt Deus, &c.* 80
Cap. XV. v.23 *Quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere,* 81
Cap. XXI. v.4 *Non habeo panes laicos ad manum, ſed tantùm, &c.* ibid.
Cap. XXV. v.29 *Erit anima Domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo, &c.* 82

EX II. REGVM.

Cap. I. v. 12 *Planxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vſque ad veſp.* 85
Cap. XII. v. 10 *Quamobrem non recedet gladius de domo tua.* 86
Cap. XVI. v. 10 *Dominus præcepit ei, vt malediceret Dauid,* 88
Cap. XXIV. v. 10. *Peccaui valde.* & v. 13. *Aut ſeptem annis veniet tibi.* 89

EX III. REGVM.

Cap. II. v. 35 *Sadoc ſacerdotem poſuit pro Abiathar,* 90
Cap. VIII. v. 39 *Tu noſti ſolus omnium corda filiorum hominum,* ibid.
Cap. XI. v. 2 *Certiſſimè auertent corda veſtra, vt ſequamini deos earũ.* 91
Cap. XXII. v. 6 *Congregauit ergo rex Iſrael prophetas quadringentos:* 92

EX IV. REGVM.

Cap. IX. v. 6. 7 *Vnxit te regem ſuper populum Domini, & percuties.* 93
Cap. XVIII. v. 4 *Confregit ſerpentem æneum, quem fecerat Moyſes.* 95
Cap. XXII. v. vlt. *Colligam te ad patres tuos, & non videant oculi tui.* ibid.
Ex Lib. I. Paralip. Cap. XXI. v. 1 *Conſurrexit autem Sathan contra.* 96
Ex Lib. II. Paralip. Cap. VII. v. 16 *Elegi enim, & ſanctificaui locum.* 97
Cap. XV. v. 3 *Tranſibunt multi dies in Iſrael abſque vero Deo, & abſq.* 98
De authoritate Libri Tobiæ. 96
De authoritate Iudith. 103
De authoritate Libri Eſther. 105
De authoritate Libri Iob. 108
Cap. I. v. 12 *Ecce, vniuerſa quæ habet.* & v. 21 *Dominus dedit.* 109
Cap. IV. v. 18 *In angelis ſuis reperit prauitatem.* 111
Cap. IX. v. 28 *Verebar omnia opera mea.* 112
Cap. XIV. v. 21 *Siue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, non intelliget.* 113
Cap. XXV. v. 4 *Nunquid iuſtificari poteſt homo comparatus Deo?* 114

EX PSAL.

Pſal. I. v. 2 *In lege eius meditabitur die ac nocte.* 116
Pſal. II. v. 6 *Ego autem conſtitutus ſum rex.* 117
Pſal. IV. v. 6 *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ.* 118
Pſal. XV. v. 2 *Bonorum meorum non eges.* 119
v. 10 *Quoniam non derelinques animam meam in inferno.* 120
Pſal. XVIII. v. 13 *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me.* 122
Pſal. XXI. v. 2 *Deus Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti?* 124
Pſal. XXXI. v. 1 & 2 *Beati, quorũ remiſſæ ſunt. Beatus vir, cui non imp.* 127
Pſal. XXXVI. v. 23 *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur.* 129
Pſal. XLIII. v. 19 *Declinaſti ſemitas noſtras à via tua.* 132
Pſal. L. v. 6 *Vt iuſtificeris in ſermonibus, &c.* 133
Pſal. LIII. v. 8 *Voluntariè ſacrificabo tibi.* 135
Cap. LXXVII. v. 39 *Spiritus vadens, & non rediens.* 136
Pſal. CXVIII. v. 105 *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.* 140
v. 63 *Particeps ego ſum omnium timentium te.* 141
Pſal. CXLII. v. 2 *Non intres in iudicium cum ſeruo tuo.* 142

EX PROVERB.

Cap. VI. v. 22 *Mandatum lucerna eſt, & lex lux.* 143
Cap. XVI. v. 1 *Domini eſt gubernare linguam.* ibid.
Cap. XX. v. 9 *Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, &c.* 144
v. 24 *A Domino diriguntur greſſus viri.* 145
Cap. XXX. v. 6 *Ne addas quicquam verbis illius, & arguaris.* 147
v. 8 *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi,* ibid.

Digitized by Google

EX ECCLESIASTE.

:ap. III. v. 19 *Vnus eſt interitus hominu, & iumentorum.* 148
v. 21. *Quis nouit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum?* ibid.
:ap. VII. v. 14 *Conſidera opera Dei, quòd nemo poßit corrigere.* 149
v. 21 *Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum.* 150
:ap. IX. v. 5 *Mortui nihil nouerunt amplius, nec habent vltra mercedē.* 151
:ap. XI. v. 3 *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem.* 153

EX CANT.

ap. IV. v. 7 *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* 155
ap. VIII. v. 7 *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* 156

EX SAPIENT.

ap. VI. v. 8 *Æqualiter eſt illi cura de omnibus.* 157
ap. VIII. v. 21 *Non poſſum eſſe continens, niſi Deus det, &c.* 158
ap. XII. v. 12 *Quis enim dicit tibi: Quid feciſti? aut quis ſtabit, &c.* 159
ap. XIII. v. 5 *A magnitudine ſpeciei & creaturæ, cognoſcibiliter, &c.* 160
ap. XIV v. 11 *Creaturæ factæ ſunt in tentationem animabus hominum.* 161

EX ECCLESIAST.

ap. II. v. 12 *Quis inuocauit eum, & deſpexit illum?* 162
ap. V. v. 5 *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* 163
ap. XXXIII. v. 13. & 14 *Quaſi lutum figuli in manu, &c.* 164
ap. XLIV. v. 16 *Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum.* 165

EX ISAIÆ

ap. I. v. 3, & 6 *Iſrael me non cognouit. A planta pedis vſque ad vert* 167
v. 13 *Incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam, & ſabbathum, &c* 168
p. II. v. 3 *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſalem.* 169
v. 4 *Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces.* 170
p. VI. v. 10 *Excæca cor populi huius.* 171
p. XXVI. v. 12 *Omnia opera in nobis operatus es Domine.* 172
p. XXIX. v. 13 *Timuerunt me mandato hominum & doctrinis.* 173
p. XXXIII. v. 22 *Dominus iudex noſter, Dominus legifer noſter.* 174
p. XL. v. 15 *Quis adiuuit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius, &c.* 175
p. XLIII. v. 25 *Ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas.* 176
p. LXIII. v. 16 *Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos.* 177
p. LXIV. v. 6 *Quaſi pannus menſtruatæ vniuerſa iuſtitia noſtra.* 178

EX IEREM.

p. II. v. 28 *Secundum numerū ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda.* 179
p. III. v. 1 *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis.* 180
p. VII. v. 4 *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Tēplum, &c.* 181
p. XVII. v. 9 *Prauum eſt cor hominis.* 182
Baruch Cap. VI. v. 3. vſque ad finem Cap. *Videbitis deos aureos, & argenteos, &c.* 185
Ezech. Cap. XVIII. v. 21. 22. *Si impius egerit pœnitentiam. Omnium iniquitatum eius non recordabor.* 187
Daniel. Cap. VII. & ſequent. 189
Oſeæ Cap. I. v. 2. *Sume tibi vxorem fornicationum.* 192
Ioel. Cap. II. v. 3. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* 194
Abacuc Cap. II. v. 4 *Iuſtus ex fide ſua viuet.* 196
Libr. II. Machab. Cap. XII. v. vlt. *Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio, pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluantur.* 197

Digitized by Google

E X M A T T H.

Cap. I. v. 18 *Antequam conuenirent,* 211
Cap. IV. v. 10 *Dominum Deum tuum adorabis,& illi ſoli ſeruies,* 212
Cap. V. v. 7 *Beati miſericordes,quoniam ipſi miſericordiam conſeq.* ibid.
v. 27 *Dictum eſt antiquis,* 213
v. 32 *Omnis,qui dimiſerit vxorem ſuam,excepta fornicationis cauſa.* ibid.
v. 34 *Ego autem dico vobis,non iurare omnino,* 215
Cap VI. v. 6 *Tu autem cùm oraueris,intra in cubiculum tuum,* 216
v. 7 *Orantes, nolite multum loqui.* ibid.
Cap. VII. v. 18 *Non poteſt arbor bona malos fructus facere,* 218
Cap. IX. v. 2. *Confide fili,remittuntur.* & v. 22 *Confide filia,fides tua.* 219
Cap. X. v. 9 *Nolite poſſidere aurum, neque argentum,* 221
Cap. XI. v. 28 *Venite ad me omnes,qui laboratis,& onerati eſtis,* 222
Cap. XII. v. 32 *Qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum,non remitt.* ib.
Cap. XIII. v. 30 *Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem,* 223
Cap. XV. v. 9 *Sine cauſa colunt me, docentes doctrinas & mandata.* 225
v. 11 *Quod intrat per os, non coinquinat hominem,* 227
Cap. XIX. v. 11 *Non omnes capiunt verbum hoc,ſed quibus datum eſt,* 228
Cap. XX. v. 8 *Cùm ſero factum eſſet,* 230
v. 10 *Acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios,* 231
v. 16 *Erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi,* ibid.
Cap. XXII. v 37 *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,* 234
Cap. XXIV. v. 15 *Cùm videritis abominationem deſolationis,* 237
Cap. XXV. v. 9 *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis,* 238
Cap. XXVI. v 11 *Semper pauperes habebitis vobiſcum: me autem, &c.* 239
v. 31 *Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte,* ibid.

E X M A R C I.

Cap. I. v. 4 *Fuit Ioannes in deſerto baptizans,& prædicans,* 246
v. 15 *Pœnitemini,& credite Euangelio,* 247
Cap. III. v. 33 *Quæ eſt mater mea,& qui ſunt fratres mei?* 248
Cap. VII. v. 7 *In vanum me colunt,docentes doctrinas,& præcepta,* ibid.
v. 15 *Nihil eſt introiens extra hominē in eum,quod poſſit eum coinquin.* 249
Cap. X. v. 18 *Nemo bonus,niſi vnus Deus,* 250
Cap. XIII. v. 32 *De die autem illo,vel hora,nemo ſcit,* 251
v. 37 *Quod vobis dico, omnibus dico,* 252
Cap. vlt. v. 14 *Exprobrauit incredulitatem eorum,* 253
v. 15 *Prædicate Euangelium omni creaturæ,* ibid.
v. 16 *Qui crediderit,& baptizatus fuerit,* 254
v. vlt. *Sermonem confirmante , ſequentibus ſignis.* 255

E X L V C.

Cap. I. v. 34 *Quomodo fiet iſtud,* 259
v. 35 *Quod naſcetur ex te Sanctum,vocabitur Filius Dei,* 260
Cap. II. v. 23 *Omne maſculinum adaperiens vuluam, &c.* ibid.
v. 34 *Poſitus eſt hic in ruinam.* 262
Cap. VII. v. 48 *Remittuntur tibi peccata.* 263
Cap. VIII. v. 50 *Crede tantum, & ſalua erit,* 264
Cap. IX. v. 55 *Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.* ibid.
Cap. XII v. 14 *Quis me conſtituit iudicem,aut diuiſorem inter vos?* 265
Cap. XVII. v. 10 *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis,* 266
v. 20. *Non venit regnum Dei cum obſeruatione,* 268
v. 21. *Regnum Dei intra vos eſt,* ibid.

Digitized by Google

ap.XVIII. v.11 *Non ſum ſicut cæteri hominum.* 268

ap. XXII. v.25.26. *Reges Gentiũ dominantur eorum. Vos autẽ non ſic.* 269

v.32 *Ego autem rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua,* 270

ap. XXIII. v.43 *Hodie mecum eris in paradiſo.* 272

EX IOANNIS.

ap. I. v.12 *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt, &c.* 277

v.16 *Gratiam pro gratia,* ibid.

v.17 *Lex per Moyſen data eſt, gratia, & veritas per Ieſum Chriſt. &c.* 278

v.29 *Ecce Agnus Dei,* ibid.

v.31. & 33 *Et ego neſciebam eum,* 280

ap. II. v.4 *Quid mihi & tibi mulier?* ibid.

v 18 *Quod ſignum oſtendis nobis?* 282

v.19 *Soluite templum hoc, &c.* 283

ap III. v.5 *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* ibid.

v.6 *Quod natum eſt ex carne, caro eſt,* 284

v.16 *Vt omnis, qui credit in ipſum, non pereat,* ibid.

v.18 *Qui credit in eum, non iudicatur,* 285

ap. IV. v.23 *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores, &c.* ibid.

ap. V. v.34 *Ego non ab homine teſtimonium accipio,* 288

v.39 *Scrutamini Scripturas.* 289

ap. VI. v.44 *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, &c.* 290

v.45. *Erunt omnes docibiles Dei,* 291

v.54 *Niſi manducaueritis carnem filij hominis,* 292

v.59 *Qui manducat hunc panem, viuet, &c.* 296

v.63 *Si videritis Filium hominis aſcendentem, &c.* ibid.

v.64 *Caro non prodeſt quicquam: Spiritus eſt, qui viuificat.* 297

p. VIII. v.11 *Vade, & iam amplius noli peccare.* 298

v.34 *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* ibid.

v.36 *Si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis.* 299

v.41 *Nos ex fornicatione non ſumus nati.* 300

p. IX. v.31 *Scimus, quia Deus peccatores non audit.* 301

p. X. v.11 *Ego ſum Paſtor bonus.* 302

v.16 *Oues meæ vocem meam audient.* ibid.

p. XII. v.39 *Propterea non poterant credere.* 303

p. XIII. v.35 *In hoc cognoſcent omnes.* ibid.

p. XVII. v.3 *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum.* 304

p. XVIII. v.36 *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* ibid.

p. XIX. v.30 *Conſummatum eſt.* 306

EX ACTVVM APOST.

. II. v.23 *Hunc definito conſilio, & præſcientia Dei traditum, &c.* 309

. 24 *Solutis doloribus inferni.* 310

. 38 *Baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti, &c.* 312

. III. v.21 *Quem oportet cælum ſuſcipere vſq; in tempore reſtit. &c.* 303

. IV. v.12 *Non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, &c.* 314

. V. v.4 *Nonne manens tibi manebat, & venundatum, &c.* 315

. 29 *Oportet Deo magis obedire, quam hominibus.* 316

. 39 *Si vero ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere, ne fortè & Deo, &c.* 317

. VI. v.2 *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, &c.* 318

3 *Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem, &c.* 319

5 *Placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum.* 320

. VIII. v.14 *Miſerunt ad eos Petrum & Ioannem.* 321

Digitized by Google

Cap. X. v. 26 *Surge, & ego ipſe homo ſum.* 322
v. 43 *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſsionem pecc. &c.* ib.
Cap. XI. v. 3. 4. 5 *Quare introiſti ad viros præputium habentes.* 323
Cap. XIII. v. 2 *Miniſtrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, &c* ib.
v. 39 *In hoc omnis, qui credit, iuſtificatur.* 325
Cap. XIV. v. 15 *Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes.* ibid.
Cap. XV. v. 6 *Conueneruntq́; Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.* 326
v. 10 *Quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcip.* 329
v. 14. 15 *Simeon narrauit, &c. Et huic concordant verba Prophetarum.* 330
v. 19 *Propter quod ego iudico, non inquietari eos.* ibid.
v. 22 *Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia.* 332
v. 27 *Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent.* ibid.
v. 28 *Nihil vltra imponere vobis.* 333
v. 29 *Vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum.* 334
v. 30 *Illi ergo dimiſsi, deſcenderunt Antiochiam: & congregata multit.* ib.
v. vlt. *Perambulabat autem* (Paulus) *Syriam, & Ciliciam.* 335
Cap. XVII. v. 11 *Quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.* 336
v. 24 *Non in manu factis templis habitat.* 337
v. 25 *Nec manibus humanis colitur.* ibid.
v. 29 *Non debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidi.* 339
Cap. XIX. v. 18 *Multiq́; credentium veniebant, confitentes, &c.* 340
Cap. XX. v. 27 *Non enim ſubterfugi, quo minus annunciarem omne.* 341
v. 34 *His qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſta.* 342
v. 35 *Beatiùs eſt magis dare, quàm accipere.* 343
Cap. XXI. v. 25 *Vt abſtineant ab idolis, immolato, &c.* 344
Cap. XXV. v. 10 *Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari.* ibid.
Cap. XXVI. v. 22 *Nihil extra dicens; quàm ea quæ Prophetæ locuti ſunt.* 345
Cap. vlt. v. 14. 15 *Venimus Romam. Et inde cùm audiſſet fratres.* 346

APPROBATIO.

Cum his Vindiciis ex Veterum Orthodoxorum ſcriptis paſſim depromptis, apertè & dilucidè oſtendatur, quomodo Nouatores ad ſuam ipſorum & inſtabilium (quos nequiter ſe humiliando pelliciunt, blandè capiunt, molliter ligant, & latenter occidunt) perditionem, Scripturas deprauarunt, atque à vero ſenſu dolo magis quàm veritate quæſita detorſerunt, ad confirmationem Catholicorum & Sectariorum confuſionem vtiliter typis euulgandas cenſeo, IX. Auguſti M, DC. XX.

P. Coens S. Th. Lic. Canonicus
& Lib. Cenſor Antuerp.

EXPLICATIO
CATHOLICA
LOCORVM FERE
OMNIVM
S. SCRIPTVRÆ,

uæ ab Hæreticis noſtri temporis Catholicis contra doctrinam Orthodoxam obiiciuntur.

NOTA PRIMA.

SCRIPTVRAS PRÆTENDERE FALLENDI VIA FACILLIMA. Ita præclarè ſcribit Vincentius Lirinenſis contra hæreſes c. 27. *Secundum*, inquit, *Pauli Apoſtoli magiſterium quotieſcumque vel pſeudoapoſtoli, vel pſeudopro-æ, vel pſeudodoctores Diuinæ legis ſententias pro-nt, quibus malè interpretatis errores ſuos conſtruere ntur, non dubium eſt, quin authoris ſui callida ma-amenta ſectentur, quæ nunquam ille profecto commi-retur, niſi ſciret omnino ad fallendum non eſſe faci-m viam, quàm vt vbi nefarij erroris inducitur frau-ntia, ibi diuinorum verborum prætendatur authoritas.*

Idem ferè Tertull. lib. de Præſcript. vt ſcripturas obtendant, & hac audacia quoſdam moneant. *In ipſo*, inquit, *congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, & medios cum ſcrupulo dimittunt*. Idem etiam ſcriptum reliquit Hieron. in c. 1 ad Titum. *Sine ſcripturarum authoritate garrulitas hæreticorum non haberet fidem, niſi videretur peruerſam doctrinam etiam diuinis teſtimoniis roborare.*

NOTA SECVNDA.

HÆRETICI SINE SENSV SCRIPTVRAS LOQVVNTVR. Ita Hilarius ad Conſtantium Auguſtum. *Memento tamen neminem hæreticorum eſſe, qui ſe nunc non ſecundum ſcripturas prædicare ea quibus blaſphemat mentiatur; hinc enim Marcellus verbum Dei cum legit neſcit; hinc Photinus hominem* IESVM CHRISTVM *cum loquitur, ignorat. Hinc etiam Sabellius, dum quod ego & Pater vnum ſumus, non intelligit, ſine Deo Patre, & ſine Deo Filio eſt. Hinc & Montanus per inſanas feminas ſuas paracletum alium defendit: hinc & Manichæus & Marcion legem odit, quia littera occidit, & mundi princeps diabolus eſt.* Idem Hieronym. epiſt. 2. ad Paulinum. *Quod medicorum eſt promittunt medici, tractant fabrilia fabri, ſola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vendicant.* Et paucis interiectis: *Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc vniuerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant.*

NOTA TERTIA.

PRO VERIS VMBRAM FALSITATIS REQVIRVNT. Ita D. Greg. l. 11. Moral. c. 15. *Hæretici*, inquit, *qui ea quæ prauè de Deo intelligunt ex veritate tueri non*

non poſſunt, quaſi ad probandum radium luminis vm-rã falſitatis requirunt, & pro eo dolos ſequuntur dum infirmas mentes in illa illius ſtulta ſeductione decipiunt. Idem Irenæus l.1. c.15. *Perfectus n. nemo niſi qui maxima mendacia apud eos fructificauerit.*

NOTA QVARTA.

SI QVANDO VERA DICVNT AD OSTENTATIONEM FACIVNT. Ita Greg. 3. Mor.c.22. *Hæretici nonnunquam vera & ſublimia loquuntur, non quod hæc diuinitus ipſi percipiant, ſed quod ſanctæ Eccleſiæ prędicatione didicerint, neque hæc ad profectum conſcientiæ, ſed ad oſtentationem trahunt.*

NOTA QVINTA.

SOLVM TEXTVM ADMITTVNT. Teſtatur Epiph. l. 2. contra Apoſtolicos ſcribens: *Cathari,* inquit, *receptis ſolum ſcripturis vtuntur. Hi verò* (ſcilicet Apoſtolici) *actibus Andreæ & Thomæ appellatis, plurimum nituntur.*

NOTA SEXTA.

IN SCRIPTVRIS PERVERTENDIS TEMERARII SVNT ET AVDACES. Docet hoc Euſeb. l. 5. hiſt. c. 27. *Sacras audacter deprauarunt Scripturas: veteris fidei Canonem abrogarunt: Chriſtum ignorarunt, neque quid Sacræ & diuinæ litteræ de illo dicant, conquiſiuerunt: ſed quænam ſyllogiſmi figura ad ſuam impietatem cõfirmandam reperiretur, ſtudioſè indagarunt.* Hoc etiam docet Tertull. l 4. contra Marcion. vbi teſtatur hæreticos ſemper nudas, & ſimplices voces coniecturis quò volunt rapere, aut rurſus conditionales aut rationales voces ſimplicitatis conditione reſoluere, & ſimplicia torquere.

NOTA SEPTIMA.

VARIAS DOCTRINÆ SVÆ CONFESSIONES SCRIBVNT EX VERBIS SCRIPTVRARVM TANQVAM VNICO FVNDAMENTO. Id notat Athanaſius orat. 1. ad Epiſcopos Ægypti: *Scribere*, inquit, *& iureiurando affirmare ſe nihil aliud dicere, nec cogitare, cùm tamen longe aliter credant & doceant*: quaſi dicat, hoc illis commune eſt, qua in re hac fallendi arte vtuntur, vt ſibi ipſis ſcripturas ſubiiciant, non ſe authoritati ſcripturæ ſubmittant. *Videtis*, inquit Auguſt. lib. 32. contra Fauſtum cap. 19. (alloquitur hæreticos) *id vos agere vt omnis de medio ſcripturarum auferatur authoritas, & ſuus cuique animus author ſit quid in quaque ſcriptura probet, quid improbet*, id eſt, vt non authoritati ſcripturarum ſubiiciatur ad fidem, ſed ſibi ſcripturas ipſe ſubiiciat.

EX

Digitized by Google

EX LIBRO GENESEOS CAPITE PRIMO.

VERS. I.

IN principio creauit Deus cælum & terram. Hunc locum perperam intelligunt, qui aſſerunt ſolum Patrem eſſe cauſam primam & originem omnium rerum, quod ſignificat Caluinus cùm ait nomen Dei per excellentiam ad ſolum patrem pertinere, huncque propriè cæli & terræ creatorem eſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

'otius vniuerſi vnicum eſt principium, vna & ſimplex
ſa Deus trinus & vnus. Omnia n. ſcripturarum loca,
ous creatio mundi, conſeruatio,& adminiſtratio expo-
tur, non ſoli Patri vt cauſæ, & Filio vt ſecundæ, Spiritui
to vt tertiæ, ſed æqualiter tribuunt vni & trino Deo,
vſquam diuerſi cauſarum gradus, diuerſi principiorum
nes indicantur. *Catholica fides*, inquit Auguſt. tract. 22.
oann *hoc habet contra omnem hæreticorum prauitatem Spi-
ſancto firmata, quia Patris & Filij opera inſeparabilia ſunt*.
p. ſt. 102. *Omnia & ſingula quæ creata ſunt vel creantur,
itate creante ſubſiſtunt*. Eſt igitur nefas dictu ſolum Pa-
i propriè creatorem eſſe; nam & Moyſes vſus eſt voca-
pluralis numeri, vt certo conſilio pluralitatem perſo-
m inſinuaret. Non dixit n. creauit Adonai aut Eloha,
lohim, quod pluralitatem deſignat, teſte Petro Cala-
l 2. c. 9. (ſignificat n. quod dij apud nos) cum verbo
n ſingularis numeri iungi ſolet quoties in ſcriptura
ero Deo accipitur.

Digitized by Google

VERS. 14. *Fiant luminaria in firmamento, & diuidant diem & noctem, & ſint in ſigna & tempora*. Abutuntur hoc loco impij Aſtrologi, & hæretici fatale pro ſtellarum imperio in actiones humanas, prædicentes aliquid vt certò euenturum; quæ diuinatio vana eſt, incerta, & ſcientiæ nomine indigna, cùm futura contingentia certo ex aſtris cognoſci non poſſint. Similiter abutuntur illo loco, qui Chriſtianæ fidei myſteria ex aſtrorum ſitu, vel influxu deducunt: qua in re peccauit Petrus Haliacenſis, qui diluuium Noe, Natiuitatem Chriſti, religionis, fideique religionem ſtellarum diſciplinæ ſubiecit. Impegit quoque in eundem ſcopulum impius Machiauellus, & in hac materia notatus eſt à doctis Aſtrologus Noſtradamus, de quo dici ſolet, *Noſtradamus cum falſa damus.*

RESPONSIO CATHOLICA.

Docet ſcriptura rerum futurarum ſcientiam ſolius eſſe Dei, & prorſus adimit homini, Eccleſiaſtici 8. & monet ne quis ſibi ab aſtris timeat. Hinc Iſaias c. 47. ironicè ſic inuehitur: *Stent & ſaluent te augures cœli, qui contemplabantur ſidera, & ſupputabant menſes*. Damnant hanc iudiciariæ Aſtrologiæ artem S. PP. Baſil. hom. 6. in Geneſim. Auguſt. l. 5. de Ciuit. aliquot primis capitibus, repugnat n. dignitati diuinæ gratiæ, ſtudia, vitã, & mores aſtris tribuere, cum ipſa vincat naturam. Repugnat etiam dignitati noſtræ mentis & conſilij, qua cunctis rebus corporeis ſumus præſtantiores; nam tales euentus non continentur in poteſtate aſtrorum, quibus nec Deus, nec humanum arbitrium ſubſunt. Aliæ rationes peti poſſunt ex Bulla Sixti V. apud Binsfeldium de Sagis. Moyſes igitur prædictis verbis declarat aſtrorum miniſterium. quod eſt diuidere noctem & diem, vt homo in die victum ſibi comparet, & nocte membra labore feſſa reſtauret. Secundo, quod poſita ſint in ſigna & tempora, quibus videlicet agricultura exercenda, & nauigatio inſtituenda eſt, vt notat prædictus Pontifex. Agnoſcunt igitur Chriſtiani ſiderum hoc gratiæ genus humanum officium; euentuum verò neceſſitatem & fata vt ſacrilegia execrantur.

VERS. 26. *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*. Ex hoc loco perperam intellecto quidam docent

Digitized by Google

nt imaginem Dei in homine per peccatum penitus eſſe
iiſſam, vt Illyricus l. de eſſentia iuſtitiæ & iniuſtitiæ ori-
nalis, vbi aſſerit peccatum originis, non eſſe aliquid acci-
ns, ſed nouam ſubſtantiam à dæmone factam, quæ ſit
ius dæmonis viua & eſſentialis imago.

RESPONSIO CATHOLICA.

Contra impium illud dogma ſic Auguſt. l. 6. cont. Iulia-
m c. 1. *Malum*, inquit, *non eſt aliqua natura quæ ſit noſtræ
turæ admixta* (vt Manichæi ſentiebant) & l 14. de Trinit.
8. vbi ait: Imaginem hanc per peccatum non fuiſſe qui-
m deletam, ſed obſoletam, quia nimirum ſplendor eius
r peccatum oblitteratus eſt amiſſa ſanctitate & iuſtitia.
iendum igitur eſt hanc Dei imaginem non fuiſſe poſi-
m in aliqua hominis parte, vel perfectione ſubſtantia-
quam ille per peccatum amittere potuit, ſed in ipſius ho-
inis natura, quæ per peccatum abolita non eſt, ſed ſita eſt
mente, quatenus ſecundum eam homo quemadmodum
Deus, intelligentia, memoria & voluntate præditus eſt:
ec igitur imago cùm ſit homini cõnaturalis hominis pec-
to adimi nequiuit, niſi homo eſſe deſineret. Secundo, ho-
o ad imaginem Dei factus eſt, non ſolum quia eſt, ſed et-
n quatenus intelligit ſe eſſe, & diligit ſuum intelligere,
eſſe vt Deus. Ita diſſerit Auguſt. l. 11. de Ciuit. c. 3. & 8. Ter-
o, vt eleganter tradit Baſil. hom. 10. Hexameron. Ad ima-
nem Dei factus eſt homo, quatenus voluntate atque arbi-
o præditus eſt, quo ceteris animantibus imperat, eaque
antumuis efferata manſuefaciendo rationis vi ad vſum
i traducit. Cum igitur Patres loquuntur de imagine Dei
nobis reſtauranda intelligendi ſunt de imagine ſuper-
turali, ſeu accidentali gratiæ & iuſtificationis, quæ per
ccatum amitti potuit, & per Chriſtum recuperatur, de
a Apoſtolus 2. Cor. 3. *In eãdem imaginem transformamur*. Et
heſ. 4. *Induite nouum hominem, qui ſecundũ Deum creatus eſt*.
VERS. 28. *Benedixitq; illis Deus, & ait: Creſcite & multi-
camini* Hunc locum obiiciunt Sectarij contra legem cæ-
atus aſſerentes matrimonium omnibus eſſe liberum, &
niugium iuris eſſe naturalis, vt declarat inquiunt pro-
nſio ad liberorum procreationem homini inſitam, & di-
ium hoc loco poſtulat præceptum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Benedictio hic deſignat facultatem generandi, quam illis Deus indidit. Cùm n. Dei benedicere ſit benefacere, benefecit illis tribuendo virtutem prolificam, & multiplicandi ſuam ſpeciem per maris & feminæ congreſſum. Vnde hinc colligit Auguſt. l. 13. Confeſſ. cap. 24. Nihil peculiare accepiſſe hominem per hâc benedictionem, quod non etiam acceperant cetera animantia. Quod ad naturalem propenſionem attinet, hanc cenſent Procopius & Rupertus homini inditam tanquam huius benedictionis partem. Reſpondendum igitur primò abſolutè matrimonium omnibus liberum eſſe, nam Eccleſia ad ſacros ordines neminem cogit; ſi quis vero vltro ſuſcipere velit, iam aſtrictus manet ex hypotheſi propriæ voluntatis, & legem cælibatus ſeruare tenetur. Secundo, coniugium iuris naturalis eſt & diuini hoc ſenſu, quòd iure naturæ & diuino abſolutè omnibus ſit liberum, vt dictum eſt, non autem quòd omnibus & ſingulis ſit præceptum: alioqui multi peccaſſent qui in ſtatu perpetuæ continentiæ vixerunt, & ſuo ſemine terram non compleuerunt, veluti Abeſ, Ioſue, Daniel, Ieremias, Elias, Elizæus, Ioannes Baptiſta. Tertio, naturalis ad procreationem propenſio non eſt niſi propter perfectionem ſpeciei aut bonum communitatis: hinc non ſingulos ſed communitatem obligat, ad cuius perfectionem ordinatur: poſſet tamen ſingulos obligare in caſu neceſſitatis, qua ratione initio mundi cenſent DD. ſingulos obligaſſe cùm terra eſſet vacua: poſtquam verò repleta eſt terra, cælum etiam replendum eſt, quod rectiùs fit in ſtatu continentiæ, vt ratiocinantur Patres Cypr. de habitu Virginum & Hieron. l. 1. contra Iouinianum, & Auguſtinus c. 9. de ſancta Virginitate.

EX CAPITE SECVNDO.

VERS. 3. *Benedixit Deus diei ſeptimo.* Hoc loco abutuntur Iudaizantes qui Sabbathum obſeruant, quod Deus, vt aiunt, approbauit, & exemplo quietis ſuæ venerabile reddidit, ac inuiolabili præcepto ſeruari ſtatuit.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Præceptum de Sabbatho ſi cultum Deo tribuendum aliquo tempore ſpectes, morale eſt nec ſublatum; ſi verò illius præciſæ diei cærimoniam attendas tempore gratiæ ſublatum eſt; nam pro illo die Dominicus dies colendus priſco Eccleſiæ ritu ex Apoſtolica traditione & inſtitutione in memoriam Reſurrectionis ſancitur, & ab hæreticis modernis maximis Traditionum oſoribus nobiſcum celebratur.

VERS. 9. *Lignum ſcientiæ boni & mali*: Cenſuit hoc loco Calu. ſcientiam in malam partem accipi, vt huius mali etiam Deum faceret authorem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nomen hoc non fuit ſtatim atque productum fuit, ſed poſt modum ab euentu inditum. Ita Auguſtinus l. 14. de Ciuit. c. 17. & communiter Scholaſtici: vt n. pomum comedit Adam, cognouit bonum obedientiæ quod amiſit, cognouit quoque malum inobedientiæ in quod peccando incurrit. Deinde inter bonum & malum diſcernere non malum, ſed optimum eſt: ſi n. hæc ſcientia foret mala, non tribueretur noſtro Emanueli, de quo Iſaias c. 7. *vt ſciat reprobare malum & eligere bonum:* quibus verbis exprimitur exactiſſima omnium rerum ſcientia. Quare notandum hîc Prouerbium Hebræis familiare cum aliquem inſcium & ignarũ vocant, dicunt: *Neſcit reprobare malum & eligere bonum.* Cùm vero alicui tribuunt eximiam quandam ſcientiam, dicunt eum ſcire bonum & malum.

VERS. 18. *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Ineptè ex hoc loco, impudici Sectarij concludunt eos non carere peccato, qui extra coniugium viuunt, quaſi hîc de ſingulorum vocatione ageretur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hæc verba ſignificant in ſpecie humana præter mares etiam fœminas debere eſſe, vt per coniugium ſpecies illa propagaretur: Nec bonum, nec vtile fuiſſet, ait Rupertus l. 2. in Geneſim cap. 32. ſi in humana ſpecie tantum fuiſſet maſculus & nulla procreatio prolis. Senſus igitur verborum eſt, congruum eſt & conueniens ad propagandum genus hu-

manum adiutorium deſtinare; ſi vero propriam vtilitatem cuiuſque hominis per ſe ſpectes: *Bonum eſt homini mulierem non tangere*, 2. Cor. 7. &, *beatior erit ſi ſic permanſerit.*

VERS. 14. *Quamobrem relinquet homo patrem, & matrem.* Caluinus vult hæc verba interijci tantum a Moyſe vt à Doctore, ne conuincatur contra legem Dei ſuis Sectatoribus ex quauis cauſa permiſiſſe repudium & matrimonij diſſolutionem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Introducit hoc loco Moyſes Deum loquentem, qui dicta Protoplaſti confirmat, & ex eis legem matrimonij ſtatuit Christus in hæc verba Matth. 19. diſertè tribuit Deo, *Non legiſtis*, inquit, *quia qui fecit hominem ab initio.* Senſus igitur vtriuſque loci eſt, cum Deus coniugem formauerit ex viri corpore, & non niſi vnam, ſatis indicauit nullam colligationem humanæ neceſſitudinis cum matrimonij vinculo conferendam eſſe, & hanc eſſe coniugij legem, vt ſi res exigat, patrem & matrem deſerere teneatur coniux cauſa coniugis. Ita Rupertus l. 3. in Geneſim c. 36. D. autem Thomas 2. 2. q. 26. de cohabitatione & vitæ conſortio iſtud intelligendum explicat. Nam in pari caſu famis, vel alterius huiuſmodi neceſſitatis patri & matri potius ſubueniendum eſt. Patet igitur ex prædictis verbis matrimonij indiſſolubilitas à Deo ſancita, & arctiſſimum eius vinculum, quo coniuges vna caro reputantur.

VERS. 25. *Erat autem vterque nudus.* Hæc verba in ſui erroris patrocinium rapiunt Anabaptiſtæ illi, quos Bataui Adamitas vocant.

RESPONSIO CATHOLICA.

Breuiter indicatur his verbis primæuus ille innocentiæ ſtatus, ante peccatum tam ſecundum corpus quàm ſecundum animam. Corporis n. tanta erat pulchritudo, vt ad eius ornatum nullis opus eſſet veſtibus; tanta impaſſibilitas vt nullis cæli & aëris incommodis primi parentes obnoxij eſſent. Secundum animam verò perfecta erat vacuitas ab omni immoderato motu appetitus, perfecta obedientia partis inferioris ſub ratione. Vnde Auguſtinus l. 11. de Geneſi, ad litteram cap. 1. *Nudi erant primi homines & non confundeban-*

Digitized by Google

ſundebantur, nullus erat motus in corpore cui verecundia dederetur. Poſt peccatum autem opus fuit veſtibus propter aëris iniurias & cauſa verecundiæ ad velandum quorundam membrorum obſcenitatem. Hinc Protoplaſti conſcij poſtea malitiæ texerunt membra, & conſuerunt folia ficus.

EX CAPITE TERTIO.

VERS. 1. *Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ*. Labitur hîc turpiter in errorem Calu. aſſerens Deum voluiſſe vt laberetur Adamus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Catholici mala pœnæ non culpæ Deo aſſcribunt, & docent præuidiſſe Deum quod lapſurus eſſet, & permiſiſſe eum labi, quandoquidem labi hic peccare ſit, ſi labi voluiſſet, peccare voluiſſet Adamum. Quare ſic Auguſt. l. 2. de peccat. meritis c. 17. monet à tali blaſphemia abſtinendum. *Nullius*, inquit, *culpa humana in Deum referas cauſam* Et Tertull. l. contra Hermogenem. *Nec n. fieri poteſt vt ſit initiator aut artifex vllius mali operis, qui nomen ſibi perfecti vendicat & parentis & Iudicis*. Explodendus igitur eſt hic Caluiniſtarum Deus, & in ſcenam theatricam ex ludibrio protrudendus.

VERS. 6. *Vidit mulier quod bonum eſſet lignum*. Refert hæc verba Calu. ad dæmonis promiſſionem, quaſi ſenſus eſſet, Vidit mulier lignum eſſe vtile ad ſciendum bonum & malum: & contendunt hîc hæretici primum peccatum fuiſſe infidelitatis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc oculis videre non poterat: proinde verbum, *Vidit* de viſu corporeo accipiendum eſt, & de iis quæ arbor foris oculis offerebat. Perpendis igitur miſera Eua duo in hac arbore, pomum, ſcilicet illius eſui ſuauiſsimum eſſe, & oculis pulcherrimum, fuitque in illa motus ſuperbi animi indignantis ſe præcepto arceri ab eo quod tantopere arridebat, vt docet ſcriptura primum peccatum fuiſſe ſuperbiam. Initium omnis peccati ſuperbia. Docent operosè PP. Auguſt. l. 14. de Ciuit. c. 13. Leo ſerm. 5. de Natiuit. Domini.

VERS. 7.

VERS. 7. *Conſuerunt folia ficus.* Ex hoc loco hæretici adagium in Catholicos conuincunt, quòd, vt loquuntur, bonorum operum foliis conentur operire corruptæ naturæ deformitatem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Verum dictum adagium in illos potiùs retorquendum, qui latis excuſationum foliis, quaqua verſum ſcripturas decerpunt & conſuunt, vt tegant ſuas turpitudines: & dum hoc loco nugantur, diſſimulant quid ex prædictis verbis veteres proponant. Sic n. de Adamo poſt lapſum, Irenæus l.3. cap.37. *Per ſuccinctorium quod ſibi Adamus circundedit, ipſo facto oſtendit ſuam pœnitentiam, foliis ficulneis ſemetipſum contegens.* Et paucis interiectis. *Retundens petulantem carnis impetum.* Quæ verba vt intelligantur, ſciendum eſt, non accurato opere, aut acu & filo conſuiſſe folia, ſed foliis pendulis verenda occultaſſe, ramuſculis teneríoribus circum latera. Videmus igitur Adamum aſperitate veſtis voluiſſe domare corpus, & malè commiſſa expiare.

VERS. 16. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem.* Locus hic, inquit Calu. nimis luculento documento eſt, quanta fuerit in Papatu Doctorum omnium inſcitia & ſocordia: ex incuria obrepſit femininum genus loco maſculini, vel neutri, dicendum n. eſt, ipſe conteret caput tuum, non ipſa.

RESPONSIO CATHOLICA.

Supponunt hæretici per hanc lectionem, ipſa conteret, adimi Chriſto Domino quod eius erat, Deiparæ verò tribui quod eius non erat; cùm tamen non habetur Chriſtus contriuit, ergo Maria non contriuit: etenim ſolus Ieſus propria virtute & ſeipſo, hoc eſt, paſſione ſua: caput, hoc eſt, vim diabolici ſerpentis, contriuit. Ipſa etiam B. Virgo contriuit ſuo modo, quatenus nobis genuit Saluatorem. Ideo rectè à fidelibus honoratur hoc encomio, hæc eſt præclarum vas, hæc eſt mulier virtutis, quæ contriuit caput ſerpentis. Non malè igitur interpres in vulgata editione Bibliorum propter Latini contextus commoditatem vertit, ipſa conteret, vt ſequentia cum antecedentibus melius Latinè cohærerent.

Obiiciunt Sectarij, pronomen & verbum hoc loco in Hebræo

:ebræo eſſe maſculini generis, vel ſaltem neutri. Reſpon-
:o viros Hebraicæ linguæ peritiſſimos hoc loco conten-
:re verti poſſe, ipſa conteret: talis fuit Picus Mirandula-
is in epiſtolis, Pagninus in theſauris agens, de loco ſi-
ili 3. Reg.17. v.1‹. eſt n. enallage generis Hebræis freques.
xempla ſunt, Eſther 1. v.20. & apud Eccleſiaſten c.12. v.4.
einde ſciendum eſt hebraicam ſcriptionem ſine punctis
ocalibus eſſe ambiguam, & proinde omnes tres lectiones
cipi poſſe. Ipſe, ipſa, ipſum conteret, Non deſunt qui le-
:runt ipſum in neutro genere, nec alij qui in maſculino,
Irenæus l. 4. c. 78. Hieron. in Traditionibus Hebraicis,
hryſologus hom. 173. Ipſa vero legerunt Gregor. lib. 1.
Ioral. c. 18. Bern. ſerm. 2. ſuper Miſſus eſt. Fulbertus Car-
otenſis, Beda, & Rabanus hoc loco, & ſic ante tempora
Iieronymi legebatur, nec fuit Hieronymus hoc auſus cor-
gere, aut in vulgatam verſionem introducere, & poſt Hie-
onymi tempora, Eccleſia Catholica ſemper retinuit, &
odò retinet, vt patet in Bibliis iuſſu Pontificio editis,
uod optima quæque exemplaria confirmant. Poſtremo
oc loco notandum eſt S. Patres ſecundum allegoriam per
ulierem B. Virginem Mariam, per ſemen eius Ieſum, per
rpentem diabolum, per ſerpentis ſemen infideles, & im-
os Chriſtianorum hoſtes, interpretatos eſſe vt Cypr. l. 2.
eſtimoniorum aduerſus Iudæos cap. 9. Rupertus lib.3. in
eneſim cap.19. & V. Beda hoc loco.

VERS. 19. *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Hunc
ocum prauè detorquent, qui ex eo effici volunt omnes
omines cuiuſcumque ſint ſtatus & conditionis oportere
anibus laborare.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hæc hæreſis primo conficta eſt à quodam Guilhelmo
: ſancto amore acerbiſsimo hoſte religioſorum Mendicā-
um, vt notat Alphonſus à Caſtro de hæreſibus verbo la-
or, & damnata eſt ab Alexandro IV. per Bullam quæ
icipit, Romanus Pontifex. Hunc errorem ſecutus eſt
Vicleff, & varij huius temporis Sectarij, qui idem contra
eligioſos vrgent. Verùm cùm ex diuerſis hominum ſta-
bus in hac vita multis tam grauia negotia ſint pertra-
anda, vt manuum labore victum ſibi quærere nullatenus
poſſint,

poſſint, ſiue ſint Imperatores, Reges,& Principes, ſiue Eccleſiarum Rectores, ſiue Religioſi, qui nocte ac die diuinis vacant officiis, hi omnes & horum ſimiles excuſati ſunt à manuum labore,& à communitate cui iſta officia præſtant ſuſtentandi, qui n. altari ſeruiunt, viuere debent de altari, 1. Cor.9. *Et æquum eſt*, inquit Bern. *vt qui Euangelica conſilia ampleƈtuntur, de Euangelio viuant*. Interim non probant Catholici quòd aliquis in ſua vocatione ignauo otio torpeſcat. Senſus igitur ſcripturæ eſt. Terram quæ ante peccatũ ſua ſponte homini neceſſaria proferebat,in pœnam præuaricationis poſt peccatum ita maledictam eſſe, vt ſine cultu & hominis labore, iam non vt ante producat: ingeritur ergo hac in parte homini moleſtia. Quare eleganter notat Petrus Galatinus l. 6. de arcanis Catholicæ veritatis c.6. In Hebræo idem dici ac in afflictione,in dolore,vel in labore comedes: Panis autem nomen,quod Hebræis familiare eſt,pro quouis cibo accipitur.

Puluis es & in puluerem reuerteris. Pudetur ab hæreticis ritus formulæ in die Cinerum, qua Catholica Eccleſia vtitur, Memento homo, &c.

RESPONSIO CATHOLICA.

Salutare Quadrageſimalis ieiunij tempus dieſque ad agendum pœnitentiam deſtinatos ab ea Cinerum cærimonia ritè auſpicatur Eccleſia, vnicuique fidelium inculcans, Memento, homo,&c. conſtat fuiſſe eum antiquum Eccleſiæ morem, vt ex nonnullis patet Conciliis, vt hoc ipſo die ſacerdotes publicis pœnitentibus habitu pœnæ conuenientem tribuerent, id eſt, ſaccum & cinerem quod ſolemni cærimonia faciebant, eum habitum pœnitentes vſque ad diem Cœnæ Domini geſtabant. Tempore procedente,refrixit hic ſacer vſus,conuerſuſque in eum eſſe videtur quem tenemus. De hac materia multa notatu digna reperies diſt. 50. C. In capite quadrageſimæ, & apud Burchardum l.19.c.26. & in decreto Iuonis in part.1.& in ordine Romano à parte 24. vſque ad 30.

EX CAPITE QVARTO.

VERS. 7. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*. Mirandum quomodo hic ſe torqueat Calu.vt ſubuertat

t ſundamentum doctrinæ de libero arbitrio, ait n. hæc
rba non debere intelligi de peccato, ſed de Abele, vt ſen-
s ſit primatum inter fratres obtinebis, & dominaberis
tri tuo iuniori.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ex ratione Grammaticæ, quam nobis obiicit Calu. per
mina eiu & illius referunt id quod paulo ante nomina-
m eſt: paulo autem ante peccati non Abelis mentio fa-
a eſt; igitur ad peccatum non ad Abelem referuntur. Hinc
uguſt. 15 de Ciuit. c. 7. *Quieſce*, inquit, *ad te n. conuerſio eius,*
tu dominaberis illius, nunquid fratris? abſit, cuius igitur niſi
ccati: Ecce quam apertè Auguſtinus abſurdum pronun-
at quod hic Calu. maxime placet. D. Proſp. l. 2. de vocat.
ntium, c. 13. *Ad te*, inquit, *tua culpa reuocetur, noli peccato*
gnum in te dare, ſed tu potius in ipſum ſume dominatum. Et
reg. l. 4. Moral. c. 22 hæc verba exponens. *Tunc*, inquit, *pec-*
tum cordis ſub iuris noſtri poſſeſſionem reducitur: ſi cùm inci-
, reprimatur: Exprimitur igitur his verbis Cain fore poſſi-
le vt refrenet cupiditatē, & vt in eius mortali corpore pec-
tum non regnet, vt loquitur Apoſtolus ad Romanos 6.
uare expendenda ſunt præcedentia verba ante hunc lo-
m. Nonne ſi bene egeris recipies, ſi male, &c. Ille condi-
ones, ſi benè & malè, manifeſtè oſtendunt liberum volun-
tis arbitrium: Stultè n. dicimus alicui, ſi ſolem ſtare fece-
s, hoc vel illud dabo, cùm ſciamus non eſſe in poteſtate
ominis vt ſolem ſtare faciat; eſſe autem vt benè agat ſi
lit vel malè. Vbi notandus eſt error Pelagianorum, qui
hoc loco inferebant poſſe hominem concupiſcentiæ
ntationes ſuperare ſolis naturæ viribus, & ita Dei gra-
am excludebant, & malè: nam quamuis hîc mentio gratiæ
on fiat, eius tamen non excluditur neceſſitas.

VERS. 15. *Nequaquam ita fiet*. Obiicitur hic locus ab
is qui Deum authorem peccati conſtituunt, quod prima
onte videri poſſit Deum dixiſſe falſum. Nam aliqui DD.
aquiunt) putant eum interfectum à Lamech.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ne per potentiam quidem abſolutam Deus, qui prima
ritas eſt, per ſe, aut per alium fallere poteſt, vt nec ipſe
peccare

Digitized by Google

peccare poteſt. vel ad peccandum impellere, cùm ſit ſumma bonitas, quod adeo verum eſt, vt non dubitauerit Auguſtinus ſcribere l. de Symbolo ad Cathecumenos. Non magis Deum mentiri poſſe quàm Deum eſſe deſinere. Deinde negari poteſt Cain illum hominem fuiſſe quem occidit Lamech: neque n. id ex ſcriptura conſtat, quinimo à pluribus putatur commentitium, & dato quod fuerit, non ideo erit in Dei oratione mendacium, etenim cùm is ad Cain dixit. Nequaquam ita fiet, ſenſus fuit. Nequaquam impunè ab aliquo interficieris ſicut verebaris. Quæ expoſitio grauibus authoribus videtur textui conformis.

EX CAPITE QVINTO.

Vers. 25. *Facti ſunt omnes dies Henoch, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Ridiculè fabulantur hoc loco Calu. & alij, dicentes Henoch non quidem mortuum ſeparatione animæ à corpore violenta, ſed alio nouo modo, videlicet placida quadam migratione abſolutum à miſerijs huius ſæculi, qualis fuiſſet tranſitus in ſtatu innocentiæ, & qualis (ſententia eorum) futurus eſt illorum quos vltimus dies ſuperſtites inueniet.

RESPONSIO CATHOLICA.

Introducunt hi nouum genus mortis citra naturalem ſeparationem animæ à corpore, cùm tamen ob noxam originalem ſtatutum ſit omnibus hominibus mori, Hebr. 9. Illud n. genus mortis, quod Nouatores excogitarunt, falſum præſupponit, nempe Enoch iam immortalem eſſe: diſertis enim verbis Auguſtinus negat l. de peccatorum meritis & remiſſione cap. 3. Enoch & Eliæ corpora, eſſe incorruptibilia, qualia poſt reſurrectionem futura, & dum aſſerunt hæretici Enoch raptum eſſe in cœlum, dicunt tranſlatum in eum locum in quem Elias; de quo Scriptura, 4. Reg. 2. *Aſcendit Elias per turbinem in cœlum.* verum cęli nomine aëris regio intelligitur, & ſignificatur de terra ſublatus per aërem, & in aëra transferendus in paradiſum. Ita Eccli. 44. *Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum.* In Eden, ſcilicet contra Orientem, hoc n. habet Traditio quæ plerisque Patribus placuit. De hac Traditione ſic Irenæus l. 5. c. 5. De Enoch & Elia agens. Preſbyteri qui ſunt Apo-

ſtolorum

Digitized by Google

lorum diſcipuli, eos qui tranſlati ſunt illuc tranſlatos eſ-
dicunt. Nec obſtat hic Tertull. qui ſcribit hos ambos
orbe tranſlatos eſſe, quia orbem vocat terram ab homi-
ous habitatam. Aliorum Patrum nomina, qui idem quod
næus aſſerunt, hîc ſignare in gratiam Studioſorum operę
tium erit. Docet id Iſidorus de vita, & obitu ſanctorum,
ppolytus Martyr orat. de Antichriſto. Ambr. in c. 4. ad
manos. Gregor. in 18. Iob. Et hom. 12. in Ezech. Hieron.
piſt. ad Pammachium, Iuſtinus Martyr quæſt. 85. ad Or-
doxos. Procopius Gazeus in c. 4. Geneſis. Damaſcenus
.4. cap. 28. Plures alios legendo notes licet. Porro Enoch,
quo agimus contra Antichriſtum præliaturus adueniet,
certò aliquando moriturus, trucidandus iuſſu Antichri-
dum ab eo ſeductos ad viam reuocabit. Colligunt hoc
tiqui PP. ex c. 11 Apocalypſis de duobus fidelibus teſtib.
emens Romanus, Iuſtinus, Hippolytus, & Auguſt. lib. 20.
Ciuit. cap. 29. qui dicit hoc in ſermonibus, & cordibus
elium celeberrimum eſſe. Proſper de Prædictionibus cap.
& Aretas in caput 11. Apocalypſeos, qui ait hoc inuio-
biliter ex traditione ab Eccleſia recipi.

EX CAPITE SEXTO.

VERS. 5. *Videns autem Deus quod, &c.* Clamant hic
retici prædicta verba pugnare cum arbitrij humani liber-
e, eiuſque vires hoc loco planè proſterni.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hac ſcripturæ ſententia continetur deſcriptio plurimo-
n hominum illius æui, qui tam ſceleſti fuerunt, vt opus
s non fuerit externa occaſione, conſilio, aut ſuaſu ad
candum, quique non ex errore aut infirmitate lapſi
runt, ſed ex mera & deliberata malitia, quique ſcelera
in cordis officina effingebant, non rarò aut per inter-
la, ſed omni die, dum autem mores iſtorum hominum
ſtringuntur, vtitur ſcriptura figura auxeſi, qua non ne-
ur illos aliquando aliquid boni cogitaſſe, dixiſſe, feciſſe;
indicatur hoc tam infrequens fuiſſe, & parui momenti,
qua ſi pro nihilo ſit habendum. Ex his igitur verbis malè
runt Aduerſarij, aut liberum non ſubſiſtere arbitrium,

aut actiones humanas propter originale peccatum, ſecundum ſe ſemper malas & inuiſas eſſe Deo, vtpote peccata ſera & mera: quæ opinandi peruerſitas damnata eſt in Conc. Tridentino, ſeſſ. 6. de Iuſtificatione Can. 12. Nec mouere quemquam debet, quod hîc effutiunt contra Interpretem, quem in duobus reprehendunt; primò, quod non vertit figmentum cogitationum. Nam figmentum cogitationum nihil aliud eſt, quàm ipſæ cogitationes: hinc LXX. reddunt omnis cogitat in corde ſuo. Et Chaldæus interpres exponit, omnis ſenſus cogitationis. Sanè vox figmentum obſcurior erat, & errorem parere poterat, prout peperit, vt patet in Illyrico hæretico, qui ex prædictis verbis peccatum originale conatus fuit plaſmare in ſubſtantiam, & in aliis hæreticis, qui hoc loco abutuntur contra cultum diuinitus in particulari ideo præceptum. Alterum quod reprehendunt eſt, quod interpres prætermiſerit voculam tantummodo, & improbè. Nam hæc vox ſine culpa omitti potuit vti & omiſit Chaldæus, & LXX. Ratio eſt, qui dicit omni tempore aliquid fieri. inſinuat contrarium non fieri, aut vix fieri. Quare dici poterit hanc excluſiuam vocem tantummodo vt Hebraicum pleonaſmum omiſſam.

VERS. 8. *Noe inuenit gratiam coram Domino*. In omnem partem ſe vertunt hoc loco hæretici contra bonorum operum merita.

RESPONSIO CATHOLICA.

Rectè Catholici ex verbo inueniendi eliciunt hominem gratiæ augmentum mereri poſſe: primam gratiam nec poſſumus, nec Noe promeritus fuit aut inuenit, ſed gratuito beneficio primæ gratiæ coöperatus fuit, & vacuam in ſe eſſe gratiam non eſt paſſus, ideo rectè dicitur gratiam nouam, ſeu primæ gratiæ augmentum inueniſſe. Significatur n. Noe promeruiſſe Deum magis habere propitium quàm ceteri meruerunt. Ad hunc locum pertinent aliæ ſcripturæ, Geneſ. 18. *Si inueni gratiam in oculus tuis*. & 19. *Inuenit ſeruus tuus gratiam coram te*. & Lucæ 1. *Inueniſti enim gratiam apud Deum*.

Digitized by Google

EX CAPITE OCTAVO.

Vers. 20. *Ædificauit Noe altare Domino*. Vox altaris non fertur ab hæreticis, qui negant noui teſtamenti ſacrificium: quia altare, vt dicunt in Hebræo à mactando deriuatur, & Latinis dicitur alta ara, mactationi autem in ſacrificiis iam nullus locus eſt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Catholici Doctores ſumpta ex hoc loco occaſione altarium vſum defendunt, vt Franciſcus Feuardentius lib. 1. Additionum ad librum Alphonſi à Caſtro contra hæreſes. Notat hic Ambroſ. Noe ſponte, & non iuſſum altare exſtruxiſſe: quod obſeruandum eſt contra modernos hæreticos, qui ſemper in ſimilibus ad Dei cultum pertinentibus ſpeciale præceptum requirunt. Notat Diodorus Thracenſis, hinc Gentiles ritum ſuum in altaribus ſacrificandi accepiſſe. Quod genus cultus diabolus non pateretur ſibi deferri, niſi ſciret hoc ad veri Dei cultum, quem vt ſimia imitatur, plurimum momenti adferre.

Vers. 21. *Senſus n. & cogitatio humani cordis.* Inuehitur hoc loco Lutherus in vulgatæ editionis interpretem, quod Papiſtis, vt ait anſam præbuerit aſſertioni de libero arbitrio, quodque vertere debuiſſet figmentum, quia ſermo eſt de natura, ſeu eſſentia animæ rationalis, & ſignificatur hominem natura malum eſſe, & nihil niſi peccare poſſe. Hæc ille blaſphemus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Falſo cenſet ipſam hominis eſſentiam hîc denotari, cùm ſolum effrenis concupiſcentia deſignetur. LXX. ſic tranſtulerunt: Cogitatio hominis diligenter incumbit in mala. Patres exponunt de concupiſcentia. ſeu inclinatione & pronitate ad malum. Chryſoſt. homil. 26. in Geneſim. Rupertus lib. 4. in Geneſ. cap. 28. & Ambroſ. ſic habet, diligenter cor hominis ad mala perpendet. Non agitur igitur de ipſa natura, ſiue peccato originali, ſed de concupiſcentia, vt dictum eſt, cordis n. nomen per metonomyam, hoc loco concupiſcentiam deſignat, ad quam exprimendam duobus

Digitized by Google

vtitur vocabulis: Interpres vocat ſenſum ipſum appetitum concupiſcibilem, cogitationem verò concilia, adinuentiones, & machinationes, quæ homo confingit vt votis concupiſcentiæ ſatisfaciat, quæ non ſunt ipſa hominis natura, ſed naturæ peccato originali vulneratæ purulentæ quædam exhalationes, quæ accedente mora, aut conſenſu euadunt peccata actualia. Fatemur n. hìc agi de propenſione corruptæ naturæ ad actum, ſed contendimus illam propenſionem nunquam eſſe peccatum, niſi in actum voluntarium proruperit, ſaltem non intrinſecum, & noxium, vel mora, vel conſenſu: quod ad figmentum attinet, etiamſi Interpres ſic verterit, non tamen ſignificaretur ipſa natura, ſeu hominis eſſentia, quia non dicitur figmentum hominis, ſed figmentum humani cordis, quod de illis intelligi debet, quorum plaſtes formator & procreator eſt cor; de cuius machinatione, & adinuentione, ſic Chriſtus Matt. 15. *De corde exeunt cogitationes malæ*, quæ videlicet in illo velut officina fabricatæ ſunt.

EX CAPITE NONO.

VERS. 3. *Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum.* Per hæc verba Sectarij ciborum delectum in Eccleſiaſtico ieiunio ſublatum volunt, & omni tempore licitum veſci indifferenter quolibet cibo.

RESPONSIO CATHOLICA.

Terræ naſcentia poſt diluuium deteriora facta ſunt, vireſque humanæ fragiliores quotidie reddebantur. Cùm igitur plantarum virtus debilitata, & terræ fecunditas diluuio diminuta eſſet, ſignificauit Deus non ingratum ſibi fore ſi piſcibus, & carnibus deinceps æquè ac oleribus homines veſcerentur, ita humanæ neceſſitati conſulens, ſed hæc ciborum poteſtas homini à Deo conceſſa, non obſtat legi Eccleſiæ de ieiunio & ciborum delectu, quia huic permiſſioni includuntur debitæ circumſtantiæ, vt ſumantur carnes loco tempore. & modo quo oportet. De his circumſtantiis eleganter agit Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagogi. cap. 1. Non pugnat igitur Eccleſiæ lex, cum Conditoris voluntate, quia non ſemper & omnibus, ſed certis tempori-

bus

Digitized by Google

bus prohibet, placuit autem Eccleſiæ carnes certis diebus prohibere ad cohibendam concupiſcentiam. Nam carnium eſum ſeminarium libidinis eſſe, teſtantur omnes Patres, potiſſimùm Hieronymus lib. 2. contra Iouinianum. Obiiciunt de Carthuſianis, qui ſemper abſtinent. Sed ad id dicendum Eccleſiam neminem cogere Carthuſianum fieri. Obiicit Kemnitius nos in eodem luto verſari cum Taſcianiſtis & Priſcillianiſtis, qui carnes per ſe immundas credebant, & ſtulta ratione probat carnes apud Papiſtas benedici, vt patet in libris Ritualibus. Reſpondendum peracto ieiunio Quadrageſimæ ipſo Paſchatis die carnes & oua benedici, vt Catholici ad eſum carnium redituri, nouum illum cibum, quaſi de manu Domini accipiant, & benedictione ſacerdotali iuuentur, vt illo ſobriè vtantur.

EX CAPITE XII.

VERS. 13. *Dic ergo, obſecro te, quod ſoror mea ſis.* Calu. hoc loco conatur ſuſpicionem lenocinij ſanctiſſimo Patriarchæ Abrahamo impingere, alij notam mendacij

RESPONSIO CATHOLICA.

Sancti PP. à lenocinij, & mendacij nota ſtrenuè defendunt Abrahamum. *Quid mirum*, inquit Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum cap. 35. *ſi ſororem ſuam ex patris ſui ſanguine procreatam habeat vxorem?* Et paulo pòſt: *Fratres ſiue ſorores generali nomine conſanguineos, vel conſanguineas ſolere apud Veteres appellari, Scriptura teſtatur.* Duo allegans exempla de Loth, qui frater Abrahæ dicitur, cùm tamen Abraham eius patruus eſſet; & de iis, qui in Euangelio fratres Domini appellantur, quia ex conſanguinitate Mariæ erant. Nec putandum eſt in hoc facto, adfuiſſe conſenſum in mœchiam, dum tacere iubetur quod ſit vxor: cauit n. Abraham, ne quia maritus occideretur, Deo reliquum commendans ne vxor eriperetur. Dicet aliquis, inquit Auguſt. cap. ſequent. Cur non ita potiùs de Deo ſuo præſumpſit, vt fateri non timeret vxorem? Nunquid n. Deus ab illo mortem non poterat repellere, quam timebat? Poterat ſanè, ſed ſi interrogatus Abraham illam feminam indicaſſet vxorem, duas res tuendas committeret Deo, & ſuam vitam, & coniugis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pudicitiam; pertinet autem ad ſacram doctrinam, vt quando habet quod faciat homo, non tentet Dominum Deum ſuum. Hæc Auguſt.

EX CAPITE XIV.

VERS. 18. *At verò Melchiſedech rex, &c.* Hoc loco palam abutuntur hæretici contra ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti, quòd Eccleſia per ſuos miniſtros toto terrarum orbe offert.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hunc locum oportebat ſanctiſſimorum Patrum verbis interpretari, vt grauiſſimo eorum iudicio conſtet ſcripturam pro nobis contra Sectarios dicere teſtimonium Aug. lib. 17 de Ciuit. cap. 17. *Ex eo*, inquit, *quod iam nuſquam eſt ſacerdotium, & ſacrificium, ſecundum ordinem Aaron, & vbique offertur ſub ſacerdote Chriſto, quod protulit Melchiſedech, quodque benedixit Abraham.* Et lib. 1. contra aduerſarium Legis & Prophetarum cap. 20. dictum eſt: *Iurauit Dominus, &c.* qui legunt, quid protulerit Melchiſedech, quando benedixit Abraham, & iam ſunt participes eius, vident tale ſacrificium nunc offerri Deo toto orbe terrarum; Dei autem iuratio eſt incredulorum increpatio, & quòd Deum non pœnitebit, ſignificatio eſt, quia hoc ſacerdotium non mutabit: mutauit quippe ſacerdotium ſecundum ordinem Aaron. Hieron epiſt. ad Euagrium primum docet teſtimonio Irenæi; Euſebij Cæſarienſis, Nyſſeni, & Apollinaris, in hoc conſiſtere illum ordinem Melchiſedech, quod non carnis & ſanguinis victimas immolarit, ſed pane & vino, ſimplici puroque ſacrificio Chriſti dedicauerit ſacramentum. Iſidorus etiam de vocat. Gentium ad Florentiam ſororem ſuam cap. 26. *Melchiſedech*, inquit, *ſacerdos Dei excelſi cùm benediceret Abraham panem & vinum, Deo obtulit in ſacrificio ob myſterium futuri holocauſti.* Quis igitur non miretur hæreticorum impudentiam, qua auſi ſunt ſcribere Prophetam cùm canit: *Tu es ſacerdos in æternum, &c.* ad hiſtoriam Geneſeos non alludere.

Opponunt primò, Melchiſedech panem & vinum non ſacrificare, ſed præbuiſſe Abrahæ de prælio redeunti ad veſcen-

eſcendum. Reſpondetur, etiamſi cum Hieron. epiſt. ad Euagrium, & Epiphan hæreſ. 55. concedamus illum quoque Abrahæ panem, & vinum dediſſe ad refectionem. hac ratione pleniùs intelligetur in facto Melchiſedech deſignata fuiſſe ſacroſancta myſteria Euchariſtiæ, vt quomodo illa primo offertur, deinde ſumitur & diſtribuitur, ſic Melchiſedech ſuo ſacrificio primò Deo pro parta victoria gratias egit: & deinde oblatum panem ad refectionem Abrahæ præbuit, quod Clemens Alexand. lib. 4. Stromatum, non multò ante finem his verbis explicat: *Melchiſedech panem & vinum ſanctificatum dedit nutrimentum, typum Euchariſtiæ.*

Secundò, volunt Aduerſarij ſublatam particulam, *Enim,* quod Hebraicè & Græcè habetur (&) & erat ſacerdos. Reſpondeo, hanc particulam (&) non nudam copulatiuam, ſed cauſalem hic eſſe, vt probatur authoritate PP. & quia LXX. verterunt, Erat autem ſacerdos. Theodoretus etiam & Euthymius aſſerunt, & pro *quia* ſumi, vt accipitur, Pſal. 94. *Ipſius eſt mare, & ipſe fecit illud*, quod Hieron. vertit, quia ipſe fecit illud. Deinde, quia etſi particula, *enim*, ex textu remoueretur, perinde poſſumus ex hiſtoria ipſa colligere, quemadmodum Auguſt. Cypr. & alij collegerunt, qui ſine illa particula locum recitant, quia non ea particula præcipuè, ſed commemoratio ſacerdotalis dignitatis poſt mentionem factam panis & vini, indicat earum rerum oblationem Deo feciſſe Melchiſedech. Refertur n. eius dignitatis commemoratio, non ad ſequentia verba benedixit, ſed ad priora proferens panem.

Tertiò, obiiciunt Paulum in epiſt. ad Hebr. collationem ſacerdotij inſtituiſſe Melchiſedech & Chriſti, neque tamen vllam panis & vini in ſacrificium oblati feciſſe mentionem. Reſpondetur, qualis eſt argumentatio, Paulus non ſcripſit ſacerdotium Melchiſedech fuiſſe typum ſacerdotij Chriſti ratione panis & vini oblati, ergo non ita eſt. Sciendum igitur Paulum hanc oblationem, non adeò omiſiſſe, quia non pertineret ad ordinem Melchiſedech, ſed quia ad illud quod Apoſtolus tunc agebat prorſus non iuuabat, propoſitum n. erat Paulo non omnia perſequi, quæ ſacerdotio Chriſti & Melchiſedech erant communia, ſed argumento petito ex ſacerdotio Melchiſedech, voluit Iudæis oſtendere

Digitized by Google

ſacerdotium Chriſti, tum dignitate, tum fructu longè antecellere ſacerdotio Leuitico, ideoque conſentaneum eſſe, vt per Chriſti ſacerdotium reprobatio fieret præcedentis ſacerdotij, vt Paulus loquitur. Ex parte autem materiæ, in qua ſacerdotium Melchiſedech exercebatur, non fuit illud ſacerdotio Leuitico præſtantius, quia panis & vinum non ſunt res præſtantiores pecudibus, quas ſacerdotes Leuitici ad ſacrificandum vſurpabant: ideo attulit Apoſtolus tantum prærogatiuas perſonæ, quæ ſacerdotium illius præ Leuitico condecorabant. Prima eſt, quòd fuerit rex Salem: ſecunda, quòd eius genealogia non ſcribatur: tertia quòd tantus fuerit, vt ab Abraham decimas acceperit, & tantum Patriarcham benedixerit. Quæ prærogatiuæ in Chriſto, cuius typus fuit Melchiſedech, multo illuſtriores ſunt. Primò, quòd re ipſa Salem, id eſt, iuſtitiæ & pacis ſit ſacerdos. Secundò, quòd omnibus benedixerit quoſcumq. à captiuitate dæmonis ſua morte liberauit. Tertiò, quòd iure ſuo ab omnibus tanquam à ſeruis, quos proprio ſanguine redemit iuſtum obſequium, quaſi decimas exigat. Quartò, quòd maneat in æternum, & ſempiternum habeat ſacerdotium; vnde & in perpetuum, inquit Apoſtolus, ſaluare poteſt.

Obiiciunt quartò in textu dici proferens panem, & non dici offerens panem & vinum, & ideo interpretem malè tranſtuliſſe. Reſpondeo, Hebraicum quo Moyſes vtitur, inquit Genebrardus in exordio tertiæ ætatis lib. 1. Chronologiæ, & noſter Interpres protulit, & L X X. obtulit, verbum eſt ſacrificare, & reddentium Deo oblationes atque ſacrificia, vt in hiſtoria Gedeonis, Iudicum 6. v. 18. Hæc Genebrardus. In citato loco Iudicum noſter Interpres vertit, Portans ſacrificium offeram tibi. L X X. verò & Auguſt. vertunt, Offeram. Protulit ergo Melchiſedech hæc non pro tempore aut fortuito, ſed vt ordinariam ſui ſacrificij materiam, qualia conſueuerat offerre, vt docent Cypr. lib. 2. Epiſtolarum epiſt 3. & Euſeb. l. 5. Demonſtrationis Euang. c. 3. Hieron. etiam epiſt ad Marcellam.

Poſtremò obiiciunt etiam ſacerdotes Aaronicos ſolitos fuiſſe offerre panem & vinum, proinde ordinem ſacerdotij Melchiſedech (ſecundum quem Chriſtus eſt ſacerdos) non eſſe conſtituendum in oblatione panis & vini. Reſpondeo, ſacer-

ſacerdotes Leuiticos aliter obtuliſſe panem & vinum, quam Melchiſedech, quia panem & vinum non ſimul obtulerunt, tanquam præcipuam & vnicam ſacrificij materiam, ſicut fecit Melchiſedech; de quo eleganter notauit OEcumenius, quòd videlicet primus fuerit, qui hoſtiam Deo ſine ſanguine obtulerit. Quod ad ſacerdotes Aaronicos attinet, illi ad iuge ſacrificium agni mane & veſpere: item ad alia holocauſta, & victimas addebant certam partem, ſimilæ oleo conſperſæ, & certam aliquando vini menſuram, quæ res non erat præcipua, & multo minus vnica materia eiuſmodi ſacrificij; ſed ad ritum & cærimoniam quandam cruentæ oblationis (in qua præcipuè Leuitica ſacrificia conſiſtebant) adhibebatur, vt patet ex variis ſcripturæ locis, Numer. 28. Exodi 23. Connumeratur igitur & commemoratur aliquoties oblatio panis in ſcriptura, Exod. 29. Leuit. 7. & 24. ſed qui ſine vino, tamen cum aliis cruentis ſacrificiis offertur. Quare manet ſacrificium incruentum panis & vini ſimul proprium fuiſſe Melchiſedech, atque ideo proprium ordinem ſacerdotij ipſius (ſecundum quem Chriſtus eſt ſacerdos) in huiuſmodi ſacrificio etiam panis & vini conſtitui debere.

EX CAPITE XV.

VERS. 6. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.* Hæc verba ab hæreticis tanti fiunt vt ſola videantur ſufficere ad ſtabiliendam erroneam ſententiam ipſorum, qua dicunt ſola fide ſine operibus iuſtificari hominem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc ſcripturæ teſtimonio Paulus ad Rom. 4. vtitur contra Iudæos, vt probet hominem iuſtificari non eo modo quem ipſi aſſerebant, ſcilicet, ex operibus legis, ſed ex fide. Veruntamen neque Moyſes, neque Paulus Sectariorum ſententiam tenent. Moyſes n. à fide Abrahæ, nequaquam excluſit opera, ſed docuit illum magnam erga Deum fidem habuiſſe, quæ ad iuſtitiam in primis neceſſaria eſt, vtpote quæ ſit omnis ædificij ſupernaturalis fundamentum, & ſubſtantia rerum ſperandarum, vt loquitur Apoſtolus Hebr. 11.

Digitized by Google

Super hoc fundamentum Abraham ædificauit & Moyſes, hæc de fide ipſius referendo non euacuauit opera, quandoquidem cap. 22. narret Deum præcepiſſe Abrahæ Iſaac vnici filij immolationem. Magnum ſanè opus filium immolare, paternum affectum deponere, vt obedientiæ locus ſit: bonum opus Deum timere: hæc autem opera fidei Abrahæ coniuncta fuiſſe prædicat ſcriptura, quæ Deum loquentem per Angelum ſic introducit: *Nunc cognoui, quod timeas Deum, & non peperciſti vnigenito filio tuo propter me*. quæ maior laus poterit eſſe operum ſanctiſſimi Patriarchæ?

Petes: Cur prædictis verbis peculiariter mentionem faciat Paulus fidei, cùm de iuſtificatione Abrahæ loquitur? Reſpondeo hanc fuiſſe præcipuè cauſam, quòd Iudæi crederent hominem iuſtificari ex operibus Legis, præſertim circumciſione abſque fide in Chriſtum, & hoc Apoſtolus falſum eſſe docet, propterea quòd Abraham iuſtificatus fuerit ante circumciſionem per fidem in Chriſtum, non tamen ſecluſis operibus. Hinc Iacob. 2. *Nonne Abraham ex operibus iuſtificatus eſt?* Et paulo poſt: *Ex operibus fides conſummata eſt.* Vnde apertè conſtat fidem ac iuſtitiam ad ſalutem ſine operibus non prodeſſe, quaſi dicat: Fides & opera in Abraham fuerunt ſibi mutuo auxilio, ita & in nobis neceſſe eſt vtrumque copulare, vt fides bona opera facere doceat voluntatique his incumbenti cooperetur, ipſa quoque opera ex fide prodeant, in fide perficiantur, fidem augeant, confirment & patefaciant.

EX CAPITE XVI.

VERS. 2. *Ecce, concluſit me Dominus, ne parerem: Ingredere ad ancillam meam.* Hinc aliqui impiè probant viro vxorem ſterilem habenti licere filios, aut ex ancilla, aut alia muliere procreare.

RESPONSIO CATHOLICA.

Docent Chryſoſt. & Auguſt. concubitum Abrahæ cum ancilla, nec fornicationem, nec adulterium extitiſſe, ſed legitimum matrimonium. Teſtatur hoc Moyſes dicens: *Cumque ille acquieſceret deprecanti, tulit Agar, & dedit eam viro ſuo vxorem.* Non ergo cum ſcorto, ſeu pellice rem habuit

buit Abraham cum Agar, ſed maritali affectu eam cognouit nulla ratione de adulterio culpandus.

Obiiciunt vxor poteſt remittere ius, quod habet in corpus mariti, & alteri mulieri tradere. Reſpondeo hunc vxoris conſenſum non ſufficere, quia vir adulterium committens, non ſolum peccat in vxorem, & corpus ſuum ſubtrahendo, ſed etiam in legem Decalogi, Non mœchaberis. Aliam reſponſionem habet D. Thomas, quod videlicet vxor non habeat poteſtatem corporis mariti, quantum ad omnia, ſed ſolum quantum ad matrimonium, & ideo non poteſt contra bonum matrimonij viri corpus alteri tradere.

EX CAPITE XVII.

Vers. 7. *Statuam pactum meum inter me, & te, fœdere ſempiterno, vt ſim Deus tuus, & ſeminis tui.* Ex hoc loco infert Calu., fidelium filios non propriè per baptiſmum, ſed per ipſam promiſſionem diuinam iuſtificari, hoc ipſo quo filij ſunt fidelium, atque adeò ſemen Abrahæ. Et verba textus ſic exponit: Ero Deus tuus, &c. id eſt, peculiari ratione Deus ero per gratiam: huius autem promiſſionis, quaſi ſigillum dicit eſſe baptiſmi cærimoniam, quæ poſtea eſt adhibenda, licet iam ex vi ſolius promiſſionis paruuli ſint iuſtificati.

RESPONSIO CATHOLICA.

Execranda blaſphemia eſt, contra quam ſic argumentari licebit: vt paruuli ſint ſemen Abrahæ, ad quos promiſſio illa pertineat fidei ſacramentum ſuſcipere debent, ſcilicet baptiſmum, ergo non ex vi promiſſionis iuſtificantur, eo ipſo quo nati ſunt parentibus fidelibus: nam ſi cenſerentur ſemen Abrahæ ſecundum carnalem natiuitatem, duo ſequentur abſurda. Primum nullos ex vi promiſſionis iuſtificari, niſi qui ſunt de familia & ſtirpe Abrahæ: Secundum paruulos non contrahere peccatum originis, ſed in ipſo inſtanti conceptionis eſſe iuſtos ex vi promiſſionis.

EX CAPITE XIX.

Vers. 8. *Habeo duas filias, abutimini illis.* Ex hoc loco colli-

colligunt quidam fornicationem non eſſe peccatum mortale, aiunt n. virum ſanctum nunquam voluiſſe filias producere ſi fornicari tantùm eſſet peccatum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sufficit locus Deuteronomij cap. 23. contra meretricum defenſores, *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de filiis Iſrael.* Et huius præcepti cauſam ſubiungens ſcriptura ait: *Quia abominatio eſt vtrumque apud Dominum Deum tuum.* Non ergo quiſquam ſibi in concubinatu blandiatur.

Obiiciunt meretrices à legibus permitti. Reſpondetur, leges quæ permittunt meretrices, non conſiderare peccata quæ contra Deum fiunt, ſed Reipubl. pacem & hominum tranquillitatem, ne vel ſtupra, vel inceſtus, ſiue adulteria committantur, fornicatorum interim pœnæ & ſupplicia tribunali Dei reſeruantur. Quantum ad factum Loth attinet, Auguſtinus in Quæſtionibus ſuper Geneſim, non probat, & aſſerit non eſſe imitandum, tamen excuſationem quidam adferunt illud vulgare dictum è duobus malis minus eſt eligendum. Reſpondeo dictum illud de damnis temporalibus, & rebus corporalibus intelligendum eſſe non de peccatis, de quibus manifeſta eſt Apoſtoli ſententia, Rom. 3. *Non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona.* Non licet igitur committere minora, vt euitentur maiora.

EX CAPITE XXII.

VERS. 5. *Expectate hic ego & puer, reuertemur ad vos.* Qui Deum peccati authorem aſtruunt, Abraham mentitum dicunt diuino inſtinctu: nam præcedentia verba ab illo prolata tali inſtinctu, teſtatur Ambroſius.

RESPONSIO CATHOLICA.

Negat Auguſt. ſerm. 71. & 72. de Tempore: Abraham mentitum eſſe, & ſi n. perſuaderet ſibi fore vt filium immolaret, ſperabat tamen futurum vt confeſtim ille ad vitam

tam diuinitus reuocaretur, vt poſſet promiſſio Dei impleri, verè ergo dicere potuit: *Expectate hic ego & puer reuertemur*. Hanc Auguſtini ſententiam adferunt Biel in 3. ſententiarum diſt. 38. & Carthuſianus in hunc locum, & apertiſſimè quod dictum eſt ſcriptura inſinuat, Hebr. 11. *Arbitrans quod & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus.*

EX CAPITE XXVII.

VERS. 19. *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*. Iidem qui ante eodem modo hunc locum vrgent.

RESPONSIO CATHOLICA.

Auguſtinus in Quæſt. ſuper Geneſim, Iacob à mendacio excuſat in hoc quod de illo ſcriptum ſit virum fuiſſe ſimplicem, id eſt, non fictum, & ſine dolo, quapropter vt ait ſupernaturale myſterium cogimur intelligere. Et lib. 16. de Ciuit. cap. 37. quis eſt dolus ſimplicis? Et reſpondet niſi profundum veritatis. Excuſant etiam Ambroſ. lib. 2. de Iacob cap. 2. Sancti igitur DD. non modò negant peccaſſe Iacob, ſed affirmant etiam & verum dixiſſe & verbis illis prophetaſſe, vt ſine mendacio, inquit Canus lib. 2. cap. 4. Gentium populus in fidem iam & hæreditatem Iudæorum ſuffectus dicere potuit, ego ſum ſemen Abrahæ (ſic n. vocat Apoſtolus Rom. 9.) Ita & Iacob, quoniam ius habebat ad primogenituram, in quam Deo authore fuerat ſubſtitutus verè dixit: Ego ſum primogenitus cum Ioannes Baptiſta, Elias à Chriſto vocatus ſit non natura quidem, ſed præcurſoris officio potuit Iacob qui non natura, ſed iure primogenitus erat verè dicere ſe eſſe Eſau.

Sed ais: Vnde hoc ius intellexit ad ſe pertinere? Reſpondet Canus, vel Deo reuelante, vel matre inſtruente, quam Dei familiare conſilium habuiſſe traditur, Geneſ. 25.

EX CAPITE XLV.

VERS. 8. *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate miſſus ſum.*

EX

EX CAPITE L.

Vers. 19. *Nolite timere: Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Ex his duobus locis Sectarij conuincere conantur Deum ſceleris fratrum Ioſeph fuiſſe authorem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Conſolatur Ioſeph fratres ſuos, oſtendens bonum rei euentum ex diuina prouidentia, quæ malum illud permiſit, vt multa & magna bona inde eliceret. Non impulerat illos Deus vt fratrem venderent, ſed præuiſo illorum ſcelere Deus eo fuit in bonum vſus, quaſi diceret: Niſi Deus permiſiſſet non potuiſſetis veſtro conſilio quicquam agere: Sic exponit Chryſoſt. & Ambroſ. lib. de Ioſeph cap. 12. notat quod non tam attenderit quod à fratribus in mortem miſſus fuiſſet, quàm quod à Deo miſſus fuiſſet ad vitam: & ideo fraterna charitate excuſauit eorum peccatum, diuinæ prouidentiæ ingreſſum in Ægyptum aſſcribens. Diſputat D. Fulgentius lib. 1. ad Monimum, vtrum peccata fiant ex prædeſtinatione Dei, quæ eſt ipſa quæſtio quam hoc tempore tractamus contra Caluiniſtas, & teſtatur capite vltimo eiuſdem libri, paulo poſt obitum S. Auguſtini ex libro illius, de Prædeſtinatione Sanctorum, malè intellecto, aliquos collegiſſe Deum prædeſtinaſſe impios ad opera mala, & proinde illa fieri ex decreto, & impulſu Dei. Hunc errorem egregiè refutauit primò Proſper, deinde S. Leo. Item Concil. Arauſicanum, tum S. Fulgentius, poſtea Leo nonus epiſtola ad Petrum Antiochenum, vbi tradens fidei Catholicæ confeſſionem, ſic ait: *Credo Deum prædeſtinaſſe ſolum bona, praſciuiſſe autem & bona & mala.*

EX CAPITE XLVIII.

Vers. 16. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis.* Sermo eſt de Angelo Cuſtode. Negant hæretici, diuinæ bonitati ingrati, dari à Deo vnicuique proprium Angelum ad peculiarem cuiuſque cuſtodiam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Origenes homil. 6. in Matth. ſcribit quoſdam voluiſſe

Ange-

Angelorum cuſtodiam incipere à baptiſmo. Hos refutat D. Thom 1. part. q. 113. quoniam beneficia quidem, quæ dantur homini diuinitus, hoc ipſo quòd Chriſtianus eſt, incipiunt à tempore baptiſmi; ſed quæ prouidentur homini à Deo, hoc ipſo quòd naturam habet rationalem ei exhibentur, ex quo naſcendo talem naturam accipit. Patres doctrinam Catholicam de Angelica cuſtodia confirmant, maxime ex c. 12. Actuum Apoſtolorum, vbi de Petro pulſante intus dicebant: *Angelus eius eſt*; facit id D. Hier. l. 18. in c. 66. Iſaiæ, & Ionas Aurelianenſis lib. 2. de Cultu Imaginum: & hæc eſt antiquiſſima Traditio, quam Gentiles acceperunt ab Hebræis, vt plures alias. Nam quidam ex ipſis narrant vnicuiq; hominum à natiuitate aſſiſtere bonũ & malum dæmonem. Hoc Empedoclem docuiſſe ſcribit Plutarchus, opuſculo de Tranquillitate animi: & de bono genio multo plures meminerunt: ex Philoſophis præſertim Plato in Phædone, & Pythagoras apud Iambricum in vita.

Inuocetur ſuper eos nomen meum. Volunt Aduerſarij talibus verborum formulis ſcripturæ ſolum commemorari pactum, quod Deus fecerat cum Patriarchis, de protegendis eorum poſteris, & non peti auxilium à meritis Sanctorum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Manifeſtum eſt ex ſcripturis, non ſolùm Dei pactum, ſed iuſtitiam ſanctorum ſimul commemorari ſolere, vt Pſ. 131. *Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius.* Et Danielis 3. *Ne auferas miſericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Iſaac ſeruum tuum, & Iſrael ſanctum tuum,* & Moyſes Exodi 34. & Ieremias 32. & alij cùm inuocabant Deum, initio dicere ſolebant: Deus, qui facis miſericordiam in millibus, his qui diligunt te, hoc eſt, propter iuſtitiam Patrum, ſæpe miſereris filiorum. Vnde Auguſtinus quæſt. 149. in Exodum, ſic ait: *Admonemur cùm merita noſtra nos grauant, ne diligamur à Deo, releuari nos apud Deum illorum meritis poſſe, quos Deus diligit*. Idem docet Chryſoſt. hom. 42. in Geneſim.

Digitized by Google

EX LIBRO
EXODI
EX
CAPITE PRIMO.
VERS. XXI.

Et *quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit eis domos.* Ex hoc loco multi occaſionem ſumpſerunt paruifaciendi mendacium, imò aſſeruerunt illud aliquando eſſe peccati expers, & laudandum potius, quàm culpandum, cùm Deus mentientibus obſtetricibus benefecerit, iiſque domos ædificauerit.

RESPONSIO CATHOLICA.

August. lib. Quæſt. ſuper Exodum q. 1. Hanc attingit difficultatem his verbis: De obſtetricum mendacio, quo fefellerunt Pharaonem, ne occiderent maſculos Iſraëlitas quando naſcebantur, dicentes: Non ita parere mulieres Hebræas, ſicut pariebant Ægyptiæ. Quæri ſolet, vtrum talia mendacia approbata ſint authoritate diuina, quandoquidem ſcriptum eſt Deum benefeciſſe obſtetricibus: ſed vtrum pro miſericordia ignoſcebat mendacio, an & ipſum mendacium dignum præmio iudicabat, incertum eſt; aliud n. faciebāt obſtetrices viuificando infantes, & aliud Pharaoni mentiendo. Hæc Auguſt. qui prædicto loco quæſtionem non reſoluit, ſed in dubio reliquit. Verum de iſtarum meretricum, & Rahab Hierichuntinæ meretricis mendacio ex profeſſo diſſerens lib. contra mendacium c. 10. ſine vlla dubitatione malum, & peccatum fuiſſe oſtendit, dicens: *Quæ contra legem Dei fiunt iuſta eſſe non poſſunt, dictum eſt autem, Deo nec ſua veritas; cùm igitur contra legem Dei ſit mendacium, id iuſtum eſſe non poteſt: quapropter cum de ſacra ſcriptura mentiendi nobis proponuntur exempla, aut mendacia non ſunt, ſed putantur eſſe dum non intelliguntur, aut ſi mendacia ſunt,*

*et, imitanda non ſunt: nam quod ſcriptum eſt Deum beneſe-
ſe Hebrais obſtetricibus, & Rahab Hierichuntinæ meretrici,
n ideo factum eſt, quia mentitæ ſunt, ſed quia in homines Dei
ſericordes fuerunt. Non eſt itaque in eis remunerata fallacia,
l beneuolentia, benignitas mentis, non iniquitas mentientis.*
æc Auguſtinus. D. Gregorius lib. 18. Moral. in hæc verba
b cap. 26. Donec ſupereſt halitus, &c. nec lingua mea
editabitur mendacium: occurrit obiectioni illorum, qui
udabile eſſe exiſtimant pro conſeruatione vitæ alterius,
entiri his verbis: *Summopere cauendum eſt omne menda-
um, quamuis nonnunquam ſit aliquod mendacij genus culpæ
iorus, vt ſi quis vitam præſtando mentiatur, ſed quia ſcriptum*
, Pſal. 5. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Et Sap 1.
*s quod mentitur, occidit animam. Hoc quoque mendacij genus
rfecti viri fugiunt, vt nec vita cuiuſquam per eorum fallaciam
fendatur, ne ſuæ animæ noceant, dum præſtare vitam carni ni-
ntur alienæ; quanquam hoc ipſum peccati genus facillimè cre-
mus relaxari.* D. etiam Thomas 1. 2. q. 110. de obſtetrici-
as, ſic ait: *Obſtetrices non ſunt remuneratæ pro mendacio, ſed
o timore Dei & beneuolentia, ex qua proceſſit mendacium.
nde ſignanter dictum eſt, quia timuerunt Deum; mendacium
erò poſtea ſequens, non fuit meritorium.* Nunc de mercede
obſtetricum, de qua variæ expoſitiones, quibus omiſſis, hæc
: Auguſtini initio lib. 2. Locutionum, quæ ſunt in libro
xodi. Nunquid non antea eas habuiſſe domos intelligen-
um eſt, an ad diuitias hoc verbum pertinet, vel potius ad
iquas rei familiaris idoneas facultates? huic n. ſimile vi-
tur, quod Iacob poſt quatuordecim annos ſeruitutis ſuæ,
cero volenti adhuc retinere eum apud ſe, dixit: Nunc
go quando faciam & ego mihi domum. D. verò Hieron.
progenie, familia, & poſteritate intelligit, vt ſit ſenſus:
lificauit eis domos, hoc eſt, fecit eas capita numeroſarum
miliarum; dans eis progeniem, & poſteritatem numero-
m: ſic loquitur in expoſitionibus Hebraicis ſuper c. 16.
eneſeos: *Diligenter*, inquit, *nota quod procreatio filiorum in
brao ædificatio ſcripta eſt: legitur n. Ingredere ad ancillam
am, ſi quo modo ædificer ex ea. & vide ne fortè hoc ſit, quod
Exodo dicitur: Benedixit Deus obſtetricibus, &c.* Porro talis
erces merito obſtetricum aptiſſimo reſpondet; ſi quidem
e non occidendo, infantes ſeruauerunt, & multiplicaue-

runt domos Hebræis, id eſt, progeniem, & poſteritatem: ita ſimiliter Deus ædificauit domos, id eſt, numeroſas familias, illæ vt bonum illud opus facerent vitam ſuam expoſuerunt morti: Deus item fecit illas non ſolum diu, & proſperè viuere, ſed etiam quodammodo poſt mortem viuere, in diuturna, ſcilicet poſteritate, quam eis tribuit.

EX CAPITE VII.

VERS. 3. *Ego indurabo cor Pharaonis*. Colligit hinc Calu. Deum ita excæcare, & indurare reprobos, vt ab ipſo manet efficacia erroris, nec recurrendum eſſe ad permiſſionem, vel deſertionem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ex communi PP. ſententia, Deus non eſt cauſa obdurationis poſitiuè, ſed negatiuè: hoc eſt, permittendo, deſerendo, non miſerendo. *Obdurat,* inquit Auguſt. ep. 105. ad Sixtum, *non impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam*. Et lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2. *Obdurare Deum, eſt nolle miſereri*. Sciendum autem eſt non quamlibet permiſſionem, aut deſertionem, obdurationem dici: quia obduratio & peccatum eſt, & peccati cauſa, & peccati pœna. *Cæcitas mentis*, inquit Auguſt. lib. 5. contra Iulianum cap. 3. *quam ſolus illuminator Deus remouere poteſt, & eſt peccatum, quia in Deum non creditur, & peccati pœna, qua ſuperbum cor digna animaduerſione punitur, & etiam cauſa peccati cum aliquid mali, cæci cordis errore committitur*. Permiſſio igitur illa, qua Deus ſinit hominem, primo peccare, non eſt obduratio, quia cum obduratio ſit pœna, non poteſt eſſe primum peccatum, nec omnes qui peccant obdurati dicuntur.

Nota ſcripturæ teſtimonia hac in materia, inter ſe concilianda, dum quædam homini obdurationem aſſcribunt, quædam Deo, vt Pſalm. 94. *Nolite obdurare corda veſtra*. Et Ierem. 5. *Indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti*. Item hoc loco, *ego indurabo cor Pharaonis*; quia prauo affectu homo ſciens, & volens reſiſtit diuinæ vocationi, & iuſto iudicio à Deo punitur, ita deſtitutus auxilio, vt non moueatur ad Dei correptionem. *Iuſtum n. eſt*, vt ſcribit

Digitized by Google

ſcribit Auguſt. lib. de natura & gratia cap. 26. *vt qui deſerunt, deſerantur.* Non tamen ſic deſerti peccatum ſuum excuſare debent, quia ſua culpa obdurationem incurrunt, & in ea perſeuerant: & licet cæci ſint, ex cæcis tamen poſſunt fieri videntes, vt monet Auguſt. tract. 53. in Ioannem in hæc verba: Ideo non poterant credere

VERS. 9. *Tolle virgam tuam, & vertetur in colubrum.* Hic locus ſubminiſtrat materiam, aliquid dicendi de miraculis in Eccleſia Chriſti, quæ ab hæreticis aut impudenter negantur, aut præſtigioſa dicuntur, aut (ſi verus effectus appareat) in dæmonem vt authorem referuntur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Animaduertunt Aduerſarij ſe à Catholicis premi, dum illis obiicitur: ad miſſionem extraordinariam ſtabiliendam, neceſſaria eſſe miracula, vt patet in Moyſe, Exodi 4. quando à Deo miſſus eſt, & ex verbis Chriſti, qui fidem mundo inauditam annuntiari voluit, eamque miraculis confirmari, Matth. 10. *Euntes prædicate, infirmos curate, mortuos ſuſcitate.* Quamobrem meritò ab hæreticis miracula exigit Tertull. de Præſcriptionibus cap. 30. Porro in hac parte Sectarij mox confugiunt, vt olim Gentiles, initio naſcentis Eccleſiæ ad blaſphemias, quibus arti magicæ noſtra miracula tribuunt, quocirca hîc aliqua notanda ſunt. Primò, nulla miracula propriè à dæmone vel magis edi poſſe, & hæc eſt communis ſententia Theologorum, qui ſtrictius ſumunt miraculum, quàm prophani ſcriptores, ſcilicet, pro effectu producto ſupra vires naturæ creatæ, v. g. cæco nato viſum reddere, mortuos ſuſcitare, & probatur ſententia, quia miraculum eſt potentiæ infinitæ, & ideo diuinitati reſeruatum: omnis autem potentia creaturæ naturæ limitibus continetur, alioquin non haberemus hac in parte efficax probandæ veritatis argumentum; Eccleſia autem fidem ſemper miraculis aſtruxit, Chriſtum imitata, qui dixit, incredulitatem Iudæorum excuſari non poſſe, propter miracula coram eis edita, Ioann. 15. *Si opera non feciſſem, &c.* Secundò, ſi effectus viribus creaturæ reſpondeat, vt ciere pluuias, & ventos, vocatur non miraculum ſimpliciter, ſed ſecundum quid, ſeu reſpectu noſtri mirum, vel mirabile. Tertiò, obiiciunt à perperam de fide ſentientibus,

bus, nonnunquam edita miracula, & ideo miracula non cenſeri efficacem fidei probationem. Reſpondeo aliquando gratuito Deus hanc gratiam aliquibus largitus eſt, ſed id in veræ fidei probationem, nunquam autem in confirmationem erroris. Nam ſicut prima veritas non poteſt mentiri, ità nec mendacium miraculis confirmare. Præſens Exodi locus ſic explicatur: Diabolum virgas ſubtraxiſſe, & earum loco ſerpentem ſuppoſuiſſe, & ita dicuntur virgæ verſæ in dracones, non rei veritate, ſed hominum opinione. Vel dici poteſt cum Auguſtino, ex veris virgis, vt ex materia conuerſionis, ſerpentes, & ranas prodiiſſe: Sunt enim animalia inſecta, & de numero imperfectorum, quæ ex putrefactis virgis, dæmon producere potuit: nec hoc eius vires ſuperat, & exiguo etiam tempore applicando actiua ad hoc efficaciora.

EX CAPITE IX.

VERS. 16. *Idcirco poſui te, vt oſtendam in te fortitudinem meam.* Hoc loco abutuntur, qui ex eo docent Deum creare impios, vt poſtea in eorum pœnis iuſtitia diuina reluceat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Tota quæſtio in eo ſita eſſe videtur: An impij creentur ad gloriam diuinæ iuſtitiæ, in eorum ſuppliciis demonſtrandam ob decretum Dei, quod omnem culpæ præuiſionem anteceſſerit, vt docent hæretici. An verò quia Deus ob eorum præuiſa peccata, eos ſuo decreto ab æterno damnauerit, quod credunt Catholici, nam damnationem decernere ob præuiſa peccata iuſtitiæ eſt, ſine præuiſione autem peccatorum damnationem decernere, iniuſtitiæ eſſe videtur; ſic enim loquitur Auguſt. lib. 3. contra Iulianum c. 18. *Bonus eſt Deus, iuſtus eſt Deus; poteſt aliquos ſine bonis meritis liberare, quia bonus eſt, non poteſt quemquam ſine malis meritis damnare, quia iuſtus eſt.* Non creat ergo Deus impios, niſi materialiter, vt Scholæ loquuntur: hoc eſt, creat eos, quos videt impios futuros, vt eorum impietate, quam ipſe non fecit, ſed tantùm præſciuit, vtatur ad iuſtitiam, & potentiam ſuam manifeſtandam. *Venenum vipera*, inquit Baſilius, *non*

fecit

fecit medicus, ſed eo vtitur ad ſanitatem. Quamuis, inquit Aug. ep. 106. *peccata non fecerit, naturas tamen ipſas, quæ per ſeipſas ſine dubio ſunt, quibus tamen ex arbitrio voluntatis futura eſſent vitia peccatorum, & in multis talia, quibus eſſet æterna pœna reddenda, quis niſi Deus creauit? quare? niſi quia voluit.* Et Enchyridij 27. *Melius iudicauit de malis benefacere, quàm nulla mala eſſe permittere.* Eos igitur, quos vidit futuros impios ſi crearentur, nihilominus creauit, vt reddita eis pœna quam merentur, iuſtitiæ ſuæ gloriam patefaciat.

EX CAPITE XIX.

VERS. 6. *Vos eritis mihi regnum ſacerdotale.* Petr. 1. c 2. ſic ait, *vos autem genus electum regale ſacerdotium.* Vtrumque locum detorquent Aduerſarij, ad ſtabiliendā ſuam doctrinam, qua tradunt omnes Chriſtianos ſacerdotes eſſe, & ordinarium miniſtrum ſacramentorum eſſe quemlibet hominem baptizatum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Duo hic obſeruanda ſunt. Primum, miniſtrum ſacramentorum hominem eſſe debere, non Angelum, ſiue bonum, ſiue malum: Verùm ſi fortè Angelus bonus ſacramentum aliquod miniſtraret, illud habendum eſſet ratum, quia certum eſſet illud factum eſſe diuina diſpenſatione extraordinaria: ſicut etiam refert Niceph. l. 11. c. 20. de ſancto Amphilochio ab Angelis ordinato, idq; ratum habitum fuiſſe ab Epiſcopis eius prouinciæ; at ſi diabolus idem faceret iterandum eſſet ſacramentum, quia diabolus nec ex ſe poteſtatem habet, nec peculiari Dei diſpenſatione acciperet, ſed ſibi vſurparet, vt falleret. Secundum, verum miniſtrum ſacramentorum non eſſe quemlibet hominem, ſed ab Eccleſia ritè ordinatum. *Nemo*, inquit Apoſtolus Hebr 5. *aſſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*. Deinde licet in veteri Teſtamento ſacramenta eſſent imperfectiora, non omnes tamen poterant miniſtrare, ſed ſoli ſacerdotes. Et ſi dicatur omnes Chriſtianos in baptiſmo factos ſpirituales ſacerdotes: Reſpondendum, quòd etiam tunc in circumciſione fiebant ſpirituales ſacerdotes, & tamen Ozias rex lepra punitus fuit, quia munere ſacerdotali voluit fungi, 2. Paral. 26.

EX CAPITE XX.

VERS. 4. *Non facies tibi ſculptile.* Ex hoc loco Imaginum cultum, vt idololatriæ ſcelus, ſcommate excipiunt Aduerſarij, quia, inquit Calu. idololatria etiam eſt diuinum cultum conferri ipſi Deo, per imaginem repręſentato.

RESPONSIO CATHOLICA.

Idololatria vera, nec fuit vnquam, nec eſſe poterit, niſi cum diuinus cultus Deo ſubtrahitur, & ſic in creaturam confertur, vt debet conferri Deo. Porro ſi eo ipſo idololatræ ſumus, quod Deo per creaturam repręſentato, cultum tribuimus, nemo vnquam Deum adorare potuit, vel poterit, ſine ſcelere idololatriæ: oportet enim illum per notitiam, quam intellectus noſter de ipſo format, nobis repręſentari, vt ipſum animo veneremur, hæc autem notitia, ſimilitudo quædam creata eſt, & quaſi effigies Dei cogitati. Si igitur abſque idololatria poſſumus venerari Deum, per hanc intellectus imaginem repręſentatum; cur non etiam per alias imagines Deum? cùm conſtet olim iuſſu Dei aliquot imagines fabricatas fuiſſe. Dicendum eſt prædicto ſcripturæ loco imaginum vſum impium dumtaxat prohiberi: hoc eſt, iuxta idololatriæ genera ab Ethnicis vſurpata. Sed hic notanda eſt inaudita Caluini temeritas, qui ex illa acclamatione Iſraëlitarum facta vitulo, (*Iſti ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra AEgypti*) colligit illos tum etiam verum Deum adoraſſe; & ſolum ob id idololatras fuiſſe, quod ipſum voluerint per ſignum viſibile venerari. Verum paradoxum hoc & Caluiniſticum figmentum, circa expoſitionem huius ſcripturæ, explodunt ſancti Patres, qui magno conſenſu docent Iſraëlitas tunc à vera religione defeciſſe: ad ſuperſtitionem Ægyptiorum, quos breuitatis cauſa omittimus. Reſpondeat Caluino vnicus Dauid, Pſ. 105. *Fecerunt*, inquit, *vitulum in Horeb: & adorauerunt ſculptile. Et mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum. Obliti ſunt Deum, qui ſaluauit eos: qui fecit magnalia in AEgypto, &c.*

Digitized by Google

EX CAPITE XXX.

VERS. 29. *Sanctificabiſque omnia, &c. qui tetigerit ea.* Hæretici permittunt quibuſuis & ſacrorum functionem, & contactum, imo quid apud illos ſacrum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Senſus huius loci eſt, qui rem ſacram tetigerit, abſtinebit à prophanis: & quicquid ipſa tetigerit, cedet in ſacros vſus, vel antequam quis illa tangat, ſanctificetur; ſolis n. ſacerdotibus licebit ea tangere. Hoc decretum Dei, quatenus morale aliquid in ſe includit, etiam locum habet circa ſupellectilem Eccleſiaſticam in ſacrificio altaris: quæ tanto maiori veneratione digna eſt, quanto præſtantior eſt hoſtia quæ offertur. Vnde Sixtus I. epiſt. 2. ad omnes Epiſcopos, & allegatur à Gratiano de conſecrat. diſt 1. C. In ſancta, ſic ait: *In ſancta ſede Apoſtolica à nobis, & reliquis Epiſcopis, ceteriſque Domini ſacerdotibus ſtatutum eſt, vt ſacra vaſa non ab aliis, quàm à ſacratis, dominoque dicatis contractentur hominibus.* Concilium item Pariſienſe tertium lib. 1. cap. 43. *Didicimus in quibuſdam prouinciis contra legem diuinam, canonicámque inſtitutionem, feminas ſanctis altaribus ſe vltro ingerere, ſacratáque vaſa imprudenter contingere.* Deplorat Chryſoſt. orat. in S. Philogonium. *Maximinus,* inquit, *cum ſuam inſaniam licentioſius contra nos prodidiſſet, auſus impuris manibus ſacra vaſa contingere.* Ex quibus locis patet quomodo, & quid Antiquitas hac in parte geſſerit.

EX CAPITE XXXI.

VERS. 13. *Ego Dominus qui ſanctifico vos.* Tria ſimul falſa, & hæreticæ prauitatis plena, contra ſanctorum iuſtitiam ſtatuunt Aduerſarij. Primò, aiunt ipſos re ipſa non eſſe puros, & iuſtos coram Deo per gratiam infuſam, & animæ ipſorum inhærentem. Secundò, tantum abeſſe vt tales ſint, vt contra ſemper maneant vitiorum ſordibus maculati. Tertiò, aſſerunt illis, propter Chriſtum, quodam Dei externo fauore, non imputari peccata ſua.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc perinde eſt, ac ſi nigerrimum Æthiopem candida veſte indutum proponas, & affirmes ipſum, propter inuo-lucri candorem, iam non eſſe amplius atro colore horridum, ſed lacteum, & candidum hominem: & ſic egregiè aliis imponeres. Non eſt igitur quod Calu. in Antidotis aduerſus Concilium Tridentinum ſuauiludiis ſannis excipiat, quòd tradunt Catholici cauſam formalem iuſtificationis eſſe gratiam: hoc eſt, qualitatem ſpiritualem, ac inhærentem, quam Deus effudit in corda Sanctorum per Spiritum ſanctum, vt loquitur Apoſtolus, vt re, & ipſo effectu iuſti eſſent: quandoquidem & in aliis locis, vbi de iuſtificatione agitur, hanc imputationem, ſeu iuſtitiam imputatiuam plane reiiciat Spiritus ſanctus. Non ſine cauſa tam ſollicitè Catholici ſcriptores hunc errorem extirpare conati ſunt: de Zacharia & Elizabeth parentibus Præcurſoris, ſic Lucas cap. 1. *Erant iuſti ambo ante Deum*. Conuincit etiam hæc ratio, quæ à quibuſdam allegatur: Homo non poteſt dici corpore albus, vel niger, nec animo peritus, vel ignarus, niſi reuera inſtructus ſit iis corporis & animæ qualitatibus, vnde ſumuntur iſtæ denominationes: ita nec iuſtus coram Deo, niſi in ſe gratiam habeat, qua Deo gratus exiſtit; fidelis quis appellatur ob donum fidei, quæ eſt in ipſo; ſperans in Deo quis vocatur, propter ſpem qua præditus eſt: ita amans Deum, & proximum, ac iuſtus ob gratiæ munus & qualitatem, quæ animæ ineſt, ac inhæret. De hoc gratiæ munere ſic ſcriptura, Lucæ 1. *Aue gratia plena*. Et de S. Stephano, Actor. 6. *Plenus gratia & fortitudine*. 1. Cor. 15. *Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit* Et Paulus grauiſſima diſputatione Adami, præuaricationem cum ea gratia, quam Chriſtus nobis meruit, comparans, ita collegit ad Rom. 5. *Si enim vnius delicto multi mortui ſunt: multo magis gratia Dei, & donum, in gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit*. quaſi dicat: Ieſus longè potentior eſt ad iuſtificandum & ſaluandum, quam Adam ad inquinandum & perdendum: Itaque cùm peccatum non externa denominatione imputetur, ſed re ipſa nos inquinet: poſtulat contrariorum natura, & ratio, vt gratiæ donum, in iuſtificatione ſuſceptum, verè nobis

bis inſit, verè nos emundet, veros Dei filios efficiat; hinc Hieron. ait in cap. 26 & 65. Iſaiæ: Animam viuificari iuſtitia, & virtute, ſicut cæcus illuminatur beneficio viſus: & hoc ei communicatur, non imputat.

EX CAPITE XXXII.

VERS. 12. *Quieſcat ira tua. Recordare Abraham*. Petulanter inuehitur Calu. in Catholicos, dum aiunt, veterum ſanctorum Patriarcharum commemorationem Deo gratam extitiſſe, quandoquidem ſic orantes exaudiri meruerunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Theodoretus q. 67. in Exodum ante 1010. annos hunc locum de Sanctorum inuocatione interpretatus eſt: quod videlicet Moyſes, expiandæ iræ Dei ſe imparem putans, adhibuit etiam patrocinium Patriarcharum. Extat de hac doctrina manifeſtiſſima ſcriptura Baruch 3. Ieremiæ nepotis & ſcribæ, qui recitat gemitum Hebræorum in Babylone ſub acerbo iugo ſeruitutis; vbi in ſubſidium aduocarunt preces maiorum ſuorum, iam vita defunctorum, vt eorum intuitu à Deo miſericordiam obtinerent. *Domine omnipotens Deus Iſrael, audi orationem mortuorum Iſrael: & filiorum ipſorum, qui peccauerunt ante te.* Verùm Sectarij ſe quaſi ſub Aiacis clypeo tutos putant, cùm eò confugiunt, & dicunt hunc librum eſſe apocryphum: Sed hæc eſt puerilis nænia; ſiquidem Hebræi, Græci, & Latini, tum priuatim, tum publicè in Conciliis OEcumenicis, hunc librum inter ſcripturas canonicas retulerunt, idque tam ſub nomine Ieremiæ, cuius Amanuenſis fuit, quàm ſub inſcriptione magis propria Baruch prophetæ. Docuit igitur Moyſes, ſupra allegatis Exodi verbis, ſuo exemplo irato Deo virorum, qui illi placuerunt, memoriam & merita prætexere; nam ſtatim atque merita Abrahæ, & Iſaac, &c. propoſuit, ſequitur, *Placatuſque eſt Dominus.*

VERS. 34. *Angelus meus præcedet te*. Caluinus & fraterculi eius, nullo modo putant Angelis tribuendum, vt pro mortalibus Deum precentur, vel vlla beneficia confe-

rant: & Lambertus Danæus ait, angelici hæretici ſunt, qui dicunt angelos eſſe colendos.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sacræ litteræ contra hunc errorem, hoc Catholicum dogma de cultu, & inuocatione Angelorum apertè confirmant. Poſtquam enim Iacob cum Angelo luctatus eſſet, Geneſ. 32. orauit, & exorauit benedictionem eius, quæ vera, & ſancta fuit precatio. *Iacob*, inquit Hieron. in c. 12. Oſee: *fleuit, & rogauit Angelum, Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Vbi Gloſſa ordinaria notat, quod Iacob precibus impetrauit benedictionem. Daniel etiam humi proſtratus coram Angelo orat, vt ab eo confirmetur, & erudiatur cap. 10. quod & obtinet. Deinde affirmat Michaelem ſtare pro filiis Iſrael. Vnde colligunt Hieronymus & Theodoretus Angelos pro nobis intercedere, cùm humiliter & pie eos obteſtamur: quàm enim intensè noſtræ ſtudeant ſaluti, inſinuant verba Chriſti, Lucæ 15. de gaudio illorum ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Vnde ſic Ambroſius in cap. 15. Lucæ, *Hoc ad incentiua probitatis proficit, ſi vnuſquiſque conuerſionem ſuam gratam fore credat cœtibus Angelorum, quorum aut affectare patrocinium, aut vereri debet offenſam.* Origenes homil. 1. in Ezechielem, Chriſti verborum memor, ſic orat: *Veni Angele, ſuſcipe conuerſum ab errore priſtino.* Et Chryſoſt. teſte Nicephoro lib. 14. cap. 3. Memor verborum Danielis, antequam iret in exilium commendauit Eccleſiam ſuam Angelo, qui eius tutelæ præſidebat. Clemens quoque Alexandrinus diſcipulorum Apoſtolicorum auditor lib. 6. & 7. Stromatum, clarè ſcribit, Angelos cum noſtris orationes ſuas coniungere: Quare notanda eſt hic Sectariorum peruerſitas, dum hac in re & ſcripturis, & Patribus tam impudenter ſe opponere non verentur.

EX CAPITE XXXVI.

VERS. 5. *Plus offert populus, quam neceſſarium eſt.* Obſeruandus eſt hic locus contra Nouatores, qui Catholicorum deuotionem in oblationibus, quæ in templis fiunt, ſtultam prodigalitatem appellant.

RESPON-

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Contulit populus ad tabernaculi fabricam magno feruore, plus quam neceſſarium erat. Voluit etiam Dauid rex opulentiſſimus vti diuitiis populi, 1. Paral. 19 Si quis ſponte offert, impleat manum ſuam hodie; vt ſcilicet religio, & ſacra templi magis eſſent commendata populo, vt qui ſuas impenſas etiam contuliſſet. Extat de hac materia elegans, pro rudi populo, inſtructio, in Concilio Aquenſi ſub Pipino Ludouici pij filio celebrato lib. 1. cap. 9 *Nemo*, inquiunt Patres, *Deo quicquam offerre valet, niſi ea quæ de manu eius accipit.* Et cap. 10. *Nemo porro putet ea, quæ iniuſte acquiſiuit, de manu Dei ſe accepiſſe, cùm ſcriptum ſit: Qui offert Deo ex rapina pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris.* Qui ergo vult ordinatè aliquid offerre, primum ſeipſum offerat, deinde ex his quæ iuſtè acquiſiuit. Præterea lib. 3. cap. 11. prædictum Concilium populum ad oblationem hortatur, tanquam ad opus Deo gratiſſimum, ex facto Chriſti ſedentis apud gazophylacium, cuius reſpectu in gazophylacium (cùm viduam, quæ duo minuta offerebat, obſeruauit) ſignificabat iam Eccleſiam ſuam multiplices oblationes accepturam; & ſi tunc vota offerentium certo examine diſcreuit, atque approbauit, dubitandum non eſt, quin factum ea de Eccleſia auferre volentium vituperet. Proinde grauiter conqueruntur Patres eodem modo, quo & nos hoc ſeculo conqueri poſſumus: Multi, inquiunt, ſunt hodie, qui Chriſtianorum cenſentur nomine, qui ad inſtar Iudæ dicere ſolent: Vt quid perditio hæc, putantes perditionem eſſe, quæ Eccleſiæ; & miniſtris eius offeruntur. Attamen ſicut vnguentum ad officium ſuæ ſuſcepit ſepulturæ, ita vota fidelium ſuſcipit ad officium ſanctæ ſuæ Eccleſiæ. Hæc Concilium contra Iſcariotiſtas ſui temporis.

EX

EX LIBRO LEVITICI EX CAPITE QVINTO.

VERS. V.

AGAT *pœnitentiam pro peccato*. Ita vulgata habet editio, in Hebræo autem ſic legitur: Et erit cum peccauerit in vno, ex his confitebitur apertè peccatum, quod peccauit. Contendunt Aduerſarij, in odium confeſſionis à Chriſto inſtitutæ, confeſſionem hanc fuiſſe generalem. Talis, inquit Kemnitius, confeſſio in veteri Teſtamento erat, quando aliquis ad ſacerdotem adducebat hoſtiam pro peccato offerendam,&c. nec exigebatur vt peccatum illud in ſpecie, & ſigillatim, cum omnibus circumſtantiis ſacerdoti exponeretur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Laborant hac parte Sectarij, vt euertant doctrinam Eccleſiæ de Confeſſione ſacramentali,& figuralem illam confeſſionem veteris legis, cui loco ſatisfactionis adiuncta erat oblatio ſacrificij, fictitiis commentariis obſcurant: Interim probari poteſt cõfeſſionem illam certi peccati in ſpecie fuiſſe. Si enim in genere tantum confiteri ſuffeciſſet, non diceret Scriptura: Confitebitur apertè peccatum quod peccauit: Deinde conſuetudo gentis illius, apertè oſtendit præceptum Leuitici intelligendum eſſe, de confeſſione diſtincta, & in ſpecie peccati illius, pro quo expiando ſacrificandum erat. De hac Hebræorum conſuetudine elegangantcr ſcribunt Thomas Waldenſis tomo 2. de Sacramentis, & S. Antoninus parte 3.titulo 14.cap 6. Summæ Theologicæ: Petrus autem Galatinus lib. 10. cap. 3. multis Rabbinorum teſtimoniis probat, in confeſſione oportuiſſe detegere peccatum in ſpecie. Huc referri poteſt illud Eccle-

ſiaſtici

ſiaſtici 4. ad hoc præceptum legale obſeruandum exhortantis: *Non confundaris confiteri peccata tua*: confuſio enim timeri non ſolet in confeſſione, quæ ſoli Deo fit, aut quæ fit homini in genere, dum quis dicit, fateor me Deum offendiſſe; ſed in ea ſolum quæ fit homini in ſpecie, vt experientia conſtat.

EX CAPITE XII.

VERS. 5. *Manebit in ſanguine purificationis ſuæ.* Accuſantur ab hæreticis Paſtores catholici, tanquam Iudaizantes, cum externo ritu mulierem poſt partum introducunt, quandoquidem (vt aiunt) lex illa de purificatione iam ceſſet.

RESPONSIO CATHOLICA.

Rectè aliquandiu Chriſtianæ feminæ ab ingreſſu Eccleſiæ abſtinent, & poſtea prolem deferunt, vt pro ea preces fundantur: vt patet Capitulo vnico de Purificatione poſt partum. Nam id quod in lege Leuitici erat morale, etiam nunc rectè obſeruatur, nimirum gratias Deo agere pro felici partu, & aliquandiu domi deliteſcere ad reparandos dolores partus, vti reſcripſit Gregorius Auguſtino Anglorum Apoſtolo. Proinde piè intelligenda ſunt verba, quæ habentur in Miſſa Æthiopum de purificatione puerperæ, vbi oratur in hunc modum: Tu Domine inſtituiſti Moyſem ſeruum tuum, & docuiſti eum conſtitutionem mundam, quæ conuenit omni feminæ quæ peperit. Et infrà, Quæſumus pro ancilla tua, quę ſeruauit conſtitutionem tuam, &c. Intelligitur enim Chriſtiana femina hanc conſtitutionem ſeruare, non quòd obligationem legis, ſed cauſa religionis quantum ad ſimilitudinem quandam externæ cærimoniæ.

EX CAPITE XVIII.

VERS. 6. *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet.* Occaſione huius loci, petulanter inſurgunt hæretici contra impedimenta matrimonij, ab Eccleſia decreta, docentes ſolas perſonas, in Leuitico nominatas, à coniugio arcendas eſſe.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Prohibuit olim Eccleſia coniugia vſq; ad ſeptimum; poſtea vſque ad quartum conſanguinitatis gradum: & Concilij Tridentini PP. ſeſſ. 24. de ſacramento matrimonij can. 3. anathemate damnant eos, qui dicunt, tantum gradus conſanguinitatis, & affinitatis in Leuitico expreſſos, poſſe impedire matrimonium contrahendum. Lutherus de captiuit. Babylonica, C. de Matrimonio ita blaſphemat. Deus melius nouit, quæ perſonæ aptæ ſint ad matrimonium, & quouſque ſe extendant gradus conſanguinitatis, quam vllus homo, at ipſe non prohibuit coniugia, niſi vſque ad ſecundum gradum in linea inæquali: ergo temere inhibentur ab hominibus coniugia in gradibus vlterioribus. Reſpondeo, Deus ſapientiſſime legem dedit populo ſuo hac in parte, quam voluit nobis eſſe communem. Aliud enim conueniebat illi vni populo, aliud Eccleſiæ noui Teſtamenti per omnes gentes diffuſæ: illi enim populo non fuit admodum reſtringenda lex coniugij, tum quòd pauci eſſent, tum quòd in eadem tribu opes propriè conſeruandæ erant. Denique ſicut ob infirmitatem illius gentis admittebantur repudia: ita etiam concedebantur coniugia in quibuſdam gradibus, in quibus Chriſtianis minimè deceret concedi. Vnde Auguſt. lib. 15. de Ciuit. cap. 16. Fatetur antiquis licita fuiſſe coniugia cum conſobrinis, & ea tamen rectiſſime Chriſtianis prohiberi, rationem hanc aſſignans. *Neſcio*, inquit, *quo modo ineſt humanæ verecundiæ quiddam naturale, atque laudabile, vt cui debet cauſa propinquitatis verecundum honorem, ab ea contineat, quamuis generatricem, tamen libidinē, de qua erubeſcere videmus & ipſam pudicitiam coniugalem.* Propter honorem igitur conſanguinitatis, rectè eiuſmodi prohibitiones fiunt.

Obiiciunt Sectarij. Eccleſiam non poſſe huiuſmodi leges ferre, quòd hoc ſit immutare ſacramenti eſſentiam. Reſpondeo, eiſdem ſcripturis quibus diſcimus Eccleſiæ gubernandæ curam Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus commiſſam eſſe. Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit.* Et Matth. 16. *Tibi dabo claues, &c.* etiam ſtabiliri hanc poteſtatem efficiendi perſonas habiles, vel inhabiles ad matrimonium. Nam qui iure præeſt, poteſt condere leges de actibus humanis,

Digitized by Google

manis, eoſque ratos, vel irritos facere fuerunt in lege veteri præter ius naturale diuinum leges poſitiuæ iudiciales circa matrimonia, & alios contractus. Illæ autem leges abrogatæ ſunt, nec habemus alias à Chriſto præſcriptas. Neceſſe igitur eſt in Eccleſia poteſtatem eſſe ſimilium legum ſanciendarum, pro locis, & temporibus: alioqui Reſpubl. Chriſtiana miſerrima eſſet, & imperfectiſſima. Cum igitur Chriſtus non declarauit quis contractus humanus habendus ſit legitimus, vel illegitimus, ſed ea declaratione præſuppoſita, voluerit contractum legitimum inter virum & fęminam, ſacramentum eſſe; Eccleſia in conſtituendis gradibus contractum humanum, qui in ſacramento prærequiratur, ratum facere, vel irritum. Obiicies ex contractu matrimonij non ſolum ſalus animarum, ſed etiam temporalis pax Reipublicæ pendet; poterunt igitur Reges, & Principes politici, qui humanos contractus certo modo factos, ratos vel irritos decernunt, impedimenta matrimonij conſtituere. Reſpondeo matrimonium apud Chriſtianos nunc eſſe ſacramentum, & ſacramentorum diſpenſationem ad Eccleſiam pertinere, ideo poteſtas impedimenta matrimonij conſtituendi. Precipuè & propriè ad Principem Eccleſiaſticum pertinet; ad Politicum autem non, niſi cum conſenſu eiuſdem. Hinc D. Thomas in 4. diſt. 42. ſic ait: *Prohibitio legis humanæ non ſufficit ad impedimentum matrimonij, niſi interueniat authoritas Eccleſiæ, quæ idem interdicit.*

EX CAPITE XIX.

VERS. 27. *Neque in rotundum attondebitis comam*, &c.

EX CAPITE XXI.

VERS. 5. *Non radent caput nec barbam.* Inſolenter hæc obiiciunt contra tonſuram aut raſuram monachorum, & clericorum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ex his duobus locis nihil concluditur contra ſacrum ritum tonſuræ clericalis, aut monachalis, qui apoſtolica traditione in Eccleſiam deriuatus eſt: vt qui à communi hominum

minum vitâ recederent, & per omnia ſe diuino cultui manciparent, æque raderent capita. Tota autē vis legis huius in Leuitico, in eo verſatur, vt prohibeantur Iudæi ea facere, quæ proximè Syriæ prouinciæ facerent idolorum ſacrifici, qui caput & barbam radebant, & cultris ſibi carnem incidebant, & notas ſibi inurebant, teſte Luciano de dea Syria: Idem de Babyloniis ſacerdotibus ferè adfert Baruch cap. 6. & in domibus eorum ſacerdotes cedent habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam quorum capita nuda ſunt. Idem Theodoretus inſinuat q. 28. in Leuiticum de Gentilibus Græcis. *Conſueuerant*, inquit, *radere barbam cùm aliquem elugerent, & incidere genas in honorem defunctorum, nec non aliquas corporis partes acu perforabant, & nigro veſtiebantur in reuerentiam dæmonum; hæc igitur diuina lege ſunt interdicta.* Sic Theodoretus. Ad primum igitur locum Leuitici ſic reſpondendum, Tondere comam in rotundum, non eſt comam ſcindere, ſed ornare, vt notat Heſichius in hunc locum. Prohibet igitur Deus ne artificioſè in rotundum capillos componant, eo quod ſic culti fæminæ potiùs, quàm viri repræſentarent effigiem. Hoc certè Catholici monachi non faciunt; qui comam radunt vno capillorum circulo excepto. Ad ſecundum locum dicendum non præcipi ſacerdotibus abſolutè ne caput radant, ſed ne radant in morte propinqui ſui, in ſignum doloris: voluit enim Deus eos ceteris eſſe conſtantiores; deinde cùm non integra Clericorum vel Monachorum capita in Eccleſia radantur; non poterunt dici cum Nazaræis Iudaizare: qui religionis cauſa, capita in templo radenda offerebant, aut cum Gentilibus ſectari ſuperſtitionem Iſidis, Serapidis, & aliorum eiuſmodi ſacerdotum, qui omnes corporis pilos & capillos penitus abradebant, vt notat Hieronymus in cap. 40. Ezech. quique cùm barbam raderent, crines Numini dedicabant, vt de Romanis ſcribit Suetonius in Nerone cap. 12. Illorum igitur abraſio à noſtra planè diuerſa eſt, ſiue modum, ſiue finem ſpectes. Porrò Eccleſiaſticæ tonſuræ variæ aſſignantur cauſæ à veteribus, qui de hoc ritu ſcripſerunt. Prima eſt ad exprimendam imaginem coronæ ſpineæ Chriſti, hæc adfertur à Beda, qui lib. 5 hiſtoriæ Anglorum cap. 22. ait Petrum omnium primum geſtaſſe coronam capillorum, reliquo toto capite detonſo, & ad eius imitationem omnes

Clericos,

Digitized by Google

Clericos,& Monachos idem ſuſcepiſſe. Secunda eſt Iſidor. lib. de diuinis officiis, & Rabani lib. 1. de inſtitut. Clericorum cap. 3. qui ſcribit Clericorum & Monachorum eſſe ſuperflua,& præcipuè vitioſas cupiditates amputare: vt maneat vertex,id eſt,animus liber; id autem quod fit in mente, demonſtratur in capite, vt ait Iſidorus. Tertia ratio deſumitur partim ex ſcriptura, quæ plurimis locis teſtatur tonſionem capitis eſſe hieroglyphicum merentis animi: & ex modo agendi pœnitentium in veteri Eccleſia,qui in ſignum doloris, caput abradebant, & non niſi tonſi recipiebantur poſt actam pœnitentiam, vt patet ex Concilio Agathenſi cap.11. & Toletano 3. can. 12. In ſignum ergo pœnitentiæ, & conuerſionis raduntur religioſi. Si penitius de tonſuræ antiquitate agatur, extat epiſtola Aniceti ad Gallos,vbi iubet caput radi in modum ſphæræ. Extat etiam epiſtola Hieronymi ad Sapianum diaconum. Eleganter hac de re ſcribit Palladius in hiſtoria Lauſiaca cap. 41. Sacerdotalis coronæ apertè meminerunt Hieron. epiſt. ad Auguſt. quæ eſt 26. inter epiſtolas Auguſtini, & Auguſt. ipſe epiſt. 147. Prior ait: *Fratres tuos dominum meum Alipium, &c.* Poſterior ſic ait: *Per coronam noſtram nos adiurant veſtri*. Ex his omnibus apparet quàm imperitè Nouatores huius temporis, hunc ritum tanquam recentem, & ſuperſtitioſum conuellere conentur perfricta fronte, contra totam Eccleſiæ antiquitatem inſurgentes.

EX CAPITE VLTIMO.

VERS. 9. *Animal quod immolari poteſt Domino, ſi quis vouerit, ſanctum erit: & mutari non poterit*. Suppeditat locus hic materiam contra hæreticos, qui votorum commutationem illicitam, & diuinæ authoritatis vſurpationem calumniantur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Prædictum locum Leuitici explicans Abulenſis, dicit legem illam non fuiſſe vniuerſalem, ſed ſolum de animalibus aptis ad ſacrificia; nam in aliis votis non prohibebatur commutatio, & redemptio: vt ex antecedentibus, & ſubſequentibus eiuſdem capitis conſtat. Non poterit igitur lex

illa ad vota noui Teſtamenti extendi, quaſi non liceret dari æquiualens loco illius, quod in propria ſpecie promiſſum eſt; nam lex illa Leuitici non obligat, cùm ad cærimonialia pertineat. Deinde materia illius prohibitionis iam locum non habet, quia nulla animalia nunc Deo offeruntur in ſacrificium, ſed ſolus agnus immaculatus in ſacrificio altaris. Tria itaque notanda ſunt de Voti commutatione. Primum eſt, quòd ſit actus iuriſdictionis, pertinens ad Eccleſiæ gubernationem: ideoque requiritur poteſtas in commutante; Commutatio enim quædam diſpenſatio eſt: nam eo ipſo quo non impletur promiſſum in propria ſpecie, diſpenſatur in aliquo rigore fidelitatis, & diſpenſatio quantumuis minima, ſine poteſtate fieri non poteſt. Secundum, Pontifex, in quo reſidet plenitudo poteſtatis, reſeruat ſibi iudicium de votis grauioribus, præſertim perpetuis; vt ingreſſus religionis, & caſtitatis iuſto titulo, quod illius potiùs ſit, quàm cuiuſquam alterius hac poteſtate declarandi vti, & quid Deo magis ſit acceptum pronuntiare, licet dum aliqua mutatio ſubinde in indiuiduo ſit melior, non expedit; illam tamen fieri propter commune bonum totius Eccleſiæ, cui ipſe tanquam caput præeſt. Tertium, poteſtas delegata, quæ per Iubilæa, vel Priuilegia, aut alias Bullas, ad commutanda vota confeſſariis conceditur, illa datur ad commutationem in æquale, ſeu æquiualens, quæ ſententia in rigore iuris, & rationis verior eſt. Hanc tenet Caiet. in Summa verbo Votum, & Nauarrus cap. 12. num. 63. *Commutatio*, inquit, *voti vel redemptio exigit, vt idem quod votum eſt commutandum, vel redimendum, æquè bonum ſit, aut melius, quam id quod vouit.* Sic ille.

Obiicies. Hanc æquiualentiam materiæ difficilem eſſe inuenire, proinde rigoroſum, & ſcrupuloſum eſſe commutationem voti debere fieri per æquiualens. Reſpondetur, priuilegia, de quibus ante, non eſſe extendenda vltra verbi proprietatem: commutatio enim propriè æqualitatem deſignat; debet igitur intentio commutantis ſemper tendere ad æqualitatem, & ad eam attingendam per diſcretionem, & prudentiam conari, quod ſi hoc obſeruans Confeſſarius bona fide commutat, valida erit commutatio: etiamſi fortè in re fiat commutatio in minus, quia hæc moralis facultas hanc latitudinem poſtulat, neque humano modo poteſt

aliter

Digitized by Google

aliter exerceri: Cùm igitur cõmutatio fit ſub ratione æqualis, & ſub probabili iudicio de æqualitate, bene fit quando bona fide proceditur, quæ in hoc negotio ſemper poſtulatur. Poſtremo cõmutatio in æquiualens, debet fieri ex iuſta cauſa, quia poteſtas permutantis gerit vices Dei, eiuſdemq́ue conſenſum interpretatur; ideo neceſſe eſt vt rationabilis cauſa ſubſit: nam commutatio ſine cauſa, nõ habet aliquam rationem honeſtatis, aut virtutis. Quare præſumendum non eſt Deum talem commutationem admittere, & tali ſolutione contentum eſſe. Notabunt igitur Confeſſarij, quibus poteſtas hæc aliquando communicatur, quæ ſit conditio perſonæ, quæ voti circumſtantiæ, vt ſi debilis ſit, & per corporis debilitatem votum explere non valeat, in aliqua peregrinatione habeatur in commutatione ratio expenſarum itineris, & aliarum circumſtantiarum, quæ veniunt in hanc conſiderationem.

Vers. 30 *Omnes decimæ terræ ſiue de frugibus, ſiue de arborum pomis, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.* Inuident hæretici Clericis decimas, aſſerentes Chriſtianos præcepto veteris legis de ſoluendis decimis non obligari.

Responsio Catholica.

Docuit hanc hæreſim Ioannes Wicleff dicens decimas tantum eſſe voluntarias eleemoſynas, quas populus pro arbitrio negare poteſt ſacerdotibus malè viuentibus, eiuſq. error damnatur in Conc. Conſtantienſi ſeſſ. 8. In eodem errore verſantur hodierni Anabaptiſtæ, & noui Trinitarij, ceteri omnes ſectarij tacitè diſſimulant. Pro inſtructione fidelium quædam hîc annotanda ſunt. Præceptum de ſoluendis decimis, iuxta D. Thomam fuiſſe iudiciale, quoad determinationem partis decimæ. Ratio eſt, quia præcepta iudicialia ordinabantur, ad æquitatem conſtituẽdam in populo illius temporis, vt latè declarat 1. 2. q. 104. præceptum autem decimarum ad hanc æquitatem ordinabatur, Primò, quia tribus Leui non habuit partem cum aliis tribubus in diuiſione terræ, quoad prædia & poſſeſſiones, ideo oportuit hic aliquo modo compenſari per ſolutionem decimarum. Dein Leuitæ & ſacerdotes populo miniſtrabant, ideo ratio poſtulabat, vt à populo alerentur: quæ poſterior ratio etiam militat pro miniſtris noui Teſtamenti, ideoq́ue præceptum

decimarum retentum eſt in Eccleſia, quod in iudicialibus præceptis fieri poteſt, vt docet D. Thom. q. 104. a. 3. Præterea accuratè conſideranda eſt diſtinctio hæc, vt congrua Clericorum ſuſtentatio vocetur decima ſuſtentationis, & determinatio tantæ partis vocetur decimæ quotæ. Si de priori loquamur, ſciendum eſt ſolutionem decimarum eſſe de iure naturali: item de iure diuino Euangelico. Ius naturæ declarat Paulus 1. Corinth 9. *Quis militat ſuis ſtipendiis vnquam?* Euangelicum verò oſtendit dicens: Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. Si loquamur de decima quotæ, illius præceptum probatur ex Traditione Eccleſiæ, & Iure Canonico per multa capita, vt C. Eccleſiæ, C. De Decimis, & C Statuimus, quæ omnia deſumpta ſunt ex antiquiſſimis Conciliis, & Sanctis Patribus, inter quos ſerm. 219 de Tempore ſic ſcribit Auguſt. *Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas inuaſit.* Communitas fidelium temporibus Apoſtolorum Clericos ſuſtentare conſueuit per collectas, aut domos: quod cum ſucceſſu temporum difficile viſum fuiſſet, communi fidelium conſenſu factum eſt, vt lege Eccleſiaſtica decerneretur dandas eſſe decimas Clericis, vt ſic daretur certum, pro incerto. Ex dictis patet ſerio monendos eſſe, qui Clero in his obſtaculum ponunt: contra quos ſic Conc. Trid ſeſſ. 25. c. 12. *Qui eas* (decimas ſcilicet) *ſubtrahunt, aut impediunt excommunicentur, nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſoluantur.* Obiiciunt Sectarij improbis Clericis ſoluendas non eſſe decimas, quia eas non mereantur. Reſpondetur iudicium de improbitate Clericorum ad eos non pertinere, qui decimas ſoluere tenentur, ſed ad ſuperiores ipſorum. In concluſione huius materiæ notandum eſt, irritum conatum fuiſſe, & eſſe huius hæreſeos: nam cum prædicantes abſoluerent ſuos à dandis decimis, factum eſt, vt eas Domini temporales inuaderent, & exigerent multò ſeueriùs, & tenaciùs, vt ipſi qui ſoluunt variis in locis teſtantur.

Digitized by Google

EX LIBRI

NVMERORVM

CAPITE TERTIO

VERS. IV.

MORTVI *ſunt Nadab, & Abiu, cum offerrent ignem alienum*, quod eis vt dicitur Leuit. 10. non erat præceptum. Obiiciunt hunc locum contra voluntarium cultum; & tanquam firmiſſimum Theologicum principium ponunt. Nullum cultum ſponte vſurpandum abſque Dei præcepto.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm ſcriptura voluntarium cultum non præceptum damnat, eum intelligit, qui diuinitus eſt prohibitus, hoc ex phraſi ſcripturæ patet, Deuter. 17. *Cùm reperti fuerint apud te, qui tranſgrediuntur pactum Domini, vt ſeruiant diis alienis, & adorent ſolem, lunam, & ſtellas, quæ non præcepi iis*, hoc eſt, quod illis prohibui. Et Ierem. 19. *AEdificauerunt excelſa Baalim, &c.* igitur quod in ſcripturis prohibitum dici ſolet non præceptum, & cultus ille, qui hac phraſi exprimitur illicitus eſt, quia prohibitus eſt. Non eſt igitur quod obiiciant Nadab, & Abiu conſumptos eſſe, quia offerebant ignem alienum, quod eis præceptum non erat; nam vt notat Abulenſis qu. 4. in cap. 10. Leuitici, Si Deus non iuſſiſſet, de quo igne offerrent coram ipſo in altari Thymiamatum, ſed ſimpliciter protuliſſet quod offerrent ignem, & incenſum, quamuis offerrent ignem alienum non peccarent: Sed ſenſus eſt, quod Deus non præceperit offerre ſacerdotibus de illo igne, id eſt, quod vetuerit offerre de illo.

Quæres: Vbi illud lege prohibitum fuit. Reſpondeo, iuſſi ſunt ſacerdotes ſacrum ignem perpetuo in altari conſeruare, & fouere, vt ille ſolus vſurparetur ad cultum, atque

Digitized by Google

adeo etiam ad oblationes incenſi, & aromatum: vt patet Leuit. 16. *Aſſumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleuerit, &c.* Hinc apparet, de altaris igne ad oblationem incenſi neceſſario ſumendum fuiſſe, & quidem ſub comminatione mortis, quam Nadab & Abiu, qui alio igne vſi ſunt, incurrerunt.

EX CAPITE V.

Vers. 6. *Vir, ſiue mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, confitebuntur peccatum ſuum.* Non ferunt hæretici à Catholicis aſſeri, in veteri Teſtamento præceſſiſſe figuram ſacramentalis confeſſionis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sacramenta Chriſtiana, quæ à Chriſto inſtituta ſunt, in lege naturæ, & Moſaica adumbrata fuerunt, & prænuntiata: quod de confeſſione hoc loco demonſtrari poteſt. Deus enim in lege naturæ exegit peccati confeſſionem, clarius eandem præſcripſit in lege Moyſi, & Chriſtus in nouo Teſtamento inſtituit. Quæres, quale argumentum poſſit deſumi ex tali figura? Reſpondeo duplex. Primum, ſi confeſſio, quam Deus exigebat in veteri Teſtamento, figura erat, neceſſe eſt vt in nouo Teſtamento, ſit etiam confeſſio à Deo præcepta, & quidem tanto exactior, & perfectior, quanto res figurata figuras præſtat. Secundum, ſi confeſſio fuerit neceſſaria coram miniſtro Dei eo tempore, quo nondum erat ſacerdotibus data poteſtas remittendi peccata, colligitur maiori ratione æquum fuiſſe, vt confeſſio tanquam neceſſaria, imperaretur tempore noui Teſtamenti, quo cum fructu confiteri poſſumus, ita vt legitimam confeſſionem continuo certa abſolutio ſequatur. Porrò circa verba prædicti verſus, duo ſunt obſeruanda. Primum illud, Confitebuntur, apud Hebræos eſſe coniugationis HIPPAEL, quæ auget ſignificationem, vt rectè & expreſsè verti poſſit confitebuntur. Secundum illa verba, peccatum ſuum, in Hebræo haberi, cum maiori ſignificatione, Confitebuntur peccatum ſuum quod fecerint.

EX CAPITE VI.

VERS. 18. *Radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi caſarie conſecrationis ſuæ.* Inuehuntur Sectarij in ordines Religioſorum, quos dicunt repetere, & in mores traducere, quod abolitione legis veteris ſublatum eſt. Præterea incepiſſe quarto ſeculo, id eſt, poſt annum Chriſti 300.

RESPONSIO CATHOLICA.

In odium pœnitentiæ ſplendidè mentiuntur. Conſtat enim ante annum 300. Monachos fuiſſe in Eccleſia, ex Athanaſio in vita Anthonij, quem ſcribit ad ſenem quendam acceſſiſſe, cum Monachus fieri vellet; ex quo ſequitur Anthonium non fuiſſe primum Monachum, vt varij inter hæreticos tradunt, & ante annum 300. Monachos fuiſſe: Nam Anthonius floruit initio quarti ſeculi, anno n. 300. erat 40. annorum, vt colligitur ex Chronico Hieronymi; & tamen ipſo adoleſcente multi Monachi ſenes inueniebantur. Deinde ſcribit Damaſus in vita Dionyſij Papæ, hunc ipſum ex Monacho ad Papatum aſſumptum fuiſſe: conſtat autem ex Chronico Euſebij Dionyſium Romæ ſediſſe anno 266. non ergo Monachi ceperunt poſt annum 300. Sciendum etiam eſt prædicto Dionyſio antiquiores hoc ipſum teſtari, quod hîc aſtruimus. Scripſit Tertull. librum de velandis Virginibus, & Cypr. librum de habitu Virginum, vterque autem loquitur de virginibus religioſis, per profeſſionem Deo conſecratis. Nam Tertull. diſtinguit inter virgines mundi, id eſt, ſeculares, & virgines Dei, id eſt, ſanctimoniales, quas alloquitur his verbis: *Nupſiſti Chriſto, illi tradidiſti carnem tuam.* Dicendum igitur eſt Religioſam vitam adeò antiquam, vt ex præcedentibus patet, & eius quoque adumbrationem in lege naturæ, & Moſaica præceſſiſſe: vtpote in votis Nazaræorum, qui ſeipſos Domino conſecrabant; Ad quorum exemplum quidam ſeipſos Domino deuouerunt. Videatur Orig. homil. 11. in Leuit. Nec eſt quod obiiciant de recenti inſtitutione Ordinum Mendicantium; Religiones enim quæ nunc ſunt, eædem ſunt quoad eſſentiam cum illis, quæ antiquiſſimis temporibus in Eccleſia repertæ fuerunt.

VERS. 24. *Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te* Moderni hæretici riſu excipiunt omnes Eccleſiæ benedictiones, quaſi non poſſent ſacerdotes noui Teſtamenti, hac in parte peragere, quod Aaroni & filiis eius præceptum fuit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Exorti ſunt circa annum Domini 1140. Waldenſes, & poſt eos circa annum Domini 1350. hæretici, qui appellati ſunt flagellantes, qui aſſerebant ſacramentum baptiſmi, iam finem accepiſſe per flagellationem, & ſanguinem ſponte effuſum, & per illum omnes benedictiones aquæ, & ſalis; vnde inſtrumentum, quo aquam benedictam aſpergimus, vocabant clauam mortis, & guttas aquæ, guttas inferni. Poſt eos Wicleffiſtæ, Thoma Waldenſi, teſte tomo 3. de ſacramentalibus. Poſt hos Lutherus & Calu. de quorum erroribus, latius alio loco, hic tantum annotaſſe ſuffecerit benedictionem ſacerdotalem in lege naturæ in vſu fuiſſe: nam Melchiſedech benedixit Abrahæ: & in lege ſcripta, Moyſes & Aaron benedixerunt populo; & in antiquiſſimis Conciliis ſtatutum eſt, vt ſacerdos ab altari diſceſſurus, prius benedicat, vt in Conc. Agathenſi, in hæc verba: *Miſſas die Dominico ſecularibus totas audire ſpeciali ordine præcipimus, ita vt ante benedictionem ſacerdotis, egredi populus non præſumat.* Secundum, quod elicit noſter ex prædicto loco contra hæreticos, qui inuocationem Sanctorum tollunt, eſt iſtud; creatura dum creaturæ benedicit ex affectu orat, vt ex his benedictionibus patet. Proinde cùm dicitur Geneſ 32. Iacob luctatus cum Angelo (qui ei ſub ſpecie humana ſeſe obtulerat) & dixiſſe: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Significatur Iacob magno affectu, Angelum inuocaſſe, eiuſque tutelæ ſe commendaſſe, ac denique exauditum fuiſſe.

EX CAPITE XIV.

VERS. 20 *Dimiſi iuxta verbum tuum, &c. Non videbunt terram pro qua iuraui, &c.* Toto conatu inſurgunt hæretici contra doctrinam de Purgatorio, & pro abſurdo habent quod Deus condonet culpam, & retineat pœnam.

RESPON-

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Non eſt eadem remiſſio culparum, & pœnarum temporalium, quæ frequenter hic vel alibi remaneat, quod ignem purgatorij maximè conſumat. Hic autem locus manifeſtè demonſtrat culpam à pœna diſtingui, & peccatoribus poſt remiſſa delicta luendas eſſe: Non poterit igitur fidelis adhuc pœnis temporalibus obſtrictus hinc emigrans rectà cælum petere, quod inſinuat Irenæus lib. 1. cap. 2. vbi aſſerit, Deum ab initio quibuſdam vitam donare, quibuſdam ex pœnitentia: & hic locus Irenæi illuſtrari poterit aliorum Patrum ſententiis, Tertull. lib. de reſurrect. carnis, ait, prærogatiuæ, martyrij ſtatum numerari penes Dominum. Et Cypr. epiſt. 58. ad Antonianum ſic habet. *Aliud eſt ad gloriam peruenire, aliud miſſum in carcerem non exire, donec ſoluat nouiſſimum quadrantem, aliud ſtatim virtutis, & fidei accipere mercedem, aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emundari, & purgari diu in igne.*

EX CAPITE XVIII.

VERS. 20. *Ego pars & hereditas tua, in medio filiorum Iſrael.* Docuit olim Wicleff ex hoc loco, non licere Clericis habere vllas poſſeſſiones.

RESPONSIO CATHOLICA.

Scriptura ſacra aſſerit ſacerdotes Dominum corũ habuiſſe in hereditatem, nec debuiſſe eos habere quicquam more aliorum, tanquam filios Iacob, & ex paterna hereditate, ſed ſolum habuiſſe ea, quæ Deo debebantur, cuius ipſi miniſtri erant. Hinc terra diuiſa, & Leui exheredato, voluit ſibi Deus dari decimam partem omnium fructuum, & aliquot ciuitates cum ſuburbanis ſuis, ad alenda videlicet pecora, & hæc omnia donauit ipſe Leuitis; Quæ Leuitarum portio maior fuit, quacumque alia portione aliarum tribuũm: nam habuerunt decimam partem, cum ipſi vix eſſent ſexageſima pars totius populi. Nota igitur miram Dei prouidentiam, erga ſacerdotes veteris legis, qui ſummo cum honore Leuitarum, ſuam hereditatem ipſe Leuitis dedit,

ex qua donatione fidelis populus magnum commodum conſecutus eſt. Si enim Leuitæ fuiſſent collecti in vnum locum, ſicut aliæ tribus, non tam facilè populus ab iis doceri potuiſſet, diſperſi autem per tribus, facilè adeſſe potuerunt, eoſque in lege Domini inſtituere. Cùm igitur maior ſit functio, & præſtantior ſacerdotum nouæ legis, quia ſacramenta tractant præſtantiora, & virtute efficaciora, equum eſt vt toti ſuo officio incumbant, eos ex beneficiis certa poſſidere bona, vt in præcedentibus dictum eſt.

EX CAPITE XXI.

VERS. 8. *Fac ſerpentem æneum.* Multum ſe torquent hæretici circa hunc locum, quem Catholici pro cultu Imaginum in argumentum aſſumpſerunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Serpens hic æneus non poterat non honorari, cùm in loco ſublimi à Deo poſitus fuiſſet, & ſalutem miſeris in ſe aſpicientibus adferret. Vnde Auguſt. lib. 3. cap. 10. de Trinit. loquens de quibuſdam ſignis, quæ venerationem tanquam religioſa merentur, ponit pro exemplo ſerpentem æneum. Præterea tam de imaginibus Cherubin, quàm imagine ſerpentis, quod honorare debuerint, patet ex regula Auguſtini lib. 3. cap. 9. de doctr. Chriſtiana, vbi docet ſigna vtilia, diuinitus inſtituta veneranda eſſe, quòd honor eorum in prototypum tranſit. Fuiſſe autem illas imagines Cherubin, & ſerpentis à Deo inſtitutas, & vtiles, certum eſt; iam verò ſi Angelorum imagines venerari licuerit, cur non etiam Sanctorum? Si Chriſti imaginem in forma ſerpentis (nam ſerpentem Chriſti figuram fuiſſe conſtat Ioannis 3.) licuerit honorare, cur non potius Chriſti hominis in forma venerabilis erit imago?

EX CAPITE XXII.

VERS. 28. *Aperuit Dominus os aſinæ, & locuta eſt.* Riſit olim Iulianus Apoſtata, & tanquam fabuloſum putauit ſerpentem, & aſinam loqui potuiſſe.

RESPON-

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Iulianum grauiter reprehendit Cyrill. lib. 3. contra eundem ſcribens, & proprio gladio iugulans. Ex eo capite quod apud Ethnicos, quorum opiniones Iulianus ſe ſequi fatebatur, & equi, & fluuij etiam aliquando locuti credantur. Cæterùm apud Chriſtianos non exiſtimantur animalia bruta per ſe loqui poſſe, ſed poſſe tamen ſpiritus angelicos, ſiue bonos, ſiue malos, id per ora beſtiarum facile præſtare: locutus eſt itaque ſerpens ſpiritu diaboli plenus, & ex ſententia Auguſtini lib. 11. de Geneſ. ad litteram c. 3. Sathan non fuit permiſſus alio inſtrumento vti, quam ſerpentis ore, vt Deus hominem admoneret ex ipſa forma ſerpentis (quem callidum animal eſſe non ignorat) caueret inſidias. Locuta eſt & aſina Balaam bono angelo eam monente, teſte D. Thoma 2. 2. q. 165. a. 2. ad 4. & prohibuit prophetæ inſipientiam, vt loquitur Petrus poſterioris epiſtolæ c. 2. & nota eſt hiſtoria ex prædicto loco.

VERS. 31. *Aperuit Dominus oculos Balaam: adorauítque eum pronus in terram*. Docent hæretici orationem ab hominibus Angelis exhibitam ciuilem fuiſſe, non religioſam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm Geneſ. 18. Abraham pronus in terram adorauit Angelum, ſimiliter & Loth Gen. 19. prima fronte videri poſſet Angelos ab illis non fuiſſe cognitos, ſed initio habitos fuiſſe homines, cùm eos adorauerunt, & proinde adoraſſe tantum ciuiliter. Verùm clarius prædicta verba Numer. demonſtrant Balaam non priùs adoraſſe, quàm Angelum agnouiſſet, & ridiculum eſt dicere Angelis deberi ciuilem honorem. Eſt igitur ex Catholicorum ſententia aliqua adoratio, quæ Latria minor eſt, & ciuili, ſeu merè humana maior, intermedia ſcilicet, quæ Angelis & hominibus ſanctis, ac ſacris rebus debetur, quæ religioſa eſt, non ciuilis. Hallucinantur proinde turpiter Sectarij, qui religioſum hunc cultum, cum ciuili adoratione confundunt, vt improbent mores fidelium, & religioſas obſeruationes in cultu Cęlicolarum, & rerum ſacrarum in Eccleſiis fidelium.

EX

Digitized by Google

EX CAPITE XXIII.

Vers. 19. *Non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur.* Propter eos qui Deum authorem peccati conſtituunt, diligenter annotandum eſt, an abſoluta potentia mentiri poſſit, & an poſſit mentiri præſuppoſita promiſſione?

RESPONSIO CATHOLICA.

Aſſerendum eſt, ne quidem per abſolutam ſuam potentiam poſſe omnino Deum mentiri, aut fallere. Docet hoc Auguſt. lib. 1. de Symbolo ad Cathecumenos, & Anſelmus lib. 1. cur Deus homo c. 13. in quibus locis vterque ſcribere non dubitauit, non magis Deum mentiri poſſe, quam Deum deſinere eſſe. Si enim vllo modo poſſet fallere, non poſſemus penitus eſſe certi, abſque omni formidine, de Chriſtianæ doctrinæ veritate, atqui certi eſſe debemus, vnde ex contrario euincitur abſolutè Deum non poſſe mentiri: Hæc enim mentis humanæ natura eſt, vt niſi nobis perſuadeamus aliquid infallibili niti fundamento, de eo penitus certi eſſe non poſſimus. Si autem Deus potentia abſoluta poſſet fallere, quæ ratio ſuppeteret qua nobis perſuaderemus doctrinam fidei infallibili niti fundamento? Si dixeris quod fundamento claro & euidentis demonſtrationis; At hoc falſum eſt: eſt enim doctrina fidei, teſte Apoſtolo Hebr. 11. de rebus non apparentibus, id eſt, non manifeſtè notis. Si dixeris fundamento veræ reuelationis. Reſpondeo, & quæro, vnde perſuadebimus nobis ipſam reuelationem doctrinæ, ac fidei veram ac certam eſſe? Si enim Deus natura ſua abſolutè falſum affirmare poſſet: tunc etiam de ipſa reuelatione dubitare poſſemus, an videlicet tunc Deus poteſtate mentiendi vſus ſit. Prætereà ſicut hoc loco dicitur, Non eſt Deus quaſi homo, vt mentiatur; ita dicitur Rom 3. ex Pſalmis, Deus verax, omnis autem homo mendax, & horum locorum ſenſus eſt, quod Deus abſolutè fallere, aut mentiri non poſſit, non autem quod actu non mentiatur, nam de conditione, & diſcrimine vtriuſque naturæ Dei, ſcilicet, & hominis, ibi ſermo eſt, vt intelligamus Deum omnino eſſe eiuſmodi natura ſua: homo verò contra ea natura præditum eſſe vt mentiri, & fallere poſſit, quod & ſæpius

ſæpius facit. Nunc quæritur, an Deus ex hypotheſi ſuæ promiſſionis non mentiatur? Quod ſi hoc tantùm conceſſeris Deo, quid illi dignitatis tribues: cum nonnulli homines reperiantur, qui tali modo à mendacio abſtinent. Deinde quid ſolatij haberemus? vereremur enim ne ipſa reuelatione, qua talem promiſſionem cognoſcimus, Deus nos fefelliſſet.

VERS. 19. *Nec vt filius hominis, vt mutetur.* Videtur quod in hac parte ſcriptura ſibi non cõſtet, cùm ait Deum non mutari, & alibi legitur ipſum mutaſſe ſententiam, quam antea protulerat, vt Ierem. 18. *Si pœnitentiam egerit gens illa, &c. agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui,* & Ionæ 3. de Niniuitis, & Iſaiæ 38. vbi Ezechiæ dictum eſt: Diſpone domui tuo, qui tamen tunc mortuus non eſt, ſed quindecim annis ſupervixit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Voluntas Dei, inquit D. Thom. omnino immutabilis eſt, ſed conſiderandum eſt, quod aliud ſit mutare voluntatem, & aliud velle mutationem aliquarum rerum; Poteſt enim aliquis eadem voluntate immobiliter permanente velle, quod nunc fiat hoc, & poſtea fiat contrarium: propterea cum voluntas Dei ſit cauſa prima non excludit cauſas medias, in quarum virtute eſt, vt aliqui effectus producantur; ſed quia omnes cauſæ mediæ non adæquant virtutem cauſæ primæ, multa ſunt in voluntate diuina, quæ non continentur in ordine cauſarum ſecundarum: vult ergo quandoquè Deus, quod aliquid ſit futurum ſecundum cauſam inferiorem, quod tamen futurum non eſt ſecundum cauſam ſuperiorem, & prænuntiat Deus aliquando aliquid futurum ſecundum quod continetur, vtpote ſecundum diſpoſitionem naturæ, vel meritorum quod tamen non fit, quia aliter eſt in ſuperiore cauſa diuina, ſic non euenit mors Ezechiæ; Vnde eleganter Gregorius, Deus immutat ſententiam, non tamen mutat conſilium, ſcilicet, voluntatis ſuæ, videatur D. Thom. 1. parte q. 19. a. 7. Verum breuiori compendio ad prædictam quæſtionem elegantiſſimè reſpondent, quod prophetia ſit duplex. Vna cum rei futuræ impreſſiò fit in mente Prophetæ, ſecundum æternam Dei præcognitionem, & hæc infallibiliter euenit, & hæc à Theo-

Theologis vocatur prophetia prædeſtinationis. Alia cum futuræ rei impreſſio fit in mente Prophetæ, non prout eſt in mente diuina, ſed quatenus ab ordine cauſarum ſecundarum dependet: & hæc non ſemper euenit, quia cauſæ variantur, & hanc Theolog. prophetiam comminationis appellant.

EX CAPITE XXIV.

VERS. 13. *Non potero præterire ſermonem Domini*. Hoc loco abutuntur qui ex eo colligunt omnia neceſſario fieri, & non eſſe vllam rerum contingentiam, aut actionum libertatem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Significatur hoc loco Deum fidelem eſſe in promiſſis, & fidum ſuorum protectorem: quodque cum aliquid voluntate beneplaciti decreuerit facere, de qua dicitur, Omnia quæcunque voluit fecit, quod hoc certo eueniet, non tamen perturbando id quodcunque naturæ inſitum eſt, ſed pro modulo conditionis eiuſdem: ſic mutauit animum Balaam, non neceſſitando, ſed vt liberè conſentiendo, benedictionem proferret loco maledictionis.

EX LIBRI DEVTERONOMII CAPITE SECVNDO

VERS. XXX.

INDVRAVERAT *Dominus Deus ſpiritum Sehon*. Hunc locum in patrocinium ſui erroris proferunt, qui ſtatuunt Deum peccati authorem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sciendum eſt in ſcripturis ſacris cauſam indurationis aliquando tribui homini, cùm ex Dei patientia ſumit occa-

ſionem ipſum contemnendi, & obfirmandi cor ſuum in propoſito non obediendi, vt Exodi 8. *Videns Pharao quòd data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum.* Et Exod. 9. *Videns Pharao quòd ceſſaſſet pluuia, grando, & tonitrua, auxit peccatum, & ingrauatum eſt cor eius*: quia videlicet flagella Dei ceſſabant, putabat Pharao iam nihil eſſe periculi; & grandinem, ac tonitrua caſu accidiſſe, ideoque confirmabat propoſitum non parendi. Aliquando verò tribuitur in ſcripturis ipſi Deo, qui cùm indurare dicitur, id facit tanquam iuſtus iudex, & cum aliquos iuſto iudicio deſerit, aut obdurat, nec ipſe peccat, quia iuſtè deſerit, nec cauſa peccati eſt, quia non excitat Sathanam ad tentandum, aut hominem ad conſentiendum, ſed vtitur nequitia vtriuſque ad puniendũ, qui tali pœna dignus eſt.

EX CAPITE IV.

VERS. 2. *Non addetis ad verbum quod loquor vobis, nec auferetis ex eo.* Hunc locum obiiciunt Aduerſarij, primò, contra traditiones Eccleſiæ, prorſus reiicientes verbum Dei non ſcriptum; ſecundò, contra ſacras cærimonias, tertiò, contra ſpontaneum cultum fidelium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non prohibet hoc loco Dominus quamlibet additionem: nam ſiue per verbum intelligas libros ſacros. Poſt Deuteronomium, vbi hæc prohibitio ponitur additionis ad verbum Dei ſcripti ſunt omnes alij libri ſacri, tum hiſtorici, tum prophetales, & totum nouum Teſtamentum: ſiue intelligas præcepta moralia, multa videntur addita Pentateucho in Prophetis, & libris Salomonis: ſiue intelligas præcepta iudicialia, etiam Dauid addidit aliquod iudiciale præceptum, 1. Reg. 30. de præda in bello capta æqualiter diuidenda inter pugnantes, & ſarcinas cuſtodientes: vel etiam cærimonialia, poſteriores Iudæi addiderunt cærimoniales leges de nouis feſtis, in memoriam beneficiorum, quæ à Deo acceperant, inſtitutis, vt Eſther 9. Iudith vlt. 1. Machab. 4.

Prohibet igitur Dominus additionem, qua corrumpitur verbum Dei, vel, vt breuiter ait D. Thomas, prohibet aliquid

Digitized by Google

quid addi contrarium, ſeu extraneum verbis ſuis, & cauſt hoc loco ne aliquid ſuperaddatur, quod ad ritum gentilium ſpectat, à quo populum hic deterret, ne videlicet impia gentium ſacra addantur cultui Dei, & ne aliquid fiat quod legi Dei repugnat. Hoc etiam ſenſu damnat Chriſtus traditiones humanas, Matth. 15. *Sine cauſa colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum*, illas ſcilicet, quæ legi diuinæ erant contraria, cuius generis erat illa, de qua Chriſtus: *Quare vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem, & matrem.* Præterea agit Chriſtus contra humanas ordinationes, illas videlicet, in quibus Phariſæi præcipuum cultum ponebant, contemptis diuinis: Non vetat autem quo minus addamus aliquid ad cultum diuinitus inſtitutum, ſi hoc legi diuinæ non repugnet: quinimò tanquam prudens paterfamilias peregrè profectus in cælum, reliquit ſeruis ſuis, vt Marcus ait cap. 12. cuiuſque operis poteſtatem, &c. Apoſtolis ac in primis Petro, eiuſque ſucceſſoribus facultatem fecit, vt ſalua ſemper ordinatione diuina, ea conſtituerent, quæ pro ratione temporum ad Eccleſiæ ædificationem expediunt, qua poteſtate etiam cæteri Apoſtoli ſuo ordine, & gradu, & Paulus ipſe vſus eſt circa ſumptionem Euchariſtiæ, & vti voluit Titum, vt ipſe teſtatur, eius gratia reliqui te Cretæ, &c. Et quemadmodum Pontificale miniſterium Petri, & Epiſcopale reliquorum Apoſtolorum in Petro, & Apoſtolis non expirauit, ſed ad ſucceſſores, quamdiu durat Eccleſia, pertranſit: ita non illis tantum vt Aduerſarij ſomniant, ſed & ſucceſſoribus ea poteſtas attribuitur, cum omni tempore ſit neceſſaria. Itaque ſi Pontifices diuerſis temporibus quædam addiderint, ad exornandum ſacrificij cultum, officio functi ſunt ſuo, nec teſtamentum Chriſti mutauerunt; quia actiones illæ ſuperadditæ, teſtamentaria inſtitutione prohibitæ non ſunt, ſed modum præſcripſerunt, quo voluntas teſtamentaria Chriſti cum decore, & dignitate adimpleretur: quod iam fit tota actione Miſſæ. Secundo loco pro intellectu huius textus notandum eſt, Sectarios nullam ſcripturam libentiùs vrgere contra voluntarium cultum, quaſi Deo hoc ipſo diſpliceret quod expreſsè præceptus non ſit. Sed hic obiiciendum eſt, quod de votis commemorat ſcriptura: Vouere enim vel non vouere, liberum

eſt,

eſt, & tamen Deus vota citra præceptum nuncupata approbauit, imò & in ſcripturis præſcripſit modum Deo illa exſoluendi. *Quæ autem ſanctificaueris & voueris Domino tolles, & venies ad locum quem elegit Dominus*, Deut. 12. Deinde Numer. 6. longo ſermone explicatur inſtitutum Nazaræorum, qui ſe ſponte abſque vllo præcepto, Domino conſecrabant. Ex quibus locis perſpicuum eſt ſpontanea iuſtorum vota Deo grata exiſtere, ac proinde ſtolidum eſt aduerſariorum figmentum, hoc ipſo cultum voluntarium vitioſum eſſe, quò præceptus non ſit. Tertiò, quòd ad cærimonias attinet, dicendum eſt nullam actionem, aut cærimoniam in cultu Dei ab Eccleſia adhiberi, quæ in ſcripturis implicitè non commendetur: nam etiamſi nihil aliud haberemus, quam quod Eccleſia ſit columna, & firmamentum veritatis, ad fundamentum harum rerum ſufficeret. *Scripturarum*, inquit Auguſt. lib. 1. contra Creſconium c. 23. *à nobis tenetur veritas, cùm hoc facimus quod vniuerſæ iam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum ſcripturarum commendat authoritas.*

EX CAPITE V.

VERS. 21. *Non concupiſces.* Hæretici horum temporum vitæ ſuæ voluptuoſæ excuſationem vndique conquirentes, concupiſcentiam, quæ remanet poſt baptiſmum in omnibus fidelibus, dicunt eſſe peccatum, vt hominem peccare faciant non liberâ voluntatis malitia, ſed ex neceſſitate naturæ: vnde aiunt eum ſemper manere in peccato, & perpetuo ex ſe eſſe inimicum Dei.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non eſt ſenſus, noli, ô caro, concupiſcere, cùm concupiſcentia motu ſuo ſæpe rationem præueniat: neque rurſus ſenſus eſt, ô homo, noli habere fomitem, cùm quiſque videat cum Apoſtolo, Rom. 7. in membris ſuis legem repugnantem legi mentis ſuæ; Sed ſenſus eſt: Noli, ô homo, regenerate actibus, & motibus concupiſcentiæ tuæ acquieſcere, aut illis blandientibus, & allicientibus rationis conſenſum præbere: quod alias ſcriptura paucis effert. *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Non eſt itaque à Domino carni

lex data, ſed homini, cui cauendum eſt ne conſentiat. Variis autem modis prædictus error confutatur. Primò, ab effectu baptiſmi, quo dimittuntur peccata omnia, iuxta illud Apoſtoli: *Nihil ergo damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto* IESV. Nullatenus ergo in baptizato remanet aliquod peccatum. Secundò, ab vtilitate concupiſcentiæ in homine, quia inclinatio illa ad malum, quam Scholaſtici fomitem peccati appellant, relinquitur in Chriſtianis baptizatis ob bonum finem: ideoque in ſeipſa non eſt ſimpliciter mala; bonus autem finis iſte eſt occaſio exercendæ ſpiritualis pugnæ, quæ eſt in homine inter carnem & ſpiritum, vt carnis deſideriis ſopitis, ſpiritus liberiùs ſeruiat Deo: de qua pugna Apoſtolus Galat. 5. & Rom. 13. *Carnis curam ne feceritis in deſideriis*. Obiiciunt Sectarij, concupiſcentiam ab Apoſtolo peccatum appellari. Reſpondeo, vocabulum, peccati, in ſcripturis variis modis accipi, & Apoſtolum largè vſum fuiſſe voce peccati: non enim hoc ſenſu peccatum vocat, quaſi verè, & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat, vt explicat Concil. Trident. ſeſſ. 5. in fine de peccato originali, videatur Auguſt. lib. 1. de Nuptiis & concup. c. 23. & lib. 1. contra duas epiſtolas Pelagianorum c. 13. & lib. de perfectione iuſtitiæ in fine, vbi docet motus inuoluntarios concupiſcentiæ, adeò non eſſe peccata, vt non ſit opus dicere pro eis, Dimitte nobis debita noſtra.

EX CAPITE VI.

VERS. 5. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Hunc locum perperam intelligunt hæretici, qui ex eo docent præcepta impoſſibilia eſſe: Deinde contra conſilia Euangelica ex hoc loco ſic argumentantur: Deus iubet ſe diligi ex toto corde, ergo nihil ſupereſt non debitum, proinde vana eſt doctrina de operibus ſupererogationis. Citauit pro ſe Petrus Martyr, D. Thomam, qui 2.2. qu. 44. art. 6. ait: Præceptum dilectionis in via imperfectè impleri, & q. 184. art. 3. dicit: Hoc præcepto ita imperari dilectionem ſine menſura, vt non remaneat charitatis gradus, qui ſit in conſilio: Si igitur in hac vita perfectè implere non poſſumus pręceptum dilectionis, multò minùs poſſumus amplius facere, quam ſit præceptum. Sic ille.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm magni momenti ſit hæreticorum dogma hîc in parte conuellere. Primò ad D Thomam reſpondendum erit. Secundò ex ſcripturis & PP. declarandum, quàm blaſphema ſit ſententia de impoſſibilitate ſeruandi præcepta Dei. Solùm docet D. Thomas hoc præceptum imperfectè ſeruari, quatenus indicat finem ob quem ſeruandum eſt, & eo ſenſu dicit nullum gradum dilectionis eſſe in conſilio, ſed omnes in præcepto: finis enim ſine menſura appetitur, ideò nihil addi poteſt ad eam dilectionem, quæ vt finis proponitur: remanet tamen locus conſiliis Euangelicis, & operibus ſupererogationis; nam licet nihil addere poſſim huic præcepto, quatenus finem indicat, poſſum tamen addere, quatenus indicat medium aliquem, videlicet amoris gradum, qui exprimitur his verbis: *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia*, quem & Apoſtoli addiderunt. Hinc Petrus: *Ecce nos reliquimus omnia.* Deinde ex toto corde, non ſignificat omnem cordis actum, vel omnem intentionem poſſibilem, quaſi imperetur vt nihil corde agamus, niſi Deum diligere, idque ſumma amoris vehementia, ſed ſolum ſignificat, vt amemus Deum præcipuo amore, nihilque illi in amore anteponamus, vel æquemus; ac proinde ſolum in hoc præcepto continetur id quod faciendum eſt, non etiam finis ob quem faciendum eſt: & hoc ſenſu poteſt ſeruari in hac vita, quia non exigit niſi vt amemus Deum pluſquam creaturas, & perſpicuum eſt variis gradibus hominem præſtare, inter quos gradus numerari debent conſilia Euangelica. Nunc ad ſecundam blaſphemiam, qua dicunt præcepta ſeruatu impoſſibilia. Primò, ex ſcripturis manifeſtè conuincitur eſſe in poteſtate hominis legem ſeruare. *Tollite,* inquit Chriſtus Matth. 10. *iugum meum ſuper vos.* Et 1. Ioan. 5. *Hæc eſt charitas Dei vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauia non ſunt.* Secundò confirmatur idem exemplis Sanctorum, qui præcepta Dei cuſtodierunt, vt Dauid: *Viam mandatorum tuorum cucurri cùm dilataſti cor meum*, Pſal. 118. vt Ezechiæ regis, 4. Reg. 10. vt Zachariæ & Elizabeth, de quibus dicitur Lucæ 1. *Erant ambo iuſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini*, vt Simeonis ſenis, & Annæ Prophetiſſæ, Lucæ 2. vt Pauli Apoſtoli

Digitized by Google

2. Timoth. 4. vt multorum aliorum tam veteris, quàm noui Teſtamenti Sanctorum. Tertiò probatur idem ex PP. Baſil. in regula Monachorum cap. 83. ſic ait, ſcribens de dilectione inimicorum. *Nunquam præciperet hoc iuſtus & clemens Deus, niſi vtique & poſſibilitatem nobis donaſſet*. Et D. Hier. epiſt. ad Damaſum. *Execramur eorum blaſphemiam, qui dicunt impoſſibile aliquid præceptum eſſe, & mandata non à ſingulis poſſe ſeruari*. Item D. Auguſt. de natura & gratia contra Pelagianos cap. 43 Non igitur Deus impoſſibilia iubet, ſed iubendo admonet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis. Quartò confirmatur hæc catholica aſſertio euidentibus rationibus, & in primis ex contrario abſurdo. Si præcepta Dei eſſent impoſſibilia, nemo ad ea obligaretur, iuxta regulam iuris: nemo tenetur ad impoſſibile, nec obligari: vbi autem nulla obligatio, nec poteſt eſſe negligentiæ culpa, vel pœna. Deinde ex blaſphemia contra Deum, quam hæreticorum doctrina tacitè continet. Si enim præcepta Dei impoſſibilia ſint, iniuſtus eſt Deus poſtulans ea obſeruari, atqui vult illa ſeruari, teſte Propheta: *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis*. Pſal. 118. Præterea à minore ad maius, omnium hominum iudicio, iniquus eſt Dominus qui ſubditis mandat id, quod impoſſibile eſt, quanto ergo maiori iniuria redundaret in Deum, ſi quid impoſſibile mandaſſet? Poſtremò ex multis aliis abſurdis. Si enim præcepta Dei non poſſent obſeruari, fruſtra oramus, Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra; fruſtra eſſent omnia ſacramenta, per quæ datur gratia ad obtemperandum mandatis Dei; fruſtra conatus noſtri ad mandata obſeruanda. Quare non immeritò Concil. Trident. ſeſſ. 6. can 18. ſic definiuit: *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam iuſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſeruandum impoſſibilia, anathema ſit*.

EX CAPITE VII.

VERS. 3. *Filiam tuam non dabis filio eius*. Lutherus ſerm. de matrimonio, agens de coniugio ſine parentum conſenſu contracto, ſic ſcribit: Si nondum nata proles ſit, in poteſtate parentum etiam erit confirmare, vel irritare coniugium. Bucerus in cap. 19. Matth. optat reuocari in vſum

vſum leges ciuiles, quibus cauetur ne nuptiæ ratæ ſint, ſine conſenſu patris, aut aui, aut proaui. Caluinus enumerans leges Romanorum Pontificum de matrimonio, dicit eas vel in Deum impias, vel in homines iniquiſſimas; & primo loco ſtatuit illam,, quales, inquit, ſunt coniugia inter adoleſcentulos parentum iniuſſu contracta, vt firma ac rata maneant,

RESPONSIO CATHOLICA.

Catholici DD. adeò non dubitant ea matrimonia firma, ac rata eſſe, vt neque vnquam inter impedimenta matrimonij enumerauerint defectum conſenſus parentum, & nuper Concil. Trident. ſeſſ. 24. ſtatuit in hæc verba: *Sancta Synodus anathemate damnat eos, qui falſo affirmant, matrimonia à filiusfamilias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe.* Peccant quidem filij, quando ſine iuſta, & rationabili cauſa, parentibus inſciis, vel inuitis, contrahunt, quia filiorum eſt ſinere ſe duci, ac regi à parentibus, ſic Geneſ. 24. Iſaac accepit vxorem, quam dedit ei pater, & Geneſ. 28. apertè iuſſit Iſaac Iacob filió ſuo, vt non acciperet vxorem de filiabus Palæſtinorum, ſed filiam Laban, quod & ille obedienter fecit. Deinde hac in parte vt plurimum parentes ſunt prudentiores, neque ita periculum eſt, vt filiis malè conſultum velint, hanc ob cauſam præceptum de matrimonio hoc loco Deuteronomij parentibus potius datùr, quàm filiis, ne videlicet iungantur cum Chananæis; vt omnes intelligant ad curam, & prouidentiam parentum etiam hoc pertinere. His tamen non obſtantibus filius, vel filia, cùm de ſtatu vitæ ſuæ diſponunt, de re ſua, non de aliena diſponunt; remque ſuam, non alienam donant: quare eiuſmodi diſpoſitio, ac donatio rata eſt & firma, etiamſi aliquando peccatum interueniat. Nec poteſt coniugium contractum, ſine conſenſu parentum, à patre, vel matre, vel magiſtratu irritari.

Vrget Kemnitius quartum Decalogi præceptum, quo filij iubentur parentibus obedire. Reſpondeo, illud præceptum ad informandos mores pertinere, non ad ſacramenta adminiſtranda: quare parentibus obediendum etiam in coniugio contrahendo, tamen ſi id non fiat, ratum & firmum ſubſiſtit matrimonium, non tantum vt ſacramentum,

imò etiam vt contractus ciuilis: Nam poſt annos pubertatis filius ſui iuris hac in parte effectus, de ſua perſona, & actibus ſuis, qui naturaliter liberi ſunt, pro arbitrio diſponere poteſt.

Obiicit Kemnitius, ius ciuile, & l. Nuptiæ, ff. de ritu nuptiarum, & probat ex ea matrimonia filiorum inuitis parentibus contracta, irrita eſſe. Reſpondeo, non multum refert quid lex ciuilis circa hoc ſtatuerit: nam vt ſcribit Lucius Papa III. C. Clerici de iudiciis, Imperator ipſe fatetur non dedignari leges, ſacros Canones imitari. Cùm igitur ſacri Canones decernant, matrimonium inuitis parentibus contractum, ratum eſſe, ſi quæ fortè leges contrarium definierint, pro abrogatis habendæ ſunt.

EX CAPITE X.

VERS. 12. *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, &c.* Sectarij intelligunt hæc verba de obſeruatione Legis tam perfecta, quæ procedat ex integra iuſtitia, qualem initio accepit Adam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nulla Dei lex poſt lapſum hominem obligauit, vt ex integritate originalis iuſtitiæ operaretur, nuſquam hoc ſcriptura, quam iactant, inſinuat: quia donum illud originalis iuſtitiæ Adamo initio collatum eo pertinebat, vt non tantum mortalia peccata (ſicut modo per Dei gratiam poſſumus) ſed ſimul etiam omnia venialia homines valerent vitare. Cùm igitur iubemur Deum ex toto corde diligere, non iubemur id facere ex integra iuſtitia, qualem in Adamo amiſimus, ſed eo modo quo conſtat ex ſcriptura hoc fieri poſſe in hac naturæ infirmitate: & à multis factum per Chriſti gratiam, ita videlicet vt cor noſtrum non ſit diuiſum, ſed affectum noſtrum totum accommodemus illi, quem omnibus rebus anteponimus. Quis enim credat obſequium ab homine illis verbis requiri, quod ne quidem per Chriſti gratiam præſtari ſolet; ſenſus igitur eſt: Et nunc Iſrael, &c quaſi dicat: res eſt planè quam præſtare potes, præſtitit enim Dauid: *In toto corde meo exquiſiui te.* Pſ. 118.

Obiiciunt aliquoties Auguſt. negare præceptum diligendi

gendi ex toto corde perfectè impleri. Reſpondeo eo hoc pertinere, vt intelligamus non poſſe nos eo perfectionis peruenire, quo hoc præceptum tanquam in finem refertur, vt perpetuò ſcilicet Deum diligamus, & ad ipſum ſine vlla exceptione omnia noſtra dirigamus, quod eſt ita diligere Deum, vt Beati ſoli diligunt, atque hoc tantum Auguſt. voluiſſe de ſpiritu & littera cap. 26. declarat, vbi ait: *Ideo præceptum hoc traditum illis verbis, Ex toto corde, vt quoniam ad perfectionem charitatis Beatorum accommodari etiam ea verba poſſunt, admoneremur quò ſpem præmittere, & quid fide expoſcere, & ad quid nos extendere deberemus*. Nunquam autem illi in mentem venit, vt doceret nos, ex vi præcepti eius, debere diligere Deum ea perfectione charitatis, quam in hac vita conſequi non poſſumus, ſed illa qua nunc poſſumus, de qua 1. Ioann. 2. *Qui ſeruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt.*

EX CAPITE XV.

VERS. 4. *Omnis indigens & mendicus non erit inter vos.* Ex his verbis Wicleff, acerrimus Religioſorum Mendicantium inſectator, concludit eos grauiſſimè peccare, cùm ex mendicitate, & non labore manuum viuunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huic obiectioni dupliciter reſponderi poteſt: non eſſe illa verba prohibitoria, ſed promiſſoria, vt exprimatur quædam pollicitatio Iudæis facta, quòd videlicet ſi legem Dei ſeruauerint, tanta futura ſit rerum copia, vt neque egenus, neque mendicus reperiatur inter eos: & probatur hic ſenſus ex eo, quod multæ hoc capite promiſſiones proponantur. Et ſi verba illa fuiſſent, vt hæretici affirmant, prohibitoria, peccaſſet Elias mendicans à vidua, & Lazarus plenus vlceribus, cuius mendicitas in Euangelio laudata eſt: Hunc ſenſum tradit Thomas Waldenſis. Secundò, etiam ſi illis verbis aliqua prohibitio fieret, illa non pauperes, ſed diuites vrgeret, vt pauperum tantam curam habeant, vt non ſinant illos propter inopiam mendicare. Sic D. Thomas qui loquitur in hæc verba: *Illo præcepto legis diuinæ non prohibetur alicui mendicare, ſed prohibetur diuitibus ne tam tenaces ſint, vt propter hoc aliqui egeſtate mendicare cogantur.*

EX CAPITE XVII.

Vers. 10. *Facies quodcumque dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius.* Ex his verbis docent Aduerſarij, contra Traditiones Eccleſiæ, Pontifici obediendum non eſſe, ſi controuerſias religionis ex traditione definiat.

RESPONSIO CATHOLICA.

In eo quod ſcriptura dicit obtemperandum eſſe ſacerdoti iudicanti ſecundum Dei legem, duo conſideranda ſunt. Primum, quod Dei verbum latiùs pateat quam lex, ſiue ſcriptum Dei verbum; duplex enim Dei verbum Catholici aſſignant: vnum, quod dictante Spiritu ſancto Prophetæ, aut Apoſtoli litteris conſignarunt: alterum, quod viua voce tradiderunt; doctrina enim reuelata, ad mutas litteras alligata non eſt: Nam & ante legem ſcriptam per Moyſen, in Eccleſia fuit procul dubio doctrina reuelata aliquarum propoſitionum fidei, atque adeò Dei verbum, quòd proinde viua voce cuſtodiebatur: ſed & Eccleſia Chriſtiana Euangeliſtarum, & Apoſtolorum ſcriptis antiquior eſt, neque tamen illa vnquam vero Dei verbo, ſiue doctrina reuelata caruit. Priùs enim Apoſtoli Euangelium viua voce, quàm ſcriptis tradiderunt, vt videre eſt apud Euſeb. lib. 3. c. 24. & apud Hieron. in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum. Alterum, quod nemini ſubditorum fas erat, ſibi arrogare iudicium de definitione ſacerdotis: omnes enim iubebantur ſimpliciter ſacerdoti, de controuerſiis aliquid ſtatuenti, acquieſcere: *Qui enim,* inquit Deut. 17. *ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, morietur homo ille.* Itaque cùm ſine contradictione vlla homines iuſſi ſunt obedire ſacerdoti iudicanti ſecundum legem, iuſſi ſunt etiam ſibi perſuadere illum, qui iudicabat, ſecundum legem iudicare, quantò magis de ſummo Eccleſiæ Paſtore id nobis perſuadere tenemur.

EX CAPITE XXX.

Vers. 11. *Mandatum quod ego tibi præcipio hodie; neque ſupra te poſitum eſt.* Citant hunc locum Catholici pro

aſtruendo

Digitized by Google

aſtruendo libero arbitrio. Hinc Calu. in odium illorum aſſerit Moyſem non loqui de obſeruatione legis, ſed de promiſſione Euangelij, eò quòd Paulus, Rom. 10. hunc locum referat ad Chriſtum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Expoſitio hæc vim adfert ſcripturæ cum verba manifeſta ſint de ſeruandis mandatis, de quibus docet Moyſes eſſe in poteſtate hominis illa ſeruare, vel non ſeruare: ex quo ſine vlla dubitatione demonſtratur liberum arbitrium, & ne exiſtimes illum docere, quod ſolis liberi arbitrij viribus mandata ſeruari poſſint, adiungit etiam gratiam: *Circumcidet*, inquit, *Dominus cor tuum, vt timeas Dominum.*

EX

LIBRO IOSVE.

DE IOSVE.

IMPINGVNT Caluiniſtæ Ioſue, quòd fuerit homo mendax, & tranſgreſſor legis diuinæ: diſertiſque verbis ſcribit Calu. quòd dupliciter prophanauerit nomen Domini.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ab illis criminationibus vindicat illum Deus, cum eum amice ſic alloquitur: *Sicut fui cum Moyſe, ita ero & tecum: non dimittam, neque derelinquam te,* cap. 1. Et Eccli. 46. ſic loquitur Scriptura: *Ieſus Naue, ſucceſſor Moyſi in prophetis, qui fuit magnus ſecundum nomen ſuum, maximus in ſalutem electorum Dei.* Turpiſſimum igitur eſt hunc ſanctiſſimum Dei ſeruum conuitiis grauare, quem videmus plurima diuinæ legi conſentanea procuraſſe, videlicet vt circumcideretur omnis maſculus de populo, qui per 40. annos in deſerto natus fuerat. Deinde qui puniuit Achan ob ſacrilegium commiſſum: qui præterea ab eo commendatur, quòd tribus Iſraeliticas hortatus fuerit vt ea ſeruarent, quæ præceperat Moyſes: quodque ciuitates refugij conſtituerit, vt lex poſtulabat: quodq; fidem datam Gabaonitis ſeruauerit: quodq; inuocatione Dei in cælo, & in terra mira effecerit.

Digitized by Google

EX CAPITE V.

Vers. 15. *Cecidit Ioſue pronus in terram*. Contendit Caluinus hoc loco, in apparitione Ioſue facta non Angelum, ſed Deum fuiſſe, quem Ioſue adorauit: quia pro abſurdo habet inter cultum latricum, & politicum vllum alium interiici, quo Angelos & Sanctos afficere liceat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Erat ille perſonaliter verus Angelus, vt alias ſæpè, repręſentatiuè tamen Deus: in cuius perſona frequenter Angeli locuti ſunt, qui apparuerunt, vt cùm dixit: *Ego ſum Deus Abraham*, &c. quemadmodum parlamentum repręſentans regem ſcribit, Nos Rex. D. Dieron. in 3. ad Galatas fusè tractat, quòd paucis hîc referimus. Porrò Theodoretus q. 4. arbitratur hunc Angelum fuiſſe Michaelem, eo quod ſe dicat Principem exercitus. Idem ſentit Pantaleon Diaconus & Cartophylax Conſtantinopolitanus orat. in ſanctum Michaelem. Cultus autem ei à Ioſue exhibitus ſacer erat, & religioſus, longè ſuperans politicum, ſpectans videlicet ſupernaturalem excellentiam, quæ longè eminentior eſt, quàm ſit naturalis. Hunc etiam cultum exhibere voluit Ioannes, Apoc. 18. & 22. vbi Angelus vetat ſe adorari, quæ prohibitio intelligenda non eſt de cultu Latriæ, quia idololatra fuiſſet Ioannes, qui in adorando pergere voluit, cùm iam monitus eſſet: nec etiam de ciuili, quia Angelus non dedocebat Ioannem vrbanitatem, nec idoneam prohibitionis rationem attuliſſet; ſæpè enim conſeruus conſeruum ciuiliter venerari debet: Eſt igitur medius cultus inter Latriam, & politicam venerationem, quem Catholica Eccleſia Angelis & Sanctis exhibet.

EX CAPITE XIII.

Vers. 14. *Tribui Leui non dedit poſſeſſionem*. Ex hoc loco docuit Wicleff, non licere Clericis habere vllas poſſeſſiones.

RESPONSIO CATHOLICA.

In diuiſione per Ioſue facta excipiebatur Leui, cui, ſicut ante dictum eſt, aliunde prouidebatur. Quantum ad ſacerdotes

dotes noui Teſtamenti attinet, legimus in antiquiſſimis Pontificibus, & Conciliis, ac SS. Patrum ſcriptis multa de poſſeſſionibus Eccleſiarum. Pius I. epiſt. 2. ſcribit ſacrilegium eſſe, qui Eccleſiæ prædia, & donaria diripit. Et Vrbanus I in epiſtola ad omnes Epiſcopos, ait, initio Eccleſiæ pios homines conſueuiſſe vendere ſuas poſſeſſiones, & pretium donare Eccleſiis. Deinde tamen iudicatum eſſe commodius, ſi ipſæ poſſeſſiones Eccleſiis donarentur, vt eo modo non ſolum præſentibus, ſed etiam futuris prouideretur. Sunt etiam Concilia omnium Eccleſiarum, quæ prohibent alienari poſſeſſiones, quarum curam committunt Epiſcopo, vt Conc. Antiochenum cap. 25. Carthaginenſe 4. c 32. Moguntinum ſub Arnulpho Imperatore c. 12. Denique Romanum 6. ſub Simmacho. Præterea meminerunt Eccleſiaſticarum poſſeſſionum. Ambr. epiſt. 32. Chryſ. homil. 37 ad populum. Auguſt. ſerm. 1. & 2. de communi vita Clericorum. Proſper lib. 2. de vita contemplatiua c. 9. Gregor lib. 4. epiſtolarum 33 & multi alij. Ex quorum doctrina perſpicuum eſt, licitè ab Eccleſiis, eorumque miniſtris, temporalia bona poſſideri. Et hinc notat Beda Collegij Apoſtolici procuratorem Iudam loculos habuiſſe, ad informandam Eccleſiam, quæ ſuo tempore loculis indigeret pro alimento miniſtrorum, & bonis vnde loculi farciri poſſent. Conſiderandum autem eſt Patres in multis locis ſeriò adhortari Eccleſiaſticos, ne in hac ſua poſſeſſione, ex qua frugalem ſuſtentationem expectare debent, pauperum obliuiſcantur, contra eos, qui in vſus illicitos Chriſti patrimonium conſumunt.

EX CAPITE XXIII.

VERS. 13. *Iam nunc ſcitote quod Dominus Deus non eas deleat ante faciem veſtram, ſed ſint vobis in foueam.* Hoc loco abutuntur qui Deum authorem peccati conſtituunt, quaſi ipſo agente, lapſuri eſſent Iſraelitæ in familiaritate cum Gentibus contracta.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sciendum eſt prædictis verbis denuntiari terribilem comminationem, quod videlicet futurum ſit, vt hæ ipſæ gentes, quæ

quæ adhuc reſiduæ ſunt, cum quibus affinitates, amicitias, & conſuetudines Hebræus populus vellet copulare, non ſtatim deleantur in fauorem Iſraelitarum, quas tamen Dominus aliàs exterminaturus erat. His poſitis prædicit illis verbis Ioſue quantum mali eueniet, ſi patrum ſuorum ſanctiones obliti, gentium vicinarum erroribus adhæſerint. Hinc LXX. Interpretes pro, ſed ſint vobis in foueam, vertunt, erunt vobis in laqueos, & in ſcandala, &c. & in iacula in oculis veſtris. Chaldæus verò interpres ſic vertit, erunt vobis contritioni, & in offendiculum.

At dices: Nonne ex populi Dei cum gentibus familiaritate, ſperari poterat barbarorum ad fidem conuerſio? Poterat ſanè, ſi populus fuiſſet tenax religionis; verùm Ioſue facilius eſſe didicit bonos à cultu Dei excidere, quàm malos ab impietate deſiſtere. Adde optimo duci perſpectam diu fuiſſe Iſraelitarum ad deteriora pronitatem, & propenſum ad idololatriam ſtudium: ideoque eos quantum potuit à gentium connubiis, & conuictus ſocietate, conatus eſt arcere.

EX CAPITE XXIV.

VERS. 15. *Optio vobis datur, eligite quod placet, cui ſeruire potiſſimùm debeatis.* Qui liberum arbitrium tollunt, impio contradictionis ſtudio, hunc locum ad ſtatum innocentiæ trahunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non loquitur Ioſue ad homines in ſtatu innocentiæ, ſed ad Hebræos, qui tunc cum ipſo erant: neque vllæ hic ambages, quia liberum arbitrium verè & propriè liberum aſſeritur: nihil enim magis proprium libero arbitrio, quàm electio: Significat ergo Ioſue populum eligere potuiſſe, vellet ne Deo vero cultum adhibere, an idolis.

Explicandæ hîc ſunt duæ quæſtiones. Prima eſt, An Ioſue peccauerit, Iſraelitis faciendo optionem Deo, aut diis ſeruiendi? Reſpondeo, verbo eligendi ſignificatur quidem humani arbitrij libertas, qua alterum optare, ac eligere

eligere poſſet, nullo tamen modo Ioſue aut volebat, aut rectè velle poterat, vt Deorum eligerent ſeruitutem; id enim Dei, & naturæ legibus prorſus aduerſum eſt. Petes: Cur igitur ſic loquitur? Reſpondeo, vt efficaciùs, & vehementius eos ad Dei cultum eligendum inflammaret; Cùm enim datur optio inter duo, quorum alterum optimum eſt, & alterum peſſimum, ac abſurdiſſimum; exhortatio eſt ardentiſſima, qua accenduntur animi hominum ad amplectendum quod optimum eſt, & contrarium deteſtandum: atque hoc etiam exhortandi modo vſus eſt Elias, 3. Regum cap. 18. *Vſquequo claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum.* Et Eccleſiaſtici cap. 15. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.*

Secunda quæſtio, Cur reſponderit Ioſue Deum eligentibus, Non poteritis ſeruire Domino? Reſpondeo, cùm vidiſſet Iſraelitas Deum præ omnibus diis eligentes, magno affectus gaudio, voluit eos hac in re reddere inflammatiores: Nouerat præceps eorum ingenium ad idololatriam: nouerat etiam à reſiduis Chananæis, & circumfuſis idololatricis gentibus occaſiones multas, & illecebras eis obuenturas: Hinc vt deſiderium excitet ad ſuperanda idololatriæ incitamenta, hortatur ad ſeriam ſui cuſtodiam, dicens: *Non poteritis ſeruire Domino*, prout ſcilicet oportet diu, & conſtanter, niſi vobis deinceps caueatis, & magno animo ipſius leges, & cærimonias colatis. Non poſſunt autem hæc verba abſolutè accipi; nam inſanus eſſet Ioſue, qui rerum, quæ fieri non poſſunt, optionem daret, ſed accipiuntur reſtrictè; vt accepit Auguſtinus hic quæſt. 28. Non poteritis ſeruire Domino veſtris viribus, abſque Dei miſericordia & adiutorio: vel non poteritis ſeruire impunè, ſcilicet, citra iram, pœnamque diuinam, vt Abulenſis quæſt. 12. aut non poteritis ſeruire conſtanter, & diu, vt Caietanus.

EX LIBRI
IVDICVM
CAPITE TERTIO
VERS. I.

Hæ *ſunt gentes.* Hæc verba ad permiſſionem tantum, non autem abſolutam Dei voluntatem trahunt, qui aſſerunt bellum natura ſua illicitum eſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Olim Manichæi Moyſem, Ioſue, Dauidem, & cæteros veteris Teſtamenti Patres, qui bella geſſerunt, tanquam impios accuſarunt: Sed eos refellit Auguſt. lib. 22. contra Fauſtum c. 74. & 4. ſeqq. Hunc errorem excitauit Eraſmus in annotat. ad 3. & 22. Lucæ vbi operoſa diſputatione contendit bellum eſſe vnum ex malis, quæ tollerantur Chriſtianis, à Chriſto, & Apoſtolis interdictum, veteribus autem Iudæis à Deo permiſſum. Eandem ſententiam docuit Cornelius Agrippa, in mordaci ſuo libello de vanitate ſcientiarum cap. 79. vbi de ſcientia artis militaris diſſerens, ſic ait: *Ipſe Auguſt. & Bernard. Catholici in Eccleſia Doctores hanc alicubi probauerunt, & Pontificia decreta illam non improbant; licet Chriſtus, Apoſtolique longè aliter ſentiant.* Idem docent Anabaptiſtæ, teſte Melanchtone, in locis Theologicis, c. de Magiſtratu. Huc etiam referri debet doctrina Lutheri, qui aſſeruit Chriſtianis non licere gerere bellum contra Turcam, quoniam (vt ait) eſt repugnare voluntati Dei viſitanti, & corrigenti iniquitates noſtras per illum. Itaque, vt notat Caſtro, dictione Bellum, Lutherus non ab omni bello arcet Chriſtianos, ſed à bello contra Turcas, qua in re abſurdiſſima habetur eius ſententia: Si n. Chriſtiano licet bello contendere aduerſus Chriſtianum, cur contra Turcam non licebit? quia in bello, vt iuſtum ſit, cauſa potiſſimùm exploranda eſt; hæc ſanè multo æquior, & vrgentior ſeſe offert contra Turcarum impetum, qui ſunt coniu-

coniuratiſſimi Chriſtiani nominis hoſtes. Porrò verba textus prius citatæ, non de Dei permiſſione, ſed de voluntate intelligenda ſunt: Expreſsè etiam habemus præceptum de bello inſtruendo, 1. Reg. 15. *Nunc ergo vade, & percute Amalech, & demolire vniuerſa eius.* Præterea Deus iuſta bella ſæpè adiuuat, quòd nullo modo faceret, ſi bellum eſſet illicitum, nam mala permitti poſſunt, ſed non etiam ad ea facienda auxilium dari. Geneſ. 14. Debellauit Abraham quatuor reges; cui Melchiſedech: *Benedictus Abram Deo excelſo, quo protegente hoſtes in manibus tuis ſunt.* Exodi 17. Hebræis contra Amalech ad preces Moyſis Deus dedit victoriam; & pugnante Ioſue ſtetit ſol. Poſtremò notanda eſt ſententia D. Auguſt. epiſt. 5. ad Marcellinum. Si Chriſtiana diſciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus conſilium ſalutis petentibus in Euangelio diceretur vt abiicerent arma, ſeque militiæ omnes ſubtraherent. Dictum eſt autem, neminem concuſſeritis, nulli calumniam feceritis, ſufficiat vobis ſtipendium veſtrum: quibus proprium ſtipendium ſufficere debere præcepit, militare vtique non prohibuit.

EX CAPITE XVII.

Vers. 3. *Conſecraui & voui hoc argentum Domino: vt de manu mea ſuſcipiat filius meus, & faciat ſculptile.* Contra cultum Imaginum ex hoc loco docent Aduerſarij idololatriam, quam mater Michæ commiſit, in eo fuiſſe ſitam: quòd ſculptilium vſum ad verum Deum retulerit, quodque Deum in imagine colere voluerit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Argentum quod hæc fæmina ſe vouiſſe Domino dixit, non ad verum Deum, ſed ad falſum, ab ipſa verum exiſtimatum, referendum eſt, vt patet ex ipſo loco, &c. Ex quibus conſtat ab ipſa idolum, tanquam Deum, more Ethnico cultum fuiſſe. Neminem hîc mouere debet, quòd pro Domino, in Hebræo ponatur proprium Dei nomen, Iehoua, quia vſitatum eſt proprias Dei laudes, appellationes, & honores, ſacerdotia, & ſacrificia, ab impiis idololatris falſis diis tribui; quis enim præter Deum verum Optimus, Maximus? quis cæli, terræque potens præter Dominum? & tamen Ioui

Ioui hæc olim attribuit cæca Gentilitas: hinc Sap. 14. *Incommunicabile nomen lapidibus & lignis impoſuerunt*, ſic in fædiſſima adorati vituli idololatria, quod ſoli Deo conueniebat vitulo aſcribere auſi ſunt, & clamare, Exodi 32. *Hi ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Nam quod Caluinus in locum illum putat verum Deum, in vituli ſtatua fuiſſe adoratum; planè ſtolidum eſt, & brutum; vt patet ex hiſtoriæ illius contextu, & ex Pſalmo 105. v. 20. & ex Philone de vita Moyſis, Caſſiano collatione 2. cap. 7. & aliis pluribus.

EX

LIBRI I. REGVM

CAPITE SECVNDO

VERS. XXV.

Si *peccauerit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Deum peccauerit vir, quis orabit pro eo?* Nouatiani videntur in ea ſententia fuiſſe, vt ob grauiſſima quædam ſcelera, nulla ratione placari poſſet Deus, vt patet ex Paciano epiſt. 3. ad Simphronianum, & Ambr. lib. 1. de Pœnitentia cap. 9. & obiiciebant illud Heli ſacerdotis; Si peccauerit, &c.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huic obiectioni reſpondet Ambroſ. lib. 1. de Pœnitentia cap 8. illud, Quis orabit pro eo? omnino ſignificare nullus orabit, ſed quærendus erit inſignis aliquis Dei amicus, qui oret, qualis fuit Moyſes, qui pro populo idololatra orans, exauditus eſt. Heli itaque nihil aliud ſignificare voluit, niſi peccata in Deum cõmiſſa, difficiliùs expiari: & videtur humano more locutus, cùm enim iniuria conſiſtit inter priuatos, facilis eſt interceſsio; cùm verò reus immediatè principem læſit, rari inueniuntur, qui apud principem audeant intercedere.

EX

EX CAPITE XV.

Vers. 23. *Quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Perſtringunt hæretici interpretem vulgatæ editionis, quod particula, quaſi, non reſpondeat Hebraicæ orationi, iuxta quam ſimpliciter dicitur, mendacium eſſe, & idololatriam tranſgredi, ſeu nolle acquieſcere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Potuit ex Hebræo ſic vertere, vt noſter textus habet: Hebraicè enim legitur, & idolum, vel & idololatria, quæ coniunctio nobis tantundem poteſt ſignificare, quantum particula, ſicut, vel, quaſi, vt ſuis locis annotabimus. Deinde ſententia ipſa verbis Hebraicis ſubiuncta, noſtrum Interpretem monere potuit, vt ad ſenſum ſpectans, non idololatriam abſolutè, ſed quaſi ſcelus idololatriæ diceret: Coarguit enim Samuel inobedientiam Saulis: inobedientia autem latiùs patet, quàm idololatria, aut omnino tanquam alia peccati ſpecies, ab idololatria diſtinguitur. Itaque certum eſt inobedientiam, quam admiſit Saul in præpoſtero ſtudio conſeruandi oues, & boues ad immolandum Deo vero, tanquam primitias eorum quæ cæſa erant, propriè non fuiſſe idololatriam, ſed quaſi ſcelus idololatriæ, vt rectiſſimè vertit Interpres.

EX CAPITE XXI.

Vers. 4. *Non habeo panes laicos ad manum, ſed tantùm panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maximè à mulieribus?* Clamant Aduerſarij Papiſtas hoc loco abuti pro cœlibatu ſacerdotum, eò quòd veteres figuræ nunc ceſſent.

RESPONSIO CATHOLICA.

Patet ex hoc textu, quòd Achimelech ſacerdos Dauidi panem propoſitionis dare noluerit, niſi priùs intellexiſſet eum ab vxore ſe aliquandiu continuiſſe: Ex quo Hieron. in cap. 1. ad Titum hoc deducit, perpetuam ſcilicet requiri in ſacerdotibus continentiam, etiam ab vxoribus: quia corpus Chriſti, quod illo pane propoſitionis ſignificabatur, conficiunt, edunt, & aliis diſpenſant. Similiter ex eo quòd

veteris Teſtamenti ſacerdotes, per vices ſuas miniſtrare ſo liti, toto eo tempore quo miniſtrabant in tabernaculo, à domo, & vxore aberant. Deducunt Syricius Papa epiſtola ad Emericum, & Innocentius I. epiſtola ad Victricium, Beda in 1. Lucæ hoc argumentum. Si illi, tempore quo miniſtrabant, ab vxoribus abſtinebant, non decet vt noſtri ſacerdotes, qui non per vices, ſed ſemper miniſtrant, cum vxoribus commiſceantur. Huic argumento & deductioni ſic reſpondet Caluinus, quod ſacerdotes Leuitici Chriſti figuram geſſerint, & quia Chriſti excellentiam, & ſanctitatem exactè referre non poterant, iuſſi fuerunt vltra humanum morem ſe purificare: nunc autem id neceſſarium non eſt, cùm per Chriſti aduentum figuræ, & vmbræ ceſſauerint, ſic ille. Cui reſpondendum, ſicut Leuitici ſacerdotes gerebant perſonam Chriſti venturi, ita nunc noſtri ſacerdotes repræſentant perſonam Chriſti, qui venit: ſacerdos enim dum ſacra myſteria peragit, Chriſti ſuſtinet perſonam: & ideo ſacrificans non dicit, Hoc eſt corpus Chriſti; ſed, Hoc eſt corpus meum. Deinde ſi illi ſacerdotes, quia Chriſtum ſignificabant, vltra humanum morem, vt Calu. loquitur, iuſſi fuerint ſe purificare; quantò magis noſtri ſacerdotes, qui quotidie Chriſtum tractant, ſe purificare debebunt.

EX CAPITE XXV.

VERS. 29. *Erit anima Domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium.* Occaſione horum verborum, aliquid annotandum eſt de errore Sectariorum, ex quo aſſerunt nunquam fuiſſe vſitatum Hebræis, orare pro defunctis, & tanquam imposturam fingi, quòd gens Hebræa purgatorium crediderit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Authores Thalmud, Thargum, Cabale, Zoha, qui libri per vniuerſum orbem ſunt diſperſi, & leguntur in omnibus Hebræorum ſynagogis, continent diſertas, & ſolemni verborum forma, conceptas preces pro defunctis: ſic enim vita functo apprecantur, Super eum ſit pax, requieſcat in pace, & pace fruatur: Cui orationi adiungi poteſt ritus funeris, & exequiarum officium ex libro Mahſor, vbi paſtor,

ſeu

ſeu Leuita eorum dum cadauer terræ mandatur, cantat, animæ veſtræ pace fruantur æterna; ſicut enim antiqui Iudæi ſacrificando, & orando, defunctorum ſaluti conſuluerunt, vt patet ex libro Machabæorum, ita huius temporis Iudæi, etſi ſacrificare non poſſint, quia nuſquam niſi Hieroſolymis, in templo Salomonis iuxta legem hoc legitimè fit; pro mortuis tamen frequenter orant, & ex ſynagogæ conſuetudine, vt patet in ſymbolo Iudæorum impreſſo Pariſiis anno 1569. miniſter cum tota ſynagoga, dum mortuus ſepelitur, ſolenni ritu pronuntiat: *Tribus rebus fundamenta mundi firmantur, lege Moyſis, cultu Dei, & pietate erga mortuos; benedictus qui præmium rependit vacantibus pietati*. Præterea applicantur hæc verba ſapientis Matronæ Abigail ad Dauidem, futurum tempus indicatiui commutando in optatiuum: ſit anima huius cuſtodita in faſciculo viuentium: & epitaphiis, & ſepulchris hæc ab illis inſcribuntur: *Quies eius ſit in faſciculo vitæ cum reliquis iuſtis*. Vbi notandum hæc verba ad litteram intelligi de conſeruatione vitæ Dauid, qui perſequentibus hoſtibus manſit in ſorte viuentium: intelliguntur tamen etiam de futura vita, vt notat Abulenſis, vtque Iudæi vſurpant, & ſignificant ex ſententia Eucherij, Rabani, & Angelomij omnipotentem prouidentiam Dei; ſicut enim facillimum eſt cuilibet faſciculum herbæ, vel fæni manu ſua contentum conſeruare, ita virtus Dei & Saluatoris noſtri, omnes per orbem electos ab initio vſque ad finem ſæculi, ne quis vlla ratione pereat, ſine labore conſeruat. Animam ergo in faſciculo viuentium apud Deum cuſtodiri, explicat Chriſtus aliis verbis, non peribunt in æternum, non rapiet eas quiſquam de manu mea.

EX CAPITE XXVIII.

VERS. 14. *Intellexit Saul, quod Samuel eſſet, & inclinauit ſe*. Caluinus in Tſichotamichia, & Beza contra Brentium aſſerunt (vt tollant loca animarum ſubterranea) ante Chriſti mortem iuſtorum animas fuiſſe in cælo, licet nec viderint Deum, nec ſint viſuræ ante diem iudicij.

RESPONSIO CATHOLICA.

Animas iuſtorum ante Chriſti aſcenſionem in cælo fuiſſe, ſenten-

ſententia eſt in Eccleſia inaudita, quod ſanè ſufficere deberet ad refutationem: attamen vt ex aliis locis, ita ex hoc contrarium demonſtratur, dum anima Samuelis Sauli apparens, de terra aſcendere viſa eſt: Et quamuis non deſint, qui negent illam fuiſſe veram animam, conſtanter ſubſequentes Patres docent veram illam fuiſſe, vt Iuſtinus in dialogo cum Tryphone, Baſilius epiſtolæ 8c. ad Euſtachium, Ambroſius in 1. Lucæ, Hieronymus in 7.c. Iſaiæ, Auguſt. de cura pro mortuis cap. 15. & apertè ſatis deducitur ex Textu: Cùm vidiſſet, inquit, mulier Samuelem: Item dixit Samuel ad Saul: Item, intellexit ergo Saul, quod Samuel eſſet, certè non diceret ſcriptura intellexit, ſed putauit, & cogitauit, ſi non eſſet verum. Præterea ne quis exiſtimaret phantaſma viſum Sauli, Eccleſiaſtici 46. in laudem Samuelis refertur, quod mortuus prophetauerit.

Obiicies incredibile videri animam tanti prophetæ, ſubiectam fuiſſe incantationibus pythoniſſæ. Reſpondeo hoc quidem verum eſſe, atque idcirco apparitio Samuelis præuenit incantationem, id quod intelligi poteſt ex perturbatione mulieris, cùm vidit Samuelem antequam euocaretur magico carmine: Cùm vidiſſet, inquit, mulier Samuelem, exclamauit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi?

EX CAPITE XXXI.

VERS. vlt. *Iabes Galaad ieiunauerunt ſeptem diebus*. Iactant Aduerſarij, præſupponentes librum Machabæorum non eſſe canonicum, nulla veteris Teſtamenti ſcriptura probari purgatorium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ieiunauerunt habitatores Iabes Galaad audita morte Saulis ſeptem diebus: fleuit, & ieiunauit Dauid pro Saule, & Ionatha, 2. Reg. 1. idem fecit pro Abner, 2. Reg. 3. Quamuis enim hæc viderentur fieri in ſignum triſtitiæ, tamen ad iuuandas animas defunctorum credibile eſt facta fuiſſe, vt exponit Beda in fine commentariorum in lib. 1. Regum. Deinde ieiunauit Dauid pro filio ſuo infantulo dum ægrotaret, 2. Reg. 12. poſtea audiens mortuum amplius

plius

Digitized by Google

plius non ieiunauit, hoc facto oſtendens ſe ſolitum fuiſſe ieiunare, vt aliquid ab eo impetraret: ideo pro morte pueri non ieiunauit, quia ſciebat puerum ad vitam non rediturum, & præterea infantulum ſuffragiis non indigere: Huc ſpectat etiam pia Patriarcharum ſollicitudo, qua cupiebant in terra promiſſionis ſepeliri, Geneſ. 47. & 50. videlicet vt eſſent ſacrificiorum participes, quæ in eo loco offerri ſolent.

EX

LIBRI II. REGVM

CAPITE PRIMO.

VERS. XII.

PLANXERVNT, *& fleuerunt, & ieiunauerunt vſque ad veſperam, ſuper Saul.* Tantum abeſt vt Sectarij fateantur ieiunia defunctis prodeſſe, vt nec à Deo viuentibus nobis præcepta, vel ad ſalutem requiſita eſſe velint.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ieiunia, aliaque opera pœnalia nomine defunctorum, peracta, eis vtilia eſſe teſtatur hoc loco ſcriptura, vbi Dauid cum iis qui aderant ad nuntium cædis Saulis ſcidit veſtimenta, planxit, fleuit, & ieiunauit. *Recte*, inquit Beda lib. 2. expoſitionis allegoricæ in cap 10. Samuelis, *pro mortuis ieiunabant, vt ad requiem peruenire valeant*. Et longè eo antiquior Caſſianus collat. 22. cap 4. illis ieiuniis, & lamentationibus orationes pro defunctis adiunctas fuiſſe, docet his verbis: *Dauid præcepta legis ſuperauit, qui præcipiente Moyſe vt inimicis talio redderetur, non ſolum hoc non fecit, verumetiam dilectione complexus eſt perſequentes, & pro iis piè ſupplicans, etiam lugubriter fleuit, & vltus eſt interfectos.*

EX CAPITE XII.

Vers. 10. *Quamobrem non recedet gladius d. domo tua.* Cùm ex ſcripturis manifeſtum ſit, poſt remiſſam culpam aliquam remanere pœnam temporalem exſoluendam, docet Calu. talem pœnam à Deo non infligi in vindictam peccatorum, ſed tantum cauſa cuiuſdam cautelæ, ne in poſterum homo tam facilè in peccatum labatur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hæc obiectio planè futilis eſt, & ipſi ſcripturæ repugnat, quæ apertè declarat propter peccata antea commiſſa, & ad eorum vindictam pœnas irrogari: etenim Deus ipſe apertè dicit, Exodi 32. *Ego autem in die vltionis viſitabo & hoc peccatum eorum.* Item Nathan poſtquam ſceleris à Dauide commiſſi grauitatem commemorauit, illicò ſubiunxit: Quamobrem non recedet gladius, &c. id eſt, quoniam hoc feciſti: licet igitur Deus hominem in gratiam receperit, ſtatuit, & vult vt malum pœnæ temporalis, propter præteritam culpam, ei contingat. Hinc Michæas cap. 7. Dei Propheta & amicus clariſſimè loquitur: *Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei,* id eſt, pœnam ſuſtinebo ab eo inflictam.

EX EODEM CAPITE.

Vers. 13. 14. *Tranſtulit Dominus peccatum tuum: verumtamen, quoniam blaſphemare feciſti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc, &c.* Miſerè hunc locum torquent Caluiniſtæ ad ſenſum Caluini, qui aſſerit intempeſtiuam eſſe pœnæ, & culpæ diſtinctionem, qua Papiſtæ dimidiam tantum veniam faciunt, vt loquitur, & alibi docet pœnas, non infligi in vindictam peccati præteriti, ſed in admonitionem cauendi de cætero: proinde eiuſmodi flagella poſt remiſſam culpam, non eſſe iudicis vltiones, ſed tantum paternas correptiones.

RESPONSIO CATHOLICA.

Tot ſcripturarum vocibus, tot manifeſtis exemplis probari poteſt, poſt condonata peccata, pœnas temporales reſiduas eſſe, vt etiam hoc loco, vbi Dauid poſteaquam audiuit à Propheta: Dominus tranſtulit peccatum tuum, audiuit

Digitized by Google

ſiuit etiam pœnam à Deo, vt iudice infligendam: verumtamen, quoniam blaſphemare feciſti, & ſanè calamitates, ærumnas, & innumera pœnæ ſupplicia vir ille paſſus eſt: Filius natus ex adulterio, morbo, & morte percuſſus eſt: periculum ei à filio, peſtilentia in populo, aliáque publici, & domeſtici caſus, impudentiſſimi mendacij Caluiniſtas coarguunt. Nam Dauid ipſe, intellexit ſibi pœnam inflictam fuiſſe, ob peccatum præteritum: hoc teſtantur eius lacrymæ, ieiunium, humicubatio, & cetera, quibus mortem filij auertere conabatur, & ſic per aliam viam Deo ſatisfacere cupiebat; Si verò intellexiſſet pœnam iſtam infligendam ſibi tantum vtilem fore ad præcauenda peccata in poſterum, noluiſſet vir ſanctus illam deprecari. Præterea cùm exprimitur cauſa, cur Dauid puniri debeat, non dicitur ne in poſterum pecces, & relabaris, ſed quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini. Quocirca etiamſi flagella iuſtorum (quibus culpa iam remiſſa eſt) ſint etiam paternæ correptiones, & remedia contra futura peccata; tamen ſimul agnoſcenda eſt vera pœna, & ſatisfactio culpæ, & iuſtitia debita propter peccata præterita. Hinc Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus in commentariis in Libros Regum de Dauide loquens, ſic ſcribit: *Si peccatum Dauid tam deteſtabile Dominus tranſtulit, quid eſt quod omnia, quæ de eodem peccato ei à Domino dicta ſunt, tollerauit? Sed procul dubio Dominus delet illud, ſed ſine vltione illud non delet.*

Dominus tranſtulit peccatum tuum. Kemnitius part. 2. examinis Conc. Trid. vbi de ſacramento Pœnitentiæ agit, ſcribit in veteri Teſtamento non fuiſſe propriè dictum ſacramentum Pœnitentiæ, licet extent exempla contritionis, confeſſionis, & abſolutionis in facto Nathan, qui Dauidem contritum, & confeſſum abſoluit: Ex quo concludit, etiam nunc in noua lege pœnitentiam, non eſſe propriè dictum ſacramentum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non fuit in Teſtamento veteri peccata remittendi poteſtas; neque Nathan, aut vllus alius, vt Dei miniſter, peccatores abſoluit: nondum enim auditum erat illud: Quorum remiſeritis peccata, &c. Proinde ineptè inculcatur exemplum Nathan, non enim dixit, Ego te abſoluo, vel,

Peccata tibi remitto; ſed ſolùm, Dominus tranſtulit peccatum tuum: Quibus verbis ſignificauit id, quòd diuinitus ei fuerat reuelatum, non remiſit peccatum, ſed tantum à Deo abſolutum, prophetica virtute cognouit, & pronuntiauit.

EX CAPITE XVI.

VERS. 10. *Dominus præcepit ei, vt malediceret Dauid.* Calu. lib. 1. inſtitut. de cæcitate, & tyrannide Achab regis, de inceſtu Abſalonis, de conuitio Semei, & aliis ſimilibus diſputans, Deum ſimpliciter eſſe omnium authorem, his verbis aſſerit: *Et iam ſatis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti Cenſores volunt otioſo tantum eius permiſſu contingere.* Hæc ille ridens Catholicos, qui hæc ſola docent permiſſione euenire.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hanc hæreſim accepit à Carboniſtis, Martioniſtis, & Priſcillianiſtis, & toto conatu eam execrantur ſancti Patres. Irenæus, qui teſte Euſebio lib. 5. hiſt. cap. 19. integrum opus ſcripſit contra hanc blaſphemiam. Similiter Baſilius integram homiliam, cui titulus eſt: Quod Deus non ſit author malorum. D. etiam Auguſtinus hac potiſſimum de cauſa tres libros de libero arbitrio, qui de gratia & libero arbitrio cap. 20 de maledicto Semei, ſic ait: *Quomodo dixerit Deus Semei maledicere Dauid, quis ſapiens & intelliget? non enim iubendo dixit, vbi obedientia laudaretur: Nam ſi iubenti obtemperaſſet, laudandus potiùs quam puniendus eſſet, ſicut ex hoc poſtea nouimus eſſe punitum.* Negat igitur Auguſt. peccatorem compelli à Deo ad peccatum, quia eſſet iniquitas apud Deum: Negat etiam propriè à Deo peccatori imperari, vt peccet. Petes: Cur Deus in ſcriptura imperare, & præcipere dicatur alicui, vt malè agat? Reſpondeo, quia illum permittit malè agere. Obiicies non omnis qui permittit aliquid, rectè dicitur præcipere, aut imperare. Reſpondeo hoc quidem verum eſſe, attámen per quendam tropum Deus rectè dicitur imperare, cum ad certum aliquem finem conſequendum, aliquid fieri permittit: & quia ſine eius permiſſione, nihil fieri poteſt. Explicant DD. ſimilitudine prædictum locum de Semei: Sicut venator, qui tan-

Digitized by Google

tantum funem quo canis tenebatur, laxauit, vſitatè dicitur canem in leporem immiſiſſe, ſic Deus. &c.

EX CAPITE XXIV.

VERS. 10. *Peccaui valde in hoc facto*, &c.

VERS. 13. *Aut ſeptem annis veniet tibi fames.* Lutherus art. 5. in articulis editis anno 1521. impudenter ſcribit his verbis: *Oſtendant ſi poſſunt, vbi in tota ſcriptura vnus apex, aut iota ſcribatur, pro peccato mortali vno debere ſatisfieri ſeptem annis: Dicant vbi pro differentibus peccatis, differentes pœnas ſtatuat Chriſtus, & Apoſtoli.* Et paulò poſt: *Dent ex antiquis Patribus vnum in quo leguntur quadragena ſeptena, & ſimilia.*

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondendum primò, non eſſe difficile ex ſcripturis, demonſtrare pro peccato ſeptem annorum mulctam vt hoc loco, & Danielis 4. vbi Nabuchodonoſor pro peccato ſuperbiæ luit grauiſſimam ſeptem annorum pœnam.

Ad ſecundum reſpondeo, quemadmodum Chriſtus generatim præſcripſit, in multis rebus quid fieri vellet, determinationem autem quoad locum, tempus, & modum poteſtati Eccleſiæ reliquit, vt docet Auguſt. de ieiunio ep. 86. & ep. 118. de ſumenda Euchariſtia: ita liceret dicere Chriſtum in genere peccatoribus imperaſſe pœnitentiam: modum autem, & tempus definitioni Eccleſiæ reliquiſſe.

Ad tertium reſpondeo, veteres meminiſſe quadragenarum, & ſeptenarum, id eſt, pœnitentiæ 40. dierum & ſeptem annorum: Nam in Concilio Ancyrano quod ante 1270. annos celebratum eſt, iniungitur pœna ſeptennis iis, qui bis, vel ter idolis ſacrificauerant: & in Concil Nicæno primo cui interfuerunt 318. Patres, indicitur pœna vndecim annorum. In Concilio Elibertino, quod circa tempus Concilij Nicæni celebratum eſt, indicitur pœnitentia ſeptem annorum mulieri, quę ancillam verberando occidit. Plura eiuſmodi teſtimonia apud Iuonem, & Burchardum Decretorum collectores: Ex quibus Lutherus, qui ne vnum quidem Patrem proferri poſſe iactabat, turpis mendacij coarguendus erit.

Digitized by Google

EX
LIBRI III. REGVM
CAPITE SECVNDO
VERS. XXXV.

SADOC *ſacerdotem poſuit pro Abiathar*. Ex hoc loco obiiciunt Sectarij, pari ratione in nouo Teſtamento, ab Imperatore Chriſtiano poſſe iudicari Pontificem Chriſtianum, quia in veteri lege, vt aiunt, rex iudicabat, & deponebat Pontificem, vt hîc patet ex facto Salomonis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pontificem rege maiorem fuiſſe in veteri Teſtamento, docent Philo lib. de victimis, & Theodoretus q. 1. in Leuit. & Procopius in c. 4. Leuitici. Hoc autem deducitur, tum ex 27. Numerorum, quòd ad verbum Pontificis Eleazari, tum princeps Ioſue, tum omnis populus ingredi, & egredi debebat: tum ex Leuitici cap. 4. vbi ſacrificia inſtituuntur, ex quorum ordine colligitur ordo, & dignitas perſonarum, pro quibus fiebant: Primum autem erat vituli pro Pontifice. Ad factum Salomonis, reſpondeo, quòd Abiathar non depoſuerit vt rex, ſed vt propheta, & executor diuinæ iuſtitiæ: *Eiecit*, inquit Scriptura, 3. Reg. c. 2. v. 27. *ergo Salomon Abiathar, vt impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo.*

EX CAPITE VIII.

VERS. 39. *Tu noſti ſolus omnium corda filiorum hominum.* Hinc colligunt hæretici Sanctos iam defunctos non cognoſcere viuentium preces, quia ſcriptura, inquiunt, tribuit ſoli Deo ſcrutari renes, & corda, & ſcire cogitationes hominum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Deus ſolus cognoſcit omnes cogitationes cordium naturaliter, & propria virtute: Sancti autem ſolū cognoſcunt eas,

eas, quæ à Deo ipſis manifeſtantur, ſiue viſione beatifica, ſiue etiam noua reuelatione; ſed de his latiùs ſuis locis.

EX CAPITE XI.

VERS. 2. *Certiſſimè auertent corda veſtra, vt ſequamini deos earum.* Circa hunc locum notandum eſt, Catholicos communi conſenſu docere matrimonia fidelium cum infidelibus non baptizatis, non ſolùm eſſe illicita, ſed etiam irrita, & hoc eſt quod vocant impedimentum diſparitatis cultus: Lutherani tale impedimentum non admittunt: docuit enim Lutherus lib. de captiuit. Babylonica cap. de matrimonio, talia matrimonia à Deo non eſſe prohibita.

RESPONSIO CATHOLICA:

Prohibuit Deus populo ſuo, Deut. 7. matrimonia iungere cum gentilibus. & quamuis præceptum illud fuerit iudiciale, & propriè ſolos Iudæos obligarit: continet in ſe tamen aliquid moralis, & ad omnes pertinet. Cauſa moralis, quæ ibi exprimitur etiam nunc locum habet: Certiſſimè, inquit Scriptura, auertent corda veſtra, &c. & additur ibidem, Salomonem contra hoc præceptum egiſſe, & illi continuò accidiſſe, quod Deus prædixerat: deprauatus enim per vxores illas Ethnicas, adorauit earum idola. Si igitur cultus diſparitas in veteri lege erat impedimentum dirimens intra certas rationes, certè maiori ratione, potuit fieri cultus diſparitas impedimentum dirimens apud Chriſtianos, quia lex Chriſtiana perfectior eſt.

EX CAPITE XVIII.

VERS. 21. *Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi Baal, &c.* Notandum eſt impudens Caluini mendacium ſcribentis, Deum æternum Iudæi vnum, verumque cæli, ac terræ Dominum, ſub talibus ſimulachris perſuaſi erant ſe colere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Si in idolis adoraſſent, vel putaſſent ſe adorare Deum Iſrael, potuiſſent reſpondere hanc optionem ineptam eſſe, quandoquidem in idolis verum Deum colerent: verùm Baal opponitur vero Deo: Quando igitur colebant idolum Baal,

non

Digitized by Google

non colebant verum Deum. Adde illud, Deut. 32. *Immolauerunt dæmoniis, & non Deo, diis quos ignorabant.*

EX CAPITE XIX.

VERS. 14. *Derelictus ſum ego ſolus.*

VERS. 18. *Derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, qui non curuauerunt genua ante Baal.* Ex hoc loco probare nituntur Eccleſiam poſſe deficere, nam tempore Eliæ, inquiunt, tota Eccleſia viſibilis defecerat, & illi viri, de quibus in textu, occulti fuerunt, cum eos ne Elias quidem cognoſceret.

RESPONSIO CATHOLICA.

Elias non loquitur de omni populo Iudæorum, ſed ſolum de illa parte, quæ ſubiecta erat regi Samariæ: conſtat enim ex eodem libro tempore Eliæ, regnaſſe in Hieruſalem Aſa, & poſt eum Ioſaphat optimos reges, & ſub ipſis fuiſſe in Hieruſalem populum, & ſacerdotes manifeſtiſſimè in vera religione perſiſtentes. Fallitur ergo Melanchton, qui in locis communibus cap. de Eccleſia dicit, tempore Eliæ Eccleſiam fuiſſe in ſolo Elia, Elizæo, & paucis ſacerdotibus, quem errorem ſecutus eſt Calu. in Præfat. Inſtitut. qui præcipuè nititur hoc argumento de Elia.

EX CAPITE XXII.

VERS. 6. *Congregauit ergo rex Iſrael prophetas quadringentos.* Ex textu huius capitis, Nouatores colligunt omnes Eccleſiæ paſtores poſſe ſimul errare: Quia, inquiunt, tempore Micheæ, omnes prophetæ, qui erant 400. errauerunt, & proinde Eccleſia, quæ eos ſequebatur, decepta fuit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Iſti 400. pſeudoprophetæ fuerunt, quod etiam Achab non ignorauit qui eos conſuluit: Nam ibidem cùm diceret rex Ioſaphat, Non eſt hic aliquis Propheta Domini? Reſpondit Achab, remanſit vnus (Michæas) ſed ego odi eum. Abſurde igitur infertur, Omnes Doctores Iudæorum, tempore Achab, erraſſe: ex eo quòd errauerint 400. qui erant

erant in Samaria, nam præter illos, erant in Iudæa, & multi alij prophetæ, & ſacerdotes in Hieruſalem, quorum erat officium ad conſulta de lege Domini reſpondere.

VERS. 20. *Quis decipiet Achab regem Iſrael?* Hoc loco abutuntur, qui Deum authorem peccati aſſerunt: quia, inquiunt, cùm ſpiritus nequam prodiiſſet, qui ſuſcepit in ſe decepturum & illum, & omnes eius prophetas, Dominus vt faceret iuſſit, inquiens, egredere & fac ita.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non ſignificatur illis verbis præceptum Dei; nec ſpiritus nocendi cupidiſſimus, & ad omne malum promptiſſimus imperio egebat, ſed diuina permiſſione, quæ in ſcripturis eodem genere ſermonis plerumque deſignatur, quo præceptum Dei. Non ergo poſitiuè Deus impulit ſpiritum nequam ad decipiendum, ſed permiſit: Sic ad alias omnes ſcripturas eiuſdem generis reſpondendum eſt, ita etiam intelligitur illud Chriſti ad Iudam: Quod facis, fac citò, quæ verba non ſunt præcipientis, vt Iudas perficeret proditionem; ſed permittentis id fieri, cum prohibere tamen poſſet, & ſignificantis ſe non modò non impediturum, ne quòd Iudas volebat efficeret, ſed etiam ſe alacriter ſubiturum.

EX

LIBRI IV. REGVM

CAPITE NONO

VERS. VI. VII.

VNXI *te regem ſuper populum Domini, & percuties domum Achab domini tui.* Hoc loco abutuntur Aduerſarij, vt probent Deum homines impellere ad malum, & iis quaſi inſtrumentis vti ad opera, quæ ſine peccato perfici nequeunt, ex eo quòd Deus fuerit author regni Iehu.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Peruersè aſſerit Calu. Iehu deficiendo à proprio Domino regnum inuaſiſſe, & grauiter peccaſſe: nam ex textu capitis conſtat eum regnum non ambiuiſſe, ſed ad eum nihil tale cogitantem, miſit Helizæus vnum de filiis Prophetarum, qui eum Dei nomine vngeret in regem ſuper Iſrael, & imperaret vt occideret Achab & Iezabel: quod cùm perfeciſſet, locutus eſt Deus, vt patet cap.10. v.30. *Quia ſtudioſè egiſti quod rectum erat, filij tui vſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael*. Si igitur Iehu ex ambitione rebellaſſet, & iniuſtè Dominum ſuum occidiſſet, quis credat tale factum à Deo laudari?

EX CAP. XVI. XVII. & XXI.

VERS. 11. *Extruxit Vrias ſacerdos altare.*

VERS. 25. *Immiſit in eos Dominus leones.*

VERS. 4. *Extruxit Manaſſes aras in domo Domini*. Hæc tria exempla vrget Calu. contra cærimonias Eccleſiæ, quòd Achaz reprehenditur: quia nouum altare poſuerit in templo, quod quidem ad ornatum videri poterat. Secundò, quòd Samaritani à leonibus decerpti ſunt: quia nouis cærimoniis Deum coluerunt, quas Deus non inſtituerat. Tertiò, quòd Manaſſes extruxerit nouum altare in Hieruſalem: Hominum enim inuenta, inquit Caluinus, in Dei cultu, impuræ ſunt corruptelæ.

RESPONSIO CATHOLICA.

In his tribus allegatis exemplis mala fide, more ſuo, Calu. vtitur. Reſpondeo itaque ad primum, Achan reprehendi, non quòd nouum altare extruxerit, ſed quòd iuſſerit fieri altare idololatricum, ad ſimilitudinem altaris idolorum, quod erat in Damaſco, & remouit altare Domini de loco ſuo. Ad ſecundum dicendum Samaritanos non argui, quòd nouis cærimoniis Deum colerent, ſed quod non timerent Dominum, nec colerent, nec ſcirent legem eius, quam poſtea edocti Deum coluerunt, & ſimul ſua idola. Ad tertium reſpondeo, quòd Manaſſes non ſolùm poſuerit altare in templo, ſed altare ad ſacrificandum idolis, quia ſubiungitur

Digitized by Google

gitur in textu: *Exſtruxit altaria vniuerſæ militiæ cæli*, id eſt, in honorem omnium ſiderum. Deinde traduxit in templum idolum, quod antea in luco manebat: *Poſuit* (inquit Scriptura) *quoque idolum luci*.

EX CAPITE XVIII.

VERS. 4. *Confregit ſerpentem æneum, quem fecerat Moyſes.* Iconoclaſtæ, hoc Ezechiæ exemplo, ſuam impietatem defendunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quid factum Ezechiæ ad imagines Catholicorum, quas antiquiſſimo tempore venerata eſt Eccleſia? non enim deleuit ſerpentem ob id, quia erat imago in memoriam veteris beneficij poſita, alioqui peccaſſet Moyſes eum erigendo, & Ioſue, ac ſucceſſores illius illum conſeruando: verùm confregit propter cauſam, quæ ſequitur in textu: *Siquidem vſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum*: venerabantur enim vt diuinum numen, nam cùm legiſſent maiores ſuos in deſerto, illius aſpectu à morſu ſerpentum liberatos, exiſtimarunt in eo aliquid eſſe diuinitatis, quouſque autem ſerpenti non adolebat incenſum populus, nullus prædeceſſorum confregit.

EX CAPITE XXII.

VERS. vlt. *Colligam te ad patres tuos, & non videant oculi tui omnia mala.* Ineptè ex hoc loco colligunt Sectarij, Sanctos defunctos non cognoſcere ea, quæ hîc fiunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aliud eſt loqui de Sanctis, qui ante paſſionem Chriſti erant in limbo, & de illis, qui nunc fruuntur viſione beatifica: quia iſtis non fuit ordinariè reuelatum quid hîc ageretur, quia non erant beati: & ad beatitudinem ſpectat ſcire ea, quæ ad ſe pertinent, & præcipuè quæ faciunt ad honorem, & gloriam: hi autem qui facie ad faciem Deum intuentur, aliter conſiderandi ſunt. Secundò, etiam dici poteſt, quòd Sancti dicantur non videre afflictiones, quæ hîc fiunt (licet eas non ignorent) quia ob illas non contriſtantur,

Digitized by Google

ſtantur, nec ſentiunt dolores, ſicut hic paterentur, ſi in terris agerent Tertiò, notanda eſt duplex mortuorum cognitio, vna naturalis, altera per diuinam diſpenſationem: de naturali cognitione intelligendæ ſunt omnes ſcripturæ, quæ aſſerunt mortuos ignorare quid hic agatur: de cognitione per diuinam diſpenſationem, qua illis innoteſcunt miſeriæ noſtræ, ex ſcripturis, & Patribus ſuis locis dicemus.

Quæres quam gratiam Ioſiæ præſtiterit Deus hoc promittendo, Colligam te ad patres tuos? Reſpondeo, quod illis verbis ſignificetur eum deſcenſurum ad limbum Patrum, vt de ſua beatitudine ſit ſecurus, quodque propter afflictiones populi non ſit paſſurus vllas moleſtias, aut cordis anguſtias, ſicuti ſenſiſſet ſi oculis corporeis mala, quæ populo imminebant, ſpectaſſet.

EX

LIB. I. PARALIP.

CAPITE XXI.

VERS. I.

CONSVRREXIT *autem Sathan contra Iſrael: & incitauit Dauidem, &c.* Circa hæc verba notandum eſt Sectarios ex 24. 2. Regum obiicere quòd Deus hominem ad mala impellat, ex eo quod ibi dicatur, addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commouitque Dauid in eis dicentem: Vade, numera Iſrael.

RESPONSIO CATHOLICA.

Verùm cùm apertiſſimè lib. 1. Paralip. cap. 21. Scriptura his verbis loquatur, Conſurrexit autem Sathan: is qui propriè Dauidem incitauit ad peccatum, non Deus, ſed diabolus fuit: Tribuitur tamen hæc incitatio quodam loquendi modo etiam ipſi Deo, quia niſi Deus id permiſiſſet, diabolus non feciſſet: permiſit autem Deus, quia peccata populi id merebantur.

EX

EX

LIB. II. PARALIP.

CAPITE VII.

VERS. XVI.

ELEGI *enim, & ſanctificaui locum iſtum.* Deſiderium ſepulturæ in locis ſacris, tanquam meram ſuperſtitionem reprobant Aduerſarij, & impium aſſerunt putare, illud prodeſſe defunctorum animabus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Licet primum vniuerſa terra fuerit à Deo conditore benedicta, ac proinde quiſque locus ſit natura æqualis, tamen ſingularibus Dei donis, & miraculis, vnus ſit alio ſanctior & felicior. Hoc oſtendit Iacob de loco (vbi Deus cum Angelis per ſcalas deſcendentibus & aſcendentibus apparuit) loquens ait Geneſ. 28. *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam*. Idem demonſtrat Scriptura textu allegato ex lib. 2. Paralip. Elegi, &c. Extant exempla Patriarcharum Abrahæ, Iſaac, & Iacob, ac Ioſeph, qui cùm ſcirent terram Palæſtinam ſingulariter ſanctificatam eſſe, tam promiſſis futuri Meſſiæ, quam prophetiis, miraculis, tabernaculo, templo, & diuino cultu ſeruando, & exercendo, ſummoperè expetebant ibidem ſepeliri, non autem in terra prophana gentilium. Quantam veteres Chriſtiani ſacræ ſepulturæ curam habuerint, teſtantur Chryſoſt. hom. 79. in Ioannem. Nazianz. orat. de S. Baſilio, & Cæſareo. Euſebius lib. 7. hiſt. cap. 13. & 17. item anni ſunt ſupra 1000. quòd Flora ſancta vidua filium ſuum Cyneſium, humo mandari curauerit in Eccleſia S. Felicis: Hæc ſancta curioſitate quæſiuit à S. Paulino Epiſcopo, an id profuturum eſſet animæ filij, qui reſpondit aliter fieri non poſſe, quandoquidem piæ huiuſmodi affectiones Chriſtianorum, pro amicis defunctis conceptæ, non poterant eſſe vanæ, & ſanctos in talibus locis honore affectos, & in auxilium vocatos, defunctis opitulari. S. Auguſt. quid ea de re ſentiret interrogatus, reſponſio-

nem non ſolùm probauit: verumetiam rationibus ſuis confirmauit vtiliſſimum eſſe & viuis defunctis locum ſepulturæ expetere, & accipere in huiuſcemodi locis ſacris lib. de Cura pro mortuis cap.4.

EX CAPITE XV.

Vers. 3. *Tranſibunt multi dies in Iſrael abſque vero Deo, & abſque ſacerdote, doctore, & abſque lege.* Abutuntur hoc loco hæretici in patrocinium ſui erroris, quòd Eccleſia poſſit deficere, quodque aliquando deficiat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Prophetæ, vt obſeruat Auguſt. lib. de vnit. Eccleſiæ c. 12. interdum reprehendunt populum, quaſi nemo ſit ibi bonus, cùm tamen permulti ſint boni, vt Ezech 3. *Omnis domus Iſrael attrita fronte eſt, & duro corde.* Secundò reſponderi poteſt. ſcripturam intelligi de regno Iſrael ſolùm, non de regno Iuda Tertiò, hæc verba referri poſſunt ad tempus, quod futurum erat poſt Meſſiæ aduentum, quo Iudæi diſperſi ſunt, nec peculiarem formam habent reipublicæ.

EX CAPITE XIX.

Vers. 11. *Amarias autem ſacerdos & pontifex veſter, in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit.* Notus eſt error Brentij, & aliorum dicentium optimates Eccleſiæ eſſe principes ſeculares, & ad hos curam, & regimen Eccleſiæ præcipuè pertinere: vnde Epiſcopos principum mancipia eſſe volunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non poſſunt reges ſacerdotum officia inuadere: hinc rex Ioſaphat clarè diſtinguens pontificis munus, ab officio regis, & ſoli pontifici tribuens iudicium de dubiis Legis, ſic ait Amarias, &c. Vnde accidit cùm Ozias rex vellet thus adolere, prohibuit eum pontifex, dicens: Non eſt tui officij Ozia: & cùm ille perſeueraret, continuò grauiſſima lepra diuinitus percuſſus eſt. Quòd ſi in veteri Lege, non poterat rex fungi munere ſacerdotum, multò minùs in nouo Teſtamento, vbi munus ſacerdotale eſt auguſtius. Hinc Ambroſ. epiſt. 33. ad ſororem ſcribit, ſe Valentiniano dixiſſe,

Noli

Digitized by Google

Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina ſunt, ius habere. Refert & Theodoretus lib.5. hiſtoriæ cap.17. eundem Ambroſ. dixiſſe Theodoſio Imperatori: *Purpura Imperatores facit, non ſacerdotes.*

DE AVTHORITATE
LIBRI TOBIÆ.

MINISTRI Geneuenſes hiſtoriam hanc apocryphis voluminibus connumerant. Aretius appellat librum extra carnem.

RESPONSIO CATHOLICA.

D. Aug. l.2. de Doct. Chr. c.8. In librorum Catholicorum catalogo, hoc opus Tobiæ reponit: & Conc. Carthag. III. can. 48. cuius decreta ſyngrapha ſua Aug. cum reliquis PP. Aphricanis, approbauit. Præterea in ſuis ſcriptis frequenter, tum ad confirmandam fidem, tum ad componendos mores, libri huius authoritate vtitur. Prudentius poëta, quem & Hieron. magni fecit, verſibus ſuis hiſtoriam Tobiæ complexus eſt, eoque authore vtitur ad comprobandas cærimonias, quæ in exequiis defunctorum ſuſcipiuntur. Ambr. commentarios in hunc librum ſcripſit, eumque vocat Propheticum. Citat illum Athanaſ. in teſtimonium in Apologia ſua. Cypr. librum hunc ſæpè nominat ſcripturam diuinam, & profectam à Spiritu ſancto. Poſtremò Patres ſexti generalis Concilij Conſtantinopolitani, vna voce ratos eſſe decreuerunt omnes actus tertij Carthaginenſ. Concilij: ac proinde librum Tobiæ, tanquam Canonicum admiſerunt. Porrò diſcrimen inter apocryphos, & canonicos libros, conſtituitur ex arbitratu, & conſenſu totius Eccleſiæ, quod & circa hunc librum factum eſt, quem Sancti etiam Patres, vt Dei verbum recipiunt, & amplexantur: Extremæ igitur dementiæ erit, ſecus credere, aut pronuntiare.

EX CAPITE IV.

VERS. 11. *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat.* Fuerunt olim, & nunc ſunt, qui eleemoſynas quo-

quocumque animo fiant, poſſe hæc efficere, quæ Textus refert.

RESPONSIO CATHOLICA.

D. Auguſt. tempore fuerunt hæretici, qui aſſerebant, ſola opera miſericordiæ ad ſalutem ſufficere, & eleemoſynam tantæ eſſe virtutis, vt quantumlibet nefariè viuat homo, ſupplicium æternum non ſit experturus. Primus huius erroris inuentor, vt notat Caſtro verbo eleemoſyna, ignoratur. Contra hunc errorem egregiè veritatem Catholicam defendit Auguſt. ſerm. 30. de verbis Domini, & cap. 25. Ench. ac aliis in locis. Reſpondit itaque, dupliciter iſta præconia eleemoſynæ intelligenda eſſe. Primò, vt cætera quæ alibi ſcriptura requirit, non omittantur, Fides, Pœnitentia, Charitas, ita homil. 29. l. 50. homil. Secundò, vt miſericordia, in eum prius, qui eleemoſynam facit, conferatur. Ita lib. 21. de Ciuit. cap. 27. His poſitis primò eleemoſyna diſponit ad peccatorum mortalium veniam, non eſt tamen infallibilis diſpoſitio quaſi Deus infallibiliter conferat Pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum: quia multi, qui largas eleemoſynas conferunt, damnántur. Vide Bonauent. & Bedam in cap. 11. Lucæ. Secundò, liberat eleemoſyna à peccatorum pœnis, vnde Ambroſ. ſerm 30. & 31. lauacrum vocat, vnde peccatores emundentur. Tertiò, liberat à venialibus, vt patet ex Auguſtino prius citata homilia Quartò, cuſtodit à peccatis futuris: quia maiorem Dei gratiam, & auxilium accerſit. Maioris itaque explicationis gratia, Notandum primò, eleemoſynam diſpoſitiuè peccata non remittere ſine pœnitentia, vt docet D. Thomas in 4. diſt. 15. Secundò, eleemoſyna ſecundum ſuam ſubſtantiam, non remittit peccata vt ſacramentum: hoc enim priuilegium ſacramentorum eſt, nec dici poteſt illam remittere ex priuilegio ſpeciali, vt Martyrium: quia ex ſenſu Eccleſiæ hoc habet peculiare, quia baptiſmus ſanguinis eſt. Tertiò, eleemoſyna materialiter ſumpta, poteſt fieri in peccato mortali, & ab his, qui in peccatis perſeuerare volunt, & tales per eleemoſynam non ſaluabuntur. Quartò, eleemoſyna formaliter ſumpta, auget gratiam, & conſeruat illam, & remittit peccata, quoad pœnam: Et licet hoc commune ſit omnibus operibus meritoriis, ſpecialiùs tamen hoc inuenitur

uenitur in operibus miſericordiæ, vt D. Tho ſupra de eleemoſyna aſſerit, inter opera ſatisfactoria, illam magis ſatisfactoriam eſſe. Quintò, cùm dicit Tobias, Non patietur animam ire in tenebras: intelligendum eſt, ſicut cum Marci vlt. dicitur, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſeruatis, ſcilicet ſeruandis.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 18. *Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue.* Varia ſunt commenta Sectariorum in hunc locum. Primò, Munſterus nomine ſepulchri, intelligit ora pauperum iuſtorum: & probat ex Pſal. 5. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, vt ſit ſenſus: Pone panem, & diſtribue panem, ne pauper iuſtus, moriatur. Secundò, Geneuani Miniſtri in Bibliis Gallicis, notant his verbis contineri admonitionem exercendæ benignitatis erga viuentes. Tertiò, quidam aiunt, hîc præceptum dari de cura ſepeliendi mortuos. Quartò, volunt alij, hæc verba intelligi de epulo, quo conſolandi ſunt amici triſtes, poſt obitum charorum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm pius ille patriarcha Tobias ſenior, opinione ſua morti proximus, filium ad ſe vocaſſet: & inter alias admonitiones, mentionem eleemoſynarum feciſſet, in mandatis illi dedit: Panem tuum, &c. Quibus verbis commendat eleemoſynas pro defunctis, quaſi dicat, conuiuium inſtrue, fideles pauperes conuoca, vt ipſi pro defuncto orent. Hinc nata eſt illa conſuetudo, quæ olim in Eccleſia fuit, & etiam nunc eſt, vt affines defuncti conuiuium adornent. & religioſis, ac pauperibus mittant cibum, & potum. Eleganter de hac re Clemens lib 8. Conſtitut. Apoſtolicarum, & Chryſoſt. hom. 32. in Matth. vbi ſic ait: *Cur poſt mortem tuorum pauperes conuocas? cur presbyteros, vt pro eis velint orare, obſecras?* Fuit ergo mos olim dandi ſportulas in amicorum funere, & conuocandi ad modeſtum conuiuium presbyteros, propinquos, & pauperes. Núnc ordine ad interpretationem hæreticorum reſpondendum. Primò, Munſteri expoſitio falſa eſt: quia nuſquam ſcriptura vocat ſepulcrum, os iuſti, ſed ſolùm os peccatoris, vnde exhalat fætor vitiorum: vel os hæreticorum, vnde, teſte Auguſtino lib. 2. cap. 15. contra

epiſtolas Petiliani, mendaciorum mortes exhalant. Non eſt igitur ſenſus, vt Munſterus vult, Non occidas iuſtum, ſubtrahendo illi panem: quia talis phraſis contorta eſt, & inaudita: potiùs enim Tobias dicere debuiſſet, ſuper viuos, vel in viuos. Secundò, dici non poteſt, verbis Tobiæ, contineri admonitionem exercendæ benignitatis erga viuentes: ſiquidem paulò priùs multis verbis hoc filio iniunxerat, Fac eleemoſynam, ne auertas faciem tuam ab vllo paupere. Supereſt igitur vt locus accipiatur de donario, quod offertur Deo: & eleemoſyna, quæ pauperibus erogatur, in gratiam defunctorum. Nam propoſitio, ſuper, idem valet, quòd in, vel propter gratiam: ſic enim loquitur Scriptura, Doleo ſuper te, hoc eſt, propter te. Tertiò, non poſſunt hæc verba accipi, de cura ſepeliendi mortuos, niſi detorto ſenſu: verùm adaptantur ad eum, qui iam ſepulchro conditus eſt. Proinde hoc præceptum refertur ad oblationes, & eleemoſynas, vt obtineatur pax defunctorum fidelium. Intelligit, inquit Lyra, (quem hæretici, ob eximiam Hebraicæ linguæ peritiam, magni etiam faciunt) Tobias, quòd in morte iuſtorum paſcendi ſunt pauperes, pro animabus eorum. Quartò, peruersè intelligitur hoc præceptum de conuiuio, pro cognatis demortui: quorſum enim eſſent illa verba, Super ſepulturam iuſti? quia poſt mortem iniuſti hominis, etiam triſtes amici conſolandi ſunt. Deinde, quorſum ſubiunxit Tobias, Noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus: nam & peccatores tali ſolatio indigent? Loquitur igitur de eleemoſyna, & epulo parando, pro anima mortui: & ideo in ſuperiori membro mentionem iuſti facit, quia homini ethnico, infideli, & manifeſtè in ſcelere mortuo, nihil poſt mortem proſunt eleemoſynæ, ſed tantum iis, qui in purgatorio ſunt, & ideo in altero membro, vetat aptare prandium, peccatores inuitare: quòd impiorum oratio, non ſit accepta apud Deum. Quintò, notandum eſt, quoſdam olim nimis litteraliter Tobiæ locum intellexiſſe, qui gentilitia ſuperſtitione panem, & vinum collocabant ſuper ſepulcra mortuorum. Hos reprehendit Auguſtinus ſerm. 11. de Sanctis, Supraque ſciendum, etiam D. Ambroſ. in hunc locum, vti expoſuimus intellexiſſe lib. 8. commentariorum in Lucam, vbi indicat, hic etiam figuram eſſe, aut præſagium eius oblationis, quam Chriſtiani pro

defun-

defunctis facturi erant: deſignans incruentum corporis, & ſanguinis Chriſti ſacrificium: Optima ſanè eleemoſyna eſt, quando ſacroſanctus Dominici corporis panis, pro mortuis offertur, quòd vnum D. Auguſtini moritura mater à filio popoſcit: *Tantùm*, inquit, *mei memineritis, ad altare*, vt ipſe refert lib. 9. Confeſſ. vltimis tribus capitibus.

DE AVTHORITATE IVDITH.

AVELLIT hunc librum à ſacro Canone Caluinus, quem ſequuti ſunt Miniſtri illi, qui apud Piſſiacum confeſſionem fidei ediderunt. Magdeburgenſes ſolos illos libros recipiunt, quos Iudæi recipiebant, & cùm hic liber ab Hebræis reiiciatur, repudiatur quoque ab illis. Lutherus in Sympoſiacis cap. 59. audacter pronuntiat, hunc librum non eſſe veram hiſtoriam, ſed tantùm poëticum quoddam figmentum, Homerico, & Virgiliano ſimile. Item in Præfatione ſua dixit: Bethuliam nuſquam exſtare.

RESPONSIO CATHOLICA.

D. Hieron. diſertis verbis, ſententiæ Catholicæ Eccleſiæ opponit Iudæorum ſententiam, epiſt. 111. *Sed quia hunc librum*, inquit, *Nicæna Synodus in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ*. Vbi per aduerſatiuam particulam, *ſed*, indicauit cur ſepoſitis maximis occupationibus, acquieuerit petitioni Chromatij, & Heliodori, qui huius libri tranſlationem exigebant. Porrò ad loca, quæ hæretici ex Hieronymo contra huius libri authoritatem obiiciunt, doctè reſpondit Sixtus Senenſis Bibliothecæ ſuæ lib. 8. videlicet Hieronymum loqui ante Concilium Nicænum, vel certè poſt, antequam illud legiſſet. Alij Patres hunc librum tanquam canonicum citant, vt D. Auguſt. lib. 2. cap. 8. de Doctr. Chriſt. & Iſidorus lib. 6. originum cap. 2. vbi præter canonicorum librorum ordines tres, qui apud Iudæos fuerunt, oſtendit in Eccleſia Chriſtiana quartum, & in hoc eſſe Iudith. Item l. 7. c 8. eam inter Prophetas nominat. Tertull. de Monogamia cap. vlt.

epiſtolas Petiliani, mendaciorum mortes exhalant. Non eſt igitur ſenſus, vt Munſterus vult, Non occidas iuſtum, ſubtrahendo illi panem: quia talis phraſis contorta eſt, & inaudita: potiùs enim Tobias dicere debuiſſet, ſuper viuos, vel in viuos. Secundò, dici non poteſt, verbis Tobiæ, contineri admonitionem exercendæ benignitatis erga viuentes: ſiquidem paulò priùs multis verbis hoc filio iniunxerat, Fac eleemoſynam, ne auertas faciem tuam ab vllo paupere. Supereſt igitur vt locus accipiatur de donario, quod offertur Deo: & eleemoſyna, quæ pauperibus erogatur, in gratiam defunctorum. Nam propoſitio, ſuper, idem valet, quòd in, vel propter gratiam: ſic enim loquitur Scriptura, Doleo ſuper te, hoc eſt, propter te. Tertiò, non poſſunt hæc verba accipi, de cura ſepeliendi mortuos, niſi detorto ſenſu: verùm adaptantur ad eum, qui iam ſepulchro conditus eſt. Proinde hoc præceptum refertur ad oblationes, & eleemoſynas, vt obtineatur pax defunctorum fidelium. Intelligit, inquit Lyra, (quem hæretici, ob eximiam Hebraicæ linguæ peritiam, magni etiam faciunt) Tobias, quòd in morte iuſtorum paſcendi ſunt pauperes, pro animabus eorum. Quartò, peruersè intelligitur hoc præceptum de conuiuio, pro cognatis demortui: quorſum enim eſſent illa verba, Super ſepulturam iuſti? quia poſt mortem iniuſti hominis, etiam triſtes amici conſolandi ſunt. Deinde, quorſum ſubiunxit Tobias, Noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus: nam & peccatores tali ſolatio indigent? Loquitur igitur de eleemoſyna, & epulo parando, pro anima mortui: & ideo in ſuperiori membro mentionem iuſti facit, quia homini ethnico, infideli, & manifeſtè in ſcelere mortuo, nihil poſt mortem proſunt eleemoſynæ, ſed tantum iis, qui in purgatorio ſunt, & ideo in altero membro, vetat aptare prandium, peccatores inuitare: quòd impiorum oratio, non ſit accepta apud Deum. Quintò, notandum eſt, quoſdam olim nimis litteraliter Tobiæ locum intellexiſſe, qui gentilitia ſuperſtitione panem, & vinum collocabant ſuper ſepulcra mortuorum. Hos reprehendit Auguſtinus ſerm. 11. de Sanctis, Supraque ſciendum, etiam D. Ambroſ. in hunc locum, vti expoſuimus intellexiſſe lib. 8. commentariorum in Lucam, vbi indicat, hic etiam figuram eſſe, aut præſagium eius oblationis, quam Chriſtiani pro defun-

defunctis facturi erant: deſignans incruentum corporis, & ſanguinis Chriſti ſacrificium: Optima ſanè eleemoſyna eſt, quando ſacroſanctus Dominici corporis panis, pro mortuis offertur, quòd vnum D. Auguſtini moritura mater à filio popoſcit: *Tantùm*, inquit, *mei memineritis, ad altare*, vt ipſe refert lib. 9. Confeſſ. vltimis tribus capitibus.

DE AVTHORITATE IVDITH.

AVELLIT hunc librum à ſacro Canone Caluinus, quem ſequuti ſunt Miniſtri illi, qui apud Piſſiacum confeſſionem fidei ediderunt. Magdeburgenſes ſolos illos libros recipiunt, quos Iudæi recipiebant, & cùm hic liber ab Hebræis reiiciatur, repudiatur quoque ab illis. Lutherus in Sympoſiacis cap. 59. audacter pronuntiat, hunc librum non eſſe veram hiſtoriam, ſed tantùm poëticum quoddam figmentum, Homerico, & Virgiliano ſimile. Item in Præfatione ſua dixit: Bethuliam nuſquam exſtare.

RESPONSIO CATHOLICA.

D. Hieron. diſertis verbis, ſententiæ Catholicæ Eccleſiæ opponit Iudæorum ſententiam, epiſt. 11. *Sed quia hunc librum*, inquit, *Nicæna Synodus in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ*. Vbi per aduerſatiuam particulam, *ſed*, indicauit cur ſepoſitis maximis occupationibus, acquieuerit petitioni Chromatij, & Heliodori, qui huius libri tranſlationem exigebant. Porrò ad loca, quæ hæretici ex Hieronymo contra huius libri authoritatem obiiciunt, doctè reſpondit Sixtus Senenſis Bibliothecæ ſuæ lib. 8. videlicet Hieronymum loqui ante Concilium Nicænum, vel certè poſt, antequam illud legiſſet. Alij Patres hunc librum tanquam canonicum citant, vt D. Auguſt. lib. 2. cap. 8. de Doctr. Chriſt. & Iſidorus lib. 6. originum cap. 2. vbi præter canonicorum librorum ordines tres, qui apud Iudæos fuerunt, oſtendit in Eccleſia Chriſtiana quartum, & in hoc eſſe Iudith. Item l. 7. c 8. eam inter Prophetas nominat. Tertull. de Monogamia cap. vlt.

Origenes in cap. vlt. Iudicum. Ambroſius lib. 3. Officior. cap. 13. Fulgentius epiſt. 2. de ſtatu viduarum veteris Teſtamenti. Et Hieronymus ipſe, cùm ante Concilij Nicæni ſententiam, in contraria opinione fuiſſet, hunc librum pro canonico habuit, epiſt. 140. *Ruth*, inquit, *Eſther*, *&* *Iudith, tantæ gloriæ ſunt, vt ſacris voluminibus nomina indiderint*. Poſtremò ad Lutheri nugas reſpondeo, Rabbi Eliam in Thiſbi eodem modo contra Chriſtum argumentatum, dicentem Nazareth nuſquam extare: quaſi quæ aliquando fuerunt, vrbes cadere non poſſint, & ſurgere nouæ: quàm multa mœnia in illis terris excitata fuerunt poſt Geographiam Ioſue, quàm multa locorum nomina apud Ioſephum, quæ in veteri Teſtamento nuſquam. Adde Brochardum, qui Orientis loca oculis, & peregrinationibus luſtrauit, & ſcripſit in hæc verba: De Abelina eſt vna leuca ad montē Bethuliæ, vbi Iudith occidit Holofernem, quinetiā illic adhuc hodie conſpiciuntur veſtigia caſtrorum Holofernis, vt teſtis eſt Chriſtianus Adrichomius Delphus in deſcriptione Terræ ſanctæ.

EX CAPITE VIII.

Vers. 6. *Et habens ſuper lumbos ſuos cilicium, ieiunabat.* Cùm frequenter in ſcripturis, occurrat mentio cilicij. Notandum eſt Caluinum eo audaciæ prorupiſſe, vt non vereatur ſcribere in hæc verba: Vt ſaccum, inquit, & cinerem numeremus inter legales ritus, hodie idem manet apud nos ieiunij vſus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cur cilicij vſus legalis? ex quo Scripturæ teſtimonio, affirmationi ſuæ fidem hæreticus conciliat? nullum probabile argumentum inuenio, quo Sectarius ad hoc aſſerendum induci potuerit, præter odium in cilicium: Cilicium ergo, ſeu ſaccum ad ſynagogam ablegauit, quòd tāquam moleſta tunica Caluinianæ carni, ex diametro repugnet. Propter ſcurriles igitur ſacrarum rerum momos, qui cilicia irrident: notandum eſt varios, eo genere caſtigationis vſos, tanquam medio ad placandam iram Dei, ex ipſo naturæ inſtinctu: vt patet in Niniuitis, qui non ex præſcripto legis Moſaicæ, cui

ipſi

ipſi non parebāt, ſed interni ſpiritus impulſu, & ductu, ſacco & cinere ieiunantes, vſi ſunt: Idem enim eſt ſaccus quòd cilicium, & vbicumque noſter Interpres vertit cilicium, ibi Græcus textus habet ſaccum. Vbi ſæpè Caſtalio, centonem vertit, quia iſtis vt res, ita & vox cilicij, parum eſt amica: quapropter vbi poſſunt, illam extrudunt, vt audita ſacci appellatione, diuerſum quippiam à cilicio concipiamus. Hinc ipſi in ſuis verſionibus, vbi Eccleſia in vulgata editione cilicium habet, ſaccum vertunt. Conſtat autem ex variis ſcripturæ locis, cilicij vſum apud Deum plurimùm valuiſſe, vt 1. Paral. c. 21. vbi rex ipſe, & maiores natu, veſtiti ciliciis ſe proſtrauerunt: & non raró Prophetæ populum monebant, vt propulſandæ diuinæ indignationi cilicium induceret. Ierem 4. Accingite vos ciliciis: & ne quis exiſtimet veteres geſtaſſe cilicium, non proximè ſupra carnem, ſed ſupra alias veſtes (vt quidam molles, & delicati aſſerunt) notandus eſt locus 4 Reg. 6. *Vidit omnis populus cilicium, quo rex veſtitus erat ad carnem intrinſecus.* Ex quibus omnibus concludo cilicij vſum, quem toties ſacræ litteræ commendant, pium & ſalutarem eſſe: proinde ſanctos Ordinum inſtitutores, ad illum, tanquam ad præſidium confugiſſe, vt carnem comprimerent, & diuinam expoſcerent opem.

DE AVTHORITATE
LIBRI ESTHER.

OPTAVIT Lutherus de hoc libro in Sympoſiacis cap. 69. his verbis, Eſther odi, & vellem nullo modo extare: Quòd ſtultitiæ votum poſtea damnaſſe videtur, in Præfatione ſuæ verſionis, vbi decimi tantùm capitis partem, à verſu 4. & quæ deinceps in Latino ſequuntur capita, reiicit. Hanc ſententiam retinent omnes ferè Lutherani, & Caluiniſtæ, vt patet ex Wittackero controuerſia 1. lib. 8. contra Buſſæum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Duo hîc contra Sectarios notanda ſunt. Primum,decem priora capita, vſque ad quartum verſum decimi canonica eſſe: patet hoc in primis ex definitione Concilij Tridentini ſeſſ.4. & eſt ſententia Hebræorum omnium,tam recentiorum, quam veterum, de quibus Ioſephus lib. 1. contra Appionem, & Athanaſij in Synopſi,Epiphanij hæreſ.29.vbi à Nazaræis etiam Hebraicè legi narrat. Secundum, quòd etiam ſequentia capita à verſu 4. canonica ſint: approbarunt enim illa Conc. Laodicænum can. 59. & Carthag. 3. can. 47. Item Cyrillus catecheſi 4. Damaſc. lib. 4. cap. 18. Hilar. in Pſal. 1. Auguſt. lib. 2. de Doctr. Chriſt.cap.8. Ruffinus in Symbolum, & ex iiſdem capitibus non ſecus,quam è ſanctis ſcripturis teſtimonia laudant. Chryſoſt. homil. 3. ad populum. Auguſt. in Pſal. 51. & epiſt. 199. Ambroſ. lib.3. Offic. c.15. Baſil. lib.2. contra Eunomium, Hieron.in 1. cap. ad Galat. Denique Conc. Trident. ſeſſ. 4. his verbis: *Si quis libros ipſos integros cum omnibus partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueuerunt, & in veteri vulgata editione Latina habentur, pro ſacris, & canonicis non receperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit: Anathema ſit.* Vbi contentioſis ingeniis obſtruitur effugium,cùm dicitur,prout in Eccleſia legi conſueuerunt: videmus autem ex illis, præſertim ex cap. 13. in Eccleſia decantari, aut legi, vt feria 4. poſt Dominicam ſecundam Quadrageſimæ, & in Miſſa contra Paganos,ac Dominica 21. poſt Pentecoſt.

EX CAPITE XIII.

VERS. 14. *Timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem,excepto Deo meo.* Hinc colligunt hæretici Catholicos in Deum peccare, cùm colunt Sanctos: ideo, inquiunt, noluit Mardochæus adorare Aman,ne honorem Deo debitum, in hominem transferret.

RESPONSIO CATHOLICA.

Alius eſt cultus, quem Chriſtiani Sanctis deferunt, alius, quem Mardochæus negauit Aman: quia is, vt Deus adorari voluit, ita D. Thomas 2.2.q.84. art.1. ad 1. *Secundum,* inquit,

inquit, *reuerentiam, quæ debetur Deo, Mardochæus noluit adorare Aman.* Quòd ne alicui mirum videatur, paulò accuratiùs inueſtigandum, & probandum erit diuinos, tanquam diis, ſibi honores Perſarum reges vendicaſſe, iiſque, quos ipſi vellent, deferri voluiſſe, etiam Ethnici Scriptores tot, & tales teſtimoniis ſuis aſtruunt, vt nullus dubitandi locus eſſe poſſit. Heliodorus lib. 7. & 9. Senec. lib. 3. de beneficiis c. 12. Herodianus lib. 1. Ariſtoteles lib. 1. Rhetoricorum. Curtius lib. 5. & 8. apud quem ita loquitur Cleo Siculus: *Perſæ non ſolùm piè, ſed etiam prudenter, reges ſuos inter Deos colunt.* Item Panegyricus Maximiano & Diocletiano dictus ita habet, Rex ille Perſarum nunquam ſe hominem confiteri voluit, & nunc fratri tuo ſupplicat; de Xerxe ſcribitur, cùm è Græcia fugeret, grauique tempeſtate iactaretur, eum adorabant, & vt nauis leuaretur, in mare ſe præcipites dabant.

Obiicies, eſto quòd Perſarum Reges diuinos ſibi honores deferri voluerint: Amàn rex non erat, ſed ſecundus in regno. Reſpondeo, habuit Gentilium ſuperſtitio maiores, & minores Deos: & ſicut Perſæ in regum ſuorum adoratione ſuperſtitioſi fuerunt, ita iis, quos rex voluerit honorari, tali gradu diuinos honores deferebant. Si igitur indigna hæc regum Perſarum adoratio viſa eſt etiam illis, qui multitudinem Deorum coluerunt, vt cùm Perſarum regum auxilio indigerent, adorationem tamen illam reſpuerunt. De Conone ſcribit Iuſtinus lib. 6. de Caliſthene, Valerius lib. 7. cap. 2. & Origenes lib. 8. contra Celſum narrat: Lacedæmoniorum legatos regem Perſarum adorare noluiſſe, timentes vnicum dominum ſuum, Lycurgi ſcilicet legem. Non eſt igitur mirandum, ſi Mardochæus Iudæus, vnius veri Dei cultor, talem honorem negauerit Aman: animo, & cogitatione ad ſe conuerſus, verſu 13. ita loquitur, *Libenter pro ſalute Iſraël, etiam veſtigia pedum eius oſculari paratus eſſem.* Quaſi dicat, Si hoc tantùm ageretur, verùm quia exigitur, vt Dei honor homini tribuatur, non ei genua flecto.

Obiicies, cap. 8. verſ. 3. Eſther procidiſſe ad pedes regis, ad ei ſupplicandum. Reſpondeo, vtrumque rectè fieri potuit, vt aliqui crederent Perſarum regum adorationem, tanquam ciuilem licere: alij verò magno, & conſtanti animo negarent, & recuſarent: quia tota moralium actionum bonitas, aut malitia, immutari ſolet ex diuerſo rerum reſpectu.

Cùm

Digitized by Google

Cùm igitur Mardochæus prudenti animi inductione, reſpexerit ad mentem cupientis ſibi deferri honorem, negauit vt veri Dei ſui non ſolùm ore, ſed vita, & factis ederet profeſſionem.

DE AVTHORITATE
LIBRI IOB.

LVTHERVS in Sympoſiacis tit. de Patriarchis, & Prophetis, affirmat ſe non credere omnia ita geſta, vt in libro Iob narrantur: & tit. de libri veteris, & noui Teſtamenti, ait librum Iob eſſe, velut fabulæ argumentum, ad proponendum patientiæ exemplum. Anabaptiſtæ etiam vocant argumentum ſcænicum, vt quidam olim Hebræi.

RESPONSIO CATHOLICA.

Genebrardus lib. 2. Chronologiæ, affirmat neminem vnquam dubitaſſe hanc eſſe authenticam, & ſacram Scripturam: ſemper enim inter prothocanonicos, de quibus nunquam dubitare licuit, liber hic numeratus eſt: quare & illum Hebræi recipiunt, vt ait Hieronymus in Prologo, & ſacra Concilia, quæ in Canonem referunt ſacros libros, atque Orthodoxi omnes, huic ſcripturæ fidem habendam eſſe cenſuerunt, & quam nemo, ſine hæreſis nota, vllo tempore negauerit. Imò & hanc fidem ſuo libro habendam fore, præſciuiſſe videtur ipſe Iob, qui cap. 31. ait: *Quis mihi tribuat auditorem, & deſiderium meum audiat Omnipotens, & librum ſcribat ipſe, qui iudicat*. Optat itaque ſua geſta, & dicta ſcribi, & credit fore vt deſiderium ſuum audiat Omnipotens: hoc eſt, propriè ex Hebræo, vt ſcriptionem ſuam teſtificetur Deus, id eſt, fore vt ſuæ hiſtoriæ conſcriptæ ſigillum ſuum admoueat, & ſubſcriptionem apponat Deus, velut inſtrumento publico, quòd indubitatam apud omnes mereretur fidem. Præterea hiſtoriam Iob confictam non eſſe, & ipſum Iob verè ſanctum virum fuiſſe, teſtatur Scriptura, Ezech. 14. v.14. *Si fuerint tres viri iſti Noe, Daniel, & Iob;*

Digitized by Google

Iob, ipſi iuſtitia ſua liberabunt animas ſuas. Et Tobiæ 2. v.12: *Vt poſteris daretur exemplum patientia eius, ſicut & ſancti Iob.* Et Iacobi 5. *Sufferentiam Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis.* Quaſi dicat Apoſtolus, poſſem plurima Sanctorum veterum exempla, ad imitandum proponere, ſed vnicum beati Iob, pro innumeris accipite. *Iob*, inquit Auguſt lib.1.de Symbolo ad Cathecumenos cap.3. *quanta pertulerit, legitur, & horretur, expaueſcitur, & contremiſcitur, & quid recepit? dupla quàm perdiderat.* Videtis itaque perfidum hæreticorum ingenium, qui certa, & explorata, & communi Eccleſiæ voce ſtabilita, ſuſpectæ veritatis nomine in iudicium vocant; omnem veteris hiſtoriæ authoritatem eleuant, ex vita ſua aliorum mores æſtimant, ex ſua imbecillitate, aliorum conſtantiæ coniecturam faciunt, & quæ ſe aſſequi poſſe diffidunt, impoſſibilia credunt.

EX CAPITE PRIMO.

VERS. 12. *Ecce, vniuerſa quæ habet, in manu tua ſunt.*

VERS. 21. *Dominus dedit, Dominus abſtulit.* Qui Deum authorem peccati conſtituunt, de primo loco aſſerunt, Deum excitaſſe diabolum in Iob: de ſecundo verò quòd dicatur Deus abſtuliſſe, quòd Chaldæi abſtulerant, ideo eſt, inquiunt, quia illi inſtrumenta Dei fuerant, eorumque malis voluntatibus, tanquam inſtrumentis, in illo opere vſus fuerat Deus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ad primum reſpondendum, opus non fuiſſe, vt Deus diabolum in Iob incitaret, & tam atrociter diuexaret lib. 2. ad Simplic. quæſt.2. ait Auguſtinus, Sathanam per ſe habuiſſe voluntatem nocendi Iob, a Deo autem nihil petiiſſe, niſi permiſſionem exequendi, quòd iam conceperat. Voluit itaque ſuam potentiam experiri in Iob, quòd quia facere non poterat, niſi Deus permitteret, ſcriptura illam afflictionem potiùs Deo, quàm diabolo tribuit: non quòd pœnæ, quæ per iniquam diaboli, & aliorum latrunculorum voluntatem, & operam exercitæ fuerunt, ab eo ſint perceptæ: ſed quia moraliter voluit paſſionem, quæ in Iob fuit bona, non autem actionem, quæ in agentibus fuit iniqua, & permiſit

dum

dum dæmonis manum, id eſt, potentiam, quæ arctata, & ligata erat, ſoluit, id eſt, non coërcuit, nec frænauit, quod illa verba declarant: Ecce, in manu tua, &c. Quam ſcilicet, cùm hactenus coërcuerim, nunc expeditam, & liberam relinquo. Notandum eſt hîc appoſitè, quod ſcripſit Gregorius in hæc verba, 1. Reg. 18. Spiritus Domini malus irruens in Saul: *Spiritus*, inquit, *Domini dicitur propter licentiam poteſtatis, quæ iniuſta non eſt, malus autem, per deſiderium voluntatis iniuſtæ.*

Occaſione verborum Iob, proponitur quæſtio: Quæ ſit dæmonis poteſtas circa hæc inferiora? Reſpondeo duplicem eſſe. Vna eſt, ad applicanda actiua paſſiuis per motum localem. Altera, per ſuggeſtionem internam, & propoſitionem obiectorum, commotionem ſpirituum, &c. de quibus D. Thom. p. 1. q. 111. & vtraque facultas dæmonis ligata eſt à Deo, ne tantum noceat, quantum poſſet: de prima conſtat ex hoc loco, quia ad diripiendas facultates Iob, & domum eius ſubuertendum, facultatem petiit. Hinc Auguſtinus in vniuerſim de dæmonibus agens lib. 7. de Ciuit. cap vlt Non poſſunt quod non ſinuntur facere. Et lib. 2. cap 23. Tantum poſſunt, quantum ſecreto Dei arbitrio permittuntur. De ſecunda facultate loquitur Apoſtolus, 1. Cor. 10. *Non patietur vos tentare vltra id, quod poteſtis.* Propterea Ioannes Apoc. 20. vidit Angelum deſcendentem de cælo, qui apprehendit ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & ligauit eum, tempore ſcilicet Antichriſti ſoluendum: ideo additur, poſt hæc oportet illum ſolui modico tempore. Gregorius catenam qua conſtringitur habenis comparat, quia videlicet Deus, qui prouidentiæ ſuæ curru vehitur, nunc dæmoni remittit, nunc intendit habenas, calcaria verò non adhibet, quia ad nocendum, & ſeducendum, ex ſe promptiſſimus eſt,

EX CAPITE IV.

VERS. 17. *Nunquid homo, comparatione Dei iuſtificabitur.*

EX CAPITE IX.

VERS. 2. *Verè ſcio quòd ita ſit, & quòd non iuſtificetur homo compoſitus Deo.* Hoc loco abutuntur, qui ex eo colligunt omnia noſtra opera eſſe peccata.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Mentitur Calu. dum aſſerit totam iuſtorum vitam, non eſſe niſi peccatum: vnde enim diceret Dauid Pſal. 1. *Beatus vir qui non abiit, ſed in lege Domini voluntas eius.* Et Pſal. 100. *Non adhæſit mihi cor prauum.* Et Pſ. 118. *Beati immaculati in via.* Quare Auguſt. in Pſal. 142. Eruditè docet, hoc ſenſu hominem coram Deo iuſtificari non poſſe, quia ex ſe iuſtitiam nullam habet: ſed ſi quam habet, ex Deo habet. Deinde Hilarius, Hieronymus, & Arnobius in Pſ. 142. & Bern. ſerm. 5. de verbis Iſaiæ dicunt non poſſe hominem iuſtificari, ſi comparetur ad Deum, non quòd in homine iuſto, non ſit vera iuſtitia ſi abſolutè conſideretur, ſed quia tanta eſt puritas, & ſublimitas iuſtitiæ Dei, vt omnis hominum, & Angelorum iuſtitia comparata, iniuſtitia eſſe videatur: ſicut etiam ſtellæ clariſſimæ ſunt in ſe, tamen coram ſole continuò tenebreſcunt. Hinc Auguſtinus lib. ad Oroſium contra Priſcillianiſtas cap. 10 *Huius participatione iuſti ſunt* (angeli ſcilicet & homines) *eius comparatione nec iuſti ſunt.*

EX CAPITE IV.

VERS. 18. *In angelis ſuis reperit prauitatem.* Calu. in 25. Matth. tradit Angelos cæleſtes, turpidine libidinum humanarum poſſe corrumpi, & deprauari. Et in cap. 1. ad Coloſſ. ait, Obedientiam, quam præſtant Deo, non eſſe tam perfectam, quin venia indigeat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Etiam angelici ſpiritus, qui ſemper vident faciem Patris, qui in cælis eſt, aculeos Caluinianæ mordacitatis perſentiſcunt, dum eis nota peccati mortalis inuritur: quia Caluiniſtæ non patiuntur eſſe, aut dici aliqua peccata venialia. Omiſſis aliis, quæ ad turpem hunc errorem confutandum facere poſſent, breuiter reſpondendum eſt Hieron. & laudatum eius diſcipulum, Philippum presbyterum ac Bedam, prædicta verba de præuaricatoribus angelis interpretari, de quibus Petrus 2. cap. 2. *Deus angelis peccantibus non pepercit.* His ſubſcribunt Athanaſ. Chryſoſt. & Olympiodorus Græci Patres.

EX

EX CAPITE IX.

Vers. 28. *Verebar omnia opera mea.* Ex hoc loco ſic argumentantur Sectarij: In noſtro opere ſemper aliquid deeſt, ergo nunquam implemus legem, ergo multò minus poſſumus facere opera ſupererogationis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Si nullo modo ſeruare poſſemus legem, Chriſtus, Matt. 19. dicens: *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Iuuenem illum non docuiſſet, ſed eluſiſſet, quaſi dixiſſet: Si vis in cælum aſcendere, fac tibi alas, & vola per aërem. Deinde Deus eſſet omni tyranno iniquior, & crudelior, qui tributum peteret, quod nemo poſſet ſoluere. Cur autem Iob ſua opera veritus ſit, ita explicat Greg. Ipſa bona noſtra, quia inſidiantis culpæ euadere gladium nequeunt, niſi ſollicito quotidie timore muniantur, per ſanctum virum nunc rectè dicitur: Verebar omnia opera mea. Deinde Hieron. lib. 1. & 2. contra Pelagianos, & Bern. epiſt. 42. aiunt neminem eſſe iuſtorum, qui plenè intelligat, careat ne peccatis an non: Formidare itaque ſe affirmat Iob, ne fortè de ſe aliud eſſet iudicium Dei, aliud ſuum. Nam ſi certitudine fidei, de ſua iuſtitia certus fuiſſet, quòd ſibi hæretici arroganter adſcribunt, non potuiſſet ſine perfidia, hanc dubitationem oſtendere, dicens: Verebar, &c.

EX CAPITE XII.

Vers. 24. *Qui immutat cor principum, &c.* Hæc verba multum exaggerantur ab Aduerſariis, aſſerentibus Deum peccati authorem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Verùm Scriptura, hoc loco oſtendit Deo eſſe intelligentiam, ad quam maximè pertinet cognitio occultorum, quæ in corde latent, in quo ſuos operatur effectus, iuxta illud Prou. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud.* Licet autem omnium hominum corda ſint in manu Domini, magis tamen fit mentio Regum & Principum: quia eorum voluntates multi ſæpè ſequuntur, & ſecundum

eas

Digitized by Google

eas operantur: videmus principes ſæpè multa proponere, quæ ſubitò mutant, quod ſæpè accidit diuina diſpoſitione corda eorum immutante: & ideò in Textu hîc additur, *Et decipit eos*, non quidem in errorem, aut deceptionem directè inducens: quia nec fallere, nec falli poteſt, nec cor immutat faciendo ex bono malum, vel aliquam falſam notitiam inſpirando, ſed ſuum lumen eis ſubtrahendo: ne conuenientia inueniant media ad ea perficienda, quæ proponunt: ideò additur, *Vt fruſtra incedant per inuium*, id eſt, per media non congruentia ad conſecutionem finis. Notandum eſt in agendo, duobus modis hominem errare. Primò, per ignorantiam; ideo dicitur, *Palpabunt quaſi in tenebris*. Secundò, per paſſionem, quæ quando nimis inualeſcit, rationem obnubilat: & propter huius erroris modum, addit Textus, *Et errare faciet eos, quaſi ebrios*. Sicut enim ebrietas rationis vſum impedit, ita accidit homini vehementi aliqua paſſione affecto. Propter ſubtractum itaque auxilium, quo principes in officio rectè ſe continere poſſent, dicitur Deus illorum cor, hoc eſt, voluntatem, interprete D. Thoma, agere in præceps, vt infelices exitus experiantur.

EX CAPITE XIV.

VERS. 21. *Siue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, non intelliget*. Ex hoc loco colligunt Sectarij, mortuos nullam habere curam viuentium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Paucis verbis eleganter hunc locum explicat Greg. l. 12. Moral. cap. 13. *Sicut hi*, inquit, *qui adhuc viuentes ſunt, mortuorum animæ quo loco habeantur ignorant; ita mortui vitam in carne viuentium, poſt eos qualiter diſponatur, neſciunt: quia & vita ſpiritus, longè à vita carnis: & ſicut corporea, & incorporea diuerſa ſunt genere: ita etiam diſtincta cognitione, quod tamen de animabus ſanctis, ſentiendum non eſt; quia quæ intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, quia foris ſit aliquid, quod ignorent*. Sunt igitur ſimilia loca intelligenda de naturali cognitione, non de Sanctorum, qui Dei claritate fruuntur, & omnia in Deo vident, præſertim quæ ad eos pertinent.

EX CAPITE XXV.

VERS. 4. *Numquid iuſtificari poteſt homo comparatus Deo? aut apparere mundus natus de muliere?* Quibus verbis addi poteſt locus cap. 15. *Quid eſt homo, vt immaculatus ſit?* His verbis abutuntur hæretici contra internam iuſtitiam, quam Catholica defendit Eccleſia.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quadruplex huius comparationis aſſignari poteſt ſententia. Prima, quòd nemini liceat gloriari de ſua iuſtitia coram Deo. *Nihil mihi conſcius ſum*, inquit Apoſt. 1. Cor. 4. *ſed non in hoc iuſtificatus*, id eſt, iuſtus & ſanctus, & etiam ab omni peccato leui declaratus immunis, *nam qui iudicat me*, id eſt, peccatorem vel innocentem pronuntiat, *Dominus eſt.*

Secunda eſt, hanc comparationem hominis, cum Deo. Gregorius ſic intelligit, vt etiam ſanctiſſimi coram Dei infinita ſanctitate, minimè videantur mundi. *Lucerna*, inquit, *in tenebris fulgere cernitur, ſed in ſolis radio poſita, tenebratur.*

Tertia eſt D. Thomæ, vt ſit ſenſus: Nemo ex hominibus, aut iuſtus, aut iudex, Deo omnium ſupremo iudice iuſtior, aut incorruptior eſt.

Quarta, à doctiſſimis Interpretibus hæc comparatio hominis cum Deo, dicitur quaſi quædam litis conteſtatio, vt ſi velit homo Deum ſuum in iudicium trahere, & eum iniuſtitiæ declarare, ſi homo ipſe huius litis ſit iudex, dummodo ex rectæ rationis præſcripto, & lege iudicet, Deus in cauſa obtinebit, *Vt iuſtificeris*, inquit Dauid, Pſal. 50. *in ſermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris*. Quicumque ergo etiam Sanctiſſimus, non poteſt niſi impudenter creatori ſuo obloqui, & dicere, cur ſic feciſti? *Obmutui*, inquit Dauid, *& non aperui os meum, quoniam tu feciſti.* Hæc expoſitio probatur verbis ſequentibus: *Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius*, quaſi dicat Spiritus ſanctus. Quando ſtellarum ſplendor, à nubium caligine intercipitur, in hoc Deum nemo incuſat: cur igitur malè audiet? ſi hominem iuſtum aliquanto tempore affligat, denuò, refocillandum, vel cùm in conſpectu Dei multò verius, quam coram ſole reliqua lumina, obſcurentur, quantò magis terrenus homun-

homuncio, aut ſi quid effectum à Deo ſit, non poterit coram ſuo authore ſuam puritatem creatura glorioſè oſtentare, quantò minus homo. Quare piè Catholici internam iuſtitiam contra hæreticos defendunt, eam appellantes Dei gratiam, vt totum Deo tribuant, ſuis meritis in prima eius infuſione nihil adſcribant. Ineptiſſimè ergo ex ſimilibus locis concludunt Aduerſarij neminem in hac vita verè mundum eſſe. Nam niſi poſſent homines per gratiam Dei mundum habere cor, non diceret Dauid: ***Cor mundum crea in me Deus***, neque Pſal. 118. ***Beati immaculati in via***, neque Matth. 5. ***Beati mundo corde***, ***&c.***

DE PSALTERIO.

INSCRIBITVR *Liber hic Hebraicè, Liber Pſalmorum, vel Hymnorum, ſic enim nominauit Chriſtus, Lucæ 20. & Petrus Act. 1. Græci & Latini vtuntur nomine Pſalterium, quod eſt inſtrumentum muſicum, initio, teſte Euthymio, mulcendo gregi ſeruiens, quod poſtea Dauid ſapientiùs coaptauit, eiuſque vſum ad Dominum tranſtulit. Verùm quidem eſt non omnes Pſalmos, muſico ſemper inſtrumento decantatos fuiſſe, ſed aliquando à cantione inchoatos, ob quam cauſam Pſalmus ſic decantatus, dicitur canticum Pſalmi: ſicut cùm ab inſtrumenti modulatione inchoaretur, dicebatur Pſalmus Cantici (quod eſt valde frequens in Pſalmis) toti tamen libro nomen dedit Pſalterium, quia Dauid egregiè eo inſtrumento vtebatur, & cognominabatur Pſaltes. Philaſtrius in Catalogo hæreſeon cap. 127. ſcribit olim non defuiſſe, qui librum Pſalmorum, abſque vllo prophetico ſpiritu conditum aſſirmarent; quem errorem tribuit Nicolaitis, Gnoſticis, &*

Manichæi, qui etiam dixerunt Dauidem, non fuiſſe Chriſti prophetam, & diuinarum ſcripturarum authorem, & ſcriptorem: ſed humanæ, ac ſecularis cantionis concentorem. In epiſtola verò Concilij Antiocheni, quæ habetur lib. 7. c. 25. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Paulo Samozateno idem error adſcribitur, Theodorus etiam Mopſueſtius, vt in actis 5. Synodi annotatur, nihil eſſe de Chriſto, in Pſalmis ſcriptum, aſſeruit, vt notat Sixtus Senenſis lib. 8. Bibliothecæ hæreſi 2. Poſtremò noſtri temporis Anabaptiſtæ, hanc hæreſim iterum ſuſcitarunt, duo aſſeuerantes. Primò, à recentioribus Iudæorum magiſtris, poſt Chriſti aduentum compoſitos eſſe Pſalmos, neque à Dauide, aut aliquo ſancto viro diuinitus editos. Secundò, cùm rationem carminis aſſequi non poſſunt, audacter dicunt ſcripturas deprauatas. Ad primum reſpondeo, ſtoliditatem huius erroris, facile ab aliis ſcripturis redargui, maximè Matth. 22. vbi congregatis Phariſæis interrogauit Chriſtus, Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei: Dauid. Quomodo ergo in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo? *Ad ſecundum reſpondeo, ſi hoc valet quod aſſerunt, deprauati cenſebuntur Poëtæ Græci, & Latini antiquiores, potiſſimùm Tragici & Comici: quorum carminis artificium ignoratur ab Anabaptiſtis.*

EX

PSALMO PRIMO.

VERS. II.

IN *lege eius meditabitur die ac nocte.* Inde colligunt Aduerſarij quibuſlibet licere ſacram Scripturam exponere, nec Doctorum operam requiri.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondeo hic non eſſe ſermonem de ſcripturæ expoſitione, in qua DD. orthodoxi conſulendi ſunt, quos Paulus Epheſ.4. tradit Eccleſiæ à Chriſto datos, *vt non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum:* verùm agitur hoc loco de exercitatione animi, oratione, & meditatione in lege diuina, quæ hyperbolica formula dicitur fieri die ac nocte, id eſt, quoad licet humano more ſine faſtidio, ſatietate, & negligentia, ſed bono erga legem affectu, quale videre eſt in Dauide, de ſe teſtante Pſal. 118. *Quomodo dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea eſt.* Et; *Seruus autem tuus exercebatur in tuis iuſtificationibus.*

EX PSALMO II.

VERS. 6. *Ego autem conſtitutus ſum rex.* Ex hoc loco euincere conantur, Pontificem nullam habere poteſtatem temporalem, ne quidem indirectam: quandoquidem omnia loca ſcripturæ, in quibus de Chriſti regno agitur, intelligi debeant de ſpirituali, & æterno: nihil igitur vicario (Pontifici) hac in parte concedendum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Apoſtolica poteſtas prophetica non eſt minor: Prophetæ autem Reges exuerunt regno, videlicet Samuel, qui abdicato Saule, regem inunxit Dauidem. Duo ſunt quibus principaliter hic mundus regitur, Pontificum ſacra authoritas, & regalis poteſtas; Reges ex Pontificum pendent arbitrio, nec Pontifices ad regiam poſſunt redigi voluntatem. Has duas poteſtates eleganti ſimilitudine veteres, & recentiores Doctores explicant: Nazianzenus orat. ad populum timore perculſum, ſic vocatur oratio, habita enim fuit, dum populus eſſet ſeditioni proximus. Hugo de S. Victore lib. 2. c. 4. Thomas Waldenſis lib. 2. de doctrina fidei cap. 78. & huius ſcholæ olim doctiſſimus Profeſſor Driedo lib. 2. c. 2. de doct. Chriſt. Similitudo eſt talis: Vt ſe habent in homine ſpiritus & caro, ita ſe habent in Eccleſia duæ illæ poteſtates. Verùm quidem eſt quòd Pontifex, vt Pontifex, non habeat vllam

poteſtatem merè temporalem, tamen illam habet indirectè, in ordine ad bonum ſpirituale, diſponendi de temporalibus rebus omnium Chriſtianorum: qua poteſtate fulti olim Pontifices, Reges excommunicarunt, & alia circa illos exercuerunt, quæ diſciplina Eccleſiaſtica pro fide, & moribus poſtulabat.

EX PSALMO IV.

Vers. 6. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ.* Ex hoc loco obiiciunt, illud vnicum ſacrificium hominibus commendandum, quod Dauid hîc inculcat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ridicula eſt hæc obiectio: Nam etſi ſpirituale ſacrificium, quod vocatur laudis, & ſpiritus contribulati, per ſe Deo placeat, per hoc non excluditur Eccleſiæ ſacrificiũ, incruentè in Miſſa exhibitum, quod Chriſtus frequentari voluit, his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem. Igitur Eccleſiæ oblatio*, inquit Iren. lib. 4. cap. 34. *quam Dominus docuit offerri in vniuerſo mundo, purum ſacrificium reputatum eſt apud Deum.*

EX PSALMO VI.

Vers. 4. *Et anima mea turbata eſt valde.* Lutherus a. 38. antequam purgatorium negaret, abutebatur hoc loco, & quibuſdam aliis, quibus Eccleſia vtitur in Officio Defunctorum, vt Pſal. 114. *Circundederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.* Ex quibus colligebat animas in purgatorio turbari, anxias & incertas eſſe de ſua ſalute, ac metuere damnationem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Poſita veritate, quòd nullo modo dubitent de ſua ſalute, cùm ſint extra ſtatum merendi, & demerendi, nec ignorent locum in quo ſunt, eſſe purgatorium, ſicut damnati ſciunt locum inferni: vt patet ex diuite epulone, & Eccleſia dicat in Canone Miſſæ, Eas dormire in ſomno pacis, hoc eſt, abſque anxietate, & deſperatione inter ipſa tormenta, vt argumentatur D. Thom. in 4. diſt. 41. non peterent ſuffragia vt aliquando faciunt, niſi ſcirent ſe liberandas. His igitur conſtitutis, reſpondeo non omnia verba Pſalmorum, &

alia-

Digitized by Google

aliarum ſcripturarum, quas adhibet Eccleſia in Defunctorum Officio, conuenire defunctis ad litteram: ſufficit enim Eccleſiæ, ſi ſententia aliqua ad rem præſentem pertineat, vt v. g. locus Pſ. 114. *Placebo Domino in regione viuorum.*

EX PSALMO XIV.

Vers. 1. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo?* &c.
Vers. 2. *Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam.* Hoc teſtimonio vtuntur, qui veram iuſtitiam, omni macula carere oportere, affirmant.

RESPONSIO CATHOLICA.

Duobus modis huic obiectioni reſpondetur. Primò, quod D. Auguſt. lib. de perfect. iuſtitiæ aſſerat, Sanctos in hac vita poſſe appellari Sanctos, non quòd nullas contrahant maculas, ſed quia cupiunt, ac ſtudent nullas contrahere, & ſi quas contrahunt, continuo per orationem tergunt. Secundò, maculam propriè non oriri ex peccato veniali, ſed ſolum mortali: ita docet D. Thomas 1. 2. q. 89. a. 1. Siue ergo dicamus cum Auguſtino, iuſtos in hac vita nominari immaculatos, quia ſunt deſiderio, & ſtudio tales: ſiue cum D. Thoma, quia veniale peccatum non efficit maculam: illud negari non poteſt, immaculatos in ſcriptura etiam vocari eos, qui venialibus peccatis non carent. Quod ſi de vllis hominibus dici poſſit: Qui ingreditur ſine macula, &c. id ſine dubio, de Apoſtolis dicendum erit; vnus tamen ex ipſis clamat: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus.* Poſtremo hic notandum contra hæreticos, qui abſque operibus, ſola fide contenti ſunt, à Dauide hoc loco tot enumerari bona opera, quæ exiguntur ab habitaturo in tabernaculo Dei, & requieturo in monte ſancto. Requiritur enim vt quis intra Eccleſiam ſit, non ſolo numero, ſed etiam merito, vt cœleſtem adipiſcatur ciuitatem.

EX PSALMO XV.

Vers. 2. *Bonorum meorum non eges.* Volunt hinc Aduerſarij euincere, bona opera nullam apud Deum mereri laudem, nec ex debito vitam æternam tanquam mercedem illis rependi.

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Vir Apoſtolicorum temporum Tertull. lib. de Pœnitentia ſic ait: *Bonum factum Deum habet debitorem, ſicut & malum* Et apertius D. Aug. ſerm. 31. de verbis Domini: *Chyrographum fecit nobis Dominus promiſſorum ſuorum.* Et in Pſ. 83. *Audi quia ille* (Apoſtolus Paulus) *cui donauit, tenet Dominum etiam debitorem, inuenit eum donatorem tempore miſericordiæ, tenet debitorem tempore iudicij.* Quare conſtanti, & pia ſententia in Eccleſia Latina, coram Deo ſic cantatur: Si rogamus corde mundo, certè debes ex promiſſo. Sciendum nihil contra Catholicos, ex loco præſenti poſſe concludi, dum dicitur, Bonorum meorum non eges: inde quidem intelligimus Deum, nulla ex parte noſtris operibus indigere, ad gloriæ ſuæ amplificationem, quæ omnes perfectionis numeros in ſe habet, nec vllam poſſe à nobis in Deum redundare vtilitatem, *Si iuſtè egeris, quid dabis ei?* Iob 35. non tamen negatur operibus bonis merces, alibi toties repromiſſa: ſed his Pſalmiſtæ verbis hoc agitur, vt homines modeſtiæ meminerint, & gratiam Dei humiliter agnoſcant. Iuuat valde cogitatio iſta, dum perſuademus nobis quòd Deo minimè ſimus neceſſarij Hinc Proſper de hac re ſcribens lib. 2. de Prædictionibus cap. 28. aſſerit etiam Sanctorum comprimi elationem, ne quis ſe in quolibet bono opere arbitretur neceſſarium Deo: cùm omne opus ſuum, per quem vult, impleat Dominus, quoniam omnia ſeruiunt illi: homo enim Deo, non Deus homine indigere monſtratur.

EX PSALMO XV.

VERS. 10. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno.* Hoc loco abutuntur hæretici, vt probent Chriſti animam veras inferni pœnas expertam eſſe: in locum, inquit Calu. ſceleratorum ſponſor, vas, adeoque inſtar rei ſubmiſſus, qui dependeret, ac perſolueret omnes quæ ab illis expetendæ erant pœnas, hoc vno excepto, quod doloribus mortis non poterat detineri: & Beza annot. in 26. & 27. Matth. in hac iniuria aduerſus Chriſtum ſic latrat, *Ingenti onere diuinæ iræ obrutus, flammis inferni addictus, profundo inferni gurgite ſepultus, demerſusque periit.*

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Quamquam non dubitem quin etiam ipſi dæmones, qui Deum credunt, & glorioſiſſimi nominis IESV contremiſcunt, talem in eum blaſphemiam deprecentur ac horreſcunt, & ſola eius commemoratio ſufficere videatur, ad eius confutationem, quòd Pelagianis olim dixit Hieron. epiſt. ad Creſiphontem, *Sentẽtias veſtras prodidiſſe, ſuperare eſt*, verum ex aliquot capitibus, eius abſurditatem commonſtrabo. Primò, manifeſtum eſt ex ſcripturis, Chriſtum paſſione ſua, & morte, totius mundi peccata expiaſſe: hoc docet Petrus 1. cap. 2. Chriſtum portaſſe *peccata noſtra in corpore ſuo ſuper lignum*, hoc eſt, pœnas peccatis debitas: non igitur profundo inferni gurgite in anima pertulit ſupplicia peccatis hominum debita: idem ſcribit coapoſtolus eius Ioannes, Apoc. 1. *Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*: non ergo diuinæ iræ Chriſtus obrutus eſt onere, nec flammas inferni pertulit: idem tradit Paulus Rom. 3. *Quem propoſuit propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*: non ergo per ſupplicia, quæ Chriſtum in anima paſſum impiè comminiſcuntur Aduerſarij. Secundò, Saluator in cruce pendens, omnibus corporis partibus læſus, felle & aceto potatus, iam iam animam in Patris manus commendaturus, exclamauit: Conſummatum eſt. Quid? niſi ſalutis humanæ laborioſum opus? ergo non ſupererat, vt aliquas adhuc inferni pœnas perſolueret. Tertiò, Chriſti Dei ac hominis innocentiſſimi, Deoque gratiſſimi, minima corporis læſio, minima ſpinarum compunctio, minima oculorum lachryma, minimus pectoris gemitus, minima ſanguinis gutta, propter perſonæ patientis præſtantiam, ſufficientiſſima fuit ad totius mundi reparationem: proinde non fuit neceſſum vt flammas inferorum ſuſtineret. Ex his etiam patet, quam friuolum ſit, quod obiiciunt cõtra ſatisfactionem Chriſti, quam dicunt non fuiſſe ex rigore iuſtitiæ, quia non ſuſtinuit (vt aiunt) tam magnam pœnam, quam peccatis debebatur: eò quòd pœnæ damnatorum coniunctim conſideratæ, longè ſuperent paſſionis Chriſti acerbitatem. Huic obiectioni reſpondendum eſt, quod licet pœna, quam Chriſtus pertulit, non fuerit phyſicè æqualis pœnis damnatorum, fuit tamen æqualis, imò abundans moraliter, propter infinitam digni-

tatem perſonæ patientis: hoc eſt, tanti debuit æſtimari paſſio Chriſti à Deo, vt propter illam, debuerit pœnam peccatis conſtitutam, remittere; Quemadmodum & apud homines ſæpenumero, circumſtantiæ morales ſatisfactionem faciunt, vt compenſatio oblata ſecundum iuſtitiam, acceptari debeat tanquam æqualis moraliter, licet non fuerit par phyſicè ſecundum rem ipſam. Quæ conſideratio ſatis docet quam impium ſit fingere, etiam gehennæ pœnas omnes (vt pro nobis æqualiter ſatisfaceret) Chriſtum in anima expertum eſſe. Quartò, decenti ordine recenſentur ſupplicia, quæ Chriſtus tum in horto, tum in ædibus Cayphæ, Herodis & Pilati, tum in monte Caluariæ, tum denique de ligno pendens pertulerit, & ſola tormenta inferni, quæ Chriſtum perpeti oportuiſſe hæretici mentiuntur, tanto ſilentio à Prophetis, Euangeliſtis, & Apoſtolis fuiſſent prætermiſſa. Quintò, inter pœnas reproborum animabus debitas, ea prima eſt & grauiſſima, quæ in perpetua priuatione viſionis Dei conſiſtit; & quis audebit ſanctiſſimam Chriſti animam, iis connumerare, qui tali pœna mulctantur, cum Deo tam intimè & perfectè coniuncta ſit? Sextò, damnatorum animæ aſſiduis ſceleratæ conſcientiæ ſtimulis ſic agitantur, & punguntur, vt nulla vnquam fruantur requie, igitur vel ipſo Antichriſto ſceleratiores ſunt, qui dicunt Chriſti animam omnes damnatorum pœnas pertuliſſe. Septimò, reproborum animæ in inferno, in perpetuum priuantur omnibus donis Spiritus ſancti, virtutibus moralibus, Chriſtianis perfectionibus; & quis audebit vel leuiter ſuſpicari Chriſtum, his vel breuiſſimo tempore fuiſſe priuatum? Vt igitur concludam, dico prædicto Pſal. 15. ſermonem eſſe de limbo Patrum, & quamuis in locum ſuppliciorum deſcendiſſet Chriſti anima, nec meruerat ibi pati, nec vt pateretur redemptionis noſtræ exigebat cauſa, vt dictum eſt: proinde miranda eſt Chriſti patientia, qua tam ſceleratè aduerſus ſe blaſphemantes tolerat, & tanta longanimitate ad pœnitentiam expectat.

EX PSALMO XVIII.

VERS. 13. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine*. Hunc locum obiiciunt, contra neceſſitatem confeſ-

confeſſionis in ſacramento Pœnitentiæ dicentes, Chriſtus nihil iniunxit impoſſibile, & peccatorum enumeratio in Confeſſione impoſſibilis eſt, non eſt igitur lege diuina præcepta.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quod hîc obiicitur contra Confeſſionem, quæ fit homini ſacerdoti, idem obiici poteſt contra enumerationem peccatorum in Confeſſione, quæ ſoli Deo fit, & ſic ſeipſum confutat Calu. Fatetur enim non eſſe ſatis in confeſſione, quæ fit Deo, quod quis dicat ſe peccatorem, ſed oportet, inquit, quantum in nobis eſt, ſingula peccata confiteri. Idem docent Catholici de confeſſione, quæ fit ſacerdoti, intelligentes hoc per ſe, ac neceſſarium de grauibus, ſiue mortalibus peccatis. Licet autem de illis quoque interpreteris, de quibus non ſatis diſcernimus, an plenè conſenſerimus, & quoties, quantumque peccauerimus, ſufficit ea confiteri, quæ poſt diligentem excuſſionem memoriæ occurrunt, iuxta modum diligentiæ, qui in grauibus negotiis ordinariè ſolet adhiberi, & quem hæretici dicunt ſufficere, vt quis ſoli Deo confiteatur rectè, *Impium eſt*, inquit Conc. Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. *confeſſionem, quæ hac ratione præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam conſcientiarum appellare, nam reliqua peccata quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in vniuerſum, eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur.* Nôn eſt igitur præceptum confeſſionis impoſſibile, nec facit hypocritas, nec iniicit laqueos, vt Calu. lib. 3. Inſtit. & Magdeburgenſes Centuria 2. blaſphemant. Notandum hîc prædictum Pſalmi locum, à quibuſdam PP. præſertim D. Hieronymo, ep. 139. de leuioribus peccatis exponi, hæc ſanè vitatu, & cognitu difficilia ſunt. Eſt & aliud, quod ex hoc loco obiicit Lutherus: Iuſtificatos ſcilicet, ſemper cor habere immundum, & concupiſcentiam ipſam, quæ vſque ad mortem remanet, verè peccatum eſſe. Reſpondendum veteres Patres, vt ſunt Hieron. lib. 1. & 2. contra Pelagianos. Et Bernard. ſerm. 32. in Cantica, hunc locum intellexiſſe, hoc modo, quòd nemo iuſtorum plenè intelligat, careatne peccatis, an non. Et Auguſt. lib. de perfectione iuſtitiæ cap. 19. ſic ait: *Quantalibet ſit præditus homo iuſtitia, cogitare debet, ne aliquid ſit in illo, quod ipſe non videt, inueniatur eſſe culpandum,*

cùm

cùm Rex iuſtus ſederit in Throno, cuius cognitionem fugere delicta non poſſunt, nec illa, de quibus dictum eſt: Delicta quis intelligit? D. etiam Baſil. in Conſtitutionibus cap. 2. ita ſcribit: *Multa delicta committo, quæ committere me non intelligo, propter hanc cauſam, etiam Propheta ait: Delicta quis intelligit? Quare nihil mentitus ſis, ſi te peccatorem appellaueris: nam ſi intelligas, vel hoc ipſum peccas, ſi te peccatorem negas.* Non agitur prædicto Pſal. loco de concupiſcentia, ſed de eo, quod Scriptura alias pronuntiat: *In multis offendimus omnes*, quia ne quidem maiorem partem intelligimus offenſarum.

EX PSALMO XXI.

VERS. 2. *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti?* Duæ, ex hoc loco, eliciuntur ab Aduerſariis blaſphemiæ. Prima eſt Theodori Mopſueſtemi, qui olim hunc Pſal. ad litteram, per ſe, ac tantum de Dauide docuit exponi. Secunda eſt hæreticorum noſtri temporis, qui ex eo docent Patrem, re ipſa filium, cùm pateretur deſeruiſſe. *Non fictè*, inquit Calu lib. 2. inſtitut. *nec theatricè conqueritur ſe à Patre derelictum.* Et Miniſtri Geneuenſes, in ſuis Bibliis Gallicis, abſolutè ſcribunt: ſentit ſe percuſſum in ira Dei.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ad primam blaſphemiam reſpondendum, à tota antiquitate aſſeri, hunc Pſalmum de Chriſto, qui in cruce pendens, eius prima verba recitauit, conſcriptum eſſe. Iure itaque prædictus Theodorus damnatus eſt in quinta Synodo Conſtantinopolitana, act. 5. & in Concil. Romano, ſub Vigilio: vbi Patres peculiarem mentionem faciunt illorum verſuum, in quibus memoratur manuum, & pedum foſſio, ſortitio veſtis, & diuiſio veſtimentorum. De ſecunda blaſphemia, in officina Caluini cuſa, paulò accuratiùs dicendum erit: quandoquidem multis nominibus ea refutetur. Primò, æternus Dei filius, vnione perſonali, verè factus eſt homo. Hinc Iſaiæ 7. eum appellat Emanuelem, id eſt, Deum nobiſcum. Secundò, hæc humanitas ex corpore, & anima conſtans, ex quo ſemel ab hypoſtaſi filij Dei, fuit aſſumpta, nunquam diuulſa fuit ac ſeparata. Hæc omnium veterum Catholica ſententia eſt, Quod ſemel Verbum aſſumpſit, nunquam

quam dimiſit. Proinde qui hanc derelictionem ſic intelligunt, vt humanitas ad tempus à Deo eſſet derelicta, quantum ad hypoſtaticam vnionem, non tantum Neſtorij (qui diuinitatem, ab humanitate nefariè diſtraxit) reparant ſacrilegia; ſed Incarnationis myſterium denegantes, fidei Chriſtianæ fundamentum ſubuertunt: nam ita ſentientes, hos Apoſtolici ſymboli, abnegant articulos, Credo, &c. Itaque certum eſt, Chriſtum hominem nunquam ante mortem, vel in morte, vel poſt mortem, fuiſſe à diuinitate derelictum. Tertiò, Chriſti anima cunctis Spiritus ſancti muneribus, à primo creationis, & infuſionis momento, fuit exornata, nec his exuta, aut deſtituta, quando Chriſtus patiebatur. Ratio manifeſta eſt, quia diuina gratia, tãtummodo per peccatum tolli poteſt: Chriſtum autem perpetuo ſanctum, & innocentem, ſcriptura prædicat. Non fuit igitur humanitas eius, ſpoliata ea gratia, quam Deo Patri gratiſſima erat.

Quæres, quo ſenſu igitur dolens, conqueſtus eſt, dicens: Deus, Deus, vt quid me dereliquiſti? Reſpondeo varias huius querimoniæ à SS. PP. aſſignari cauſas. Docent hi, querelam iſtam cum admiratione, non ab impatientia, aut ignorantia profectam, quaſi neſciret paſſionis cauſam, aut non libenter ferret, ſed proteſtationem fuiſſe acerbiſſimæ paſſionis, ne quis quod hactenus ob animi æquitatem patienter toleraſſet, ne gemitum quidem in publico edens, ſuſpicaretur inde fieri, quia eſſet impaſſibilis redditus, ſuperiori aliqua virtute, & nihil propterea doloris percipere, aut paſſionem ſimulare. Deinde derelictus fuit, inquit Origenes hom. 35. in Matth. comparatione gloriæ illius, quam habuit apud Patrem ad confuſionem, quam contemnens ſuſtinuit crucem, aut vt ſcribit Tertull. lib. contra Praxeam: Pater eum ſic dereliquit, dum non parcit, ſic reliquit dum tradit. Tantum igitur abeſt vt his verbis deſperauerit Chriſtus vt Chryſoſt. affirmet in Pſal. 9. iiſdem ſperaſſe, & in ipſis fuiſſe exauditum.

EX PSALMO XXII.

VERS. 4. *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.* Abutuntur hoc loco Aduerſarij, pro certitudine iuſtificationis ſecundum fidem.

RESPON-

viuificatio, ſanctificatio, demerſio ſiue proiectio in profundum maris, deſtructio corporis peccati, mors & depoſitio veteris hominis, & iuſtitia in nobis, ſicut & ipſe Chriſtus iuſtus eſt: quæ loquendi formulæ apertè demonſtrat nihil peccatorum, quod ad veram peccati, & culpæ rationem pertinet, in iuſtificato reſidere, ſiue iuſtificatio fiat per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam. Tertiò, multò magis efficax eſt gratia, quam peccatum, ſiue originale, ſiue actuale: quæ cum hæretici velint reuera inhærere, & eſſe in anima cuiuſque, non per imputationem, quis dubitabit originale peccatum per baptiſmum, & actuale per pœnitentiam verè, & propriè deleri, ac extingui? Quartò, qui aſſerunt non tolli peccatum in iuſtificatione, & tamen hominem ſanctificari, implicitè docent non ſatis ſufficientem nobis conceſſum Redemptorem, & reconciliatorem, de quo tamen ita Apoſtolus Hebr. 9. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Multorum dixit quantum ad efficientiam, licet omnium quantum ad ſufficientiam: ad exhaurienda peccata dixit, vſus metaphora, qua ſcriptores frequenter vtuntur, vt ſignificet idem, quod tollenda, vel conſumenda: ita Cicero pro Cæſtio, *eadem ſibi manu vitam exhauſit, qua mortem ſæpè hoſtibus obtulit.* Et 1. Epiſtolarum epiſt. 2. *Exhauſtus eſt ſermo hominum,* id eſt, conſumptus. Quintò, quomodo poteſt Deus hominem habere pro pio, niſi deſinat eſſe impius, & reuera ſit pius per internam iuſtitiam. Sextò, nemini mirum eſſe debet, quòd Propheta vtatur tribus vocabulis, remiſſionis, tectionis, & non imputationis. *Sunt enim tria,* inquit D. Thomas in cap. 4. Rom. *in peccato, quorum primum eſt offenſa Dei, & quantum ad hoc dicit: Beati, quorum remiſſæ, &c. Aliud eſt ipſe inordinatus actus culpæ* (per quem intelligit maculam, & fœditatem animæ) *hic tegitur manu miſericordiæ diuinæ, vt quaſi pro non facto habeatur. Tertium eſt reatus pœnæ* (æternæ ſcilicet) *& quantum ad hoc dicit: Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum*, ſcilicet, *ad pœnam.* De tribus in peccato ſpectatis, quæ non contingunt, niſi peccatum penitus aboleatur. Septimò, non agnoſcunt PP. pallium, quo hæretici peccata tegunt, aut phantaſticam non imputationis laruam, *Cooperta ſunt*, inquit Auguſt. in hunc locum, *peccata, & tecta ſunt, abolita ſunt, texit peccata Deus, noluit aduertere, ſi noluit aduertere, noluit animaduertere, ſi noluit*

ſi noluit animaduertere, noluit punire, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere. Beati quorum, &c. Nec ſic intelligatis, peccata cooperta ſunt, quaſi ibi ſint, & viuant. Hæc Auguſt. qui poſt pauca Deum medico comparat, qui vulnus emplaſtro tegit, *Sub tegmine*, inquit, *medici ſanatur vulnus, ſub tegmine vulnerati; celatur vulnus.* Et Hieronymus, & Remigius in hunc Pſal. Deus non imputat peccata ad pœnam, quia delet per miſericordiam. Octauò, Auguſt. lib. 6. contra Iulianum, Pelagianum cap. 11. & lib. de natura & gratia cap. 70 de ſpiritu & littera cap. 32. Item tract. 74. in Ioannem conſtanter aſſerit iuſtorum gratiam, charitatem, & ſanctitatem, non eſſe nudam aliquam denominationem, ſed gratiam ipſis infuſam, nixus Apoſtoli verbis Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.* Concludo igitur, iuſtificationem perfici infuſione gratiæ, per virtutem renouantem animas, non autem per externam, & fictitiam imputationem.

Quorum tecta ſunt peccata. Ex his etiam verbis exagitat Calu. doctrinam de ſatisfactione, & citat Auguſt in Pſal. 31. in hæc verba ſcribentem: *Tecta peccata quare dixit? vt non videretur. Quid enim erat Deum videre peccata, niſi punire peccata?* verùm quidem eſt in ſimilibus Scripturæ locis cùm dicitur, Deus peccata proiicere poſt tergum, delere ad inſtar nubis, aut tegere, hoc indicari, quòd Deus non recordetur iniquitatum eorum, qui per pœnitentiam ad ipſum redeunt: quia videlicet non retinet cum eis inimicitiam, nec gehennæ illos addicit: ſed quòd ad reatum culpæ attinet, & pœnæ æternæ, ita illos reſpicit, ac ſi nunquam peccaſſent: attamen ob eorum vtilitatem, aliiſque iuſtiſſimis de cauſis, eos aut ipſe temporaliter caſtigat, aut vt ſeipſos caſtigent ipſe vult. Tegere ergo peccata apud Auguſtinum, non eſt ea nullo modo punire, ſed non punire in æternum, vel non punire temporaliter, ſi peccato ſeipſum puniat: Vnde in Pſal 50. ita docet Deum non velle, vt peccatum maneat impunitum, *Non impunitum erit peccatum meum, ſed ideo nolo vt tu punias, quia ego peccatum meum punio.*

EX PSALMO XXXVI.

VERS. 23. *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur: & viam eius volet.* Vrgent hunc locum Aduerſarij, contra

RESPONSIO CATHOLICA.

Hanc fidem tantopere prædicant, nec ſunt contenti, ſi quis credit morali certitudine, ſe eſſe in gratia: quæ certitudo ſatis eſt ad animum tranquillandum, ſed iubent vnumquemque credere, ſe iam eſſe in gratiam receptum ob Chriſti merita, vt alium quemuis fidei articulum. Hanc fidem, quoniam fiduciam, & pacem adfert voluntati, velut ab effectu, appellant fiduciam. Deſipuit ita primo Lutherus articulo 11. & 12. conſentiunt Proteſtantes artic. 5. & 6. Confeſsionis Auguſtanæ. Placuit idem Caluino, denique omnes hæretici recentiores in hac leuitate conſpirant. Verùm fieri non poſſe, vt fide omnem omnino formidinem depellente, de ſe quiſquam aſſeueret peccata ſibi remiſſa, ex ſubſequentibus patebit. Primò, vt diuina promiſsio, qua Deus propter Chriſtum gratiam pollicetur, in homine impleatur, neceſſe eſt illum gratiæ cooperari: nemo autem abſque reuelatione certò nouit, vtrum diuinæ gratiæ cooperetur ſicut oportet: igitur nemo poteſt, aut debet ſine omni formidine credere, ſe hoc præſtitiſſe. Secundò, ignotum eſt nobis, vtrum ob craſſam aliquam ignorantiam vigeat in nobis malus affectus; nam, Delicta quis intelligit? Et ſcriptura docet etiam peccatis, quæ ex ignorantia fiunt, gratiam amitti: quare neceſſe eſt illos, non magis quàm nos, hac in re certos eſſe. Tertiò, abſque tali certitudine fidei, poteſt adeſſe piis mentibus conſolatio, vt vſurpare poſsint, & dicere: *Si ambulauero, &c.* hanc conſolationem parit rectè factorum conſcientia, quæ licet animum tranquillet, & iucundiſsima pace perfundat, non tamen penitùs depellit omnem formidinem. De hoc cordis ſolatio ſic Ioannes 1. c. 3. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*, id eſt, ſi nullius nos arguit conſcientia peccati mortalis, ſi ſincera eſt charitas, liberum habemus ad Deum aditum, quia, inquit Dauid, non confundar cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis: ſed hæc fiducia, quam Ioannes prædicat, non excludit monitionem Apoſtolicam: Philipp. 2. *Cùm metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* Quartò, articulus fidei non debet impedire orationem, ſacramenta, & alia pia opera, quæ ſacris litteris commendantur: & ſi ſecundum figmenta hæreticorum debeat

Digitized by Google

beat quis certò credere, vt in aliis fidei articulis, ſibi peccata eſſe remiſſa: quomodo talis orabit, Dimitte nobis debita noſtra; aut, Deus propitius eſto mihi peccatori? Quintò, ad illud Symboli Apoſtolici, quod obiiciunt, Credo remiſsionem peccatorum: reſpondendum, non eſſe ſenſum, credo mihi eſſe remiſſa peccata, ſed credo, & confiteor in Eccleſia Catholica, eſſe donum remiſsionis peccatorum, quod per baptiſmum, & alia ſacramenta percipitur.

EX PSALMO XXXI.

VERS. 1. & 2. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* Dogma hæreticæ prauitatis plenum ex prædictis verbis eliciunt Aduerſarij, videlicet, in iuſtificatione peccata qualiacumque non tolli, ſed manere: occultari tamen, & tegi per iuſtitiam Chriſti fide apprehenſam; & non imputari. *Monuimus*, inquit Marloratus in cap. 3. ad Rom. *non iuſtificari homines, quia re ipſa tales ſunt, ſed imputatione:* Quod intelligunt Caluiniſtæ de omni iuſtificatione ſiue in ſacramento, ſiue extra ſacramentum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quemadmodum Philoſophi mutationem, qua quis ex frigido fit calidus, calefactionem: & Medici qua ex ægro fit ſanus, ſanationem: ita Theologi, qua homo ex ſtatu peccati transfertur in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, iuſtificationem appellant: & quæritur quomodo hæc fiat, cùm homo qui antea peccator erat, fit iuſtus? Catholici docent fieri per iuſtitiam & gratiam inhærentem, omnes peccatorum ſordes verè expurgantem. Hæretici verò ex tectione, & non imputatione, docent nullam in peccatore fieri internam mutationem, & non auferri peccata. Quod dogma apertiſsimis ſcripturæ teſtimoniis repugnat, Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et Act. 3. *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Non ergo in iuſtificatione leuiter raduntur, vel teguntur, & reuera manent, vt illi ſomniant: ſed deleri, & tolli dicuntur. Secundò, in variis ſcripturæ locis peccatorum remiſsio, vocatur ſolutio, emundatio, lotio, donatio, liberatio, ſanatio, viuiſi-

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Hanc fidem tantopere prædicant, nec ſunt contenti, ſi quis credit morali certitudine, ſe eſſe in gratia: quæ certitudo ſatis eſt ad animum tranquillandum, ſed iubent vnumquemque credere, ſe iam eſſe in gratiam receptum ob Chriſti merita, vt alium quemuis fidei articulum. Hanc fidem, quoniam fiduciam, & pacem adfert voluntati, velut ab effectu, appellant fiduciam. Deſipuit ita primo Lutherus articulo 11. & 12. conſentiunt Proteſtantes artic. 5. & 6. Confeſsionis Auguſtanæ. Placuit idem Caluino, denique omnes hæretici recentiores in hac leuitate conſpirant. Verùm fieri non poſſe, vt fide omnem omnino formidinem depellente, de ſe quiſquam aſſeueret peccata ſibi remiſſa, ex ſubſequentibus patebit. Primò, vt diuina promiſsio, qua Deus propter Chriſtum gratiam pollicetur, in homine impleatur, neceſſe eſt illum gratiæ cooperari: nemo autem abſque reuelatione certò nouit, vtrum diuinæ gratiæ cooperetur ſicut oportet: igitur nemo poteſt, aut debet ſine omni formidine credere, ſe hoc præſtitiſſe. Secundò, ignotum eſt nobis, vtrum ob craſſam aliquam ignorantiam vigeat in nobis malus affectus; nam, Delicta quis intelligit? Et ſcriptura docet etiam peccatis, quæ ex ignorantia fiunt, gratiam amitti: quare neceſſe eſt illos, non magis quàm nos, hac in re certos eſſe. Tertiò, abſque tali certitudine fidei, poteſt adeſſe piis mentibus conſolatio, vt vſurpare poſsint, & dicere: *Si ambulauero, &c.* hanc conſolationem parit rectè factorum conſcientia, quæ licet animum tranquillet, & iucundiſsima pace perfundat, non tamen penitùs depellit omnem formidinem. De hoc cordis ſolatio ſic Ioannes 1. c. 3. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*, id eſt, ſi nullius nos arguit conſcientia peccati mortalis, ſi ſincera eſt charitas, liberum habemus ad Deum aditum, quia, inquit Dauid, non confundar cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis: ſed hæc fiducia, quam Ioannes prædicat, non excludit monitionem Apoſtolicam: Philipp. 2. *Cùm metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* Quartò, articulus fidei non debet impedire orationem, ſacramenta, & alia pia opera, quæ ſacris litteris commendantur: & ſi ſecundum figmenta hæreticorum debeat

beat quis certò credere, vt in aliis fidei articulis, ſibi peccata eſſe remiſſa: quomodo talis orabit, Dimitte nobis debita noſtra; aut, Deus propitius eſto mihi peccatori? Quintò, ad illud Symboli Apoſtolici, quod obiiciunt, Credo remiſsionem peccatorum: reſpondendum, non eſſe ſenſum, credo mihi eſſe remiſſa peccata, ſed credo, & confiteor in Eccleſia Catholica, eſſe donum remiſsionis peccatorum, quod per baptiſmum, & alia ſacramenta percipitur.

EX PSALMO XXXI.

VERS. 1. & 2. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* Dogma hæreticæ prauitatis plenum ex prædictis verbis eliciunt Aduerſarij, videlicet, in iuſtificatione peccata qualiacumque non tolli, ſed manere: occultari tamen, & tegi per iuſtitiam Chriſti fide apprehenſam, & non imputari. *Monuimus*, inquit Marloratus in cap. 3. ad Rom. *non iuſtificari homines, quia re ipſa tales ſunt, ſed imputatione:* Quod intelligunt Caluiniſtæ de omni iuſtificatione ſiue in ſacramento, ſiue extra ſacramentum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quemadmodum Philoſophi mutationem, qua quis ex frigido fit calidus, calefactionem: & Medici qua ex ægro fit ſanus, ſanationem: ita Theologi, qua homo ex ſtatu peccati transfertur in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, iuſtificationem appellant: & quæritur quomodo hæc fiat, cùm homo qui antea peccator erat, fit iuſtus? Catholici docent fieri per iuſtitiam & gratiam inhærentem, omnes peccatorum ſordes verè expurgantem. Hæretici verò ex tectione, & non imputatione, docent nullam in peccatore fieri internam mutationem, & non auferri peccata. Quod dogma apertiſsimis ſcripturæ teſtimoniis repugnat, Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et Act. 3. *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Non ergo in iuſtificatione leuiter raduntur, vel teguntur, & reuera manent, vt illi ſomniant: ſed deleri, & tolli dicuntur. Secundò, in variis ſcripturæ locis peccatorum remiſsio, vocatur ſolutio, emundatio, lotio, donatio, liberatio, ſanatio, viuifi-

RESPONSIO CATHOLICA.

Hanc fidem tantopere prædicant, nec ſunt contenti, ſi quis credit morali certitudine, ſe eſſe in gratia: quæ certitudo ſatis eſt ad animum tranquillandum, ſed iubent vnumquemque credere, ſe iam eſſe in gratiam receptum ob Chriſti merita, vt alium quemuis fidei articulum. Hanc fidem, quoniam fiduciam, & pacem adfert voluntati, velut ab effectu, appellant fiduciam. Deſipuit ita primo Lutherus articulo 11. & 12. conſentiunt Proteſtantes artic. 5. & 6. Confeſsionis Auguſtanæ. Placuit idem Caluino, denique omnes hæretici recentiores in hac leuitate conſpirant. Verùm fieri non poſſe, vt fide omnem omnino formidinem depellente, de ſe quiſquam aſſeueret peccata ſibi remiſſa, ex ſubſequentibus patebit. Primò, vt diuina promiſsio, qua Deus propter Chriſtum gratiam pollicetur, in homine impleatur, neceſſe eſt illum gratiæ cooperari: nemo autem abſque reuelatione certò nouit, vtrum diuinæ gratiæ cooperetur ſicut oportet: igitur nemo poteſt, aut debet ſine omni formidine credere, ſe hoc præſtitiſſe. Secundò, ignotum eſt nobis, vtrum ob craſſam aliquam ignorantiam vigeat in nobis malus affectus; nam, Delicta quis intelligit? Et ſcriptura docet etiam peccatis, quæ ex ignorantia fiunt, gratiam amitti: quare neceſſe eſt illos, non magis quàm nos, hac in re certos eſſe. Tertiò, abſque tali certitudine fidei, poteſt adeſſe piis mentibus conſolatio, vt vſurpare poſsint, & dicere: *Si ambulauero, &c.* hanc conſolationem parit rectè factorum conſcientia, quæ licet animum tranquillet, & iucundiſsima pace perfundat, non tamen penitùs depellit omnem formidinem. De hoc cordis ſolatio ſic Ioannes 1. c. 3. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*, id eſt, ſi nullius nos arguit conſcientia peccati mortalis, ſi ſincera eſt charitas, liberum habemus ad Deum aditum, quia, inquit Dauid, non confundar cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis: ſed hæc fiducia, quam Ioannes prædicat, non excludit monitionem Apoſtolicam: Philipp. 2. *Cùm metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* Quartò, articulus fidei non debet impedire orationem, ſacramenta, & alia pia opera, quæ ſacris litteris commendantur: & ſi ſecundum figmenta hæreticorum debeat

beat quis certò credere, vt in aliis fidei articulis, ſibi peccata eſſe remiſſa: quomodo talis orabit, Dimitte nobis debita noſtra; aut, Deus propitius eſto mihi peccatori? Quintò, ad illud Symboli Apoſtolici, quod obiiciunt, Credo remiſsionem peccatorum: reſpondendum, non eſſe ſenſum, credo mihi eſſe remiſſa peccata, ſed credo, & confiteor in Eccleſia Catholica, eſſe donum remiſsionis peccatorum, quod per baptiſmum, & alia ſacramenta percipitur.

EX PSALMO XXXI.

VERS. 1. & 2. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* Dogma hæreticæ prauitatis plenum ex prædictis verbis eliciunt Aduerſarij, videlicet, in iuſtificatione peccata qualiacumque non tolli, ſed manere: occultari tamen, & tegi per iuſtitiam Chriſti fide apprehenſam, & non imputari. *Monuimus*, inquit Marloratus in cap. 3. ad Rom. *non iuſtificari homines, quia re ipſa tales ſunt, ſed imputatione:* Quod intelligunt Caluiniſtæ de omni iuſtificatione ſiue in ſacramento, ſiue extra ſacramentum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quemadmodum Philoſophi mutationem, qua quis ex frigido fit calidus, calefactionem: & Medici qua ex ægro fit ſanus, ſanationem: ita Theologi, qua homo ex ſtatu peccati transfertur in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, iuſtificationem appellant: & quæritur quomodo hæc fiat, cùm homo qui antea peccator erat, fit iuſtus? Catholici docent fieri per iuſtitiam & gratiam inhærentem, omnes peccatorum ſordes verè expurgantem. Hæretici verò ex tectione, & non imputatione, docent nullam in peccatore fieri internam mutationem, & non auferri peccata. Quod dogma apertiſsimis ſcripturæ teſtimoniis repugnat, Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et Act. 3. *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Non ergo in iuſtificatione leuiter raduntur, vel teguntur, & reuera manent, vt illi ſomniant: ſed deleri, & tolli dicuntur. Secundò, in variis ſcripturæ locis peccatorum remiſſio, vocatur ſolutio, emundatio, lotio, donatio, liberatio, ſanatio, viuiſi-

RESPONSIO CATHOLICA.

Hanc fidem tantopere prædicant, nec ſunt contenti, ſi quis credit morali certitudine, ſe eſſe in gratia: quæ certitudo ſatis eſt ad animum tranquillandum, ſed iubent vnumquemque credere, ſe iam eſſe in gratiam receptum ob Chriſti merita, vt alium quemuis fidei articulum. Hanc fidem, quoniam fiduciam, & pacem adfert voluntati, velut ab effectu, appellant fiduciam. Deſipuit ita primo Lutherus articulo 11. & 12. conſentiunt Proteſtantes artic. 5. & 6. Confeſsionis Auguſtanæ. Placuit idem Caluino, denique omnes hæretici recentiores in hac leuitate conſpirant. Verùm fieri non poſſe, vt fide omnem omnino formidinem depellente, de ſe quiſquam aſſeueret peccata ſibi remiſſa, ex ſubſequentibus patebit. Primò, vt diuina promiſsio, qua Deus propter Chriſtum gratiam pollicetur, in homine impleatur, neceſſe eſt illum gratiæ cooperari: nemo autem abſque reuelatione certò nouit, vtrum diuinæ gratiæ cooperetur ſicut oportet: igitur nemo poteſt, aut debet ſine omni formidine credere, ſe hoc præſtitiſſe. Secundò, ignotum eſt nobis, vtrum ob craſſam aliquam ignorantiam vigeat in nobis malus affectus; nam, Delicta quis intelligit? Et ſcriptura docet etiam peccatis, quæ ex ignorantia fiunt, gratiam amitti: quare neceſſe eſt illos, non magis quàm nos, hac in re certos eſſe. Tertiò, abſque tali certitudine fidei, poteſt adeſſe piis mentibus conſolatio, vt vſurpare poſsint, & dicere: *Si ambulauero, &c.* hanc conſolationem parit rectè factorum conſcientia, quæ licet animum tranquillet, & iucundiſsima pace perfundat, non tamen penitùs depellit omnem formidinem. De hoc cordis ſolatio ſic Ioannes 1. c. 3. *Si cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*, id eſt, ſi nullius nos arguit conſcientia peccati mortalis, ſi ſincera eſt charitas, liberum habemus ad Deum aditum, quia, inquit Dauid, non confundar cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis: ſed hæc fiducia, quam Ioannes prædicat, non excludit monitionem Apoſtolicam: Philipp. 2. *Cùm metu & tremore ſalutem veſtram operamini.* Quartò, articulus fidei non debet impedire orationem, ſacramenta, & alia pia opera, quæ ſacris litteris commendantur: & ſi ſecundum figmenta hæreticorum debeat

beat

beat quis certò credere, vt in aliis fidei articulis, ſibi peccata eſſe remiſſa: quomodo talis orabit, Dimitte nobis debita noſtra; aut, Deus propitius eſto mihi peccatori? Quintò, ad illud Symboli Apoſtolici, quod obiiciunt, Credo remiſsionem peccatorum: reſpondendum, non eſſe ſenſum, credo mihi eſſe remiſſa peccata, ſed credo, & confiteor in Eccleſia Catholica, eſſe donum remiſsionis peccatorum, quod per baptiſmum, & alia ſacramenta percipitur.

EX PSALMO XXXI.

Vers. 1. & 2. *Beati, quorum remiſſa ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* Dogma hæreticæ prauitatis plenum ex prædictis verbis eliciunt Aduerſarij, videlicet, in iuſtificatione peccata qualiacumque non tolli, ſed manere: occultari tamen, & tegi per iuſtitiam Chriſti fide apprehenſam, & non imputari. *Monuimus*, inquit Marloratus in cap. 3. ad Rom. *non iuſtificari homines, quia re ipſa tales ſunt, ſed imputatione:* Quod intelligunt Caluiniſtæ de omni iuſtificatione ſiue in ſacramento, ſiue extra ſacramentum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quemadmodum Philoſophi mutationem, qua quis ex frigido fit calidus, calefactionem: & Medici qua ex ægro fit ſanus, ſanationem: ita Theologi, qua homo ex ſtatu peccati transfertur in ſtatum gratiæ, & adoptionis filiorum Dei, iuſtificationem appellant: & quæritur quomodo hæc fiat, cùm homo qui antea peccator erat, ſit iuſtus? Catholici docent fieri per iuſtitiam & gratiam inhærentem, omnes peccatorum ſordes verè expurgantem. Hæretici verò ex tectione, & non imputatione, docent nullam in peccatore fieri internam mutationem, & non auferri peccata. Quod dogma apertiſsimis ſcripturæ teſtimoniis repugnat, Ioan. 1. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et Act. 3. *Pœnitemini, & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra.* Non ergo in iuſtificatione leuiter raduntur, vel teguntur, & reuera manent, vt illi ſomniant: ſed deleri, & tolli dicuntur. Secundò, in variis ſcripturæ locis peccatorum remiſsio, vocatur ſolutio, emundatio, lotio, donatio, liberatio, ſanatio, viuiſi-

viuificatio, ſanctificatio, demerſio ſiue proiectio in profundum maris, deſtructio corporis peccati, mors & depoſitio veteris hominis, & iuſtitia in nobis, ſicut & ipſe Chriſtus iuſtus eſt: quæ loquendi formulæ apertè demonſtrat nihil peccatorum, quod ad veram peccati, & culpæ rationem pertinet, in iuſtificato reſidere, ſiue iuſtificatio fiat per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam. Tertiò, multò magis efficax eſt gratia, quam peccatum, ſiue originale, ſiue actuale: quæ cum hæretici velint reuera inhærere, & eſſe in anima cuiuſque, non per imputationem, quis dubitabit originale peccatum per baptiſmum, & actuale per pœnitentiam verè, & propriè deleri, ac extingui? Quartò, qui aſſerunt non tolli peccatum in iuſtificatione, & tamen hominem ſanctificari, implicitè docent non ſatis ſufficientem nobis conceſſum Redemptorem, & reconciliatorem, de quo tamen ita Apoſtolus Hebr. 9. *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata.* Multorum dixit quantum ad efficientiam, licet omnium quantum ad ſufficientiam: ad exhaurienda peccata dixit, vſus metaphora, qua ſcriptores frequenter vtuntur, vt ſignificet idem, quod tollenda, vel conſumenda: ita Cicero pro Cæſtio, *eadem ſibi manu vitam exhauſit, qua mortem ſæpè hoſtibus obtulit.* Et 1. Epiſtolarum epiſt. 2. *Exhauſtus eſt ſermo hominum,* id eſt, conſumptus. Quintò, quomodo poteſt Deus hominem habere pro pio, niſi deſinat eſſe impius, & reuera ſit pius per internam iuſtitiam. Sextò, nemini mirum eſſe debet, quòd Propheta vtatur tribus vocabulis, remiſſionis, tectionis, & non imputationis. *Sunt enim tria,* inquit D. Thomas in cap. 4. Rom. *in peccato, quorum primum eſt offenſa Dei, & quantum ad hoc dicit: Beati, quorum remiſſæ, &c. Aliud eſt ipſe inordinatus actus culpæ* (per quem intelligit maculam, & fœditatem animæ) *hic tegitur manu miſericordiæ diuinæ, vt quaſi pro non facto habeatur. Tertium eſt reatus pœnæ* (æternæ ſcilicet) *& quantum ad hoc dicit: Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum*, ſcilicet, *ad pœnam.* De tribus in peccato ſpectatis, quæ non contingunt, niſi peccatum penitus aboleatur. Septimò, non agnoſcunt PP. pallium, quo hæretici peccata tegunt; aut phantaſticam non imputationis laruam, *Cooperta ſunt*, inquit Auguſt. in hunc locum, *peccata, & tecta ſunt, abolita ſunt, texit peccata Deus, noluit aduertere, ſi noluit aduertere, noluit animaduertere,*

ſi noluit

ſi noluit animaduertere, noluit punire, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere. Beati quorum, &c. Nec ſic intelligatis, peccata cooperta ſunt, quaſi ibi ſint, & viuant. Hæc Auguſt. qui poſt pauca Deum medico comparat, qui vulnus emplaſtro tegit, *Sub tegmine,* inquit, *medici ſanatur vulnus, ſub tegmine vulnerati; celatur vulnus.* Et Hieronymus, & Remigius in hunc Pſal. Deus non imputat peccata ad pœnam, quia delet per miſericordiam. Octauò, Auguſt. lib. 6. contra Iulianum, Pelagianum cap. 11. & lib. de natura & gratia cap. 70 de ſpiritu & littera cap. 32. Item tract. 74. in Ioannem conſtanter aſſerit iuſtorum gratiam, charitatem, & ſanctitatem, non eſſe nudam aliquam denominationem, ſed gratiam ipſis infuſam, nixus Apoſtoli verbis Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris.* Concludo igitur, iuſtificationem perfici infuſione gratiæ, per virtutem renouantem animas, non autem per externam, & fictitiam imputationem.

Quorum tecta ſunt peccata. Ex his etiam verbis exagitat Calu. doctrinam de ſatisfactione, & citat Auguſt in Pſal. 31. in hæc verba ſcribentem: *Tecta peccata quare dixit? vt non viderētur. Quid enim erat Deum videre peccata, niſi punire peccata?* verùm quidem eſt in ſimilibus Scripturæ locis cùm dicitur, Deus peccata proiicere poſt tergum, delere ad inſtar nubis, aut tegere, hoc indicari, quòd Deus non recordetur iniquitatum eorum, qui per pœnitentiam ad ipſum redeunt: quia videlicet non retinet cum eis inimicitiam, nec gehennæ illos addicit: ſed quòd ad reatum culpæ attinet, & pœnæ æternæ, ita illos reſpicit, ac ſi nunquam peccaſſent: attamen ob eorum vtilitatem, aliiſque iuſtiſſimis de cauſis, eos aut ipſe temporaliter caſtigat, aut vt ſeipſos caſtigent ipſe vult. Tegere ergo peccata apud Auguſtinum, non eſt ea nullo modo punire, ſed non punire in æternum, vel non punire temporaliter, ſi peccato ſeipſum puniat: Vnde in Pſal 50. ita docet Deum non velle, vt peccatum maneat impunitum, *Non impunitum erit peccatum meum, ſed ideo nolo vt tu punias, quia ego peccatum meum punio.*

EX PSALMO XXXVI.

VERS. 23. *Apud Dominum greſſus hominis dirigentur: & viam eius volet.* Vrgent hunc locum Aduerſarij, contra

libertatem arbitrij cùm non ſit, vt aiunt, in poteſtate noſtra dirigere vias noſtras.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc loco nihil aliud aſſeritur, quàm homini neceſſarium eſſe diuinum auxilium, vt dirigat vias ſuas, hoc eſt, rectè ad Dei præcepta vitam ſuam inſtituat. Colligunt ex hoc loco veteres PP. vt Proſper de vocat. Gentium c. 24. Deum virtutum, & omnis boni authorem eſſe, vt ſcilicet homo viam Dei eligat, & ſurgat à lapſu. Et Auguſt. epiſt. 107. ad Vitalem obſeruat, prius dictum à Domino, greſſus hominis diriguntur: deinde additum, & viam eius volet, quia voluntas bona, Dei donum eſt, qui greſſus hominis primitus dirigit, vt viam eius velit. Nihil igitur facit hic locus, contra liberum arbitrium, ſed tantum indicat hominem vt bene agat, & quidem liberè Deo egere, cuius auxilio recedente, malum, bono præferre ſoleat.

VERS. 25. *Non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.* Citant hunc locum hæretici contra voluntariam paupertatem Religioſorum, & inferunt eos non eſſe iuſtos, aut ſemen iuſti; quia per mendicitatem panem quærunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Religioſi Mendicantes, non deſeruntur à Deo, ſed Chriſti conſilia ſequentes, temporalia bona, voluntariè derelinquunt. Fuit hæc voluntaria, & religioſa mendicitas ſatis inuſitata tempore veteris Teſtamenti, ſed in noua Lege, promittitur eis centuplum, Matth. 19. Quantum ad Scripturas ſpectat, quæ mendicitatem teſtari videntur, velut multorum malorum cauſam, obſeruanda eſt diſtinctio, quam tradit D. Thomas opuſc. 19. cap. 7. vbi ait: Mendicitatem eſſe duplicem, coactam vnam, alteram voluntariam. *Coacta,* inquit, *mendicitas, quia contra voluntatem eſt, periculum impatientiæ habet annexum. Voluntaria autem, quæ non ex cupiditate procedit, humilitatis meritum habet adiunctum.* Sic ille, qui eodem capite in præcedentibus notat, Eccleſiæ fideles, multum proficere, quod videant aliquos, qui humilitatis exemplum, in paupertate præbeant, quique dimiſſo labore manuum, occupant ſe in his, quæ pertinent ad ſalutem

tem animarum. His præmiſſis, ad locum dictum reſpondeo: ſermonem eſſe, de eo, quod ſæpè, & vt plurimum fit, phraſi ſcripturæ ſatis familiari. Iuſtus quidem, vt talis, non deſtituitur ſubſidiis internis, & ſpiritualibus, aliquando tamen, ad punctum, & in modico derelinquitur in externis, & temporalibus; tunc cùm opus eſt manifeſtis miraculis, ei ſuccurritur. Vt Eliæ 3. Reg. cap. 19. & Danieli cap. 14. aut alio modo, diuina ei ſubuenit prouidentia, vt filiis Iacob, qui in Ægyptum deſcenderant: propter inopiam panis, per fratrem ſuum Ioſeph. Lazaro autem & ſimilibus, qui ex iuſtorum numero, non adeò multi ſunt, ipſa mendicitas patienter tolerata valuit ad meritum, aliis ad exemplum.

VERS. 27. *Declina à malo, & fac bonum.* Ex his verbis probat Calu. duas tantum eſſe pœnitentiæ partes.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aſſignant Catholici tres pœnitentiæ partes; id eſt, tres pœnitentis actiones, quæ in ſacramento reconciliationis exiguntur. Quæ doctrina certiſſima eſt, ex Conciliis Flor. & Trident. in quibus diſertis verbis legitur: Actus pœnitentis, Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem eſſe quaſi materiam ſacramenti Pœnitentiæ. Inſurgit Kemnitius, pro ſecunda examinis, & obiicit, antiquitatem ignoraſſe, an in pœnitentia ſit materia, & forma. Reſpondeo; nomina materiæ, & formæ, à poſterioribus DD. ad rem facilius explicandam, inuenta eſſe: ſed nobis ſatis eſſe debet, quòd Sancti PP. in pœnitentia actionem pœnitentis, & reconciliationem Sacerdotis ſimul adhibenda eſſe, docuerunt: Sicut in baptiſmo inuocationem Trinitatis, & aquam adeſſe debere docuerunt: quam tamen materiam, & formam non appellarunt. Ad dictum locum, ſic reſpondeo, non ibi enumerari partes pœnitentiæ, ſed iuſtitiæ; nam pœnitentia, propriè ad peccatorem pertinet: iuxta illud Lucæ 5. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam,* at declinare à malo, & facere bonum, propriè iuſtorum eſt. Deinde nuſquam in Scriptura inuenies, pœnitentiam dici, Declinare à malo, & facere bonum: ſed in fletu, & planctu, cinere, & cilicio, præterita malè facta, purgare. Et licet Chryſoſt. homil. vlt. ad populum: Pœnitentiam vocet de-

flectere à priſtinis malis, & meliora ſequi officia, non loquitur de formali pœnitentia, ſed de diſpoſitione, vel effectu ipſius.

EX PSALMO XXXVII.

VERS. 1. *Domine ne in furore tuo arguas me.* Hinc colligit Kemnitius, contra ſatisfactionem, quòd iuſti, in hac vita, in diuina ira, nullo modo corripiantur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Apertè Calu. & alij contendunt, temporales pœnas, quarum extant in Scripturis exempla, non fuiſſe diuinitus inflictas, in vindictam peccatorum, quæ eſſent non remiſſa, ſed cauſa tantum, cuiuſdam cautelæ, & medicinæ, & vt homines pij haberent; vbi patientiam, & reliquas virtutes exercerent. Verùm illud dogma apertè Scripturis repugnat: ex quarum numero, hic ſufficit vnum locum allegare: vbi Nathan grauitatem ſceleris, à Dauide commiſſi, commemorauit; illico ſubiunxit: *Quamobrem non recedet gladius de domo tua*, id eſt, quoniam hoc feciſti. Orat itaq; prædictis verbis Propheta, ne experiatur Dei furorem, & iram: quibus poſt hanc vitam, in peccata animaduerſurus eſt, in furore eos, qui damnandi ſunt, & in ira eos, qui in purgatorio cruciandi ſunt, puniendo. Quibus non obſtat, alio quodam iræ genere mitiori poſt culpæ remiſſionem, in hac vita peccata puniri.

EX PSALMO XLIII.

VERS. 19. *Declinaſti ſemitas noſtras à via tua.* Abutuntur hoc loco Sectarij, aſſerentes Deum eſſe cauſam declinationis à via virtutis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Duplex poteſt huius loci aſſignari ſenſus. Vnus vt ſubintelligatur negatio, quæ habetur ad initium verſus hoc modo: Non receſsit retro cor noſtrum, & non declinaſti ſemitas noſtras à via tua, id eſt, te adiutore non declinauimus à via tua, tantum abeſt vt retroceſſerit à te cor noſtrum.

Ita

Ita legunt Bruno, Thomas, & Remigius, ita etiam vertit Hieron. Non receſſit retro cor noſtrum, nec declinauerunt ſemitæ noſtræ, à viis tuis. Alter ſenſus eſt, non intelligi hic declinationem ad peccata, ſed à felici rerum euentu, & ſucceſſu. Præcedunt enim hæc: Omnia venerunt ſuper nos, & ſequitur. Quoniã humiliaſti nos in loco afflictionis. Cēſetur itaque Deus, cùm abſque negatione hæc legimus, declinare ſemitas noſtras, quando immittit graues afflictiones, vnde mali trahunt occaſionem declinandi, & errandi: & quamuis erroris cauſa non ſit, eſſe tamen videtur, dum ſua patientiam noſtram expectat ſalutem, & non corripit delinquentes.

EX PSALMO L.

VERS. 6. *Vt iuſtificeris in ſermonibus, &c.* Ex hoc loco ſic argumentantur Aduerſarij In ſcripturis dicitur Deus ab hominibus iuſtificari: at talibus locis, nomen iuſtificationis, non ſignificat iuſtum facere, aut iuſtitiam dare, vel accipere: ſed tantum iuſtum pronuntiare: igitur nec aliud ſignificat in iuſtificatione impij.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huic obiectioni duobus modis reſpondetur primò in iuſtificatione impij, qui hactenus fuerat peccator, pronuntiatur nunc iuſtus: ſed à Deo cuius dicere, facere eſt; propter noſtrum affirmare, vel negare, vt vulgò dicitur, nihil mutatur in re; ſed Dei affirmare aliud inuoluit, quia ipſe à rebus non accipit veritatem, ſed ipſis dat. Itaque ſicut verbum Chriſti, hoc eſt, corpus meum, efficit veritatem in re ipſa, vt illa res ſit corpus, quæ prius non erat corpus Chriſti: ita verbum, quo Deus peccatorem pronuntiat iuſtum, operatorium eſt, iuſtitiam in homine peccatore creans. Secundò, voces, quæ Deo ſimul, & hominibus conueniunt, non eadem ratione dicuntur; Deus bonus eſt, ſed natura, homo bonus, ſed participatione bonitatis; ita Deus iuſtificat, & homo: ſed Deus iuſtitiam dando, vereq; mentem immutando, homo apud alios iuſtum pronuntiando. Iuſtificatur itaq; Deus ab homine, quando declaratur, agnoſcitur, & habetur iuſtus, id eſt, verax & fidelis in dictis, & promiſſis, quæ ſignificantur cùm dicitur, In ſermonibus tuis.

VERS. 18. *Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem, &c.*

VERS. 19. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Ex hoc loco & ſimilibus, inferebant veteres Sacramentarij, teſte Algero lib. 2. de hoc ſacramento cap. 2. non eſſe hoc tempore externum ſacrificium. Idem docent moderni hæretici, aſſerentes cum ſtatu nouæ legis pugnare externi ſacrificij rationem, cum veteres cærimoniæ abrogatæ ſunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quamuis Miſſæ ſacrificium genere conueniat cum externis ſacrificiis veteris Teſtamenti; differentia tamen, & propria ratione plurimum ab illis diſcrepat: ideoque cum noua lege non pugnat, quia ſacrificium externum eſt; quandoquidem non totum genus, ſed ſpecies, & differentiæ propriæ cærimoniarum veterum, per nouam legem antiquatæ ſint, vt indicauit Clemens Romanus. Quocirca notanda eſt hic veterum diſtinctio, cùm de ſacrificio loquuti ſunt. Eſt enim ſacrificium communiter dictum, de quo hæc Auguſtini vulgata ſententia, *Verum ſacrificium eſt omne opus, quod agitur, vt ſancta ſocietate inhæreamus Deo: relatum tamen ad illum finem bonum, quo beati eſſe poſſimus.* Eſt & aliud ſacrificium peculiare, de quo idem Auguſt. lib. 17. de Ciuit. cap. 20. vocem illam in Pſalmo 39. Mediatoris per prophetiam loquentis agnoſcimus, Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi: quia pro illis omnibus ſacrificiis, & oblationibus, corpus eius offertur, & participantibus miniſtratur. Deinde ſacrificium prioris generis, quòd ab officiis virtutum omnium non differt, non æquè propriè, atque ſacrificium alterius determinati generis, ſacrificium dicitur, ſed metaphoricè: quia videlicet veri ſacrificij ſimilitudinem participat, quatenus Deo eſt placabile. Vide D. Thom. 2. 2. qu. 85. art. 3. Et certè ex vſu loquentium hoc manifeſtum eſt: omnes enim propriè intelligunt hoc ſacrificium, quod eſt definitæ cuiuſdam rationis officium, quodque ab aliis officiis religionis, vtpote oratione, iuramento, & voto diſtinguitur. Illud autem in Miſſa exhiberi certum eſt, nam ſacrificium propriè dictum, tum maximè fit, cùm à delecto miniſtro certo ritu, & modo res aliqua externa diuinæ maieſtati offertur: Hoc autem in Miſſa prorſus fit; verum igitur in Miſſa ſacrificium exhibetur.

Digitized by Google

tur. Concludo ergo, & ad obiectionem reſpondeo, ſæpè in ſcripturis interna ab homine exigi ſacrificia laudis, aut ſpiritus contribulati: quia internus, & ſpiritualis homo, ad nouum pertinet Teſtamentum, non tamen ideo negari verum externum ſacrificium, quòd Chriſtus in ſe celebrauit modo cruento, & in ſancta Euchariſtia incruento.

EX PSALMO LIII.

VERS. 8. *Voluntariè ſacrificabo tibi*. Hunc locum perperam hæretici citant contra vota monaſtica; quia, inquiunt, bona opera facienda ſunt liberè, & voluntariè, non ex neceſſitate, quam votum ſecum adfert.

RESPONSIO CATHOLICA.

Primò notandum Dauidem hoc loco habuiſſe reſpectum ad illud ſacrificij genus, quod in veteri lege appellabatur ſpontaneum, de quo Ezechiel cap. 46. *Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino, aperietur ei porta quæ reſpicit ad Orientem.* Vbi Pintus ſpontaneum holocauſtum ſcribit appellari, quia ad illud faciendum nullo iure tenebatur: ſic varij prædictum locum explicant. Secundò, indicat hic locus quoduis bonum opus voluntariè peragendum, *Non cogit nos Deus*, inquit Bernard. ſerm. de diligendo Deo, *ad præcepta ſua inuitos, ſed vitam ingredi volentibus ea proponit ſeruanda*; quia ſi cogeret, aſinos haberet, non homines: nec poſſent dicere, Voluntariè ſacrificabo tibi. Tertiò, inſinuatur hoc loco quantopere Deus delectetur miniſtro, & ſeruo, de quo 2. Cor. 9. *Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus.* In præceptis enim nobis impoſitis, hæc conditio, vt Deo placeant, ſeruanda eſt, vt voluntariè & deuotè fiant: ideò recto ordine, ſic Scriptura: *Reſpexit Deus ad Abel* (prius) tum verò, *& ad munera eius.* Quartò, inter eos qui verè dicere poſſunt, Voluntariè ſacrificabo tibi, primas tenent illi, qui ſe voto obſtrinxerunt, quique vocari poſſunt, vt authores notant, populus voluntatum, & deuotionum, ſeu Principes, Duces ſpontanei, vulgare apud Theologos dictum eſt: Deus imperat minora, de maioribus dat conſilium: quocirca tale opus quod ab illis fit, qui Chriſti conſilia ſequuntur, nobilius

bilius

bilius eſt duas ob cauſas. Prima eſt, quia qui facit ex charitate opus non imperatum, facit etiam imperatum, & ſic plus donat. Secunda, quia requiritur plerumque ad opus non imperatum maior alacritas, & promptitudo: ideò præclarè ſcripſit Hieronymus contra Iouinianum lib. 1. Chriſtum plus amare virgines, quia ſponte tribuunt, quod illis non fuerat imperatum; quodque maioris gratiæ ſit offerre quod non debes, quàm reddere quod exigaris. Vnde facilis reſponſio eſt cùm quæritur, vtrum opus perfectius ſit, quod liberè fit ex obligatione voti, quam quòd ex neceſſitate præcepti: non enim deeſt libertas voluntatis in operibus, ad quæ obligamur proprio voto, quia plerumque accidit vt libentiùs, alacriùs, & faciliùs illa fiant. Quintò, nihil ex hoc loco hæretici habent contra opera ſupererogationis, quæ tanquam ſuperſtitioſa damnant: quia voluntariè ſacrificare, non opponitur hic neceſſitati, quæ naſcitur ex præcepto, vel voto, ſed triſtitiæ, & coactioni: & ſicut hic loquitur Propheta, Voluntariè ſacrificabo tibi, eadem orandi formula vtitur Pſal. 118. *Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine*, quibus verbis à Deo petit, vt voluntariæ oblationes liberales, & ſpontaneæ orationes, vel vota quæ ore vſurpauit, accepta habeantur, & placita. Poſtremò appoſitè hoc ſcripturæ teſtimonio vſus eſt Gregorius, cùm monuit abſtinendum eſſe à coactione in conuertendis Iudæis: vſus eſt etiam Nicolaus Papa Capitulo (Præſens) ne aliquis inuitus Monachus fieri compelleretur.

EX PSALMO LXXVII.

VERS. 39. *Spiritus vadens, & non rediens*. In odium Purgatorij Centuriatores abutuntur hoc loco, & ex eo colligunt defunctorum animas, viuentibus non poſſe apparere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ridicula eſt hæc collectio, nam id quod præceſſit, quia caro ſunt, apertè indicat agi de naturæ humanæ deprauatione, & improbitate: quæ cùm per ſe ad deteriora ſemper vergat, à malo tamen ad bonum per ſe nequit redire: Sed neceſſarium eſt vt hunc ſpiritum reducat Deus. Ita explicat Proſper

Proſper lib. 1 de vocat. Gentium cap. 3. *Spiritus vadens, & non rediens,* inquit, *quia niſi Deus illum conuerteret, non rediret.* Et Bernard. ſerm. 84. in Cant. ſic ait: *Quaſi vero anima noſtra aliud ſit, quam ſpiritus vadens, & non rediens, ſi ſibi fuerit derelicta.* Et Fulgentius de Incarnatione cap. 21. *Homines caro ſunt, ſpiritus vadens, & non rediens, nec vnquam redire velle poteſt ouis errans: niſi fuerit boni Paſtoris inquiſitione præuenta, & humeris reportata.* Secundò, poteſt etiam hic locus, ex ſententia Caſſiodori, intelligi de homine corruptibili, qui cum celerrimo gradu ad mortem properat, à morte ad vitam redire virtute non poteſt ſua: *Mirabile,* inquit ille, *breuitate hic definitur mors hominis.* Verùm cùm hæretici animas ad viuos redire negent, & aſſerant omnes, qui ſe ſpiritus conſpexiſſe dicunt, tanquã lymphatos, & cerebro læſos, ad medicos relegandos eſſe: clamentque huiuſmodi narrationes omnes ſuperſtitioſas eſſe, & deliratum anuum ſomnia: quia animaduertunt hac mortuorum apparitione, purgatorij fidem ſtabiliri, vera & Catholica ſententia aperienda eſt. Primò, fundamenti loco aſſerendum poſſe, & ſolere, mortuorum animas nonnunquam diuina virtute, & potentia, viuentibus apparere; Quæ aſſertio in primis probatur ex eo, quod Deus cùm ſit Omnipotens, poſſit quicquid non implicat contradictionem: poteſt igitur Deus, qui creauit animas, facere vt eædem ſeparatæ iterum appareant: Quare non recte ſentiunt, qui omnes apparitiones ſic contemnunt, vt ſemper dæmones, aut malos genios hominum deceptores affirment apparere. Secundò, non ideò apparitiones impoſſibiles ſunt, quia ſpiritus corporum ſunt expertes, nec corporeis oculis, vel humanis auribus, aut vllo alio corporeo ſenſu à nobis percipi poſſint: quia quòd mortui viuentibus apparent qualitercumque, inquit D. Thomas part. 1. q. 89. art. 8. ad 2. vel contingit per ſpecialem Dei diſpenſationem, vt animæ mortuorum rebus viuentium interſint, & eſt inter miracula computandum: vel huiuſmodi apparitiones fiunt per operationes Angelorum bonorum, vel malorum. Tertiò, apparitio, teſte Iſidoro lib. 7. cap. 8. originum, triplex eſt, intellectualis, imaginaria, & corporata. Intellectualis eſt, quando ſubſtantiæ ſeparatæ inſinuant ſeſe in ſolam mentem, non aliena forma, ſed ſeipſis: hæc rara eſt, & imago quædam beatificæ viſionis. Imaginaria, ſeu ſpiri-

his tenebris prælucentia, ex quibus inter cetera, hæc veriſimilia ſigna dari poſſunt. Primò, ſi crucis ſignum, nomen Iesv, & Mariæ, ſi ſacramentalia, vt aquam benedictam, & alia huiuſmodi fugiant, diabolus eſt. Secundò, ſi poſtquam præſtitum fuerit, quod ſpiritus exegit, adhuc fruſtra rurſus appareat, & importunus ſit: nam animæ cùm ſemel ſatisfeceris, vel non redeunt, vel ſemel tantum vt gratias agant; diabolus verò cauſas ex cauſis, vt funiculum nectit. Tertiò, ſi prætexat apparitioni falſam, vel malam cauſam, vt ſi dicat ſe apparere coactum vi coniurationis magicæ, vel vt reuelet curioſa parum neceſſaria, aut quæ neſciri expediret, diabolus eſt. Quartò, ſi appareat forma non humana, formoſa & bene formata: ſed tetra, deformi, aut vili, canis, ſerpentis, ſuis, draconis, ranæ, bufonis, aut ſimilium, diabolus eſt. Quintò, ſi oratio eius ſit falſa, ſuperſtitioſa, malè conſulens, deſperati, ſuperbi, libidinoſi, vindictæ cupidi, aut aliter perturbati animi oſtentationem præferens, diabolus eſt. Sextò, ſi primo congreſſu lætitiam adferat, & tranquillitatem, poſtea verò horrorem, turbationem, & deſolationem, vel etiam magno cum fœtore, & ſtrepitu, vel clade abeat, diabolus eſt. Hæc iam prædicta ſigna, ex Ioanne de Indagine, Iacobo de Chuſa lib. de apparitionibus, D. Thoma, Gerſone, antiquis Scriptoribus; Peltano, & Thyræo recentioribus deſumpta ſunt.

EX PSALMO CXVIII.

Vers. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.* Catholicis ſcripturas difficiles, & obſcuras aſſerētibus, hunc locum opponunt Aduerſarij.

Responsio Catholica.

Fatemur Dei verbum eſſe lucernam, ſed videndum eſt vbinam collocatam eam eſſe oporteat, vt eius lumen videre, & eo greſſus noſtros dirigere poſſimus: quid ſi eam ſub modio ponas? ibi lumen ſuum retinebit, ſed te non illuminabit, niſi eam colloces idoneo loco; pari modo ſacræ litteræ continent lumen lucidum, & illuminans oculos, non qua ratione vnuſquiſque eas proprij ingenij finibus, tanquam modio comprehendit, ſed quatenus hæc lucerna diuinitus in

in Eccleſiæ Catholicæ authoritate, tanquam in candelabro poſita eſt, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Hinc Auguſtinus lib. 1. contra Creſconium cap. 23. *Quoniam ſacra ſcriptura fallere non poteſt, qui falli metuit obſcuritate quæſtionis, Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſacra ſcripura demonſtrat.*

Vers. 63. *Particeps ego ſum omnium timentium te.* Obiicit Kemnitius in odium Indulgentiarum, & mutuam bonorum operum communicationem inter fideles, quam Sanctorum communionem in Symbolo profitemur, interpretem hic malè vertiſſe, quia Hebræum verbum HABER ſocium ſignificat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Leuiſſima eſt hæc Kemnitij obiectio, quia non aliud Dauid ſignificare voluit, quam ſe non priuatam de Deo opinionem ſequi, ſed palam idipſum ſentire, quòd alij omnes timentes Deum, & cuſtodientes mandata eius ſentiebant: & in ea confeſſione ſe eſſe aliorum ſocium, quod paulò ante proteſtatus erat, his verbis: *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar.* Deinde cum ſe ſocium, & participem aliorum timentium Deum vocauit, certa ſpe communicationis bonorum operum animum ſuum erexit. Ita D. Ambroſ. & alij PP. communiter interpretantur.

EX PSALMO CXXXI.

Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Hunc locum perperam intelligunt Caluinus, & eius Sectatores, qui aſſerunt tali orandi formula, ſolum commemorari pactum, quòd Deus fecit de eorum poſteris adiuuandis, & protegendis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huiuſmodi verbis non tantum pactum, ſed & Sanctorum iuſtitia commemoratur, à quorum meritis auxilium petitur, vt cùm dicitur: *Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas faciem Chriſti tui*, & hoc eſt implorare merita iuſtorum veterum. Licebit igitur & nunc Sanctos, cum Chriſto regnantes

ſpiritualis, eſt quando animæ ſeparatæ interno noſtro ſenſui indunt formas alienas, quibus in earum cognitionem deducamur: & hæc dormientibus & vigilantibus communis eſt. Corporata verò, quæ vigilantibus obiicitur quando ſimulacra, quæ apparent, externo ſenſu percipiuntur. In hac, animæ ſeparatæ, ſeu ſpiritus, vt in hac materia loquimur, aſſumunt corpora, & aſſumptis vtuntur, & in illis à viuentibus conſpiciuntur, ſiue illa formata ſint ex elementis, ſiue ſint cadauera. Sic ſecundum D. Thomam in Chriſti transfiguratione in monte Thabor apparuit Moyſes, non in corpore proprio, ſed aëreo ad eam rem efformato: & talis apparitio vera dicitur, & Moyſes verè apparuiſſe, quia anima eius apparuit, à parte enim potiori ſumitur denominatio. Nec obſtat quòd animæ ſeparatæ in corpora elementaria agere non poſſint, quia carent organis corporeis, quæ ad mouendum corpus, quando erant in corpore ſuo, neceſſaria erant: quia cùm in elementari corpore animæ apparent, aut illud ſubeunt, animo agunt hoc arbitratu ſuo, ſed Dei voluntate, & imperio, qui illis largitur qualitatem aliquam, quæ hunc defectum ſuppleat cum illis corporibus ſeſe coniungunt. Si verò quæratur quomodo humanus ſpiritus ſubeat cadauera? Reſpondendum eſt, non ſubire vt informet, ſed vt loco moueat, quia cùm anima ſeparata corpus ſubit, non debet vocari, nec eſt animæ in corpore, vt dictum eſt, apparitio, ſed vera reſurrectio. Quartò, manifeſtum eſt ex huiuſmodi apparitionibus, multorum dimanare vtilitatem, & Dei honorem multis modis promoueri; quia ſæpiùs illa procurantur, quæ ad Deum ſpectant, & à viuis eleemoſynæ, ſuffragia, Miſſarum ſacrificia ab animabus impetrantur, quibus diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis, & pœnarum obtineant diminutionem. Sed & ipſi ſpiritus beatorum, qui Deo iubente ſubinde ſeſe oſtendunt, viuos monuerunt, vt illorum corporibus debitus honor exhibeatur: quæ ſancti Spiritus puriſſima templa fuerunt, quod de Sanctis Geruaſio, & Prothaſio teſtatur Ambr. Præterea ex huiuſmodi apparitionibus, admonemur ſocietatis, & communionis, quæ nobis cum defunctorum fratrum ſpiritibus intercedit: dum mandata Dei ad nos perferunt, cùm nos de ſuo ſtatu, & quæ nobis vitæ ratio inſtituenda ſit, faciunt certiores, vt diuinam declinemus iram.

Quintò

Digitized by Google

Quintò fuit hic de veritate apparitionum perpetuus Eccleſiæ ſenſus, & veteris quidem Teſtamenti tempore, probatur de anima Samuelis, quæ Sauli apparuit: non vi carminis magici excitata, ſed à Deo miſſa, vt grauiſſimis Eccleſiæ Patribus Iuſtino contra Tryphonem, & Auguſtino de Cura pro mortuis placuit. Fuit etiam primitiuæ Eccleſiæ hæc ſententia, & Apoſtolorum, ac ipſius Chriſti: nam cùm poſt reſurrectionem clauſis ianuis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus, exiſtimabant ſe ſpiritum videre: hoc eſt, vt ait Theophylactus, putabant eſſe animam aliquam, quæ ex altera vita rediiſſet. Idem cenſuerunt Auguſtinus, Eucherius, & Beda, putabant, inquiunt, animam eſſe Chriſti in corpore aëreo aſſumpto, non in corpore proprio, de cuius reſurrectione nondum erant planè certi: & reſpondit Chriſtus, vt palpatione veri corporis cognoſcerent ſe ſpiritum non eſſe. Sextò fuit hæc conſtans antiquorum PP. doctrina, Iuſtini Martyris Apologia 2. Origenis lib. 7. contra Celſum, Gregorij Niſſeni in vita Gregorij Thaumaturgi, Cypriani, qui grauiter reprehendit eos, qui huiuſmodi viſiones contemnunt. Hieronymi contra Vigilantium his verbis: *Cùm dæmones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique* (hoc eſt vbilibet) *præſentes ſint, Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca incluſa operientur, & inde exire non poterunt*. Et Auguſtini, qui totus in eo eſt, vt probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſola animarum naturali facultate, eas ſuis locis egredi ad tempus non poſſe, extraordinaria tamen Dei permiſſione poſſe: vide librum de Cura pro mortuis. D. etiam Gregorius de apparitionibus, & animarum regreſſu, plurima ſuppeditat exempla in libris Dialogorum, propter prædicta ſolidè fundata Facultas Theologica Pariſienſis anno 1534. die 23. Ianuarij in hac materia conſulta, ſic reſpondit: *Animas defunctorum diuinitus, ſeu diuina virtute, ordinatione, & permiſſione ad viuos interdum redire, exploratũ eſt.*

Obiiciunt; dæmon ſolet ſe in hominem, imò in angelum lucis transfigurare, quo pacto illum à veris ſpiritibus diſtinguemus? Deinde diſcretio ſpirituum, donum Dei eſt, nec omnibus conceſſum: fuit igitur male conſultum generi humano, ſi tales contingant apparitiones. Reſpondeo difficilis quidem eſt hæc ratio diſcernendi, nec cuiuis id perſpicuum: non deſunt tamen eruditorum virorum ſcripta, in his

ſpiritualis, eſt quando animæ ſeparatæ interno noſtro ſenſui indunt formas alienas, quibus in earum cognitionem deducamur: & hæc dormientibus & vigilantibus communis eſt. Corporata verò, quæ vigilantibus obiicitur quando ſimulacra, quæ apparent, externo ſenſu percipiuntur. In hac, animæ ſeparatæ, ſeu ſpiritus, vt in hac materia loquimur, aſſumunt corpora, & aſſumptis vtuntur, & in illis à viuentibus conſpiciuntur, ſiue illa formata ſint ex elementis, ſiue ſint cadauera. Sic ſecundum D. Thomam in Chriſti transfiguratione in monte Thabor apparuit Moyſes, non in corpore proprio, ſed aëreo ad eam rem efformato: & talis apparitio vera dicitur, & Moyſes verè apparuiſſe, quia anima eius apparuit, à parte enim potiori ſumitur denominatio. Nec obſtat quòd animæ ſeparatæ in corpora elementaria agere non poſſint, quia carent organis corporeis, quæ ad mouendum corpus, quando erant in corpore ſuo, neceſſaria erant: quia cùm in elementari corpore animæ apparent, aut illud ſubeunt, animo agunt hoc arbitratu ſuo, ſed Dei voluntate, & imperio, qui illis largitur qualitatem aliquam, quæ hunc defectum ſuppleat cum illis corporibus ſeſe coniungunt. Si verò quæratur quomodo humanus ſpiritus ſubeat cadauera? Reſpondendum eſt, non ſubire vt informet, ſed vt loco moueat, quia cùm anima ſeparata corpus ſubit, non debet vocari, nec eſt animæ in corpore, vt dictum eſt, apparitio, ſed vera reſurrectio. Quartò, manifeſtum eſt ex huiuſmodi apparitionibus, multorum dimanare vtilitatem, & Dei honorem multis modis promoueri; quia ſæpiùs illa procurantur, quæ ad Deum ſpectant, & à viuis eleemoſynæ, ſuffragia, Miſſarum ſacrificia ab animabus impetrantur, quibus diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis, & pœnarum obtineant diminutionem. Sed & ipſi ſpiritus beatorum, qui Deo iubente ſubinde ſeſe oſtendunt, viuos monuerunt, vt illorum corporibus debitus honor exhibeatur: quæ ſancti Spiritus puriſſima templa fuerunt, quod de Sanctis Geruaſio, & Prothaſio teſtatur Ambr. Præterea ex huiuſmodi apparitionibus, admonemur ſocietatis, & communionis, quæ nobis cum defunctorum fratrum ſpiritibus intercedit: dum mandata Dei ad nos perferunt, cùm nos de ſuo ſtatu, & quæ nobis vitæ ratio inſtituenda ſit, faciunt certiores, vt diuinam declinemus iram.

Quintò

Quintò fuit hic de veritate apparitionum perpetuus Eccleſiæ ſenſus,& veteris quidem Teſtamenti tempore,probatur de anima Samuelis, quæ Sauli apparuit: non vi carminis magici excitata, ſed à Deo miſſa,vt grauiſſimis Eccleſiæ Patribus Iuſtino contra Tryphonem, & Auguſtino de Cura pro mortuis placuit. Fuit etiam primitiuæ Eccleſiæ hæc ſententia, & Apoſtolorum, ac ipſius Chriſti: nam cùm poſt reſurrectionem clauſis ianuis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus, exiſtimabant ſe ſpiritum videre: hoc eſt, vt ait Theophylactus, putabant eſſe animam aliquam, quæ ex altera vita rediiſſet. Idem cenſuerunt Auguſtinus, Eucherius, & Beda, putabant, inquiunt, animam eſſe Chriſti in corpore aëreo aſſumpto, non in corpore proprio, de cuius reſurrectione nondum erant planè certi: & reſpondit Chriſtus, vt palpatione veri corporis cognoſcerent ſe ſpiritum non eſſe. Sextò fuit hæc conſtans antiquorum PP. doctrina, Iuſtini Martyris Apologia 2. Origenis lib.7.contra Celſum, Gregorij Niſſeni in vita Gregorij Thaumaturgi, Cypriani,qui grauiter reprehendit eos, qui huiuſmodi viſiones contemnunt. Hieronymi contra Vigilantium his verbis: *Cùm dæmones toto vagentur in orbe,& celeritate nimia vbique* (hoc eſt vbilibet) *præſentes ſint, Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca incluſa operientur, & inde exire non poterunt.* Et Auguſtini,qui totus in eo eſt, vt probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſola animarum naturali facultate, eas ſuis locis egredi ad tempus non poſſe, extraordinaria tamen Dei permiſſione poſſe: vide librum de Cura pro mortuis. D.etiam Gregorius de apparitionibus, & animarum regreſſu, plurima ſuppeditat exempla in libris Dialogorum, propter prædicta ſolidè fundata Facultas Theologica Pariſienſis anno 1534. die 23. Ianuarij in hac materia conſulta, ſic reſpondit: *Animas defunctorum diuinitus, ſeu diuina virtute, ordinatione, & permiſſione ad viuos interdum redire, exploratũ eſt.*

Obiiciunt; dæmon ſolet ſe in hominem, imò in angelum lucis transfigurare, quo pacto illum à veris ſpiritibus diſtinguemus? Deinde diſcretio ſpirituum,donum Dei eſt,nec omnibus conceſſum: fuit igitur male conſultum generi humano, ſi tales contingant apparitiones. Reſpondeo difficilis quidem eſt hæc ratio diſcernendi,nec cuiuis id perſpicuum: non deſunt tamen eruditorum virorum ſcripta, in his

ſpiritualis, eſt quando animæ ſeparatæ interno noſtro ſenſui indunt formas alienas, quibus in earum cognitionem deducamur: & hæc dormientibus & vigilantibus communis eſt. Corporata verò, quæ vigilantibus obiicitur quando ſimulacra, quæ apparent, externo ſenſu percipiuntur. In hac, animæ ſeparatæ, ſeu ſpiritus, vt in hac materia loquimur, aſſumunt corpora, & aſſumptis vtuntur, & in illis à viuentibus conſpiciuntur, ſiue illa formata ſint ex elementis, ſiue ſint cadauera. Sic ſecundum D. Thomam in Chriſti transfiguratione in monte Thabor apparuit Moyſes, non in corpore proprio, ſed aëreo ad eam rem efformato: & talis apparitio vera dicitur, & Moyſes verè apparuiſſe, quia anima eius apparuit, à parte enim potiori ſumitur denominatio. Nec obſtat quòd animæ ſeparatæ in corpora elementaria agere non poſſint, quia carent organis corporeis, quæ ad mouendum corpus, quando erant in corpore ſuo, neceſſaria erant: quia cùm in elementari corpore animæ apparent, aut illud ſubeunt, animo agunt hoc arbitratu ſuo, ſed Dei voluntate, & imperio, qui illis largitur qualitatem aliquam, quæ hunc defectum ſuppleat cum illis corporibus ſeſe coniungunt. Si verò quæratur quomodo humanus ſpiritus ſubeat cadauera? Reſpondendum eſt, non ſubire vt informet, ſed vt loco moueat, quia cùm anima ſeparata corpus ſubit, non debet vocari, nec eſt animæ in corpore, vt dictum eſt, apparitio, ſed vera reſurrectio. Quartò, manifeſtum eſt ex huiuſmodi apparitionibus, multorum dimanare vtilitatem, & Dei honorem multis modis promoueri; quia ſæpiùs illa procurantur, quæ ad Deum ſpectant, & à viuis eleemoſynæ, ſuffragia, Miſſarum ſacrificia ab animabus impetrantur, quibus diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis, & pœnarum obtineant diminutionem. Sed & ipſi ſpiritus beatorum, qui Deo iubente ſubinde ſeſe oſtendunt, viuos monuerunt, vt illorum corporibus debitus honor exhibeatur: quæ ſancti Spiritus puriſſima templa fuerunt, quod de Sanctis Geruaſio, & Prothaſio teſtatur Ambr. Præterea ex huiuſmodi apparitionibus, admonemur ſocietatis, & communionis, quæ nobis cum defunctorum fratrum ſpiritibus intercedit: dum mandata Dei ad nos perferunt, cùm nos de ſuo ſtatu, & quæ nobis vitæ ratio inſtituenda ſit, faciunt certiores, vt diuinam declinemus iram.

Quintò

Digitized by Google

Quintò fuit hic de veritate apparitionum perpetuus Eccleſiæ ſenſus, & veteris quidem Teſtamenti tempore, probatur de anima Samuelis, quæ Sauli apparuit: non vi carminis magici excitata, ſed à Deo miſſa, vt grauiſſimis Eccleſiæ Patribus Iuſtino contra Tryphonem, & Auguſtino de Cura pro mortuis placuit. Fuit etiam primitiuæ Eccleſiæ hæc ſententia, & Apoſtolorum, ac ipſius Chriſti: nam cùm poſt reſurrectionem clauſis ianuis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus, exiſtimabant ſe ſpiritum videre: hoc eſt, vt ait Theophylactus, putabant eſſe animam aliquam, quæ ex altera vita rediiſſet. Idem cenſuerunt Auguſtinus, Eucherius, & Beda, putabant, inquiunt, animam eſſe Chriſti in corpore aëreo aſſumpto, non in corpore proprio, de cuius reſurrectione nondum erant planè certi: & reſpondit Chriſtus, vt palpatione veri corporis cognoſcerent ſe ſpiritum non eſſe. Sextò fuit hæc conſtans antiquorum PP. doctrina, Iuſtini Martyris Apologia 2. Origenis lib. 7. contra Celſum, Gregorij Niſſeni in vita Gregorij Thaumaturgi, Cypriani, qui grauiter reprehendit eos, qui huiuſmodi viſiones contemnunt. Hieronymi contra Vigilantium his verbis: *Cùm dæmones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique* (hoc eſt vbilibet) *præſentes ſint, Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca incluſa operientur, & inde exire non poterunt*. Et Auguſtini, qui totus in eo eſt, vt probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſola animarum naturali facultate, eas ſuis locis egredi ad tempus non poſſe, extraordinaria tamen Dei permiſſione poſſe: vide librum de Cura pro mortuis. D. etiam Gregorius de apparitionibus, & animarum regreſſu, plurima ſuppeditat exempla in libris Dialogorum, propter prædicta ſolidè fundata Facultas Theologica Pariſienſis anno 1534. die 23. Ianuarij in hac materia conſulta, ſic reſpondit: *Animas defunctorum diuinitus, ſeu diuina virtute, ordinatione, & permiſſione ad viuos interdum redire, exploratũ eſt.*

Obiiciunt; dæmon ſolet ſe in hominem, imò in angelum lucis transfigurare, quo pacto illum à veris ſpiritibus diſtinguemus? Deinde diſcretio ſpirituum, donum Dei eſt, nec omnibus conceſſum: fuit igitur male conſultum generi humano, ſi tales contingant apparitiones. Reſpondeo difficilis quidem eſt hæc ratio diſcernendi, nec cuiuis id perſpicuum: non deſunt tamen eruditorum virorum ſcripta, in his

Digitized by Google

ſpiritualis, eſt quando animæ ſeparatæ interno noſtro ſenſui indunt formas alienas, quibus in earum cognitionem deducamur: & hæc dormientibus & vigilantibus communis eſt. Corporata verò, quæ vigilantibus obiicitur quando ſimulacra, quæ apparent, externo ſenſu percipiuntur. In hac, animæ ſeparatæ, ſeu ſpiritus, vt in hac materia loquimur, aſſumunt corpora, & aſſumptis vtuntur, & in illis à viuentibus conſpiciuntur, ſiue illa formata ſint ex elementis, ſiue ſint cadauera. Sic ſecundum D. Thomam in Chriſti transfiguratione in monte Thabor apparuit Moyſes, non in corpore proprio, ſed aëreo ad eam rem efformato: & talis apparitio vera dicitur, & Moyſes verè apparuiſſe, quia anima eius apparuit, à parte enim potiori ſumitur denominatio. Nec obſtat quòd animæ ſeparatæ in corpora elementaria agere non poſſint, quia carent organis corporeis, quæ ad mouendum corpus, quando erant in corpore ſuo, neceſſaria erant: quia cùm in elementari corpore animæ apparent, aut illud ſubeunt, animo agunt hoc arbitratu ſuo, ſed Dei voluntate, & imperio, qui illis largitur qualitatem aliquam, quæ hunc defectum ſuppleat cum illis corporibus ſeſe coniungunt. Si verò quæratur quomodo humanus ſpiritus ſubeat cadauera? Reſpondendum eſt, non ſubire vt informet, ſed vt loco moueat, quia cùm anima ſeparata corpus ſubit, non debet vocari, nec eſt animæ in corpore, vt dictum eſt, apparitio, ſed vera reſurrectio. Quartò, manifeſtum eſt ex huiuſmodi apparitionibus, multorum dimanare vtilitatem, & Dei honorem multis modis promoueri; quia ſæpiùs illa procurantur, quæ ad Deum ſpectant, & à viuis eleemoſynæ, ſuffragia, Miſſarum ſacrificia ab animabus impetrantur, quibus diuinæ iuſtitiæ faciant ſatis, & pœnarum obtineant diminutionem. Sed & ipſi ſpiritus beatorum, qui Deo iubente ſubinde ſeſe oſtendunt, viuos monuerunt, vt illorum corporibus debitus honor exhibeatur: quæ ſancti Spiritus puriſſima templa fuerunt, quod de Sanctis Geruaſio, & Prothaſio teſtatur Ambr. Præterea ex huiuſmodi apparitionibus, admonemur ſocietatis, & communionis, quæ nobis cum defunctorum fratrum ſpiritibus intercedit: dum mandata Dei ad nos perferunt, cùm nos de ſuo ſtatu, & quæ nobis vitæ ratio inſtituenda ſit, faciunt certiores, vt diuinam declinemus iram.

Quintò

Digitized by Google

Quintò fuit hic de veritate apparitionum perpetuus Eccleſiæ ſenſus, & veteris quidem Teſtamenti tempore, probatur de anima Samuelis, quæ Sauli apparuit: non vi carminis magici excitata, ſed à Deo miſſa, vt grauiſſimis Eccleſiæ Patribus Iuſtino contra Tryphonem, & Auguſtino de Cura pro mortuis placuit. Fuit etiam primitiuæ Eccleſiæ hæc ſententia, & Apoſtolorum, ac ipſius Chriſti: nam cùm poſt reſurrectionem clauſis ianuis ad Apoſtolos fuiſſet ingreſſus, exiſtimabant ſe ſpiritum videre: hoc eſt, vt ait Theophylactus, putabant eſſe animam aliquam, quæ ex altera vita rediiſſet. Idem cenſuerunt Auguſtinus, Eucherius, & Beda, putabant, inquiunt, animam eſſe Chriſti in corpore aëreo aſſumpto, non in corpore proprio, de cuius reſurrectione nondum erant planè certi: & reſpondit Chriſtus, vt palpatione veri corporis cognoſcerent ſe ſpiritum non eſſe. Sextò fuit hæc conſtans antiquorum PP. doctrina, Iuſtini Martyris Apologia 2. Origenis lib.7.contra Celſum, Gregorij Niſſeni in vita Gregorij Thaumaturgi, Cypriani, qui grauiter reprehendit eos, qui huiuſmodi viſiones contemnunt. Hieronymi contra Vigilantium his verbis: *Cùm dæmones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique* (hoc eſt vbilibet) *præſentes ſint, Martyres poſt effuſionem ſanguinis ſui arca incluſa operientur, & inde exire non poterunt.* Et Auguſtini, qui totus in eo eſt, vt probet ſecundum legem Dei ordinariam, & ſola animarum naturali facultate, eas ſuis locis egredi ad tempus non poſſe, extraordinaria tamen Dei permiſſione poſſe: vide librum de Cura pro mortuis. D. etiam Gregorius de apparitionibus, & animarum regreſſu, plurima ſuppeditat exempla in libris Dialogorum, propter prædicta ſolidè fundata Facultas Theologica Pariſienſis anno 1534. die 23. Ianuarij in hac materia conſulta, ſic reſpondit: *Animas defunctorum diuinitus, ſeu diuina virtute, ordinatione, & permiſſione ad viuos interdum redire, exploratū eſt.*

Obiiciunt; dæmon ſolet ſe in hominem, imò in angelum lucis transfigurare, quo pacto illum à veris ſpiritibus diſtinguemus? Deinde diſcretio ſpirituum, donum Dei eſt, nec omnibus conceſſum: fuit igitur male conſultum generi humano, ſi tales contingant apparitiones. Reſpondeo difficilis quidem eſt hæc ratio diſcernendi, nec cuiuis id perſpicuum: non deſunt tamen eruditorum virorum ſcripta, in his

his tenebris prælucentia, ex quibus inter cetera, hæc veriſimilia ſigna dari poſſunt. Primò, ſi crucis ſignum, nomen Iesv, & Mariæ, ſi ſacramentalia, vt aquam benedictam, & alia huiuſmodi fugiant, diabolus eſt. Secundò, ſi poſtquam præſtitum fuerit, quod ſpiritus exegit, adhuc fruſtra rurſus appareat, & importunus ſit: nam animæ cùm ſemel ſatisfeceris, vel non redeunt, vel ſemel tantum vt gratias agant; diabolus verò cauſas ex cauſis, vt funiculum nectit. Tertiò, ſi prætexat apparitioni falſam, vel malam cauſam, vt ſi dicat ſe apparere coactum vi coniurationis magicæ, vel vt reuelet curioſa parum neceſſaria, aut quæ neſciri expediret, diabolus eſt. Quartò, ſi appareat forma non humana, formoſa & bene formata: ſed tetra, deformi, aut vili, canis, ſerpentis, ſuis, draconis, ranæ, bufonis, aut ſimilium, diabolus eſt. Quintò, ſi oratio eius ſit falſa, ſuperſtitioſa, malè conſulens, deſperati, ſuperbi, libidinoſi, vindictæ cupidi, aut aliter perturbati animi oſtentationem præferens, diabolus eſt. Sextò, ſi primo congreſſu lætitiam adferat, & tranquillitatem, poſtea verò horrorem, turbationem, & deſolationem, vel etiam magno cum fœtore, & ſtrepitu, vel clade abeat, diabolus eſt. Hæc iam prædicta ſigna, ex Ioanne de Indagine, Iacobo de Cluſa lib. de apparitionibus, D. Thoma, Gerſone, antiquis Scriptoribus; Peltano, & Thyræo recentioribus deſumpta ſunt.

EX PSALMO CXVIII.

Vers. 105. *Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine.* Catholicis ſcripturas difficiles, & obſcuras aſſerētibus, hunc locum opponunt Aduerſarij.

RESPONSIO CATHOLICA.

Fatemur Dei verbum eſſe lucernam, ſed videndum eſt vbinam collocatam eam eſſe oporteat, vt eius lumen videre, & eo greſſus noſtros dirigere poſſimus: quid ſi eam ſub modio ponas? ibi lumen ſuum retinebit, ſed te non illuminabit, niſi eam colloces idoneo loco; pari modo ſacræ litteræ continent lumen lucidum, & illuminans oculos, non qua ratione vnuſquiſque eas proprij ingenij finibus, tanquam modio comprehendit, ſed quatenus hæc lucerna diuinitus in

in Eccleſiæ Catholicæ authoritate, tanquam in candelabro poſita eſt, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Hinc Auguſtinus lib. 1. contra Creſconium cap. 23. *Quoniam ſacra ſcriptura fallere non poteſt, qui falli metuit obſcuritate quæſtionis, Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſacra ſcripura demonſtrat.*

VERS. 63. *Particeps ego ſum omnium timentium te.* Obiicit Kemnitius in odium Indulgentiarum, & mutuam bonorum operum communicationem inter fideles, quam Sanctorum communionem in Symbolo profitemur, interpretem hic malè vertiſſe, quia Hebræum verbum HABER ſocium ſignificat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Leuiſſima eſt hæc Kemnitij obiectio, quia non aliud Dauid ſignificare voluit, quam ſe non priuatam de Deo opinionem ſequi, ſed palam idipſum ſentire, quòd alij omnes timentes Deum, & cuſtodientes mandata eius ſentiebant: & in ea confeſſione ſe eſſe aliorum ſocium, quod paulò ante proteſtatus erat, his verbis: *Loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu Regum, & non confundebar.* Deinde cum ſe ſocium, & participem aliorum timentium Deum vocauit, certa ſpe communicationis bonorum operum animum ſuum erexit. Ita D. Ambroſ. & alij PP. communiter interpretantur.

EX PSALMO CXXXI.

Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Hunc locum perperam intelligunt Caluinus, & eius Sectatores, qui aſſerunt tali orandi formula, ſolum commemorari pactum, quòd Deus fecit de eorum poſteris adiuuandis, & protegendis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huiuſmodi verbis non tantum pactum, ſed & Sanctorum iuſtitia commemoratur, à quorum meritis auxilium petitur, vt cùm dicitur: *Propter Dauid ſeruum tuum, non auertas faciem Chriſti tui*, & hoc eſt implorare merita iuſtorum veterum. Licebit igitur & nunc Sanctos, cum Chriſto regnantes

Digitized by Google

gnantes inuocare: Cùm in hac parte Catholici, pro ratione inuocationis Sanctorum, adferunt viuentes à viuentibus inuocari, & in ſcripturis inuocatos legi, ac proinde defunctos poſſe inuocari, cùm maiori nunc charitate prædití ſint in patria, quàm cum verſarentur in via. Rident Aduerſarij & reſpondent frigidè, & abſurdè viuos omnes Chriſti interceſſione ſubnixos tam pro ſe, quàm pro aliis Deum rog re: quia ſunt inuicem membra. Quis non videt quam friuola ſit hæc euaſio: nam hoc idem de mortuis dici poteſt, quicquid enim pro nobis petunt Chriſti interceſſioni innituntur, & à Deo per Chriſtum petunt: præterea & illi eiuſdem Eccleſiæ membra ſunt.

EX PSALMO CXLII.

V e r s. 2. *Non intres in iudicium cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens.* Ex hoc loco dogmatizant legem non poſſe ſeruari, aut impleri, etiam à quocumque.

RESPONSIO CATHOLICA.

Dupliciter ex SS. Patribus huic obiectioni reſpondetur. Primò, ex Arnobio, Hilario, & Hieronymo. Non poſſe ſcilicet vllum iuſtificari ſi comparetur cum Deo, cùm omnis hominum, imò Angelorum iuſtitia, iniuſtitia videatur, cum Dei iuſtitia collata, quæ tam ſublimis eſt, ſicut candela coram ſole accenſa vmbram facere videtur, vt latiùs in Iob dictum eſt ſupra. Secundò, ex Auguſtino de perfectione iuſtitiæ, ex Hieronymo epiſtolà ad Cteſiphontem, & Gregorio in hunc Pſalmum, Hominem non poſſe coram Deo iuſtificari, hoc ſenſu, quia nemo eſt, qui non habeat peccata venialia: hoc tamen non impedit quin homo ſit iuſtus, & multa bona opera æternæ vitæ meritoria operetur.

Digitized by Google

EX LIBRI PROVERBIORVM SALOMONIS CAPITE SEXTO

VERS. XXII.

MANDATVM *lucerna eſt, & lex lux*. Ex hoc loco colligunt per ſe ſcripturam apertam eſſe, & nullis obſcuritatibus inuolutam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Mirum eſt Aduerſarios, dum ſuis adulantur, Scripturas affirmare facillimas: dum verò Catholicos quaſi ineptos, & truncos, ab eiuſdem tractatione repellunt, clamare difficillimum: Quòd ad locum præſentem ſpectat, illius ſenſus hic eſt: Mandatum, ſeu præceptum Dei intellectum, & cognitum, hominem in operando dirigit: Scriptura igitur intellecta mentem illuſtrat ad bene viuendum, ex quo non ſequitur in ea explicanda, otioſum interpretis eſſe officium.

EX CAPITE XVI.

VERS. I. *Domini eſt gubernare linguam*. Inſulsè admodum abutuntur hoc loco, dum aiunt hominem nihil poſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Facilis eſt ad hanc obiectionem ſolutio, quia præcedit, Hominis eſt animam præparare. Hoc ergo & ſimilibus locis, non inſinuat ſcriptura hominem eſſe velut ſtipitem, & truncum inanem: ſed opus eſſe Dei adiutorio vt bene operetur. Hinc Auguſt. contra duas epiſtolas Pelagianorum, *Sic intelligimus hominis eſſe præparare cor, vt hoc faciat homo à Deo adiutus, cuius eſt præparare voluntatem.*

VERS. 4. *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium autem in diem malum*. Ex hoc loco ampliſſimum

mum ſibi repromittunt triumphum, & cum ſuo Caluino lib. 1. Inſtitut. cap 18. §. 3. dicunt Deum eſſe authorem omnium, quæ (a Pontificiis) dicuntur, per eius permiſſionem aduenire.

RESPONSIO CATHOLICA.

Itaque cùm peccata totius mundi eius permiſſione fiant, omnium ſcelerum Caluinus Deum authorem efficit. Verum aliter in hunc locum ſancti Patres, ex quorum expoſitione verba poſteriora, Impium autem, &c. non ſunt intelligenda, quaſi impius initio creationis ſuæ repletus fuerit iniquitate, aut quòd Deus hominem ſimul cum peccato mortali condiderit: nam natura à Deo creata, bona eſt: Et, *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona*, ſed quòd creauerit hominem, qui poſtquam functus eſt liberi arbitrij munere, ſua voluntate cecidit: & à recta ratione, deflectendo multa ſcelera commiſit. Secundò, indicat Salomon hoc loco, Deum nihil ſui commodi gratia condidiſſe, ſed vniuerſa produxiſſe propter gloriam, & eminentiſſimum honorem ſui ipſius, & vt ſuam bonitatem rationabili creaturæ patefaceret: impium autem fecit, hoc eſt, vt alij volunt, præparauit ad diem vltionis, qui rectè dicitur dies malus, quia reprobis malus erit; & multam afflictionem ingeret. Teſtatur itaque hic locus, pœnas hominum improborum ex Dei prouidentia decerni, vt ſit ſenſus, quia homines mali ad pœnam retrahuntur, neceſſe eſt in Deo eſſe prouidentiam, & iuſtitiam: pœna enim illuſtre iuſtitiæ teſtimonium eſt.

EX CAPITE XX.

VERS. 9. *Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, & purus ſum à peccato?* Ex hoc loco aſſerunt hæretici, neminem in hac vita verè mundum eſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non ſine ingenti cordis lætitia, ſic exclamat Apoſtolus 2. Cor. 1. *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium bonæ conſcientiæ*; ad hanc autem gloriam, ſufficit coniecturalis notitia, ſi conſideretur propria noſtra diſpoſitio: & hac maiorem certi-

certitudinem non habemus, quia promiſſiones Chriſti conditionales ſunt: vtrum autem conditiones ipſas impleuerimus, ipſe nobis non affirmat certitudine fidei, ſed oportet nos credere experientiæ noſtræ, quæ fallax eſſe poteſt, & ideo cum hac coniecturali notitia, & conſcientiæ bonæ gloria, conſiſtere poteſt peccatum occultum. Hinc Beda in hunc locum, hic verſus de electis accipi poteſt, qui habent aliquando latentia in mente mala, quæ ab aliis videri non poſſunt hominibus: quæ tamen ipſe Deus cernit. Et eleganter Auguſt. in Pſal. 41. *Omnis homo quantumuis proficiat, eſt ſibi abyſſus*. Secundò, notandum eſt, Salomonem non dixiſſe neminem eſſe mundo corde: quia poteſt cor mundum in hac vita haberi, quod ex Dei miſericordia poſtulauit Dauid: *Cor mundum crea in me Deus*, verum dicere non poſſe, Mundum eſt cor meum, quia qui mundus eſt, non habet de ſua iuſtitia infallibile teſtimonium: ideoque non poteſt de illa gloriari. *Multi*, inquit Beda ſupra, *ſunt mundo corde, & iuxta humanæ poſſibilitatis modum, puri à peccato: nec tamen ſe ipſe quiſquam mundicordem, & immunem à peccato, abſque temeritate pronuntiauerit*. Tertiò, reſponderi poteſt ex mente Auguſtini, Salomonem ſic locutum propter peccata venialia, lib. de ſancta Virginitate cap. 48. vbi hunc locum explicat: notat ab omnibus Chriſtianis, ab Apoſtolis vſque ad vltimos pœnitentes orari, Dimitte nobis debita noſtra; & ita concludit: *Cùm ergo eam orationem baptizati orent præpoſiti & plebes, paſtores & greges, ſatis oſtenditur in hac vita, quæ tota tentatio eſt, neminem ſe tanquam ab omnibus peccatis immunem debere gloriari*.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 24. *A Domino diriguntur greſſus viri*. Ex hoc loco obiiciunt argumentum contra libertatem arbitrij, & non diſtinguunt inter voluntatem duci, moueri, & cogi.

RESPONSIO CATHOLICA.

Turpiter eos errare variis in locis Scripturæ, & ipſamet hîc Salomonis verba manifeſtè declarant: quæ non ita accipienda ſunt, vt hominis greſſus, id eſt, opera, & vitæ illius progreſſus dirigantur, id eſt, vt illis placet, cogantur: ſed quia ſine gratia Dei eiuſque directione, nemo ſuis viribus

ad æternam beatitudinem poteſt peruenire: ideò greſſus à Deo diriguntur, quia homo, inquit Lyra, finaliter ordinatur ad beatitudinem, facultatem naturæ excedentem, ſecundum quod dicitur 1. Cor. 2. Oculus non vidit, &c. ad finem autem incognitum, homo non poteſt ſua opera dirigere, propter quòd neceſſario indiget diuina directione. Nec eſt quod obiiciant illud cap. 21. *Sicut diuiſiones aquarum, ita cor regis in manu Domini:* nihil enim hic de coactione ſtatuendum: intendit enim Scriptura duo docere. Primum Deum omnium rerum eſſe Dominum. Secundum vitam, & ſalutem abſque illius gratia, non poſſe haberi. Similitudinis itaque ſenſus hic eſt: Sicut Deus aquarum diuiſionibus, terrarum fines, & aëris implet: ita diuiſiones gratiarum hominibus tribuit, præſertim regibus, à quorum recta adminiſtratione, tanquam ex fonte, Reipublicæ ſalus profluit, & dimanat.

EX CAPITE XXVIII.

VERS. 25. *Qui ſperat in Domino, ſanabitur.*

VERS. 26. *Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt.* Ex his locis ſic argumentantur Aduerſarij: Si homo per bona opera mereatur vitam æternam, licebit illi in ſuis operibus confidere, & ex illis ſalutem ſperare: quòd qui concederet, Salomonis iudicio ſtultus cenſeretur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Fiducia in operibus Scripturæ non repugnat: *Si cor noſtrum,* inquit Ioannes 1. c. 3. *non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* Et Tob. 4. *Fiducia magna coram ſummo Deo, eleemoſyna, omnibus facientibus eam.* Licet ergo in operibus confidere, dummodo non totam ſpem in illis ponas, ſed præcipuam in Chriſti meritis, Dei miſericordia, & promiſſione colloces fiduciam: & ſic confidentes nihil detrahimus diuino honori, imò augemus: quia fiduciam noſtram in Dei bonitatem reiicimus, & agnoſcimus quòd per illam nobis eueniat, vt bonum velimus, & perficiamus. Notandum hoc loco, fiduciam in Deo, ab Aduerſariis planè zelotypam, & ſocietatis impatientem depingi, quaſi contra rationem fiduciæ eſſet, quòd quis in duobus fidat; conſtituit

æger

Digitized by Google

æger primam ſalutis fiduciam in Deo, deinde in medico, aromatario, complexione ſua, moderata diæta: quæ omnia ad ſanitatem recuperandam adiuuant. Præterea in ædificio fundamenti loco, primus ponitur lapis, alius in ordine ſecundus, & ſic deinceps: Sicut ergo nemo negat primum lapidem totius operis fundamentum, ita etiam negandum non eſt, faſtigium domus inniti ſecundo, tertio, & quarto lapidi, & aliis: quia illis ſublatis domus labeſceret. Pari ratione, ordine quodam in duobus confidimus, primò, in Chriſti meritis, minus principaliter in operibus, ſine quibus etiam ſtante merito Chriſti, non conſequimur vitam æternam, iuxta illud Chriſti Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.*

EX CAPITE XXX.

VERS. 6. *Ne addas quicquam verbis illius, & arguaris, inueniariſque mendax* Hæc detorquent contra Eccleſiæ cærimonias, & docent opera noſtra nihil commendationis habere, niſi intuitu obedientiæ.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ille hoc loco mendax, & falſarius dicitur, qui Dei verba, aut præcepta corrumpit: & prohibetur, non additio quælibet, ſed corrumpens, vt latiùs ſupra dictum eſt. Deinde inſulsè aſſeritur nihil Deo gratum, niſi quòd præceptum eſt: placuit enim Deo ſacrificium iuſti Abel, quod ex fide, & deuotione obtulit, quodque illi Deus non imperauit. Placuerunt & alia Sanctorum opera, ſpontanei cultus, de quibus ſuis locis agetur, ad conuincendam hæreticorum impudentiam.

VERS. 8. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi.* Abutuntur hoc loco contra Religioſos Mendicantes.

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondendum primò Salomonem loqui de mendicitate inuoluntaria, qui enim mendicat coactus, facilè furatur, & pêierat. Secundò, dici poteſt Salomonem hæc protuliſſe in perſona impiorum, quibus ſicut nocent nimiæ opes, ſic & nimia paupertas: viri enim perfecti dicunt cum

Paulo ad Philipp. 4. *Scio & abundare, & penuriam pati:* talibus enim ſicut opes plurimæ, ita & ſumma egeſtas, inſtrumenta ſunt virtutum, vt patuit in Iob. Vnde Chryſoſt. hom. 18. in epiſtolam ad Hebræos. Et Ambroſ. ſerm. 8. in Pſal. 118. dicunt hæc Prouerbiorum verba hominibus veteris Teſtamenti, quia imperfectis, conuenire. Porrò Religioſorum mendicitas, quia voluntaria eſt, prædictis periculis non eſt expoſita: ſciunt enim qui Euangelica concilia amplectuntur, neceſſaria ſibi non defutura, iuxta Chriſti promiſſionem Matth. 19.

EX

ECCLESIASTE,

CAPITE TERTIO

VERS. XIX.

VNVS *eſt interitus hominis, & iumentorum.*

VERS. 21. *Quis nouit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum?* Hoc loco abutuntur, qui ex eo docent, ſciri non poſſe quid interſit inter hominis animam, & iumenti, cum vtrumque ſimiliter intereat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondeo primò, Scripturam non ſignificare hoc loco, quod abſolutè ignoretur, vtrum anima hominis ſit immortalis, iumenti verò mortalis: ſed illud non poſſe colligi ex morte corporali, cum illa homini, & iumento ſit communis. Secundò, placet quibuſdam, Salomonem hic loqui, ex perſona impiorum, negantium animæ immortalitatem, & omnia metientium præſenti voluptate, & dolore. Hi cernentes homines, & iumenta parem habere moriendi exitum, ſimilem ſpirandi in hac vita modum, & procliuitatem ad mutationem, vix adduci poſſunt vt credant, animam hominis eſſe immortalem. Tertiò, ex mente D. Hieron. loquitur Salomon in perſona propria, & locus intelligendus

dus eſt, de corpore: & ne putaremus agi de anima; ſubditur omnia: Facta de terra, & reuerti in terram, v. 20. Hoc de primo loco: De ſecundo verò notat, Greg. lib. 4. Dialog. cap. 4. Eccleſiaſten hoc libro, ſenſum tumultuantis turbæ ſuſcipere, vt per inquiſitionem dicat, quæ fortaſſe per tentationem imperita mens ſentiat. Hoc inde manifeſtum eſt, quia differentiam, de qua interrogat, ipſe aſſignat cap. 6. *Quid habet ſapiens amplius à ſtulto? & quid pauper, niſi vt pergat illuc, vbi eſt vita?* Et cap. vlt. *Redeat ad Deum ſpiritus, qui dedit illum.*

Quæri ſolet occaſione interrogationis, quam Scriptura hîc proponit, vtrum ratio naturaliter poſſit aſſequi animæ immortalitatem, qua tam longè diſtamus à brutis: præſertim cùm varij authores ex gentilium philoſophia, teſtimonia collegerint de immortalitate animæ, vt Eugubinus lib. 9. de perenni Philoſophia. Reſpondeo hanc philoſophiam tam occultam eſſe, totque rationes dubitandi habere, vt ferè nullus, & pauci poſſent certificari de animæ immortalitate, niſi fides adiuuaret: ideoque Eccleſiaſtes inſinuat, hoc infideli demonſtrare difficile.

EX CAPITE VII.

VERS. 14. *Conſidera opera Dei, quòd nemo poſſit corrigere, quem Deus deſpexerit.* Ex hoc loco colligunt, liberum arbitrium poſt peccatum eſſe rem de ſolo titulo, vt loquitur Luth. art. 36. apud Roffenſem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nihil hinc contra liberum arbitrium ſtatui poteſt; verum ſubſequentia colliguntur dogmata. Primum eſt Hieronymi, qui ſcribit his verbis contineri cohortationem, ſatis eſſe ex ſcripturis intelligere quæ facta ſunt, neque cauſas, ac rationes perquirendas, quare vnumquodque ſic factum ſit, vt cur Deus mutum, & ſurdum, videntem, & cœcum fecerit. Secundum, Hugonis, qui ait: Prædicatores hic argui, qui impatienter ferunt, ſi auditores non corrigantur, & ſuæ aſſcribunt induſtriæ, ſi corrigantur, cum diuinæ virtuti conuerſio aſſignanda ſit. Tertium, D. Thomæ 2. 2. q. 33. a. 2. vbi notat abſtineri poſſe à correctione, ſi conſtaret aliquos

non eſſe de numero prædeſtinatorum. Notanda quoque eſt D. Auguſt. doctrina de corrept. & gratia c.15. Omnes peccatores patienter monendos eſſe, cùm ignoremus, an tales manſuri ſint, vſque in finem. Quartum eſt de triplici genere deſpectorum. Primum eorum eſt, qui in peccato mortali ſunt, quamuis forſitan ſint de numero prædeſtinatorum. Secundum eſt eorum, qui reprobati ſunt, etiamſi pro aliquo tempore ſint iuſti. Tertium eſt eorum, qui peculiari modo, propter grauia ſcelera, dicuntur à Deo derelicti, & tradi in deſideria cordis ſui: hi vltimi difficillimè conuertuntur, nec mouentur piorum conſiliis, & dicuntur à nemine poſſe corrigi, hoc ſenſu, quia quòd difficulter fit, nec vnquam, aut ferè nunquam fit, dicitur moraliter impoſſibile. Itaque hic ſciendum, donum pœnitentiæ non ſemper adeſſe, ſed dari à Deo, quando, & quibus ipſe voluerit. Ita Apoſtolus 2. Timoth. 2. *Ne quando Deus det illis pœnitentiam.* In quæ verba ſic Auguſtinus Enchyr. c. 82. *Non ſolum cum agitur pœnitentia, verùm vt agatur, Dei miſericordia neceſſaria eſt, alioqui non diceret Apoſtolus, Ne fortè det illis.* Hinc etiam patet à PP. clamari, contra Pelagianos conuerſionem peccatoris alicuius, aut hæretici Deo potiùs tribuendam eſſe, quàm humanæ induſtriæ.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 21. *Non eſt homo iuſtus in terra, qui faciat bonum.* Ex hoc loco docent Aduerſarij, iuſtum in omni opere quamlibet bono peccare.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non indicat Scriptura, hominem iuſtum peccare cùm facit bonum, verùm neminem eſſe tam iuſtum, qui aliquando non peccet. Hinc Prou. 24. *Septies in die cadit iuſtus:* non ſemper, nec ad ſingulos paſſus, ſed aliquando, ſeu aliquoties cadit, & reſurgit. Vide Hieron. epiſt. ad Cteſiphontem; Sicut ergo in via pedum, non omnis caſus mortem adfert, ſic nec in via morum, ſed labitur ſæpè iuſtus, in peccatum veniale: quòd nunquam Dei amicitiam, qua iuſtum proſequitur dirimit, ſiue conſideretur ſecundùm iudicium Dei, ſiue ſecundùm miſericordiam eius, vt tractat hoc Roffenſis contra Lutherum artic. 36. Poteſt etiam ex Athanaſio reſponderi

lib.

lib. de Incarnatione Verbi, locum prædictum intelligi, de mortalibus peccatis, ita vt nemo ſuis viribus, ea poſſit vitare, & iuſtus eſſe: propterea neceſſariam fuiſſe Filij Dei incarnationem. Sicut igitur gratia exigitur, ad initium boni operis, ita etiam requiritur ad proſecutionem, ad peccata vitanda.

EX CAPITE IX.

VERS. 5. *Mortui nihil nouerunt amplius, nec habent vltra mercedem.* Ex hoc loco docent Aduerſarij, Sanctos non orare pro nobis, & Calu. vt SS. inuocationem euertat lib. 3. Inſtit. ſic ait: *Mortuos dum à noſtro contubernio ſubduxit Dominus, nullum nobis cum illis reliquit commercium.*

RESPONSIO CATHOLICA.

Attendenda ſunt verba quæ præceſſerunt, & quæ deinceps in eodem capite, apud Salomonem ſubiiciuntur: Ex quibus facilè apparet, Scripturam loqui de temporaneis huius ſæculi rebus, & negotiis ad vitam mortalem pertinentibus: quo in genere ſunt iſta, plantare, arare, occare, ædificare, nauigare, & ſimilia: quæ cùm niſi in hac vita exerceantur, idque miniſterio corporis huius, faſce leuatæ ſunt animæ corporibus exutæ, & in huiuſmodi rebus, nullo modo cum nobis mortalibus communicant. Verùm communicatio cum illis relicta, iſta eſt quam toto terrarum orbe Catholica profitetur Eccleſia, in hoc Symboli Apoſtolici articulo, Sanctorum communionem: qua communione beatos, Cælites, & Angelos comprehendi ſcribit Apoſtolus Epheſ. 1. vbi tradit, Deum Patrem omnia ſubieciſſe pedibus Chriſti filij ſui, quem omnibus præfecit, vt ſit caput Eccleſiæ, ſubductaque membrorum ratione complectitur Principatus, Poteſtates, Dominationes, & omne nomen, quod nominatur, non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro. Et idem Apoſtolus non dubitat, Chriſtianos adhuc in terris degentes vocare ciues Sanctorum, & domeſticos Dei. Epheſ. 2. tanquam eos qui ad eandem familiam, & Eccleſiam pertineant; vnde clarum eſt ipſos Apoſtolo bellum indicere, qui hanc mutuam inter ſe charitatis ſympathiam tollunt, cùm nullum diſſidium eſſe oporteat, inter myſtici huius

Digitized by Google

corporis membra, ita & talis ſit beneficiorum, & donorum inter Sanctos, qui Dei viſione fruuntur, & nos, qualis eſt honorum corporalium, inter partes, & membra eiuſdem corporis humani, quibus ingenita eſt naturalis procliuitas, vt alterum in alterius ſalutem laudabili conſpiratione tendat: vnde ſicut æquum eſt nos felicitati SS. congaudere, ita viciſſim par eſt, charitate ſtimulante illos miſerias noſtras ſublevare. Quod autem ad tertium, non negatur mortuis ſcientia, quaſi animæ ſeparatæ nihil cognoſcerent: nam de damnato Epulone, Lucæ 16. dicitur quòd viderit Lazarum in ſinu Abrahæ, quodque pro ſe, & fratribus opem implorauerit: verum ſermo apud Salomonem eſt de opere meritorio, & de ſcientia meritoria: Hinc additur, Nec habent vltra mercedem, hoc eſt, vt paſſim Latini interpretes exponunt, ſunt extra ſtatum merendi, & proficiendi; hinc etiam eſt communis Theologorum ſententia, quæ aſſerit neceſſariam conditionem meriti, eſſe ſtatum huius vitæ, ſoliúque eiuſdem decurſum merendi, & illius augmentum, *Dum tempus*, inquit Apoſtolus, *habemus operemur bonum*, Galat 6. Quocirca in Commentario huius loci, apud Eccleſiaſten rectè ſic Hieronymus: *Dum viuunt homines, poſſunt fieri iuſti, poſt mortem verò nulla datur boni operis occaſio.*

Obijciunt hæretici: Ad quid doctrina purgatorij, ſi nullus in altera vita locus indulgentiæ? ſed hic a nobis ſalutem comparari debere, & hic laborandum, quòd illic metendum. Reſpondet Auguſt. cap. 110. Enchir. *Non iſta quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſia, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ, qua dictum eſt, Omnes adſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum: quia etiam hoc meritum ſibi quiſque, cum in corpore viueret, comparauit, vt ei poſſent tunc illa prodeſſe. Non omnibus proſunt, & quare non omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore?* Hactenus Auguſt. qui luculenter his verbis declarat doctrinam Catholicam de purgatorio optimè conſiſtere cum eo, quòd Scriptura affirmat, vnumquemque recepturum in altera vita, prout in corpore ipſe geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum: quia videlicet vt in purgatorio expiari poſſimus, id quidem gratiæ, & bonis operibus, quibus præditi ex hac vita diſcedimus, acceptum eſt referendum. Qui ergo non habent mercedem,

cedem, hoc eſt; conſequi poſſunt poſt hanc vitam proprij meriti, quòd ibi non acquirunt, hic iuuantur beneficio operum alienorum, quòd ipſum in hac vita meruerunt.

EX CAPITE XI.

VERS. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit*. Hunc locum perperam intelligunt, qui ex eo inferunt non dari locum tertium, hoc eſt, Purgatorium: ſed animam illic perpetuo manſuram quo primo tendit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro genuino huius loci ſenſu eruendo, ordine explicandum quid caſus, lignum, Auſter, Aquilo deſignet? De primo ſciendum eſt, ſcripturam parabolico ſermone loqui de morte corporali, quæ hominem deiicit, non ſecus ac ventorum vis lignum, tametſi longæuum ſubuertit: & ſicut lignum decidens humi, manet atque putreſcit, vbi cecidit: ſi penitus reſciſſum fuerit, vel negligatur, & relinquatur ab agricola, non habet ſpem rurſum vireſcendi; ita qui mortem ſubiit, vi propria nequit reſurgere. Extenditur autem hæc ſimilitudo ad ſtatum animæ, & Hieronymus ac Latini paſſim interpretes explicant de ſtatu in quo quis moritur. De ſecundo notandum ligni nomine, hominem intelligi, vt eleganter tractat Sallonius Epiſcopus Viennenſis in quæſtionibus, quas in modum Dialogi confecit, *Per lignum*, inquit, *homo deſignatur, quoniam vnuſquiſque quaſi lignum ſyluæ humani generis eſt*. Et Hieron. in hunc locum: *Lignum*, inquit, *quòd in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit inciſum, aut peccauit antè dum ſtaret, & in Boreæ parte poſtea ponitur, aut ſi dignos Auſtro fructus attulit, in plaga iacebit Auſtrali*. Deinde multa ſunt ſcripturæ exempla, quibus homo ligno, ſeu arbori comparatur, vt Matth. 3. *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt*. Matth. 7. *Non poteſt arbor bona fructus malos facere*. Matth. 12. *Facite arborem bonam*. Lucæ 23. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido, quid fiet*? Veteri etiam Philoſophorum ſententia, homo arbor inuerſa cenſetur: vt enim per radicem arbor ſumit alimentum, ita ipſe per os supernè: mittit arbor ramos ſurſum, homo brachia, & crura deorſum:

corporis membra, imò talis ſit beneficiorum, & donorum inter Sanctos, qui Dei viſione fruuntur, & nos, qualis eſt bonorum corporalium, inter partes, & membra eiuſdem corporis humani, quibus ingenita eſt naturalis procliuitas, vt alterum in alterius ſalutem laudabili conſpiratione tendat: vnde ſicut æquum eſt, nos felicitati SS. congaudere, ita viciſſim par eſt, charitate ſtimulante illos miſerias noſtras ſubleuare. Quòd attinet ad textum, non negatur mortuis ſcientia, quaſi animæ ſeparatæ nihil cognoſcerent: nam de damnato Epulone, Lucæ 16. dicitur quòd viderit Lazarum, in ſinu Abrahæ, quodque pro ſe, & fratribus opem implorauerit: verum ſermo apud Salomonem eſt de opere meritorio, & de ſcientia antedicta; Hinc additur, Nec habet vltra mercedem, hoc eſt, vt paſſim Latini interpretes exponunt, ſunt extra ſtatum merendi, & proficiendi; hinc orta eſt communis Theologorum ſententia, quæ aſſerit neceſſariam conditionem meriti, eſſe viam huius vitæ, ſolique viatori decretam mercedem, & illius augmentum; *Dum tempus,* inquit Apoſtolus, *habemus operemur bonum.* Galat. 6. Quocirca in Commentario huius loci, apud Eccleſiaſten rectè ſic Hieronymus: *Dum viuunt homines, poſſunt fieri iuſti, poſt mortem verò nulla datur boni operis occaſio.*

Obiiciunt hæretici: Ad quid doctrina purgatorij, ſi nullus in altera vita locus indulgentiæ? ſed hic à nobis ſalutem comparari debere, & hîc laborandum, quòd illic metendum. Reſpondet Auguſt. cap. 110. Enchyr. *Non iſta quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſiam, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ, qua dictum eſt, Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum: quia etiam hoc meritum ſibi quiſque, cum in corpore viueret comparauit, vt ei poſſent tunc illa prodeſſe: Non omnibus proſunt, & quare non omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore?* Hactenus Auguſt. qui luculenter his verbis declarat doctrinam Catholicam, de purgatorio optimè conſiſtere cum eo, quòd Scriptura affirmat, vnumquemque recepturum in altera vita, prout in corpore ipſe geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum: quia videlicet vt in purgatorio expiari poſſimus, id quidem gratiæ, & bonis operibus, quibus præditi ex hac vita diſcedimus, acceptum eſt ferendum. Qui ergo non habent mercedem,

Digitized by Google

eedem, hoc eſt; conſequi poſſunt poſt hanc vitam proprij meriti, quòd ibi non acquirunt, hic iuuantur beneficio operum alienorum, quòd ipſum in hac vita meruerunt.

EX CAPITE XI.

VERS. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Hunc locum perperam intelligunt, qui ex eo inferunt non dari locum tertium, hoc eſt, Purgatorium: ſed animam illic perpetuo manſuram quo primo tendit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro genuino huius loci ſenſu eruendo, ordine explicandum quid caſus, lignum, Auſter, Aquilo deſignet? De primo ſciendum eſt, ſcripturam parabolico ſermone loqui de morte corporali, quæ hominem deiicit, non ſecus ac ventorum vis lignum, tametſi longæuum ſubuertit: & ſicut lignum decidens humi, manet atque putreſcit, vbi cecidit: ſi penitus reſciſſum fuerit, vel negligatur, & relinquatur ab agricola, non habet ſpem rurſum vireſcendi; ita qui mortem ſubiit, vi propria nequit reſurgere. Extenditur autem hæc ſimilitudo ad ſtatum animæ, & Hieronymus ac Latini paſſim interpretes explicant de ſtatu in quo quis moritur. De ſecundo notandum ligni nomine, hominem intelligi, vt eleganter tractat Sallonius Epiſcopus Viennenſis in quæſtionibus, quas in modum Dialogi confecit, *Per lignum*, inquit, *homo deſignatur, quoniam vnuſquiſque quaſi lignum ſylua humani generis eſt.* Et Hieron. in hunc locum: *Lignum*, inquit, *quòd in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit inciſum, aut peccauit ante dum ſtaret, & in Borea parte poſtea ponitur, aut ſi dignos Auſtro fructus attulit, in plaga iacebit Auſtrali.* Deinde multa ſunt ſcripturæ exempla, quibus homo ligno, ſeu arbori comparatur, vt Matth. 3. *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.* Matth. 7. *Non poteſt arbor bona fructus malos facere.* Matth. 12. *Facite arborem bonam.* Lucæ 23. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido, quid fiet?* Veteri etiam Philoſophorum ſententia, homo arbor inuerſa cenſetur: vt enim per radicem arbor ſumit alimentum, ita ipſe per os ſupernè: mittit arbor ramos ſurſum, homo brachia, & crura deorſum:

corporis membra, imò talis ſit beneficiorum, & donorum inter Sanctos, qui Dei viſione fruuntur, & nos, qualis eſt bonorum corporalium, inter partes, & membra eiuſdem corporis humani, quibus ingenita eſt naturalis procliuitas, vt alterum in alterius ſalutem laudabili conſpiratione tendat: vnde ſicut æquum eſt, nos felicitati SS. congaudere, ita viciſſim par eſt, charitate ſtimulante illos miſerias noſtras ſubleuare. Quòd attinet ad textum, non negatur mortuis ſcientia, quaſi animæ ſeparatæ nihil cognoſcerent: nam de damnato Epulone, Lucæ 16. dicitur quòd viderit Lazarum, in ſinu Abrahæ, quodque pro ſe, & fratribus opem implorauerit: verum ſermo apud Salomonem eſt de opere meritorio, & de ſcientia antedicta; Hinc additur, Nec habet vltra mercedem, hoc eſt, vt paſſim Latini interpretes exponunt, ſunt extra ſtatum merendi, & proficiendi; hinc orta eſt communis Theologorum ſententia, quæ aſſerit neceſſariam conditionem meriti, eſſe viam huius vitæ, ſolique viatori decretam mercedem, & illius augmentum, *Dum tempus*, inquit Apoſtolus, *habemus operemur bonum*, Galat. 6. Quocirca in Commentario huius loci, apud Eccleſiaſten rectè ſic Hieronymus: *Dum viuunt homines, poſſunt fieri iuſti, poſt mortem verò nulla datur boni operis occaſio.*

Obiiciunt hæretici: Ad quid doctrina purgatorij, ſi nullus in altera vita locus indulgentiæ? ſed hic à nobis ſalutem comparari debere, & hîc laborandum, quòd illic metendum. Reſpondet Auguſt. cap. 110. Enchyr. *Non iſta quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſiam, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ, qua dictum eſt, Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum: quia etiam hoc meritum ſibi quiſque, cum in corpore viueret comparauit, vt ei poſſent tunc illa prodeſſe: Non omnibus proſunt, & quare non omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore?* Hactenus Auguſt. qui luculenter his verbis declarat doctrinam Catholicam, de purgatorio optimè conſiſtere cum eo, quòd Scriptura affirmat, vnumquemque recepturum in altera vita, prout in corpore ipſe geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum: quia videlicet vt in purgatorio expiari poſſimus, id quidem gratiæ, & bonis operibus, quibus præditi ex hac vita diſcedimus, acceptum eſt ferendum. Qui ergo non habent mercedem,

ſedem, hoc eſt; conſequi poſſunt poſt hanc vitam proprij meriti, quòd ibi non acquirunt, hic iuuantur beneficio operum alienorum, quòd ipſum in hac vita meruerunt.

EX CAPITE XI.

VERS. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Hunc locum perperam intelligunt, qui ex eo inferunt non dari locum tertium, hoc eſt, Purgatorium: ſed animam illic perpetuo manſuram quo primo tendit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro genuino huius loci ſenſu eruendo, ordine explicandum quid caſus, lignum, Auſter, Aquilo deſignet? De primo ſciendum eſt, ſcripturam parabolico ſermone loqui de morte corporali, quæ hominem deiicit, non ſecus ac ventorum vis lignum, tametſi longæuum ſubuertit: & ſicut lignum decidens humi, manet atque putreſcit, vbi cecidit: ſi penitus reſciſſum fuerit, vel negligatur, & relinquatur ab agricola, non habet ſpem rurſum vireſcendi; ita qui mortem ſubiit, vi propria nequit reſurgere. Extenditur autem hæc ſimilitudo ad ſtatum animæ, & Hieronymus ac Latini paſſim interpretes explicant de ſtatu in quo quis moritur. De ſecundo notandum ligni nomine, hominem intelligi, vt eleganter tractat Sallonius Epiſcopus Viennenſis in quæſtionibus, quas in modum Dialogi confecit, *Per lignum*, inquit, *homo deſignatur, quoniam vnuſquiſque quaſi lignum ſyluæ humani generis eſt.* Et Hieron. in hunc locum: *Lignum*, inquit, *quòd in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit inciſum, aut peccauit antè dum ſtaret, & in Borea parte poſtea ponitur, aut ſi dignos Auſtro fructus attulit, in plaga iacebit Auſtrali.* Deinde multa ſunt ſcripturæ exempla, quibus homo ligno, ſeu arbori comparatur, vt Matth. 3. *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.* Matth. 7. *Non poteſt arbor bona fructus malos facere.* Matth. 12. *Facite arborem bonam.* Lucæ 23. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido, quid fiet?* Veteri etiam Philoſophorum ſententia, homo arbor inuerſa cenſetur: vt enim per radicem arbor ſumit alimentum, ita ipſe per os supernè: mittit arbor ramos ſurſum, homo brachia, & crura deorſum:

corporis membra, imò talis ſit beneficiorum, & donorum inter Sanctos, qui Dei viſione fruuntur, & nos, qualis eſt bonorum corporalium, inter partes, & membra eiuſdem corporis humani, quibus ingenita eſt naturalis procliuitas, vt alterum in alterius ſalutem laudabili conſpiratione tendat: vnde ſicut æquum eſt, nos felicitati SS. congaudere, ita viciſſim par eſt, charitate ſtimulante illos miſerias noſtras ſubleuare. Quòd attinet ad textum, non negatur mortuis ſcientia, quaſi animæ ſeparatæ nihil cognoſcerent: nam de damnato Epulone, Lucæ 16. dicitur quòd viderit Lazarum, in ſinu Abrahæ, quodque pro ſe, & fratribus opem implorauerit: verum ſermo apud Salomonem eſt de opere meritorio, & de ſcientia antedicta; Hinc additur, Nec habet vltra mercedem, hoc eſt, vt paſſim Latini interpretes exponunt, ſunt extra ſtatum merendi, & proficiendi; hinc orta eſt communis Theologorum ſententia, quæ aſſerit neceſſariam conditionem meriti, eſſe viam huius vitæ, ſolique viatori decretam mercedem, & illius augmentum; *Dum tempus*, inquit Apoſtolus, *habemus operemur bonum*. Galat. 6. Quocirca in Commentario huius loci, apud Eccleſiaſten rectè ſic Hieronymus: *Dum viuunt homines, poſſunt fieri iuſti, poſt mortem verò nulla datur boni operis occaſio.*

Obiiciunt hæretici: Ad quid doctrina purgatorij, ſi nullus in altera vita locus indulgentiæ? ſed hic à nobis ſalutem comparari debere, & hîc laborandum, quòd illic metendum. Reſpondet Auguſt. cap. 110. Enchyr. *Non iſta quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſiam, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ, qua dictum eſt, Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum: quia etiam hoc meritum ſibi quiſque, cum in corpore viueret comparauit, vt ei poſſent tunc illa prodeſſe: Non omnibus proſunt, & quare non omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore?* Hactenus Auguſt. qui luculenter his verbis declarat doctrinam Catholicam, de purgatorio optimè conſiſtere cum eo, quòd Scriptura affirmat, vnumquemque recepturum in altera vita, prout in corpore ipſe geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum: quia videlicet vt in purgatorio expiari poſſimus, id quidem gratiæ, & bonis operibus, quibus præditi ex hac vita diſcedimus, acceptum eſt ferendum. Qui ergo non habent mercedem,

cedem, hoc eſt; conſequi poſſunt poſt hanc vitam proprij meriti, quòd ibi non acquirunt, hic iuuantur beneficio operum alienorum, quòd ipſum in hac vita meruerunt.

EX CAPITE XI.

VERS. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Hunc locum perperam intelligunt, qui ex eo inferunt non dari locum tertium, hoc eſt, Purgatorium: ſed animam illic perpetuo manſuram quo primo tendit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro genuino huius loci ſenſu eruendo, ordine explicandum quid caſus, lignum, Auſter, Aquilo deſignet? De primo ſciendum eſt, ſcripturam parabolico ſermone loqui de morte corporali, quæ hominem deiicit, non ſecus ac ventorum vis lignum, tametſi longæuum ſubuertit: & ſicut lignum decidens humi, manet atque putreſcit, vbi cecidit: ſi penitus reſciſſum fuerit, vel negligatur, & relinquatur ab agricola, non habet ſpem rurſum vireſcendi; ita qui mortem ſubiit, vi propria nequit reſurgere. Extenditur autem hæc ſimilitudo ad ſtatum animæ, & Hieronymus ac Latini paſſim interpretes explicant de ſtatu in quo quis moritur. De ſecundo notandum ligni nomine, hominem intelligi, vt eleganter tractat Sallonius Epiſcopus Viennenſis in quæſtionibus, quas in modum Dialogi confecit, *Per lignum*, inquit, *homo deſignatur, quoniam vnuſquiſque quaſi lignum ſyluæ humani generis eſt.* Et Hieron. in hunc locum: *Lignum*, inquit, *quòd in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit inciſum, aut peccauit antè dum ſtaret, & in Boreæ parte poſtea ponitur, aut ſi dignos Auſtro fructus attulit, in plaga iacebit Auſtrali.* Deinde multa ſunt ſcripturæ exempla, quibus homo ligno, ſeu arbori comparatur, vt Matth. 3. *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.* Matth. 7. *Non poteſt arbor bona fructus malos facere.* Matth. 12. *Facite arborem bonam.* Lucæ 23. *Si in viridi ligno hæc faciunt, in arido, quid fiet?* Veteri etiam Philoſophorum ſententia, homo arbor inuerſa cenſetur: vt enim per radicem arbor ſumit alimentum, ita ipſe per os supernè: mittit arbor ramos ſurſum, homo brachia, & crura deorſum:

Digitized by Google

corporis membra, imò talis ſit beneficiorum, & donorum inter Sanctos, qui Dei viſione fruuntur, & nos, qualis eſt bonorum corporalium, inter partes, & membra eiuſdem corporis humani, quibus ingenita eſt naturalis procliuitas, vt alterum in alterius ſalutem laudabili conſpiratione tendat: vnde ſicut æquum eſt, nos felicitati SS. congaudere, ita viciſſim par eſt, charitate ſtimulante illos miſerias noſtras ſubleuare. Quòd attinet ad textum, non negatur mortuis ſcientia, quaſi animæ ſeparatæ nihil cognoſcerent: nam de damnato Epulone, Lucæ 16. dicitur quòd viderit Lazarum, in ſinu Abrahæ, quodque pro ſe, & fratribus opem implorauerit: verum ſermo apud Salomonem eſt de opere meritorio, & de ſcientia antedicta; Hinc additur, Nec habet vltra mercedem, hoc eſt, vt paſſim Latini interpretes exponunt, ſunt extra ſtatum merendi, & proficiendi; hinc orta eſt communis Theologorum ſententia, quæ aſſerit neceſſariam conditionem meriti, eſſe viam huius vitæ, ſolique viatori decretam mercedem, & illius augmentum, *Dum tempus*, inquit Apoſtolus, *habemus operemur bonum*, Galat. 6. Quocirca in Commentario huius loci, apud Eccleſiaſten rectè ſic Hieronymus: *Dum viuunt homines, poſſunt fieri iuſti, poſt mortem verò nulla datur boni operis occaſio.*

Obiiciunt hæretici: Ad quid doctrina purgatorij, ſi nullus in altera vita locus indulgentiæ? ſed hic à nobis ſalutem comparari debere, & hîc laborandum, quòd illic metendum. Reſpondet Auguſt. cap. 110. Enchyr. *Non iſta quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſiam, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſententiæ, qua dictum eſt, Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum: quia etiam hoc meritum ſibi quiſque, cum in corpore viueret comparauit, vt ei poſſent tunc illa prodeſſe: Non omnibus proſunt, & quare non omnibus proſunt, niſi propter differentiam vitæ, quam quiſque geſſit in corpore?* Hactenus Auguſt. qui luculenter his verbis declarat doctrinam Catholicam, de purgatorio optimè conſiſtere cum eo, quòd ſcriptura affirmat, vnumquemque recepturum in altera vita, prout in corpore ipſe geſſerit, ſiue bonum, ſiue malum: quia videlicet vt in purgatorio expiari poſſimus, id quidem gratiæ, & bonis operibus, quibus præditi ex hac vita diſcedimus, acceptum eſt ferendum. Qui ergo non habent mercedem,

ſedem, hoc eſt; conſequi poſſunt poſt hanc vitam proprij meriti, quòd ibi non acquirunt, hic iuuantur beneficio operum alienorum, quòd ipſum in hac vita meruerunt.

EX CAPITE XI.

VERS. 3. *Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit*. Hunc locum perperam intelligunt, qui ex eo inferunt non dari locum tertium, hoc eſt, Purgatorium: ſed animam illic perpetuo manſuram quo primo tendit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro genuino huius loci ſenſu eruendo, ordine explicandum quid caſus, lignum, Auſter, Aquilo deſignet? De primo ſciendum eſt, ſcripturam parabolico ſermone loqui de morte corporali, quæ hominem deiicit, non ſecus ac ventorum vis lignum, tametſi longæuum ſubuertit: & ſicut lignum decidens humi, manet atque putreſcit, vbi cecidit: ſi penitus reſciſſum fuerit, vel negligatur, & relinquatur ab agricola, non habet ſpem rurſum vireſcendi; ita qui mortem ſubiit, vi propria nequit reſurgere. Extenditur autem hæc ſimilitudo ad ſtatum animæ, & Hieronymus ac Latini paſſim interpretes explicant de ſtatu in quo quis moritur. De ſecundo notandum ligni nomine, hominem intelligi, vt eleganter tractat Sallonius Epiſcopus Viennenſis in quæſtionibus, quas in modum Dialogi confecit, *Per lignum*, inquit, *homo deſignatur, quoniam vnuſquiſque quaſi lignum ſylua humani generis eſt*. Et Hieron. in hunc locum: *Lignum*, inquit, *quòd in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit inciſum, aut peccauit ante dum ſtaret, & in Borea parte poſtea ponitur, aut ſi dignos Auſtro fructus attulit, in plaga iacebit Auſtrali*. Deinde multa ſunt ſcripturæ exempla, quibus homo ligno, ſeu arbori comparatur, vt Matth. 3. *Iam ſecuris ad radicem arborum poſita eſt*. Matth. 7. *Non poteſt arbor bona fructus malos facere*. Matth. 12. *Facite arborem bonam*. Lucæ 23. *Si in viridi ligno hac faciunt, in arido, quid fiet*? Veteri etiam Philoſophorum ſententia, homo arbor inuerſa cenſetur: vt enim per radicem arbor ſumit alimentum, ita ipſe per os supernè: mittit arbor ramos ſurſum, homo brachia, & crura deorſum:

& dum huius arboris ramos myſticè exponit Bernardus, docet arborem verſus eam partem caſuram, in qua plures excreuerint deſideriorum rami, ſerm. 49. ex paruis. De tertio notandum ex eodem Bernard. Auſtrum in ſcripturis in bonam partem ſumi, vt cùm dicitur in Canticis: *Surge Aquilo & veni: Auſter perſla hortum meum*. Eſt enim Auſter ventus calidus, appoſitè ſtatum caloris, hoc eſt, gratiæ, & amoris Dei deſignans. De quarto notandum, quòd Aquilo ferè ſemper in ſcripturis, præcipuè apud Prophetas, in deteriorem partem accipiatur: Cauſam allegant Scriptores: quòd Babylon, vel regnum Chaldæorum, & Aſſyriorum, qui Iudæorum infenſiſſimi hoſtes fuêre, reſpectu Iudææ, ac Palæſtinæ ſit Aquilonaris: vnde Propheta, *Ab Aquilone pandetur omne malum.* Cùm itaque Aquilo ventus ſit frigidus, rectè deſignat frigus iniquitatis, ſeu ſtatum malorum, qui à calore charitatis Dei alieni ſunt.

His præmiſſis reſpondeo, nihil ex verbis obiectis elici contra Purgatorium, cum ſenſus ſit, quod in eo ſtatu ſiue ſalutis, ſiue damnationis, aliquis manebit poſt hanc vitam, in quo ex ea deceſſit. Neque ſi in gratia deceſſit, illam amittere poterit, nec ſi gratia deſtitutus, illam recuperare, & ad eam quaſi ſe erigere: vt neque lignum cùm ceciderit, ſeipſum erigere poteſt. Ad Auſtrum itaque cadunt, quotquot Purgatorium tranſeunt: quia charitate præditi ſunt, & deſtinati ad beatitudinem, ſuo tempore conſequendam. Ex hac ſententia de ligno Catholici DD. colligunt. Primò, finem prædeſtinationis, qui eſt vita æterna, non dari à Deo propter quamcumque iuſtitiam, niſi illa in vltimo vitæ halitu reperiatur: vnde apertè conuincitur, ex ſola cognitione præſentis iuſtitiæ (etiamſi illam fidei certitudine, quòd hæretici falsò aſſerunt cognoſcere) hominem non poſſe de ſua prædeſtinatione, eadem certitudine eſſe certum. Secundò, ſtatuitur contra Lutherum, neminem poſt hanc vitam poſſe mereri, aut demereri. Hoc paucis docet Auguſtinus in illud Ioann. 9. Venit nox, quando nemo poteſt operari: *Operetur*, inquit, *homo dum viuit, ne illa nocte praeueniatur, vbi nemo poteſt operari.* Hoc ipſum apertè Eccleſiaſtes docet c. 9. *Quodcumque poteſt facere manus tua inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos.* Quibus verbis monemur in hac vita non parcere labori, & in

Digitized by Google

in alia meritis amplius non eſſe locum. Rogabis. Num in Patribus qui tunc apud inferos erant, in Lymbo videlicet, non fuerit ratio, & ſapientia? Reſpondeo, animam ſeparatam poſſe intelligere, at merendi tempus in alia vita non eſſe; ideoque nullum dici ibi opus eſſe, ſapientiam, aut ſcientiam, prout videlicet merito ſeruiunt: per illa enim iuuari non poſſunt, vt mereri valeant: Nihil ergo ſciunt, vnde queant pœnitere, & proficere.

EX

CANTICI CANTIC.

CAPITE IV.

VERS. VII.

TOTA *pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.* Wicleff, Hus, & Calu. ex hoc loco probant, ſolos prædeſtinatos eſſe de Eccleſia.

RESPONSIO CATHOLICA.

Crebra hæc pulchritudinis repetitio, magnam in ſe continet emphaſim puritatis Eccleſiæ, quæ dicitur, tota pulchra, non eo ſenſu quòd ſinguli in Eccleſia careant macula peccati mortalis, ſed quia aliqui in ea toti ſunt mundi, hoc eſt, vt neque ſecundum intellectum, neque ſecundum affectum ſint aliquo peccato mortali inquinati. Hanc interpretationem adfert Ioannes à Turrecremata lib. de Eccleſia, vbi docet eam dici ſanctam (ſicut hic pulchra dicitur) quia videlicet ſecundum præcipua ſua membra, iuſtos videlicet, talis eſt: propter principales itaque, & digniores partes, quæ totam ſemper Eccleſiam poſſunt denominare, ita rectè vocatur, licet in ea multi ſint peccatores: ſic dicitur exercitus fortis, licet in eo multi ſint ignaui: & ciuitas opulenta, licet multos habeat pauperes. Poteſt etiam intelligi, vt hic ſit diſtributio pro generibus ſingulorum, hoc eſt, quòd

Digitized by Google

in quolibet ſtatu Eccleſiæ, ſint amici Dei ſine macula peccati mortalis. Præterea tota pulchra dicitur, propter Chriſtianam profeſſionem, quæ tota pura eſt. Notum eſſe debet Eccleſiam (vt tota coniunctim, & collectiuè ſumitur) in Conciliis OEcumenicis errare non poſſe, in doctrina fidei, aut morum, propter præſentiam Spiritus ſancti: quocirca ob illius inconcuſſam integritatem, Apoſtolus illam appellauit columnam, & firmamentum veritatis. Dicitur ergo tota pulchra, ob eximia fidei dogmata, & inſignem morum doctrinam. Poſtremò commendatur Eccleſia ab admirabili pulchritudine, quæ ex diuerſis ordinibus, & diuerſorum officiorum, & miniſtrorum varietate reſultat. Sunt in ea Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, Paſtores & Doctores, &c. Cùm ergo in præcedentibus, poſt laudatam totius corporis myſtici pulchritudinem, exclamaſſet Sponſus, Quàm pulchra es amica mea, & ſub metaphora variorum membrorum, diuerſorum ordinum encomia proſecutus fuiſſet: hoc epiphonemate orationem concluſit: Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te. Non obſtat igitur, ſi in ſingulis ordinibus praui reperirentur; ſatis eſt, ſi Eccleſiæ ordo, & admirabilis concentus ex varietate ſtatuum conſideretur: nihil in illa eſſe, quod non ſit pulchrum, rationi, & diuinæ legi conſonum. De Eccleſia militante locum Cantici exponunt, Hieron. lib.8. in Ezech. Auguſt. lib.1. Retract. cap.19. & lib.5. de Baptiſmo contra Donatiſtas. De Triumphante verò, interpretantur Hieron. lib.3. aduerſus Pelagianos, Auguſt. lib.2 Retract. cap.12. Bernard. ſerm.38. in Cantica, & ſecundum hunc ſenſum dicendum erit, ſententiam Cantici non ad Eccleſiam, qualis nunc eſt, ſed qualis in patria futura eſt, referri debere.

EX CAPITE VIII.

VERS. 7. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.* Abutitur hoc loco Calu. & inde probat fidem, & iuſtitiam, propriè eſſe electorum, & ſemel verè acceptam, nulla ratione poſſe amitti, & qui eam videntur amittere, nunquam verè habuiſſe.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Deſcribitur hoc loco vis, & natura diuini amoris: non tamen teſtimonium hoc probat non poſſe amitti charitatem, ſi quis velit eam exuere, & cupiditatem eius loco recipere: verùm probat charitate manente, nullam eſſe tribulationem, quæ non facilè toleretur. Hoc docet Apoſtolus 1. Corinth. 13. *Charitas omnia ſuffert, omnia ſuſtinet.* Eſt enim hic metaphorica locutio, in qua, vocabulo multarum aquarum, phraſi Scripturæ familiari deſignatur irruens vis, & vehemens impetus, perſecutionum. Hinc Dauid vndique hoſtibus cinctus, clamat: *Libera me de aquis multis.* Item: *Intrauerunt aquæ vſque ad animam meam.* Communi itaque PP. ſententia, hoc loco indicatur inuincibilitas charitatis, quæ tribulatione, & perſecutione non ſuperatur: *Æſtimati ſumus,* inquit Apoſtolus Roman. 8. *ſicut oues occiſionis, ſed in his omnibus ſuperamus.* De charitatis vi paucis explicata, locum hunc exponunt Hieronymus lib. 14. in cap. 47. Ezechielis, vbi hunc locum ſic legit: Aqua multa non poterit reſtinguere charitatem, & flumina non demergent eam. Idem lib. 4. Commentariorum in cap. 24. Matthæi ita explicant Ambroſius ſerm. 19. in Pſalm. 118. & lib. 1. de Iacob cap. 27. Item Gregorius Pontifex, Ve[illegible]ilis Beda, & Anſelmus in hunc locum.

EX

LIBRI SAPIENTIÆ

CAPITE VI.

VERS. VIII.

ÆQVALITER *eſt illi cura de omnibus*. Ex hoc loco Pelagiani docuerunt auxilium gratiæ Dei, æqualiter omnibus adeſſe.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Duobus modis ad hanc obiectionem reſponderi poteſt. Primò, quod vox (æqualiter) ad ipſam naturam, ſeu prouidentiam non referatur, quaſi Deus non magis rem vnam curaret, quàm aliam: ſed ad res ipſas, quæ curantur, vt ſenſus ſit, res omnes quamuis infimæ, & viles, diuina prouidentia gubernantur.

Dices Hieron. docere in cap. 1. Habacuc, abſurdum eſſe ad hoc deducere Dei maieſtatem, vt ſciat per momenta ſingula quot naſcantur pulices, quotue moriantur. Reſpondeo Hieron. Apologia contra Ruffinum teſtari, ſe in ſuis Commentariis in Prophetas, ſæpè ex aliorum ſententia eſſe locutum. Secundò, ſi vox (æqualiter) referatur ad curam, nihil inde lucrantur Pelagiani, quia non loquitur Sapiens de beneficio gratiæ, ſed retributione præmiorum, & pœnarum: præcedit enim, *Horrendè & citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum, in his qui præſunt, fiet.*

EX CAPITE VIII.

VERS. 21. *Non poſſum eſſe continens, niſi Deus det, &c.* Colligunt hinc hæretici eos malè facere, qui caſtitatem voueant, cùm certi non ſint ſe poſſe ſeruari: eò quòd continentia donum Dei ſit, nec in noſtra poteſtate ſit, vt illud conſequamur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aliter de hoc loco Veteres: *Si à Deo*, inquit Tertull. l. de velandis Virginibus cap. 13. *confertur continentiæ virtus, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* docet itaque Tertull. hominem teneri ad gratiarum actionem, ſi beneficio gratiæ Chriſti hoc donum obtinuerit. Auguſtinus verò epiſt. 89. q. 2. hunc locum illuſtrat talibus verbis, *Iubet ergo Deus continentiam, & dat continentiam: iubet per legem, dat per gratiam: iubet per litteram, dat per ſpiritum.* Notandum eſt his Sapientis verbis, tria proponi. Primum eſt, neceſſitas gratiæ: verùm non ſicut Pelagiani intellexerunt, vt faciliùs faceremus, quòd ſimpliciter poteramus per ſolam naturam. Secundum eſt, poſſibilitas continentiæ per gratiam. Tertium eſt, remedium

ad

Digitized by Google

ad obtinendam gratiam, continentiam, quòd inter alia eſt oratio. Ideo additur, *Dixi ex totis præcordiis*, id eſt, ex ſummo, & ſerio corde, non hæſitante nec alternantibus cogitationum ventis, huc atque illuc animum impellentibus, de continendo, vel non continendo, quales expertus erat Auguſtinus l. 6. Confeſſ. *Putabam*, inquit, *me miſerum fore nimis, ſi fœminæ priuarer amplexibus: & medicinam miſericordiæ tuæ, ad eandem infirmitatem ſanandam, non cogitabam: quia expertus non eram, & propriarum virium credebam eſſe continentiam, quarum mihi non eram conſcius, cùm tam ſtultus eſſem, vt neſcirem ſicut ſcriptum eſt, neminem poſſe eſſe continentem, niſi dederis: vtique dares, ſi gemitu interno pulſarem aures tuas.*

EX CAPITE XII.

VERS. 12. *Quis enim dicit tibi: Quid feciſti? aut quis ſtabit, &c.* Abutuntur hoc loco Aduerſarij, qui Deum faciunt authorem reprobationis, abſque reſpectu ad mala opera.

RESPONSIO CATHOLICA.

Multa ſunt ſcripturæ loca, quibus reprehenduntur illi, qui tam curioſè explorant, quid Deum facere decet, quid non deceat, vt Iſa. 45. *Nunquid dicit lutum figulo ſuo, quid facis? & nunquid dicet figmentum ei, qui ſe finxit, quid me feciſti ſic?* Rom. 9. Verùm in Scriptura, *Non reprehenditur fidelis inueſtigator*, inquit Chryſoſt. hom. 16. in ep. ad Rom. *eorum quæ Deum decent, vt feciſſe ſcimus Danielem, virum deſideriorum*, Danielis 9. Quærenti igitur, cur Deus aliquos damnet? reſpondendum eſt, quia peccauerunt, & in maſſa perditionis relicti fuerunt: nulla eſt impoſita Deo neceſſitas eos inde eripiendi; & prima gratia datur inimicis, ideoque omnibus modis indebita. *Non ſcimus*, inquit Auguſt. de bono perſeuerantiæ cap. 8. *quòd tam multos liberat miſericors Deus, de tam debita perditione, vt ſi inde neminem liberaret, &c.* Et ſcriptura lapſum Luciferi, & Adami non diuinæ prædeſtinationi, ſed hoc eorum ſuperbiæ, & peruerſæ voluntati tribuit: *Initium enim omnis peccati ſuperbia*, Eccleſiaſtici 1. De aliis verò Adæ poſteris lib. 1. ad Monimum cap. 13. ſic loquitur Auguſtinus, *Prædeſtinauit Deus quoſdam ad gloriam, quoſdam verò ad pœnam: ſed quos prædeſtinauit ad gloriam, præde-*

prædeſtinauit ad iuſtitiam, quos autem prædeſtinauit ad pœnam, non prædeſtinauit ad culpam: poſſet enim peccatum aliquod ex Dei prædeſtinatione eſſe, ſi poſſet aliquis hominum iuſtè peccare, nullus autem hominum iuſtè peccat, quamuis eum iuſtè Deus peccare permittat: iuſtè enim deſeritur à Deo qui Deum deſerit. Et cap. 27. *Peccata hominum cuncta quidem Deus præſciuit in peccatoribus futura, & quia ipſe ea non prædeſtinauit facienda, iuſtè prædeſtinauit iudicio punienda.* Hæc Auguſtinus, ex quo cognoſcis præuiſis peccatis, Deum punitionis dictaſſe ſententiam.

EX CAPITE XIII.

VERS. 5. *A magnitudine ſpeciei & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri.* Tilmannus Heſhuſius lib. de erroribus Pontificiorum (vt ipſe inſcripſit) damnat doctrinam Catechiſmi Romani, qui docet lumine naturali cognoſci poſſe, Deum eſſe, & eſſe vnum. Alij Sectarij prauè exponunt prædictum textum, aſſerentes Deum quidem dediſſe hominibus argumenta ſatis magna, quibus eum cognoſcere poſſent: attamen per peccatum primi parentis, totum genus humanum, ita nunc excæcatum, vt iam Deum nemo cognoſcere poſſit ex illis argumentis, niſi ſpeciali gratia mentem illuminet.

RESPONSIO CATHOLICA.

Communis Theologorum ſententia eſt, in Scriptura, & PP. fundata: Deum eſſe, & eſſe vnum, naturali lumine cognoſci poſſe, abſque ſpeciali gratiæ auxilio. *Per naturæ bonum*, inquit Beda lib. 3. in Iob cap. 5. *notitia creatoris ineſt cordibus hominum.* Et Hilarius in primum verſum Pſal. 52. *Quis mundum intuens, Deum eſſe non ſentiat?* Et Chryſoſt. hom. 9. ad pop. Antioch. *Deus*, inquit, *illis manifeſtauit* (vt dicitur Rom. 1.) *quo pacto? quem Prophetam mittens? quem Euangeliſtam? quem Doctorem? ſi Scripturæ nondum erant?* Et reſpondet ex Apoſtolo: *Inuiſibilia eius per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* Sic ille: Ex cuius verbis perſpicuum eſt, mundi ſapientes ex rebus creatis Deum cognouiſſe, nec deitatem illis manifeſtatam eſſe, per ſpecialem reuelationem: ſed per ſpecies rerum creatarum. Nam cùm dixiſſet Paulus, Deus illis

Digitized by Google

illis manifeſtauit, continuò explicat quomodo manifeſtauerit, Inuiſibilia, inquit, eius, &c. Ex quo Apoſtoli loco colligitur, Philoſophos non ſolum cognouiſſe Deum eſſe, ſed etiam liberè agere, & prouidere rebus humanis, quia additur: Cùm cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt; niſi enim hoc ſenſiſſent, non reprehenderentur, quòd gratias non egiſſent: quia gratiarum actio, non dicitur ei, qui ex neceſſitate naturæ operatur: ſed ei, qui beneficia nobis præſtat, cùm ſit in poteſtate eius non præſtare: Arguuntur ergo ab Apoſtolo, qui Deum cognouerunt, & gratias non egerunt. Salomon verò hoc capite reprehendit eos, qui per creaturas non cognouerunt: hi autem non rectè arguerentur, ſi ex creaturis eum cognoſcere non potuiſſent,

Obiiciunt Auguſt. lib. 10. Confeſſ. cap. 6. dicere cælum & terram hominibus clamare, ſed tamen ſurdis canere, niſi Deus altius miſereatur. Reſpondeo Auguſt. loqui, non de cognitione, ſed de amore. *Cælum*, inquit, *& terra, & omnia quæ in eis ſunt, ecce vndique mihi dicunt vt te amem: altius autem tu miſereberis, cuius miſertus eris: alioqui cælum & terra ſurdis canunt laudes tuas*. Quæ cùm ita ſint; meritò à D. Thoma perſtringuntur, tanquam non rectè ſentientes, qui docent naturali ratione demonſtrari non poſſe, Deum eſſe. Si dixeris Deum ſenſibilia omnia, & ſenſum excedere: Reſpondet D. Thom. lib. 1. contra Gentes cap. 12. illius effectus, ex quibus demonſtratio ſumitur ad probandum Deum eſſe, ſenſibiles eſſe.

EX CAPITE XIV.

VERS. II. *Creaturæ factæ ſunt in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.* Hunc locum allegant in confirmationem ſui erroris, qui Deum ſtatuunt peccati authorem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Notandum eſt in Scripturis, actionem iis rebus ſæpè tribui, quæ cauſæ non ſunt, ſed occaſiones: vt cùm dicitur Exodi 23. Munera excæcare oculos ſapientium. Et Eccleſiaſtici 19. Vinum, & mulieres apoſtatare facere ſapientes.

Cæterùm cùm occaſione talium rerum homines excæcantur, non dicitur Deus eos excæcare, ſed ipſi homines illis rebus abutentes, ſeipſis excæcant: Sic creaturæ à Deo factæ ſunt bonæ, ſed occaſionaliter dum ſtulti illis ad ſua ſcelera abutuntur, ſunt muſcipula, ſeu decipula. Verùm *fruſtra*, inquit Scriptura, *iacitur rete ante oculos pennatorum.* Prou. 1. quaſi diceretur, Stulti pedicis mundi capiuntur, ſapientes verò euadunt, & pericula inſigni prudentia deuitant. *Impius*, inquit Iob cap. 18. *Immiſit in rete pedes ſuos, & in maculis eius ambulat, tenebitur planta illius laqueo abſcondito.* Quibus verbis idem inſinuat Iob quòd hic Sapiens, ſtultum videlicet, & impium ex creatura ſibi laqueum facere & muſcipulam. Accedit & illud quòd diabolus abſcondat ſe, velut latro, & prædo, ſub creaturis, tanquam ſub arboribus, vt ait Baſil. hom. quòd non ſimus affixi rebus temporalibus. Rogandus eſt itaque Deus, dum creaturis vtimur, vt educat nos à laqueo nobis abſcondito, & non inducat nos in tentationem.

EX
ECCLESIASTICI
CAPITE SECVNDO
VERS. XII.

QVIS *inuocauit eum, & deſpexit illum?* Inter ea, quæ Aduerſarij obiiciunt vt probent ſolam fidem iuſtificare, & hunc locum prauè exponunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Frequentes ſunt in Scriptura loquendi formulæ tales, *Omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*, Ioann. 3. Et Rom. 10. *Omnis qui credit in ipſum, non confundetur.* Et Act. 2. *Omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.* Non tamen ſignificatur illis ſententiis ſolam fidem

fidem ſufficere, aut inuocationem ex fide factam: verùm fidem iuſtificare, & ſaluare, ſi non deſint cætera; hoc eſt, fidem ex parte ſua ſemper iuſtificare, & ſaluare, modo addantur alia, quæ ſimul requiruntur; id autem ex eo perſpicuum eſt, quod immediatè ante Eccleſiaſticus dicat de ſpe: *Nullus ſperauit in Domino, & confundetur.* Et Lucæ 11. dicitur de oratione, *Omnis qui petit, accipit*: nullus tamen dixerit ſolam ſpem, aut orationem ſine fide ſufficere. Eſt itaque Scripturæ ſententia, ſingulas illas virtutes ex parte ſua, homines perducere ad ſalutem, niſi aliunde oriatur impedimentum, aut defectus: & hoc PP. docent, cùm admonent ſolam fidem non ſufficere. *Multi*, inquit Auguſt. tract.10.in epiſtolam Ioannis, *dicunt credo, ſed fides ſine operibus non ſaluat*. Non ſufficit igitur inuocare vt ſaluus fias, ſed inuocandus eſt Deus in veritate iuſtitiæ: ideo apud Eccleſiaſticum ſequitur, *Remittet in die tribulationis peccata, & protector eſt omnibus quærentibus ſe in veritate.*

EX CAPITE V.

VERS. 5. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* Conqueritur Kemnitius hunc locum à Papiſtis deprauatum eſſe, eò quòd ex Græco ſit legendum, de propitiatione, non de propitiato.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pungit hic locus acriter hæreticos noſtri temporis, qui vbi fide ſibi viſi ſunt Chriſti iuſtitiam apprehendiſſe, nullo deinceps tanguntur metu, & putant ſibi ſalutem perire non poſſe: quia, inquiunt, Deus credentibus non imputat multitudinem peccatorum. Quod ad corruptionem verborum attinet, de qua queritur Kemnitius. Reſpondeo, eundem prorſus eſſe ſenſum, ſiue dicas de propitiato peccato, ſiue propitiatione peccati Loquitur enim Scriptura de propitiatione præterita, non futura: Nam de futura adiungit quæ ſequuntur: *Ne dicas miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur.* In his itaque, & præcedentibus Eccleſiaſtici verbis: De propitiato peccato, &c. duplex inculcatur ſollicitudo. Vna pro præteritis, & peccato propitiato ſiue propitiatione, quam quis exiſtimat ſe

Digitized by Google

accepiſſe; vt propterea non ſit ſine metu, ſed ſollicitè adhuc oret: requiritur enim ex parte noſtra ad obtinendam indulgentiam ſeria conuerſio, & pœnitentia; quis autem certus eſſe poteſt, præſertim fide diuina ſe veram habere conuerſionem, & pœnitentiam? Deinde licet ex fide, & ſacramentorum virtute, peccata remitti ſoleant: non tamen ſolent remitti, ſi nos ad ea accedamus, vt non decet diſpoſiti. Poſtremò etiam hoc textu docetur peccata remitti poſſe, nondum eorum pœna dimiſſa. Licet igitur peccatum propter ſacramenta, tibi propitiatum ſit, & remiſſum, noli eſſe ſine metu pœnæ, neque adiicias peccatum ſuper peccatum: Nam ſi addis peccatum, expecta maiorem pro ingratitudine pœnam. Exemplum huius Matth. 18. Seruum cui pœna etiam dimiſſa propter ingratitudinem rediit. Altera ſollicitudo, quæ iniungitur, eſt pro futuris: nam ideo de propitiatione futura nō poſſumus eſſe ſecuri, quia ignoramus an ſimus habituri pœnitentiæ ſpatium; ideo additur in textu: *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubitò enim veniet ira illius*. Nullum eo conſilio ſalubrius, humanum quidem eſt labi, diabolicum perſeuerare, at cum periculo gehennæ, velle perſeuerare, ſtultiſſimum. Sed hæc ſollicitudo non tangit Aduerſarios, qui impudenter dicunt ſe, non poſſe perdere ſalutem ſuam, etiamſi vellent, modo velint credere.

EX CAPITE XXXIII.

VERS. 13. & 14. *Quaſi lutum figuli in manu: ſic homo in manu eius, qui ſe fecit*. Hinc docent Sectarij hominem carere libero arbitrio, nec eſſe ſuarum actionum Dominum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Tametſi ſcriptura in quibuſdam locis dicat hominem in manu Dei eſſe, tanquam lutum in manu figuli, non auſert homini liberum arbitrium, ſed variis in locis inculcat, & commendat Dei gratiam homini neceſſariam: non vt Pelagius dixit, vt facilè operaretur, verum ſimpliciter neceſſariam. Sic loquitur Saluator Ioannis 15. *Sine me nihil poteſtis facere*; & præcedit comparatio de palmite: *Sicut palmes*, inquit,

inquit, *non poteſt ferre fructum, &c.* Nota palmitem non manere in vite, vt faciliùs fructum proferat, ſed vt ſimpliciter fructum edat. Deinde non dicitur, Sine me nihil facile poteſtis facere, ſed ſimpliciter nihil: idcirco meritò aliquot Eccleſiæ Concilia, contra Pelagianorum dogma, illis Chriſti verbis vſa ſunt. Similiter & Auguſt. tract 81. in Ioannem, & alibi ſæpè. Secundò, notandum hunc Eccleſiaſtici locum de prædeſtinatione, & reprobatione diſſerere, non de hominis libertate, & exemplo docere maſſam humani generis à Deo diſponi, ſicut lutum in manu figuli. Si ita eſt, itaque comparatio in hoc, eadem eſt maſſa luti ſine partium differentia, eadem maſſa hominum ſine eorum differentia. Item ex eadem maſſa figulus facit vaſa quædam in honorem, quædam in contumeliam: vt loquitur Apoſtolus Rom. 9. ita ex eadem maſſa hominum hos Deus eligit, illos dimittit reprobos. Cauſa diuerſarum formarum in luto, eſt voluntas figuli: cauſa electionis, voluntas Dei. Tertiò, ſciendum eſt magnam eſſe differentiam inter figuli, circa lutum, & Dei erga hominem diſpoſitionem: Deus enim plaſmauit hominem ex nihilo, figulus lutum factum accipit: Deus creauit hominem liberum, & liberè ſinit agere: lutum verò in manu figuli inanime eſt, & abſque motu, quòd de hominis arbitrio dici non poteſt: de quo ſic Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 4. de Iuſtificatione. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, & preparet, neque poſſe diſſentire ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque paſſiuè ſe habere:* Anathema ſit.

EX CAPITE XLIV.

VERS. 16. *Enoch placuit Deo, & tranſlatus eſt in paradiſum, vt det gentibus pœnitentiam.* Rex Angliæ Iacobus aſſerit nullum verbum reperiri in Scripturis, quòd innuat Enoch, & Eliam redituros eſſe, & cum Antichriſto dimicaturos. Præterea contendit prædicta verba ſic exponi ſufficienter, qui poſitus fuit in exemplum futuris hominibus, quoad pœnitentiam agendam incitarentur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Venturus eſt Elias, vt ſit præcurſor ſecundi Chriſti aduentus,& vt reliquias Iſrael ad Chriſtum conuertat,& contra Antichriſtum pugnet. Hæc aſſertio probatur verbis Malachiæ cap. 4. *Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus,& horribilis.* Secundò probatur ex PP. qui prædicta Malachiæ verba de perſona Eliæ, & miſſione illius ante finalis iudicij diem intellexerunt. Chryſoſt. hom. 58. in Matth. & hom. 4. in 2. ad Theſſal. 1. Ambroſ. in illud 1. Cor. 4. Puto enim, quod Deus,&c. Auguſtinus lib. 20. de Ciuit. cap. 29. Greg. lib. 9. Moral. cap. 4. Damaſc. lib. 4. de Fide cap. 28. Iſidorus de vita & moribus Sanctorum. In ſententia autem de Enoch, qua aſſeritur illum futurum Eliæ ſocium, & alterum prædicatorem contra Antichriſtum, omnes ferè PP. conueniunt. Tertull. lib. de anima cap. 50. Auguſt. lib. 9. de Geneſ. ad litteram cap. 6. Ambroſ. in 1. Cor. 4. Damaſc. lib. 4. cap. 27. Beda, Anſelmus, & Thomas in Apoc. & argumentum magnum eſt, quia Geneſ. 5. non mortuus, ſed tranſlatus dicitur: reſeruatur autem in finem, vt cum Elia veniat, & moriatur pro Chriſto. Nunc ad expoſitionem Regis in hunc locum, vbi ait Enoch poſitum in exemplum futuris hominibus; Et in primis notandum, cælum nulli ſancto patuiſſe, donec Chriſto aſcendenti aperiretur, quare non apparet quòd poterat transferri, niſi in paradiſum propriè dictum: non in lymbum, quia pauci erant, qui illo exemplo tam abſcondito permouendi eſſent ad pœnitentiam. Nec repugnat quod de Elia ſcriptum ſit, viſum eſſe in cælum ferri, nam vt rectè dixit Gregor. homil. 29. in Euangelia, de cælo aëreo hoc intelligendum eſt. Nihil etiam abſurdi ſequitur, ſi in paradiſo eſſe dicatur, vt ſenſit Athanaſ. epiſtola pro Synodo Nicæna circa principium. Quòd autem dicat Rex paradiſum illum terreſtrem haud dubiè deletum eſſe, ſine fundamento adfert, quia nullum ſcripturæ locum allegare poteſt, quo omnem auferat dubitationem, quin potiùs longè probabilius eſt, paradiſum diluuio deletum non eſſe, ſed vſque nunc conſeruari, ibique Eliam, & Enoch in quadam vitæ felicitate viuere, vt eam deſcribit Bernardus ſerm. 3. de Aſcenſione Domini, *Felices,* inquit, *& verè felices illi duo*

viri

viri Elias, & Enoch, quibus omnes materiæ & occaſiones ablatæ ſunt, quæ eorum intellectum impediant, vel affectum: quia ſoli Deo viuentes, nec nouerunt niſi Deum, nec cupiunt niſi Deum. Sic ille. Et ſi paradiſus ille fuiſſet deletus, potuiſſet Deus vel alibi, locum ſtatui horum Prophetarum conuenientem præparare, & illum ad priſtinum ſtatum: vel ad amœnitatem illis perſonis congruentem reſtituere. Poſtremò, quamuis nunc duo illi teſtes, ibi feliciter viuant, venient veſtiti ſaccis, propter exemplum hominum tunc viuentium, vt luctum, & mœſtitiam, teſte Athanaſio, oſtendant. Nam in illa nota cauſali, vt det gentibus pœnitentiam (vel vt Græca habent generationibus) ſatis indicatur; ex ſpeciali Dei prouidentia; Enoch reſeruatum eſſe, ad excitandos homines aliquando ad virtutem, & pœnitentiam. Vnde probabile eſt, non ſine myſterio dici, vt det gentibus: quia Elias magis ad Iudæorum conuerſionem, Enoch verò ad reuocãdos lapſos ex gentibus, mittetur. Hæc de Catholicorum ſententia, quæ probabile habet in Scripturis fundamentum, & Patrum prædictorum authoritate confirmatur.

EX ISAIÆ

CAPITE PRIMO

VERS. III. & VI.

ISRAEL *me non cognouit; A planta pedis vſque ad verticem capitis.* Ex hoc loco probare nituntur Aduerſarij, Eccleſiam poſſe deficere, & aliquando defeciſſe: eò quòd de populo Iſraelitico dicatur, quod non ſit in eo ſanitas à planta pedis, vſque ad verticem capitis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sciendum eſt ex Auguſtino admodum friuolè ex prædicto loco hoc colligi, is enim de vnitate Eccleſiæ cap. 12. & lib. contra Donatiſtas cap. 20. docet Prophetas, & Apoſtolos interdum reprehẽdere, populum vniuerſum, quaſi nemo ibi

ibi ſit bonus, cùm tamen per multi ſint boni: & è contrario interdum conſolari omnes, quaſi omnes eſſent boni, cùm conſtet multos ibi eſſe malos, v. g. Apoſtolus, Galat. 3. *O inſenſati*, inquit, *Galatæ, quis vos faſcinauit? &c.* & tamen cap. 6. ſic ait: *Fratres, & ſi homo præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis*. Quæ ergo concionatoria loquendi formula de vniuerſo populo dicuntur, non ſemper ad ſingulos referenda ſunt.

VERS. 13. *Incenſum abominatiò eſt mihi. Neomeniam, & ſabbathum, & feſtiuitates alias non feram.*

Et ex cap. 66. v. 3. *Qui immolat bouem, quaſi qui interficiat virum.* Kemnitius, & alij aſſerunt Pelagianam hæreſim eſſe, negare omnium infidelium opera eſſe peccata: & vrget Kemnitius ſcripturam docere, Deo diſplicere omnia impiorum opera, etiam à ſe inſtituta.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quamuis in ſequentibus maior detur occaſio diſcutiendi hanc rem, breuiter tamen hîc notandum. Primò, magnam eſſe differentiam inter ſacrificia, & opera moralia: quia ad ſacrificium ritè offerendum, requiritur peccatorum deteſtatio, & pura conſcientia. Sacrificium enim pro fine habet Deum placare, vel ab eo beneficia impetrare, aut pro acceptis gratias agere. Qui ergo Deum reconciliare nititur, cum ſua actione pugnat, & Deum magis ad iracundiam prouocat, ſi peccatum non deteſtetur. Deinde qui vult à Deo beneficia impetrare, vel ei pro acceptis gratias agere, & tamen cum eo inimicitias gerit, neque à præuaricatione legis ipſius ceſſat, potiùs irridet Deum, quam honorat. Non eſt igitur mirum ſi eius ſacrificium Deo non placeat, quandoquidem Deus ſe quoque noſtri ratione metiatur: quare eadem quæ à iuſtis fiunt gratiſſima, ſi ab impiis fiant, moleſtiſſima ſunt. Secundò, ſciendum eſt, opus morale talem ſtatum operantis, vt moraliter ſit bonum, non requirere: Exempli cauſa, eleemoſyna in pauperem, pro fine habet egenti opem ferre, ad quem finem conſequendum, nihil pertinet puritas, vel impuritas vitæ illius, qui dat: Vnde Daniel cap. 4. ſuaſit Nabuchodonoſor homini infideli, vt per eleemoſynas auerteret à ſe pœnam, quam ipſe

ipſe prædixerat temporalem: *Peccata,* inquit, *tua eleemoſynis redime.* Ex quibus verbis ſequitur, quædam eſſe infidelium opera, quæ non ſunt peccata.

Obiicies deeſſe circumſtantiam vltimi finis, quando non fiunt propter Deum. Reſpondeo ſatis eſſe, vt opera moraliter ſint bona, ſi referantur in bonum finem proximum. Inſtat Kemnitius opera quæ ex ſuo genere bona ſunt, à cauſa ſua vitiari: quia videlicet fiunt à peccatore. Reſpondeo opus non poſſe inquinari à malitia cauſæ, niſi quando ab ipſa malitia procedit: Nam ſi quis ex bono naturæ operetur, pro fine habens pauperi opem ferre, patriam defendere, & non operetur ex adiuncta malitia, erit opus moraliter bonum: vt ſi homo impudicus det eleemoſynam cauſa miſericordiæ, non impudicitiæ, erit opus moraliter bonum, quia opus illud per ſe eſt hominis miſericordis, per accidens autem hominis impudici.

EX CAPITE II.

VERS. 3. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hieruſalem.* Ex hoc loco inferunt Aduerſarij Iacobum Petro fuiſſe maiorem, qui videlicet Chriſto in Epiſcopatu Hieroſolymitano ſucceſſit, quodque religionis Chriſtianæ inſtitutum Hieroſolymis prædicari cœptum ſit, & noua lex de Sion exiuerit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quamquam Eccleſia Hieroſolymitana ſit mater Eccleſiarum ratione antiquitatis, & quorundam priuilegiorum, non tamen authoritate mater eſt: id enim Eccleſiæ Romanæ proprium eſt, quicquid ſit de Eccleſia Hieroſolymitana, vt ſcribunt Chryſoſt. & Euthymius, illius dumtaxat Iacobus Epiſcopus fuit, Petrus verò vniuerſæ Eccleſiæ præfuit. Ita Bernard. lib. 2. de Conſider. ad Eugenium, *Iacobus,* inquit, *vna Hieroſolyma contentus, vniuerſitatem Petro cedit.* Quo nomine Hieroſolymitanæ Eccleſiæ, Petrus etiam aliqua ratione præfuit, & verè ſcripſit Leo cùm de Petro ageret ſerm. 3. de anniuerſario ſuæ aſſumptionis, *De toto mundo vnus eligitur, qui & vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur.*

Digitized by Google

Obiiciunt locum Clementis apud Euſeb.lib.2. cap. 1. Iacobum, qui dicitur Iuſtus, Apoſtolorum Epiſcopum ſtatuunt. Reſpondeo locum eſſe corruptum, & pro Apoſtolorum Epiſcopo, reponendum eſſe Hieroſolymorum Epiſcopum: ita legitur in Codice Pariſienſi nuper edito: Similiter & in Græco Vaticano, & hæc lectio genuina eſt, vt patet ex ipſo Euſebio, qui non ita multò poſt cap.14. Petrum Apoſtolorum maximum, & primorum Principem vocat.

VERS. 4. *Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces.* Antiqua Manichæorum hæreſis fuit, qua bellum ex natura ſua illicitum aſſerebant: & ideo omnes qui tempore veteris Teſtamenti bella geſſerunt, accuſabant: idem agunt Anabaptiſtæ, docentes bellandi artem à Chriſto prohibitam, vt de illis teſtatur Melanchton cap. de Magiſtratu in locis Theologicis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ex ſententia Hieronymi, prædictis verbis vaticinio denuntiatur altiſſima pax tempore, quo Chriſtus naſceretur. Obiiciunt Prophetam ſubiungere: nec exercebuntur vltra ad prælium. Reſpondeo illud (vltra) non ſignificare in æternum, ſed ad longum tempus. Præterea etiamſi hæc prophetia, Cæſaris Auguſti tempore non fuiſſet impleta, nihil inde concluderetur: nam non prohibet Iſaias bellum, ſi ſint hoſtes qui nos infeſtent. Secundò, his verbis, prædicitur Chriſti regnum fore pacificum, quia non eſt de hoc mundo: & in hoc diſtinguitur à regno Iudaico, quòd bello, & cædibus firmandum fuit. Deinde indicatur, quibus armis vſuri eſſent, quos ad hoc regnum promouendum erat miſſurus; vomeres, & falces, vocat agriculturæ Dei inſtrumenta, quæ ſunt ſpiritualia arma, quibus Chriſti regnum ſtabilitur: vomere enim verbi Dei proſcinditur terra cordis noſtri, ad excipiendum ſemen Spiritus Chriſti: falce metitur, quod ſeminatum eſt, & iam maturitatem accepit. *Regiones,* inquit Chriſtus, *albæ ſunt ad meſſem,* id eſt, ad metendum, & colligendum fructum in vitam æternam. Verùm Principes ſeculares, qui in vindictam malorum, & laudem bonorum miſſi ſunt, quique non fruſtra gladium portant, in vomeres gladios ſuos mutare non debent, quos in Eccleſiæ defenſionem acceperunt.

EX

Digitized by Google

EX CAPITE VI.

VERS. 10. *Excæca cor populi huius*. Ex hoc loco prauè intellecto, impiè de Deo ſentiunt, qui Deum peccati cauſam eſſe affirmant.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro vero ſenſu huius Scripturæ, notandum primò, quòd excæcare, ſit cæcum facere, & nullus fiat cæcus, niſi videns: Iudæus igitur ſi excæcatus dicatur, prius videbat, & ita eſt: Nam ante Chriſti aduentum, veram fidem habebat, Chriſtum venturum credebat, adueniente autem Chriſto, lumen hoc amiſit, dum aduenientem non credit, dum prædicantem, & miracula facientem audit, & videt, & tamen non recipit, ſed multas falſas opiniones de illo concipit. Secundò, ambitio, auaritia, & ſuperbia, in contrariam partem Iudæorum voluntatem ita auerterunt, vt ſtupendis Chriſti miraculis, & apertis eius vocibus, non crederent: & hac ratione excæcati dicuntur, & hæc eſt excæcatio, quam prædixit Iſaias, quæ tanta fuit poſtea, cùm Chriſto fidem non adhibuerunt, vt nec in ſuſcitantem mortuum crederent. Tertiò, ſignificatur Iſaiæ verbis, vt notat Forerius, dum prophetæ præcipitur vt Iudæos excæcet, illos nihil minus intellecturos, quam ſi prius eorum aures obturaſſet, & oculos eruiſſet. Tota ergo hebetudo ab ipſis prouenit, quam propheta verbo imperatiui modi, denuntiauit futuram.

Obiicies, apud Ioannem cap. 12. dici, *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias, Excæcauit oculos eorum*: vbi incredulitatis cauſam, Scriptura videtur aſſignare Iſaiæ prædictionem. Reſpondet Forerius, horum verborum ſenſum eſſe, propterea non poterant credere, quia tales erant, quales præuidit Iſaias ipſos futuros. Quartò, ſi quæratur qua ratione Deus excæcaſſe eos dicatur: ſciendum eſt, tribus modis vnum, alterum excæcare. Primò, quia non impedit ne alius viſum amittat, poſſit tamen, & nolit. Secundò, quia facit aliquid, vnde fiat alteri occaſio viſum amittendi. Tertiò, quia ipſum viſum aufert, & pupillam lædit. Primo modo excæcat Deus (loquimur enim de ſpirituali excæcatione intellectus) quia non prohibet, cùm poſſit, ne homo

homo incidat in errorem. Hac ratione intelligendus eſt Auguſt. tract. 53. in Ioannem, & multi inter Catholicos.

Obiicies, qui poteſt impedire malum, & non impedit: cauſa mali eſt, & peccat: ergo Deo imputabitur peccatum, quia cùm poſſit, non prohibet. Reſpondeo, non ſemper etiam apud homines, qui malum poteſt impedire, propria illius cauſa dicitur, niſi illi ex officio, aut aliqua particulari ratione, incumbat impedire, v. g. committuntur in aliqua ciuitate multa homicidia, horum cauſa, propriè ciues vulgares non ſunt, ſi impunè illa committantur: verùm ſuperiores, ad quorum munus ſpectat ea impedire. Cùm igitur Deus, non teneatur impedire homines omnino ne peccent, non eſt quod malum illi imputetur. Secundo modo etiam Deus excæcare dicitur, quia facit ea, quæ peccatoribus ſunt occaſio cæcitatis, quamuis non ea intentione ab ipſo fiant, quod eleganti ſimilitudine explicat Hieron. epiſt. ad Hedibiam quæſt. 10. *Sol lumen ſuum*, inquit, *expandit quo calefaciat, molleſcit cera, indureſcit lutum* Hac ratione Chriſtus, doctrina ſua, & miraculis dicitur excæcaſſe Iudæos: quia illi auari, ambitioſi, & ſuperbi, inde magis occaſionem rapuerunt errandi, quodque ab illo bene factum eſt, in ſuam pernitiem conuerterunt. Ex præmiſſis manifeſtum eſt, quæ ſit vera excæcationis cauſa. Tertio modo, ipſi videlicet improbi homo, inquam, & ipſius malitia, non ipſe Deus. Vnde Matth. 13. & Paulus Actorum vlt. Prophetæ verba ſic retulerunt, *Auribus grauiter audierunt*, &c. vt intelligamus, quæ ſit propria, & vera excæcationis, de qua Iſaias loquitur, cauſa.

EX CAPITE XXVI.

VERS. 12. *Omnia opera in nobis operatus es Domine.* Caluiniſtæ hunc locum obiiciunt, contra liberum arbitrium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huic obiectioni, tribus modis reſponderi poteſt. Primò, Prophetam propriè loqui de flagellis Dei, quia præcedit, *Dabis pacem Domine*, vt ſecundum D. Hieronymum in Commentario, hic ſit ſenſus, Dabis pacem Domine, omnia enim flagella quæ paſſi ſumus nobis à te prouenerunt: his itaq; placatus

Digitized by Google

placatus, ceſſabis à puniendo. Cui expoſitioni conſentanea eſt lectio LXX. Da pacem Domine, quoniam omnia reddidiſti nobis. Secundò, per opera, intelligi poſſunt diuina miracula, & beneficia, vt exponit Cyrillus in Commentario huius loci, vt hic ſit ſenſus, Dabis pacem nobis, quãdoquidem omnia mirabilia opera noſtra, hoc eſt, quæ facta ſunt in nobis, munera tua ſunt. Tertiò, omnia opera noſtra operatur Dominus, ſed non ſine nobis. Sicut enim arbitrij libertas, Dei auxilium non excludit: ita nec Dei gratia, arbitrij libertatem: vtrumque inſinuat Scriptura, Prou. 20. dicitur, *A Domino diriguntur greſſus viri*, ita cap. 15. dicitur, *Vir prudens dirigit greſſus ſuos.*

EX CAPITE XXIX.

VERS. 13. *Timuerunt me mandato hominum & doctrinis*; aut vt LXX. legunt, *Fruſtra colunt me, docentes præcepta hominum.* Hoc loco abutuntur Aduerſarij contra Traditiones Eccleſiaſticas, & Pontificum Decreta: & dicunt Deum conqueri, quòd populus timorem, ſeu cultum, & religionem conſtituerit, in hominum mandatis ſeruandis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non reprehenduntur hoc loco Traditiones, quas populus Hebræus à Moyſe, & Prophetis acceperat, quarum vna erat de libris Canonicis, qui eſſent veri, qui non: ſed aliæ Traditiones, quas acceperant à quibuſdam recentioribus, quarum aliquæ vanæ erant, aliquæ verò pernitioſæ, & contra Scripturas. Inquirendum igitur eſt, quis ſit author Traditionum, quæ à Chriſto, & Apoſtolis reprehenduntur. Diſputat Irenæus lib. 4. cap. 25. & 26. contra hæreticos, qui putabant nomine Traditionum, quas damnat Scriptura, intelligi legem Moyſis: & docet recentiorum ſeniorum Traditiones legem corrumpentes, à Chriſto, & Apoſtolis reprehendi. Hieronymus etiam epiſt. ad Algaſiam q. 10. docet traditiones Hebraicas, quas Dominus reprehendit, initium habuiſſe à Sammai, & quibuſdam aliis: qui paulò ante Chriſti aduentum extiterant, & legem non tam expoſuerant, quàm corruperant. Verùm nihil hæc ad Traditiones noſtras, quæ Chriſtum, & Apoſtolos habẽt authores,

& di-

Digitized by Google

& diuinæ Scripturæ conſonæ ſunt. Præterea mandata hominum in ſcripturis, non vocantur quælibet hominum præcepta: ſed ea ſolum, quæ omnino ſunt humana, ita vt nec Deo iubente, nec inſpirante, nec eius authoritate vllo modo conſtituantur: vt patet ex locis, vbi præcepta hominum nominantur: Iſaiæ 29. Matth. 15. Marci 7. Coloſſenſes 2. 1. Timoth. 4. Citat Calu. contra nos illud ex Euangelio: *Irritum feciſtis mandatum Dei, propter traditiones veſtras.* Verum ab illo petendum vbi, & quando nos ſic loquimur: fac quod præcipit Eccleſia, & ne facias, quod iubet Deus. ſicut Scribæ, & Phariſæi loquebantur, qui præteritis parentibus, contra Dei mandatum, iubebant dare munus, quod eis non debebatur: *Quicunque dixerit patri, & matri, &c* Matth. 15.

Obiicit Calu. quod contemptus Eccleſiaſtici mandati ſeuerius apud nos puniatur, quam diuini. Reſpondeo, interdum hoc fieri hac de cauſa, vt incutiatur timor, de quo loquitur Scriptura, Act. 5. poſtquam Ananias, & Saphira ſubita morte ſublati fuiſſent: *Factus eſt timor magnus in Eccleſia, & in omnes, qui audierunt hæc:* Vt igitur alij diſcant, non obediendo Eccleſiæ præpoſitis, non hominem, ſed Deum ſperni, ſicut dictum eſt Ananiæ, qui Apoſtolos fallere voluit: *Non es mentitus hominibus, ſed Deo:* & de contempto Samuele dicitur, 1. Reg. 8. *Non te abiecerunt, ſed me.* Itaq; non vindicatur contemptus mandati Eccleſiaſtici propter homines ſolum, ſed potius propter Deum, & iuſtitiam eius.

EX CAPITE XXXIII.

VERS. 22. *Dominus iudex noſter, Dominus legifer noſter.* Hunc locum obiiciunt contra leges Eccleſiaſticas, quaſi præpoſitis deſit authoritas, leges condendi.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non pugnat hic locus, cum illis verbis, Prou. 8. *Per me reges regnant:* nec cum illis Pſalm. 2. *Erudimini qui iudicatis terram:* nec cum illo loco Pauli, *Obedite præpoſitis veſtris.* Non igitur Iſaias, quocumque modo iudicem, & legiſlatorem Deum facit: ſed ea tantum ratione, quod ipſe ſolus ſit iudex, & legiſlator, qui à nullo dependet, nec vlli rationem reddere debet, ſed propria authoritate iudicet, & leges ferat.

Neque

Digitized by Google

Neque nos talem dicimus eſſe ſummum Pontificem, ſed ſolum Chriſtum, cuius Pontifex vicarius exiſtit, cuiuſque authoritate poſſit leges condere. Vide Cyprianum lib. 1. epiſtola 3.

EX CAPITE XL.

VERS. 13. *Quis adiuuit ſpiritum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?* Ex hoc loco errorem ſuum confirmant, & docent nihil ab Eccleſiæ præpoſitis populo proponendum, niſi in Scripturis expreſſum ſit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Admonet hoc loco Propheta, Deum eſſe ſapientiſſimum, omnium rerum authorem, & neminem poſſe penetrare mentem eius: vt rationes operationum eius poſſit intelligere. Cùm igitur Propheta oſtendat non poſſe quemquam abdita Dei conſilia cognoſcere, negat vllum ei fuiſſe à conſiliis: & aſſerit neminem eſſe, cuius opera, aut conſilio, ipſe iuuari queat. Verùm quid hæc ad Prælatos Eccleſiæ, qui poſſunt fidelibus, etiam ſub peccati pœna, aliqua præcipere, quæ in Scripturis expreſſa non ſunt.

EX CAPITE XLII.

VERS. 8. *Gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam ſculptilibus.* Armant ſe hoc loco Aduerſarij, contra honorem SS. & cultum Imaginum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm ea eſſent narrata apud Prophetam, quæ olim feciſſet Deus: & quæ nouiſſimis temporibus, per ſemen Abrahæ eſſet facturus, prædixiſſet: quaſi de victoria in iudicio parta, nemine contradicente, lætus ſibi diuinitatis gloriam Deus aſcribit: non permiſſurus, vt eiuſmodi gloria alteri tribuatur. Breuiter itaque reſpondendum, aliam eſſe gloriam Dei, aliam Sanctorum: & tunc demum Dei gloriam, transferri ad creaturam, quando ipſa pro Deo accipitur, & honoratur, vt fit apud Idololatras, in quos Iſaias inuehitur. Non ſimpliciter igitur, Deus prohibet gloriam tribui creaturis,

creaturis, cùm ſcriptum ſit Rom. 2. *Gloria, honor, & pax omni operanti bonum*: ſed ſuam, hoc eſt, eam ſummam, quæ ei ſoli debetur: quam Catholici, nec ad Sanctos, nec ad Imagines transferunt.

EX CAPITE XLIII.

VERS. 25. *Ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas*. Ex hoc loco, inter alia ſtabilire conantur errorem, de non petenda abſolutione à Sacerdote.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non negabunt Chriſtum eſſe Deum: at ipſe dixit Apoſtolis; Quorum remiſeritis peccata, &c. Idem igitur Deus, qui per Iſaiam dixerat: Ego ſum ipſe, &c. Per os filij dixit: Quorum remiſeritis; vtrobique igitur verum eſſe oportet, quia ſic locutus eſt Deus: Remittit ergo peccata Deus, remittunt & ſacerdotes: ſed cum hoc diſcrimine, ille remittit authoritate propria, iſti miniſterio: ipſe aliquando ſe ſolo, aliquando per ſacramenta, & hoc ordinariè, illi non ſine ſacramentis: Ipſe corda hominum intuetur, videt peccata omnia, ſacerdotibus, quia homines ſunt. & cor ſcrutari non poſſunt, pro abſolutionis beneficio obtinendo, ideo in confeſſione peccata aperienda ſunt. Senſus itaque Prophetæ, hic eſt, Si nihil agis, ſi me non colis, quinimò in me peccas, ſupereſt, vt ad me conuertaris, ego enim ſum, qui deleo, &c.

EX CAPITE LIV.

VERS. 13. *Vniuerſos filios tuos doctos à Domino*. Aliqui ex hoc loco, aſtruunt Deum per ſeipſum, docere ſingulos rectam fidem. Alij doctrinam confirmant, de priuato ſpiritu reuelante, in explicatione Scripturarum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Primò, notandum, vt intelligatur quomodo Deus doceat, & tamen doceat per hominum miniſterium, illam eſſe Scripturæ conſuetudinem: vt quæ Deus principaliter facit, ea illi ſic tribuat, ac ſi ea ſolus omnino, ſine aliquo inſtrumento faciat: idque etiam propterea, quòd ipſe ſuppeditat inſtru-

inſtrumentis vim, ad operandum. Hanc ob cauſam, ab Apoſtolo dictum eſt: *Nam neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus.* Et à Chriſto Matt. 10. *Non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis*; qui inſpirante Deo loquitur, ipſe loquitur: verùm Deus eſt, qui eius ore, tanquam inſtrumento præcipuè loquitur. Pari ratione dicuntur fideles doceri à Deo, non tamen excluditur humanum miniſterium, ſed ſignificatur illos præcipuè à Deo doceri. Itaque non ipſe ſolus per ſe docuit Paulum, ſed ad Ananiam ire iuſſit vt erudiretur, Act. 9. & Cornelius Petro in diſciplinam traditus eſt.

Dices, omnibus temporibus Deum præcipuè docuiſſe, at Prophetæ verbis aliquid promitti, quod eſt nouo Teſtamento peculiare. Reſpondeo, illud Pſalmiſtæ Pſal. 93. *Qui docet hominem ſcientiam*, longè vberiùs tempore gratiæ ab eo fieri. Hinc Auguſt. tract. 3. in 1. Ioannis, ita cum Ioanne colloquitur: *Vnctionem habebant, quibus loquebaris, tu dixiſti, quia vnctio ipſius docet vos de omnibus, quid igitur talem epiſtolam feciſti?* & pro ipſo Apoſtolo reſpondet: *Iam hic videte, fratres, magnum ſacramentum: ſonus verborum noſtrorum aures percutit, magiſter intus eſt.* Et paulò pòſt: *Cathedram in cælo habet, qui corda docet.* Secundò, non loquitur Propheta, de priuato ſpiritu reuelante: quaſi omnes Chriſtiani intellecturi eſſent, omnia Scripturarum arcana: ſed vel de doctrina Euangelij, quam ipſe Chriſtus prædicauit, & docuit, vt exponit hoc loco Cyrillus, vt ſit ſenſus: Populum Chriſtianum non docebo per Prophetas, ſed per meipſum: iuxta illud Hebr. 1. *Locutus eſt nobis in filio*; vel, vt exponit Auguſt. de gratia Chriſti cap. 12. ſermo eſt de Spiritu ſancti gratia, qua homo ſuauiter monetur ad credendum, & intus audit magiſtrum Deum docentem.

EX CAPITE LXIII.

VERS. 16. *Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos.* Hoc loco abutuntur Aduerſarij contra inuocationem SS. quos dicunt ignorare, quæ circa nos fiunt: & proinde dum inuocantur, pro nobis non orare.

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondetur primò, Prophetæ eſſe hunc ſenſum: neque

Abraham, neque Iacob, nos ex Ægypto eripuerunt; multi enim antea migrauerant è vita: ſed tu Domine, tanquam optimus Pater in terra promiſſa mirabiliter collocaſti nos: Ita Hector Pintus. Secundò, Prophetam loqui, de cognitione approbationis: vt exponit Hieron. hîc, Abraham neſciuit nos, id eſt, non habet nos pro filiis, quia à te receſſimus. Docet igitur Scriptura, tantam fuiſſe populi iniquitatem, vt à Patribus agnitus non ſit, tanquam germana eorum ſoboles. Tertiò, ſi loquamur de cognitione propriè dicta, de qua locum exponit Auguſtinus lib. de Cura pro mortuis cap. 13. tunc dicendum, quòd quamuis Patres, olim in lymbo viuis filiis prodeſſe poſſent: longè diuerſa eſt ratio eorum, qui apud Deum, eius gloria fruuntur, & in Deo noſtra vident, ab illis, qui Deum non videbant.

EX CAPITE LXIV.

VERS. 6. *Quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ*. Inde colligunt optima quæque iuſtorum opera, coram Deo, & Angelis eius, abominabilia eſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Propheta ſermonem habet cum populo Iudaico, qui propter neces Prophetis inflictas, Dei contemptum, & nefarios idolorum cultus, propediem priuandus erat terra ſancta, & in ſeruitutem exturbandus: ideo adhibet comminationem, vt metu territus, emendaretur. Loquitur itaque in perſona grauiter peccantium, non autem piorum, & ait: *Tu iratus es, peccauimus*. Et paulò poſt: *Iniquitates quaſi ventus abſtulerunt nos. Non eſt qui inuocet nomen tuum*. Quis non videt, hæc non competere in ipſum Iſaiam? & quis audeat dicere, iniquitates Iſaiæ ipſum ſeparaſſe à Deo? quòd cùm ſanctiſſimus eſſet, non inuocaret nomen Domini? Hæc ergo reſpiciunt populum Iudaicum impium, non autem ſimpliciter bona ſanctorum virorum opera, quæ in fide, & ſpe futuri Meſſiæ, beneficio Spiritus ſancti iuſtificati, tunc operabantur. Quare fruſtra, victoriam in hoc teſtimonio ponit Lutherus, cùm hoc probat artic. 31. iuſtum in omni bono opere peccare: quia aliud eſt, loqui de ſceleratis Iudæis, aliud de iuſtis Chriſtianis: quorum opera Chriſtus elogio exornat,

Digitized by Google

exornat, Matth. 5. *Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant, &c.* & idcirco neque immunda, neque vt pannus menſtruatæ polluta ſunt: nam ſi polluta eſſent, non præciperentur fieri: Matth. 15. *Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata:* neque in extremo iudicio, dicturus eſſet Iudex in diſcuſſione operum: *Venite benedicti, Eſuriui enim, &c.* Falluntur ergo, & fallunt Aduerſarij, dum non attendunt de quibus hominibus, Propheta ſit locutus.

EX CAPITE VLTIMO.

VERS. 21. *Aſſumam ex eis ſacerdotes.* Iactitant Lutherus & Kemnitius noui Teſtamenti miniſtros, nuſquam in Scripturis vocari ſacerdotes, quaſi ideo exiſtimari non debeant verè tales.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ad rem quod attinet, de ea alias diſputabitur. Verùm quòd ſpectat ad vocabulum, ſatis nobis eſt, ab Iſaia ſacerdotes appellari, & prædici futurum, vt in Eccleſia noui Teſtamenti appellarentur Sacerdotes. Nec dici debet, Prophetam impropriè locutum, imò contrarium ſignificat futurum, ſcilicet, vt ex populo Chriſtianorum cum delectu aſſumantur, quod non niſi ad veri nominis Sacerdotes pertinet.

EX IEREMIÆ
CAPITE SECVNDO
VERS. XXVIII.

SECVNDVM *numerum ciuitatum tuarum erant dij tui Iuda.* Malitioſè citat Calu. hæc verba contra pium Catholicorum vſum, qui peculiares ſanctos, in patronos, ac tutelares ſibi adſciuerunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Abſurdum eſt, quæ de diis, & idolis, ac prophano idolo-

rum cultu in Scripturis dicta ſunt, ea ſemper contra Dei amicos, ipſorumque cultum trahere, & coniicere: cùm à Catholicis, ij nullo modo vt dij colantur. De Catholicorum inſtituto, circa electionem patronorum, Primò notandum: Deum ipſum demonſtrare, hoc fas eſſe, & licitum, pro ſingularum vrbium, & vicorum deuotione: præpoſuit enim nationibus, & populis, v. g. Iudæorum, & Perſarum angelos, vt patet Danielis 10. 13. 20. & 21. hoſque populorum iſtorum, vocat principes: at Sancti Angelis æquales ſunt, Lucæ 20. Hinc Ambroſius ſub finem lib. 8. in Lucam ſic ait: *Sicut Angeli præſunt, ita & hi, qui vitam meruerunt Angelorum.* Et Apoc. 2. dicitur; *Qui vicerit, dabo illi poteſtatem ſuper gentes, & reget eas in virga ferrea*, cui ſuper gentes poteſtas datur, ei certè ſimul aliqua imponitur curatio commodorum, & incommodorum, quæ gentes illas concernunt. Secundò, plurima miracula, operatus eſt Deus, cùm ij colerentur Sancti, quos aliqua prouincia, vel ciuitas patronos, aut præſides habuit. Teſtantur Auguſt. de Cura pro mortuis, cap. 16. Euſeb. l. 6. hiſt. c. 5. Nyſſenus in vita S. Gregorij Thaumaturgi. Ambroſ. ſerm. de SS. Geruaſio & Prothaſio.

EX CAPITE III.

VERS. I. *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me.* Probat ex hoc loco Kemnitius, Dei fœdus cum homine eſſe perpetuum: proinde fœdus in baptiſmo initum, nunquam ita frangi, quin poſſimus ad illud redire, & renouare.

RESPONSIO CATHOLICA.

Peſtilens error eſt hæreticorum noſtri temporis, cùm aſſerunt eum, qui poſt baptiſmum peccauit, poſſe iterum ad ipſam baptiſmi gratiam redire, per baptiſmi memoriam: & ſacramentum Pœnitentiæ nihil eſſe aliud, quàm baptiſmum fide, & memoria repetitum. Reſpondendum itaque obiter ad locum Ieremiæ: Deum quidem recipere homines in gratiam, ſed Prophetam non docere, recipere eodem modo, & per eadem inſtrumenta, quibus antea recepit.

Digitized by Google

EX CAPITE VII.

VERS. 4. *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, Templum Domini.* Obiicit Calu. hoc Pontificiis dici, qui, vt ait, gloriantur in antiquis templis, Apoſtolica ſede & aliis, & interim eos non attendere ad Scripturam, quæ prædicit poſſe deficere, imò ceſſaturam iſtam viſibilem Eccleſiam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hæc ſententia, Templum Domini, Templum Domini: frequentiſſima, verſabitur in ore totius populi, diſſeminata à falſis prophetis: & illa os Ieremiæ, obſtruere nitebatur: Inducebatur enim gens Hebræa à pſeudoprophetis, ne Ieremiæ crederet, ſed confideret audacter, vrbem minimè diruendam, tam ſancto, tamque magnifico templo protectam, in quo Deus ipſe colebatur. Verùm quid hæc ad Catholicos: qui propter Chriſti promiſſionem, meritò gloriantur portas inferi, aduerſus Eccleſiam non præualituras.

EX CAPITE VIII.

VERS. 10. *A Propheta vſque ad Sacerdotem cuncti faciunt mendacium.* Obiiciunt Aduerſarij hunc locum contra Patres, qui Catholicæ Eccleſiæ Conciliis interſunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Fatemur in Scriptura veteris Teſtamenti paſtores, & ſacerdotes ſæpè reprehendi; ſicut hoc loco arguuntur Scribæ, & alij, qui dicebant populo pax, pax, & nihil eſſe timendum: cùm interim lex Dei, ingentia mala tranſgreſſoribus infligat. Verùm non licet omnia illa, quæ aduerſus ſacerdotes illius temporis, dicta ſunt, transferre ad ſacerdotes noui Teſtamenti, præſertim in Concilio congregatos: quandoquidem certiores, & maiores habeat Dei Eccleſia promiſſiones, quàm ſynagoga: nec enim de ſynagoga legimus, quod de Eccleſia dixit Apoſtolus 1. Timoth. 3. eſſe videlicet columnam, & firmamentum veritatis.

EX CAPITE XVII.

Vers. 9. *Prauum eſt cor hominis.* Ex hoc loco, colligunt Sectarij concupiſcentiam, ex natura ſua peccatum eſſe: *cordis prauitatem, quis neget*, inquit Confeſſio Saxonica, *verè eſſe peccatum*?

RESPONSIO CATHOLICA.

Cor prauum, hoc loco, vt quidam reſpondent, non eſt cor malum, ſiue inquinatum peccato: ſed callidum, verſutum ac difficile vt penetretur; hebraicè ſic habet hæc ſententia: deceptorium eſt cor præ omnibus: & LXX. verterunt, profundum eſt cor ſuper omnia: & homo eſt, quis cognoſcet eum? & conſonat vocabulum ſequens, prauum eſt cor hominis, & inſcrutabile. Secundò, etiamſi cor hominis malum appellaretur, accipiendum eſſet, quaſi diceretur, Cor hominis ex corrupta natura, pronum eſt ad malum: pronitas autem, non eſt propriè peccatum. Tertiò, loquitur Propheta, ſecundum quoſdam, de impiis, quorum cor prauum eſt, & immundum: non de iuſtis, de quibus dicitur Matth. 5. *Beati mundo corde.* Quartò, Iſidorus hoc dictum exiſtimat, prauum eſt cor hominis, vt ratio reddatur illius, Maledictus homo, qui confidit in homine: quia, inquit, euentus ab homine pendens, incertus eſt, quia prauum eſt cor hominis, & ad fallendum aptiſſimum. Huc ſpectat expoſitio Hieronymi, & Theodoreti, qui aiunt, hîc eſſe epiphonema ex præcedentibus deductum: dixerat enim maledictum confidentem in homine, nunc concludit, Prauum eſt cor hominis: q. d. ô quàm fallax cor humanum! quàm varium & mutabile!

EX CAPITE XXXI.

Vers. 33. *Dabo legem meam in viſceribus eorum*. Ex hoc loco probant Aduerſarij Eccleſiam eſſe inuiſibilem, quia videlicet legem ſcriptam habet in cordibus hominum: quodque Eccleſia veteris Teſtamenti, fuerit cætus externus: & proinde habuerit legem, exterius ſcriptam in tabulis.

RESPON-

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Non confert Scriptura Eccleſiam cum Synagoga, ſed nouum Teſtamentum cum veteri. Eſt autem diſcrimen in hoc, quod lex vetus tantum tradebat præcepta externa, quibus cognoſceretur peccatum: *Quia per legem cognitio peccati, per gratiam verò ſanatio animæ à vitio peccati*, vt ait Augustinus de ſpiritu & littera cap. 29. & epiſt. 200. *Vtilitas legis eſt, vt hominem de ſua infirmitate conuincat, & gratiæ medicinam, quæ in Chriſto eſt, implorare compellat. Ante gratiam*, inquit Theodoret. in 6. ad Romanos, *lex ſolum docebat quid eſſet agendum, iis autem, quibus ipſa imponebatur, nullum penitus remedium adferebat: gratia autem præter legis impoſitionem, etiam auxilium præbet, & propterea lege eſt perfectior, quæ fit à gratia legiſlatio, vtpote cùm auxilia ſoluant difficultatem*. Explicat hoc argumentum Nazianz. orat. 42. in Paſcha, & Greg. hom. 30. in Euangelia. Cùm igitur lex noua conferat gratiam, qua mens inſtruitur, & voluntas afficitur legi exequendæ, ait Propheta, Dabo legem meam in viſceribus, hoc eſt, affectibus, & in voluntate, & in corde ſcribam eam, id eſt, in mente, & ratione, vt exponit Hugo.

Obiiciunt, præcipua Eccleſiæ dona, fidem, ſpem, & charitatem, inuiſibilia eſſe. Reſpondeo, vt taceam de ſacramentis (de quibus aliis in locis) inde non ſequi Eccleſiam eſſe inuiſibilem: nam & corpus cuiuſlibet animalis viſibile eſt, etiamſi intus habeat quæ non videntur, vt ſpiritus vitales, & ſimilia.

VERS. 34. *Et non docebit vir vltrà proximum ſuum.* Hoc loco abutuntur, pro ſtabiliendo priuato ſuo ſpiritu reuelante in quem reſoluunt Scripturæ explicationem: quaſi omnes Chriſtiani, ex hoc vaticinio intellecturi eſſent, abſcondita Prophetarum teſtimonia.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quandoquidem multiplicibus & pernitioſis erroribus expoſiti ſint, qui contempta Prælatorum Eccleſiæ doctrina, quid credendum ſit, ex Spiritu ſancti reuelatione expectãt: multi DD. arbitrati ſunt, his verbis non permitti ea, quæ in Eccleſia militante implenda ſunt; ſed in triumphante: Ita ſentiunt Auguſt. de ſpiritu & littera cap. 24. vbi notat,

illis verbis deſignari præmium fidei, hoc eſt, beatitudinem, in qua omnes electi, facie ad faciem, Deum videbunt. Item Bernard. Theodoretus, Rabanus, Lyra, & alij. Attamen hæc verba etiam de militante Eccleſia intelligi poſſunt: tunc dicendum primò, promitti hanc ſcientiam Eccleſiæ Primatibus, Apoſtolis, & Apoſtolicis viris, qui primo à Chriſto, deinde à Spiritu ſancto, abſque homine Magiſtro de omnibus ſunt inſtructi: Ita Lyra. Secundò, hæc verba intelliguntur de cognitione vnius Dei, q. d. Euangelicæ legis tempore vnius Dei notitiam adeò omnibus inſerendam, vt opus non ſit illos arceri ab idololatria: vt fiebat in lege veteri, quãdo Iudæi tantopere ad idola propenſi erant. Hunc ſenſum, qui eſt Hieronymi, & Iſidori, indicat Propheta, cùm dicit: Non docebit vir vltra proximum ſuum, dicẽs: Cognoſce Dominum, ſcilicet, vnum eſſe, & non plures. Tertiò, D. Th. limitat hæc verba ad ſciendi modum: quia in lege Euangelica, non eſt opus humanis inuentis, aut rationibus philoſophicis, vt veniatur ad cognitionem diuinæ veritatis: quia Spiritus ſanctus reuelans, eſt Magiſter eius, mentem illuminans, & afficiens voluntatem. Quartò, loquitur Propheta de Spiritus ſancti inſtructione interna, cum qua ſi comparetur externa, quæ etiam neceſſaria eſt, quia fides ex auditu, quaſi nihil eſſe videbitur externa: ſic explicat Auguſt. illud Eſaiæ 54. Dabo omnes filios meos doctos à Domino, gratia nempe Spiritus ſancti, qua homo interius à Deo mouetur. Itaque his verbis oſtenditur affluentia, copia, & facultas, qua diuinus Spiritus intus docet, & ſuggerit omnia, quæcumque Chriſtus, & Eccleſia dixerit nobis.

Peccata eorum non memorabor amplius.

Et capite L. v. 20. *Quæretur iniquitas Iſrael, & non erit; & peccatum Iuda, & non inuenietur.* Ex his locis colligit Caluinus, omnem temporalem pœnam nobis remitti, quoties Deus in gratiam nos recipit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondeo ad primum, Deum non recordari peccata eorum, qui ad Deum per pœnitentiam redeunt: non eo ſenſu, quaſi remiſſa culpa, non reſtet luenda pœna: ſed quia non retinet cum illis inimicitiam, neq; æterno igni illos addicit.

Ad

Ad ſecundum reſpondeo, Prophetam loqui de peccato idololatriæ, quod per longam captiuitatem Babylonicam expiatum fuit: ſignificat enim Dei flagellum, tandem in ipſum regem Babylonis conuertendum; præterea quòd peccatum illud amplius non inuenietur, ſcilicet vt mulctetur aliqua alia pœna.

EX BARVCH
CAPITE SEXTO
VERS. 3. vſque ad finem Cap.

VIDEBITIS *deos aureos, & argenteos, &c.* Hæc, & ſequentia verba, perpetuò obiiciunt, contra Catholicorum proceſſiones, in quibus SS. Imagines circumferre ſolent.

RESPONSIO CATHOLICA.

Loquitur Propheta, & latiſſimè ob oculos ponit, ipſis Iudæis titus, & cærimonias, quibus Babylonij deos ſuos colebant, quas & aliæ gentes in deorum ſuorum cultu obſeruarunt: de quibus conſulendi ſunt Tertull. lib. de Spectaculis cap. 7. Plutarchus de ſimulachro Apollinis Heliopolitani: Apuleius in aſino aureo, vbi graphicè depingit pompam deæ Iſidis. Ad blaſphemiam itaque hæreticorum, reſpondeo Primò, aliquoties inculcari à Propheta, deos Babyloniorum verè deos non eſſe: proinde hanc monitionem Catholicos non concernere, qui imagines pro diis non colunt. Secundò, nihili ſunt iſtæ argumentationes: Veſtales Ethnicæ colebant virginitatem, ergo non eſt probanda virginitas. Item Veſtales Ethnicæ colebant virginitatem, ergo Chriſtiani ſtudium virginitatis ab infidelibus ſumpſerunt: Ethnici ſacrificarunt, ergo non licet ſacrificare, vel ergo Hebræi, qui varia ſacrificia Deo obtulerunt, & Chriſtiani, qui vnico ſacrificio Deum placant, ſacrificij rationem ab Ethnicis acceperunt. Hinc Auguſt. lib. 20. contra Fauſtum cap. 21. *Sicut non ideo contemnenda, vel deteſtanda*

virginitas Sanctimonialium : quia & Veſtales virgines fuerunt, ſic non ideo reprehendenda ſunt ſacrificia Patrum, quia ſunt & ſacrifitia gentium : quia ſicut inter illas virginitates multum diſtat, quamuis nihil aliud diſtet, niſi quæ cui voueatur, atque reddatur: ſicut inter ſacrificia Paganorum, & Hebræorum, multum diſtat, eo ipſo quod hoc ſolum diſtat, quæ cui ſint immolata & oblata. Hæc Auguſt. qui oſtendit in eo, inter ſe illa diſferre: quòd gentium dæmoni, Hebræorum verò ſacrificia vni Deo oblata ſint. Sic differunt proceſſiones noſtræ, à gentium ſupplicationibus: quòd illę in honorem idolorum, Catholicæ verò in Chriſti, & SS. honorem fiant. Tertiò, non omne, quod Chriſtiani cum infidelibus, quomodocumque commune habent, ſuperſtitioſum eſt & idololatricum, vt notat Auguſt. epiſt. 40. q. 3. qui Chriſtianas litteras vtriuſque teſtamenti ſciunt: non hoc culpant in ſacrilegiis & ritibus paganorum, quòd cõſtruant templa, & inſtituant ſacerdotia, & faciant ſacrificia: ſed quòd hæc idolis, & dæmoniis exhibeant. Vnde patet in Ethnicis non eſſe reprehendendum, quòd dies feſtos egerint, inſtitutis interdum ſupplicationibus, publicisque pompis: ſed quòd dies feſtos, pompasque publicas in honorem idolorum indixerunt. Licet ergo orthodoxi conueniant cum illis, in proceſſionibus generatim conſideratis: tam enim iſti, quam illi, ſuas proceſſiones habent, nullo tamen modo conueniunt in proceſſione ſpeciatim conſiderata: quia Ethnici, vt dictum eſt, in honorem idolorum, Catholici verò Chriſti, & SS. cauſa proceſſiones inſtituunt. Nihil ergo Chriſtiani cum infidelibus commune habent, qua infideles ſunt: hoc enim ſuperſtitioſum, & idololatricum foret: non igitur facta ſemper ex communi, ſed ex ſpeciali ratione æſtimanda ſunt: quia fieri poteſt, vt aliquid ſecundum communem rationem vitio careat, licet ſecundum aliam rationem ſuperſtitionis, & idololatriæ plenum ſit, v. g. ieiunium ſi ſpectetur, generatim ſuperſtitione vacat: at ſi ieiunes propter idolum, iam rei bonæ idololatriam, & ſuperſtitioſum finem annectis, atque adeò totum opus contaminas, & inficis. Sic Ethnici inſtituendo proceſſiones, non malè egerunt, ſed inſtituendo ſupplicationes ad idolum Iouis, vel alterius commentitij numinis, peccauerunt. Quartò, ſi quæratur, cur interdum Chriſtiani, & olim Hebræi, in non-

nullis

nullis ritibus cum Ethnicis conueniunt? reſpondendum eſt, quia ex eodem naturalis legis fonte, eadem quaſi præcepta hauſerunt: ipſa enim lex naturæ, dictat Deum eſſe colendum, inſtituenda ſacerdotia, hoſtias immolandas, & diuino cultui deſtinatos miniſtros, à ceteris miniſtris, certo habitu debere diſtingui, præſertim quando ſacris operantur: qui ergo in rebus, ad cultum ſpectantibus, nihil commune ſibi volunt cum Ethnicis, illi vel ex ſua mente, vel ex Ethnicis legem naturæ expungant, templa non extruant, flexis genibus, & expanſis manibus, nunquam orent. Deinde notanda hîc eſt alia ſimilitúdinis cauſa, in externis ritibus, quam adfert Tertull. lib. de Præſcript. quòd videlicet, Ethnici pleroſq; ritus, ab Hebræis ſumpſerunt, non verò Hebræi ab Ethnicis: quodq; diabolus per Numam Pompeium, Moſaicos ritus voluerit imitari, & ad ſacra Ethnica traducere. Hæc de proceſſionibus Ethnicorum, quas nobis obtrudunt Aduerſarij: Ex quorum facto veteres aliter, quam Aduerſarij argumentati ſunt: ſic enim Tertull. ratiocinari conſueuit, Si Ethnici, cùm calamitas quæpiam vrget, ſupplicationes, ieiunia, & nudipedalia indicunt in honorem Iouis, & aliorum idolorum, propitiationis cauſa: multò magis Chriſtiani adlaborare debent, vt Deum per genua, ſupplicationes, etiam nudis pedibus peragendas, placent. Pudeat ergo inſulſos Chriſtianorum, quòd ab Ethnicis in idolorum ſuorum ſolemni pompa religioſo geſtu, & officio ſuperentur, cum imagines diuorum, vel quòd magis eſt, corpus Chriſti circumferimus: Nam ſi in deorum argenteorum, lapideorum & ligneorum, miniſterium & obſequium, opes ſuas, ornamenta, inſtrumenta, voces, geſtus, & mentes ipſas à Deo deuotas conſecrabant, quid nos facere oportet in veri Dei cultum, & veri Chriſti corporis honorem?

EX EZECHIELIS
CAPITE XVIII.
VERS. XXI. XXII.

S*I impius egerit pœnitentiam: Omnium iniquitatum eius non recordabor.*

ET

& CAPITE XXXIII.

VERS. 12. *Impietas impij non nocebit ei*. Ex his locis, colligunt Sectarij pœnitentibus ſimul cum culpa, remitti totam pœnam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Teſtantur ſacræ litteræ Moyſen, Aaron, Dauidem, & alios poſt conuerſionem temporaliter punitos, quare neceſſe eſt vnam ſcripturam ex altera explicari. Ezechielis itaque loca, de pœna ſempiterna intelliguntur, non de temporali, quæ poſt conuerſionem manet. Dicit enim Propheta impietatem non nocere impio, ſi conuertatur, hoc ſenſu; quia non impedit vitæ æternæ conſecutionem, licet temporalem pœnam ſecum ferat. Non euertitur igitur, his locis, ſatisfactio illi, qui ad Deum conuertitur exſoluenda, ſed intendit Propheta docere, Deum non velle mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat: præſcribens interim modum veræ, & ſalutiferæ conuerſionis, quam vult in eo eſſe, vt peccator agat pœnitentiam de omnibus peccatis, cuſtodiat Dei mandata, & faciat iudicium, & iuſtitiam, vt in ſequentibus ſubiungit. Accuratè hoc loco notandum eſt, Prophetæ verba, etiam à quibuſdam Catholicis ſic citati: Quotieſcumque ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor: Ex quibus euidenter concludi exiſtimat Caluinus, ſine confeſſione, aut voto eius peccata remitti: quòd in odium auricularis confeſſionis petulanter effutiuit hæreticus. Reſpondendum, non quemcumque gemitum ſufficere ad ſalutem, ſed talem, qualem eſſe oportet. Nam in eo gemitu, cui à Deo ſalus promittitur, includitur etiam fides, ſpes, charitas, peccati deteſtatio, vitæ melioris propoſitum, confeſſionis votum, &c. qui enim vt oportet ingemiſcit, deſiderabit vulneribus animæ ſuæ ea applicare, quæ pro varietate temporum ordinauit Deus, & inſtituit: inter quæ, confeſſio recenſenda eſt.

EX

EX DANIELIS CAPITE SEPTIMO ET SEQVENT.

PROPTER Sectariorum impudentiam, qua venerandam Apoſtolicam ſedem, tanquam Antichriſti ſolium dehoneſtare ſunt auſi: de violentis eorum accommodationibus ex viſione Danielis, ordine quædam proponemus. Primum eſt, de quatuor beſtiis, quarum in hoc cap. fit mentio, quæ, vt ipſemet Propheta declarat, deſignant quatuor mundi regna, Chaldæorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum: & hæc eſt etiam communis Catholicorum ſententia. Tribus autem beſtiis prætermiſſis, hoc eſt, regnis, quæ citò tranſierunt: de quarta beſtia, quæ eſt Romanum imperium, ita loquitur Daniel v. 7. *Et ecce quarta beſtia terribilis*, quæ vt ſubiungit, *habebat cornua decem*: de quibus ſubnectit v. 24. *Porrò cornua decem ipſius regni, decem reges erant*. Vnde cum Danielis viſio, ſanctorum PP. ſententia, Antichriſtum indicet: rectè iidem colligunt Romanum imperium, quòd priùs vnum fuit, in decem regna diuidendum: & decem illos reges, de quibus Daniel, tempore videlicet Antichriſti, in orbe Romano futuros eſſe: ita docet Iren. lib. 5. cap. 25. Hippolytus orat. de conſummatione mundi. Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 15. Tertull. de reſurrect. carnis c. 24. Hieron. & Theodor. in c. 7. Danielis, & hanc ſententiam communiter ſequuntur DD. tanquam ſimpliciter veram, & illi, cuius mentionem facit Auguſt. l. 20. cap. 23. de Ciuit. præferendam, quæ habet numerum certum hic poni pro incerto. Fundatur prior ſententia aliis Scripturæ teſtimoniis, Apocal. & Danielis, vbi fit mentio denarij, numeri, quando de illa diuiſione agitur. Deinde licet minores principatus in orbe Romano, eo tempore eſſe poſſunt, poterunt ad decem regna, tanquam principalia capita reuocari: vnde colligitur falſam eſſe interpretationem hæreticorum, qui docent per decem cornua, omnia Chriſtiani orbis regna, quæ à tempore Phocæ Imperatoris, vſque ad Lutherum, Romano Pontifici obedientiam dederunt. Ratio eſt

eſt huius refutatæ opinionis, quòd decem illi reges, non ſubiicient ſe Antichriſto, ſed tribus debilitatis, & bello victis, reliqui ſeptem vi, & metu ſe Antichriſto ſociabunt. atqui hæc Chriſtianis Regibus, & Pontifici Romano accommodari non poſſunt: eo vel maximè, quòd tres illi reges debellandi, ſint reges Ægypti, Æthiopiæ, & Lybiæ, ſeu Africæ, iuxta cõmunem PP. traditionem, quæ ſumpta eſt ex cap. 11. Danielis, vt ibi Hieron. & Theodor. exponunt. Deinde Summi Pontifices, nunquam in Ægypto, vel Æthiopia bella geſſerunt. Secundum eſt, de cornu, de quo ſic Propheta, v. 8. *Et ecce aliud cornu paruulum, ortum eſt de medio eorum*. Per cornu, veteres intellexerunt Antichriſtum, de quo infra: *Et cornu illud erit rex potentior prioribus, & tres reges humiliabit.* Potentia ſcilicet temporali per bella, vel aliam ſimilem coactionem. Per cornu Antichriſtum repręſentari, communi conſenſu affirmant PP. Athanaſ. ep. ad ſolitariam vitam agentes, circa finem. Iuſtinus contra Tryphonem parum ab initio. Orig. lib. 6. contra Celſum, circa medium. Iren. contra hæreſes lib. 5. cap. 25 & 26 Proſper in dimidio temporis cap. 8. Tertium eſt, quòd Propheta varias adferat proprietates, ſeu notas Antichriſti. Prima eſt, quæ indicatur in particula (paruulum) quæ poſita eſt, ad ſignificandum Antichriſtum, abiectiſſimis parentibus, & ex infami gente eſſe oriundum: nec ſolum initia eius quoad genus, & originem, obſcura & vilia erunt: verum etiam quoad poteſtatem, & regnum; Origo autem Romanæ ſedis, quoad dignitatem ipſam, altior cogitari non poteſt: quia ab ipſo Chriſto fundata eſt, & per legitimam ſucceſſionem, ad ſingulas perſonas Pontificum manauit. Secunda, quòd impoſturis, & fallaciis, non iure hereditario regnum Antichriſtus ſit habiturus, quòd breui tempore ita augebitur, vt tria cornua euellantur à facie eius, id eſt, tres reges conterat, & fiat ipſe cæteris potentior: vt exponit Theodoretus. Tertia eſt, quæ colligitur ex iiſdem verbis, Antichriſtum videlicet tyrannum futurum, qui temporale regnum prius induſtria, & prauis artibus inchoabit: poſtea tres reges per bella, & potentiam ſuperando, & ſuis regnis priuando, illud augebit; Pontificis autem regnum, nullum poſt Chriſtum habuit initium, ſed ſucceſſionem: nec per fraudem, aut tyrannidem, ſed per legitimam electionem: Et licet

Primatus

Digitized by Google

Primatus Petri, quoad dignitatem in ſe ſpectatam, ſemper ſit idem, creuit tamen quoad populorum ſubiectionem, non tamen per bella corporalia, ſed per verbũ Dei, & fidem credentium. Quarta eſt, quæ continetur his verbis: Ecce oculi, quaſi oculi hominis, & os loquens ingentia. Vbi per oculos hominis, Theodor. intelligit acumen ingenij, & internam mentem: erit enim ſagaciſſimus, ſed ingenio ſuo abutetur ad ſuperbiam, & maledicentiam: ideo dicitur locuturus ingentia, ſeu grandia: quia ingenti ſuperbia ſe efferet, & in Deum proferet blaſphemias, quòd indicatur his verbis: Sermones contra Excelſum loquetur. Quinta, ſumitur ex illis verbis, Sanctos Altiſſimi, conteret, reputabit, quaſi poſſit mutare tempora & leges, vbi ſermo eſt de perſecutione Antichriſti; præterea inſinuatur illis verbis: Reputabit quòd poſſit; non tantum dominationem eius futuram temporalem, & politicam: ſed ſimul & maximè ſpiritualem, quia conabitur mutare tempora, id eſt, vt Hieron: explicat, cærimonias, feſtiuitates, vel totam religionem, per multa tempora in orbe fundatam: quia planè nouam religionem introducet. Sexta, ex his colligitur verbis, Iudicium, ſedebit, vt auferatur potentia, illa enim cum reliquis, etiam Antichriſti nota eſt, quòd propè tempora iudicij veniet: quodque regnum eius, per ſupremi Regis Chriſti aduentum, conteretur. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, horrenda temeritate ab hæreticis Danielis viſionem Pontifici accommodari, & in ſedem Apoſtolicam transferri. Reſtat obiectio de nomine Antichriſti, quòd inerudite, & malitioſè hæretici interpretantur: notum enim eſt vocabulum Antichriſti, à Græcis deſumptum, & componi ab Anti, & Chriſtos, illi verò contendunt particulam, Anti, non ſignificare oppoſitionem, ſed vicem, ſeu loco alterius ſubrogationem: & ita Antichriſtum eſſe eum, qui ſe Chriſti Vicarium appellat. Verùm hæc particula, ANTI, quæ in illius nominis compoſitionem aſſumpta eſt, conſiderari debet ſecundum vſum Scripturæ Eccleſiæ, & antiquorum Patrum: proinde nomen Antichriſti, inſignem Chriſti hoſtem deſignat, vt patet ex epiſtola Ioannis, Apocalypſi, & Apoſtolo, vbi agit de illo iniquo, quem Deus interficiet ſpiritu oris ſui: & hoc modo de Antichriſto, & eius nomine, Patres ſenſerunt. Hieron. epiſt. 151. q. 11. *Ipſe enim eſt*, inquit, *vniuer-*

ſorum

ſorum perditio; qui aduerſatur Chriſto, & ideo vocatur Antichriſtus. Auguſt. tract. 3. in 1. Ioannis, *Latinè*, ait, *Antichriſtus, contrarius eſt Chriſto.* Damaſc lib. 4. cap. 27. *Non nobis, ſed Iudæis veniet: non pro Chriſto, ſed aduerſus Chriſtum.* Attentis igitur Scripturis, & PP. qui de etymologia nominis Antichriſti contendunt, in odium Summi Pontificis, antequam ex PP. & Scripturis audiant reſponſionem, priùs ad Grammaticorum ſcholas, remittendi ſunt.

EX OSEÆ

CAPITE PRIMO

VERS. II.

SVME *tibi vxorem fornicationum.* Hoc Scripturæ teſtimonio aliqui conati ſunt probare fornicationem, quam vocamus ſimplicem, non eſſe peccatum mortale.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non defuerunt olim qui hoc aſſeruerunt, teſte Guidone Carmelita, Prateolo & aliis, qui hæreticorum catalogum contexunt: nec modo deſunt voluptuoſi, qui vt ardori concupiſcentiæ ſuæ ſatisfaciant, hoc aliis perſuadere nituntur. Quantum ad locum hunc attinet, obuia eſt, & trita reſponſio; illum non acceſſiſſe ad mulierem proſtitutæ impudicitiæ, vt fornicaretur, ſed vt eam duceret in vxorem, & ex fornicaria, faceret honeſtam. Pro huius materiæ dilucidatione, de fornicatione ſimplici quædam notanda ſunt. Primò, Apoſtolum Galat. 5. eam perſtringere his verbis: *Qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt.* Item cùm fornicatus eſſet populus Iſrael, Num. 25. cum filiabus Moab, iuſſit Dominus cunctos principes populi, ſuſpendi in patibulis contra ſolem. Præterea Phinees, qui Zambri occidit, æternum meruit ſacerdotium. Rogant petulci hæretici, & libidinoſi adoleſcentes, cui fiat iniuria in tali vſu venereorum, ſoluti cum ſoluta: cùm non ſit alterius propria. Reſpondendum, iniuriam fieri animæ vtriuſque peccantis.

Si

Si dixerint, vult dormire mecum: volenti, & conſentienti non fit iniuria. Reſpondeo, ſi vellet occidi, etiam occidendo peccares; cuſtos enim corporis eſt, non domina: corpus autem prohibet Apoſtolus fieri membrum meretricis, 1. Corinth. 6. *Neſcitis*, inquit, *quia corpora veſtra, ſunt templum Spiritus ſancti, qui in vobis eſt?* Deinde ſeriò inculcatum eſt Deut. 23. *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, neque ſcortator de filiis Iſrael:* quare ſi peccatum fuit Iudæo, non erit & Chriſtiano? Notandum hîc, quantum mali inuehant in Rempublicam vetulæ, impudicitiæ conciliatrices, quæ pretio puellas conducunt, & graphicè actum venereum illis depingunt: & virginitatem, vt ſic loquar, vendunt: quod grauiſſimè reprehendit ſcriptura, Ioelis 3. *Puellam vendiderunt pro vino, & biberunt*. Secundò, notat Hieron. Paulum aliquoties reprehendiſſe fornicationem de qua agimus, propter errorem quorundam philoſophorum gentilium, maximè Cinicorum: qui propter caninam impudentiam, tale nomen ſortiti ſunt: & docuerunt fornicationem licitam eſſe. Quam opinionem ſeriò refutauit his verbis, Epheſ. 5. *Nemo vos ſeducat inanibus verbis, &c.* vt ibidem Hieronymus obſeruat. Tertiò, elegans eſt Auguſtini doctrina, in Quæſtionibus ſuper Exodum; & ſerm. 16. de verbis Domini, vbi tradit illo præcepto Decalogi, Non mœchaberis, vetari omnem concubitum illicitum, non autem tantùm adulterium; quemadmodum illo præcepto, Non furtum facies, prohibetur non ſolùm furtum, ſed & rapina. Quartò, inter alia ſalutis monita, quæ Tobias ſenior iuniori dedit filio, etiam hæc admonitio interſeritur, cap. 4. vt attendat ab omni fornicatione, quod illi iniunxit antequam haberet vxorem.

Obiiciunt aliqui, inueniri Iuriſconſultos, qui docent iure naturali, & gentium, liberum, & ſimplicem coitum impunibilem eſſe. Reſpondeo, tales dum nimis ciuiliter, loquuntur, parum Chriſtianè, & Eccleſiaſticè hoc aſſerunt, & falſum affirmant: niſi hoc intelligant de legibus Romanis, quibus fornicatio fuit ignorata, imò excuſata, vt obſeruat Orig. in Commentario epiſtolæ ad Romanos, vel id intelligant, habito reſpectu ad pœnam, vindicantem alienas iniurias: omnium enim approbatione conſtat, Decalogum eſſe de iis, quæ ſunt contra ius naturæ. His addi

poteſt, non conſuli ſuſceptæ proli, ex libero concubitu naſcituræ, niſi arctum ſit coniugij vinculum: & ſi aliquando contingat, puellam defloratam mediocris fortunæ à nobili dotari, & prolem ditari, hoc planè eſt per accidens. Attentis ergo variis conſiderationibus, quæ circa fornicationem expendi debent, ſeriò decreuerunt Apoſtoli, vt patet in Actis, Gentes docere, vt à fornicatione, ſicut à ſuſfocato, & ſanguine, abſtinerent.

EX IOELIS
CAPITE SECVNDO
VERS. III.

SCINDITE *corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Noſtri temporis pœnitentiæ oſores, hunc locum obiiciunt contra opera pœnalia, & ſatisfactoria, & ita Prophetam explicant: Conuertimini ad Deum cordis contritione, non carnis afflictione.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nota primò, veſtium ſciſſionem, tempore veteris Teſtamenti, externum ſignum fuiſſe doloris, deteſtationis, & pœnitentiæ, & illa etiam Apoſtoli vſi ſunt, Act. 14. Secundò, hanc ſciſſionem abſolutè non prohiberi à Propheta, ſed requiri, vt ei contritio cordis reſpondeat; q. d. non ſolum veſtimenta veſtra, ſed etiam corda ſcindite. Tertiò, cùm ipſa cordis contritione, & conuerſione, idem Propheta ieiunium, & alia coniungit, quæ ad carnis afflictionem pertinent: Conuertimini ad me, inquit, in toto corde veſtro, in ieiunio, fletu, & planctu. Quartò, quamquam manifeſtiſſimum ſit, pœnitentiæ opera toties in Scriptura inculcari, & à Sanctis ea vſurpata eſſe, ad placandum Deum: non verentur tamen Sectarij, varia quærere effugia, vt ea hominibus odioſa reddant.

Obii-

Digitized by Google

Obiiciunt corporales afflictiones, valetudini officere, & vitam abbreuiare, & proinde Benedictum, Franciſcum, Dominicum, & ſimiles ſui occiſores fuiſſe. Reſpondeo, vt ex intentione, & directè, nunquam licet vitam breuiare, ita licet ab aliquibus abſtinere, vel aliqua agere, ex quorum abſtinentia, vel actione, nonnulla vitæ abbreuiatio indirectè, & præter intentionem ſequitur: quòd cum multorum Sanctorum exemplo probari poſſit, ſufficit hac in parte vnus Paulus, qui vigiliis, ieiuniis, & infinitis laboribus, corpus macerauit, & extenuauit, vires attriuit, & fregit, & de ſeipſo loquitur: *Caſtigo corpus meum*. Quòd ad vitæ breuitatem attinet, quam obiiciunt: opponatur Paulus Eremita, qui adoleſcentiam ſuam paucis dactylis aluerat. Adde ſenectutem, tantum dimidiato pane, omnibuſque humanis commodis deſtitutus, ætatem extraxit in annum decimum tertium ſupra centeſimum. Præterea, Antonius humi cubans, & pauxillum panis, & aquæ ſub veſperam ſumens, de viribus corporis, ad colendum Deum neceſſariis, nihil detraxit, & vitam produxit in annum centeſimum quintum. Hilarion quoque, in iuuentute herbis vixit, extremam verò ætatem, pane hordeaceo traduxit, ac tandem tota vita, in pœnitentiæ operibus, & ſumma auſteritate peracta, octogenarius animam Deo reddidit. Fuerunt & alij Sancti, qui omnia vitæ humanæ commoda neglexerunt: quibus tamen Deus integram corporis incolumitatem, ad nocturnas vigilias, & opera carni moleſta, conceſſit longiſſimam ætatem.

Inſtant molles Caluiniſtæ, ex cap. 5. ad Epheſios: *Nemo enim vnquam carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit, & fouet eam*. Reſpondeo, Apoſtolum intelligendum eſſe de naturali inclinatione, ad fouendum corpus: verùm Chriſtiani, reſpectu iræ Dei, pœnitentiæ operibus aſſumptis, bellum carni indicunt: neque tales afflictiones amori repugnant, quia & ipſe Deus homines amat, quos tamen caſtigat, *Flagellat enim omnem filium, quem recipit*, Prou. 3. & de ſeipſo teſtatur Apocal. 3. *Ego, quos amo arguo, & caſtigo*. Quare D. Chryſoſt. homil. 29. in epiſt. ad Hebræos, ita ait: *Non poteſt eſſe filius, qui non caſtigatur: ſicut enim in domibus patrum familias, nothos filios negligunt patres, etiamſi nihil doceantur, etiamſi non fiant glorioſi: pro filiis autem propriis,*

(legitimis videlicet) *valdè verentur, ne eos malum opprimat, negligentiæ. Si igitur non caſtigari, nothorum eſt filiorum; oportet nos gaudere, cùm caſtigamur: ſiquidem hoc filiis proprius adhibetur, proinde propterea nobiſcum, ſicut cum filiis, agit Deus.* Si itaque, ſaluo amore, Deus ſuos puniat filios; cur peccator, ſaluo amore, corpus ſuum punire non poſſet?

EX

ABACVC

CAPITE II.

VERS. IV.

IVSTVS *ex fide ſua viuet.* Contendunt Aduerſarij ad iuſtificationem ſolam fidem ſufficere, & veram fidem à dilectione non poſſe ſeparari.

RESPONSIO CATHOLICA.

Locus hic frequenter ab Apoſtolo citatus, ſignificat fidem eſſe fundamentum, & ſubſtantiam rerum ſperandarum, quia beatitudinem, quam iuſtus expectat, quodammodo ſubſiſtere & præſentem facit, & idcirco iuſtus deſiderium cæleſtis patriæ, ex fide tolerat, & cor confortat. Porrò vita, de qua hîc agitur, non habetur beneficio cuiuſcumque fidei, ſed fidei viuæ, quam Apoſtolus ad Galatas 5. Fidem per charitatem operantem appellat, nam eſt & fides, de qua Iacobus cap. 2. *Fides ſine operibus mortua eſt.*

EX

EX

LIBRI SECVNDI

MACHABÆORVM

CAPITE XII.

VERS. VLT.

SANCTA *ergo & ſalubris eſt cogitatio, pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur*. Cùm Calu. lib.3.Inſtitut. prolationem Purgatorij, ex libris Machabæorum deſumptam, ſoluendam ſibi propoſuiſſet, incredibili arrogantia hæc ſcripſit: *Quòd ex Machabæorum hiſtoria proferunt, reſponſione non dignabor, ne opus illud videar in catalogum ſacrorum librorum referre*. Quam ſuperbiam imitatus Daneus, impudenter aſſeruit ſententiam iſtam: Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio, non eſſe de contextu authoris, ſed inſertam, & ſuppoſititiam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quandoquidem frequenter de hoc loco ex Machabæis, hoc tempore, non ſine graui Spiritus ſancti iniuria, diſputationes à Sectariis inſtituantur, pro Catholicæ doctrinæ defenſione, duo proponemus: Primum eſt, de authoritate librorum Machabæorum. Secundum eſt, de facta deuotione, & oblatis ſacrificiis,pro mortuis. Quantum ad primum attinet: notandum eſt,quatuor reperiri libros,qui nomen Machabæorum gerunt: tertius citatur in Chronicis Euſebij Olympiade 103. & iam inuenitur græcè in correcta editione Romana, LXX. Interpretum: quartum ſe vidiſſe, teſtatur Sixtus Senenſis, græcè Lugduni in Bibliotheca

Digitized by Google

Xantis Pagnini, vt videre eſt, lib. 1. Bibliothecæ eiuſdem Sixti: Verùm vterque apocryphus eſt, nec ab vllo concilio probato, vlliſque Patribus in Canone librorum ſacrorum recenſetur: imò ab illo interdum reiicitur, vt patet in Synopſi Athanaſij.

Obiiciunt quidam, librum tertium Canonicum pronuntiari in Apoſtolorum Canone 84. Reſpondeo, hunc Canonem, alioſque plures, adiectitios eſſe, teſte Bellarm. lib. 1. de verbo Dei cap. vlt. & Baronio tomo 2. anno 120. Nec refert, Canonem illum laudatum eſſe à Synodo, quæ Trullana dicitur: quia & ipſa Synodus improbata eſt, vt refert Bellarm. lib. 1. de Conciliis cap. 7. Secundò, ſciendum eſt duos priores libros, qui in Sixtana editione extant, canonicos eſſe: ita docet Concil. Carthaginenſ. III. can. 47. & Conc. Trident. in decreto de Canonicis Scripturis, ſeſſ. 4. Idem docent Innocentius I epiſt. 3. ad Exuperium cap. vlt. & Gelaſius in Concilio LXX. Epiſcoporum decreto, de libris Canonicis, vbi duo hi libri vocantur vnus liber Machabæorum, quia ſcilicet de vna, & eadem re agunt. Clemens Alexand. lib. 1. Stromatum, Cyprian. lib. 1. epiſtolarum 3. Sanctus Bacharius tomo 1. Bibliothecæ ſacræ; vbi ait: Quæ de Machabæis ſcripta ſunt, Chriſtum eſſe voluiſſe inter ſacrorum librorum loculos. Neque hic ſilentio prætereundum eſt, antiquos Patres hos libros plurimum laudaſſe, & ex illis, tanquam Canonicis, nonnulla citaſſe, vt videre eſt apud Chryſoſt. orat de VII. Machabæis. Ambroſ. variis in locis lib. 1. Offic. cap. 40. & lib. 2. cap. penult. & epiſt. 29. Proſperum de prædictionibus parte 2. cap. 4. Sanctum Antoninum, Conſtantinæ ciuitatis in Africa Epiſcopum epiſt. ad S. Arcadium Martyrem, Damaſc. oratione pro defunctis, quibus addi debet Auguſt. lib. 18. de Ciuit. cap. 36. *Libros Machabæorum*, inquit, *non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet*. Quæ verba vt intelligantur, ſciendum eſt friuolam eſſe obiectionem Sectariorum, quòd hi libri in Canone Iudæorum non reperiantur: quia non minus poteſt libros Canonicos declarare Eccleſia, quam ſynagoga. Deinde Genebrardus & alij, eruditè obſeruant duplicem Iudæorum Canonem eſſe. Vnus eſt, qui temporibus Eſdræ in magna ſynodo compoſitus fuit, in illo eſſe non poſſunt: quia poſterius ſcripti ſunt, ſicut etiam Eccle-

ſiaſticus,

ſiaſticus, qui illo etiam tempore nondum fuit. Alter eſt, in quo poſteriores libri fuerunt, qui non tantam vt priores authoritatem obtinuerunt, vt ſcribit Ioſephus lib. 1. contra Appionem. Dicendum igitur eſt, hos libros à Iudæorum Canone non ſimpliciter fuiſſe excluſos, ſed à priore tantum: quod etiam moderni Iudæi fatentur. Quocirca Hieronymus ex his libris contra Iudæos argumentatur, tanquam eorum authoritatem non reiecturos: rectè quidem, nam & Iunilius de partibus diuinæ legis, ſcribit Machabæorum libros apud Iudæos, eodem authoritatis gradu fuiſſe, quo Paralipomena, & Iob. Nunc ad obiectiones, quas Sectarij ex Auguſt. verbis colligunt, contra authoritatem horum librorum: Auguſt. aiunt, lib. 2. de doctr. Chriſtiana cap. 8. & 18. de Ciuit. cap. 36. ſcribit, Eccleſiam illos pro Canonicis habere, propter quaſdam Martyrum paſſiones vehementes, atque mirabiles: ergo, inquiunt, Auguſtinus imprudenter propter vnicam particulam, totos libros pro Canonicis habet. Reſpondeo, his verbis ab Auguſtino indicari, huius ſcripturæ vnum finem inter reliquos, qui eſt, vt glorioſa Martyrum mors, poſteris in exemplum proponatur.

Secundò obiiciunt ex lib. 2. contra Gaudentium, cap. 23. quòd Auguſtinus dicat hanc Scripturam ab Eccleſia, non inutiliter receptam, ſi ſobriè legatur, vel audiatur. Reſpondeo, quamuis omnis Scriptura non poſſit ſuo modo, non vtiliter legi: hæc Auguſtini verba, ad factum Raziæ, referenda ſunt, qui ſeipſum interfecit: ob quòd cautionem præſcribit, & ſobriè legi vult, ac non temerè intelligi: ne quis inde colligat, licere ſibi ipſi manus inferre, vti collegerunt Circumcelliones: contra quos ibi diſputat, & eandem cautionem inculcat epiſt. 61. vbi dicit, factum illud iudicandum eſſe, iudicio ſobriæ doctrinæ.

Tertiò obiiciunt Auguſt. loco prædicto, cuius verba ſunt: *Scripturam, quæ vocatur Machabæorum, non habent Iudæi, ſicut Legem, Prophetas, & Pſalmos: quibus Dominus teſtimonium perhibet, tanquam teſtibus ſuis.* Reſpondeo Auguſtini ſententiam eſſe, Iudæos eos libros non habere, ſcilicet eo loco, quo habent legem, & Prophetas: verùm hoc nihil ad Catholicos, qui ſciunt etiam his libris Chriſtum, teſtimonium perhibere quoties Eccleſiæ iudiciũ, & authoritate

commendat: & licet Eccleſiæ mens manifeſtetur definitione Conciliorum, etiam vel ex eo demonſtratur, quòd eo tempore, & loco, quo non niſi diuinas ſcripturas proponit, vt eſt in Conc. Laodicenſi can. 59. ex his libris, non pauca verba, ſed integras lectiones legit, vt eſt in Miſſa Defunctorum, in Miſſa Sabbathi quatuor temporum vernorum, & toto menſe Octobri in Matutinis: Vide Rupertum de diuinis officiis lib. 12. cap. 15. & Rabanum præfatione in hos libros: vbi ait, ſuo tempore Apoſtolicam ſedem conſtituiſſe, eos in Eccleſia legi.

Quartò obiiciunt ex fine capitis 12. ſcriptorem horum librorum veniam petere: *Sin autem minus dignè, concedendum eſt mihi.* Reſpondeo, authorem hoc non referre ad res ipſas, & veritatem hiſtoriæ, quam narrat: quaſi velit ſibi dari veniam, ſicut qui falſum, aut minus certum conſcripſerit: ſed ad modum ſcribendi, & narrandi, quòd manifeſtè patet ex ſubiunctis verbis: *Legentibus enim* (inquit) *ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus:* quæ ratio eſt, cur etiam ipſe Spiritus ſanctus, qui authorem illum in ſcribendo penitus dirigebat, noluit eum ſemper æquè exactè, & commodè ſcribere; Vnde etiam intelligitur, illum omnino habuiſſe optimam excuſationem: quia non tam ille, quàm Spiritus ſanctus in illo loquebatur. Cùm itaque dicit, Concedendum eſt mihi, intelligi debet, q. d. ita locutus ſum, ſicut voluit Spiritus ſanctus, cuius ſum dumtaxat velut calamus: & verbum illud, minus dignè, non idem ſignificat, quod malè, ſeu perperam: ſed minus exactè, ſeu exquiſitè: nihil enim malè, aut perperam Spiritu ſancto dictante ſcribi potuit. Vel etiam dici poteſt, aliud eſſe re ipſa aptè, & conuenienter ſcribere: aliud ex hominum iudicio, & opinione. Item, aliud venia indigere, aliud humilitatis cauſa, veniam petere, vt modeſtiæ exemplum quis præbeat, & infirmitati opinionis hominum quodammodo ſe attemperet.

Nunc de facto Iudæ, qui pro defunctis ſacrificium offerri curauit: vt delictum, ſicut textus habet, v. 42. obliuioni traderetur, quòd Græcè eſt, vt admiſſum peccatum penitus deleretur: ſeu vt Latinus habet interpres, Vt à peccatis ſoluantur; vbi rectè monuit Canus lib. 12. cap. 23. peccati nomen, quemadmodum Leuit 17. & pro pœna, quæ peccato debetur, accipiendum eſt. In hunc ergo finem pecuniaria ſumma

eſt

eſt collecta, cuius ſumma in noſtris Latinis exemplaribus, dat dragmatum millia duodecim: quam ſummam totam liberaliter ipſe Iudas dependiſſet, niſi per plurium liberalitatem, & eleemoſynam, defunctorum vtilitati magis conſulere, & ſacrificium pro defunctis Deo acceptius reddere voluiſſet: Primò, iuſtè, & religioſè de reſurrectione cogitans: Secundò, conſiderans quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam, id eſt, iis qui cum vera fide, & pœnitentia mortui fuiſſent, apud Deum gratiam eſſe præparatam. Quæ cogitatio cùm fuerit pientiſſima, laudatoria & approbatoria exclamatione ſic cohoneſtatur: Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. Contra hoc publicum Eccleſiæ, illius temporis pro mortuis ſacrificandi, & precandi inſtitutum: Obiiciunt Sectarij Iudam non aliquo ſcripturæ præcepto, aut exemplo: ſed humana cogitatione ductum, id feciſſe. Reſpondeo, Scripturam diſertè affirmare, cogitationem hanc fuiſſe piam: ideoque inſigni elogio prolata eſt: Non excogitauit hoc conſilium Iudas, nec vanam cordis ſui adinuentionem ſecutus eſt: ſed piè fulciuit fidem ſuam de vtilitate ſacrificiorum, quæ fierent pro defunctis: nempe dum religiosè, de reſurrectione cogitauit: neque primum abſque exemplo, de ſacrificio cogitaſſe exiſtimandus eſt; fuit enim ea de re veteris Teſtamenti viua traditio maiorum. Hoc autem factum, imitatione digniſſimum, rectè proponunt Catholici: nam licet ſacrificium, quod eo tempore pro defunctis offerebatur, nunc ſublatum ſit: ratio tamen, ob quam offerebatur, etiam nouæ legis tempore ſubſiſtit. Hinc Eccleſia noui Teſtamenti pro mortuis orat, & ſacrificium à Chriſto inſtitutum offert: de quo ſic Auguſt. lib. de Cura pro mortuis cap. 1. *In Machabæorum libris legimus, pro mortuis oblatum ſacrificium: ſed etſi nuſquam in ſcripturis veteribus legeretur, non parua eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, authoritas: vbi in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum.* Et Euſeb. Alexandrinus hom. in diem Dominicam, *Memento*, inquit, *in oblatione etiam eorum, qui de vita iam diſceſſerunt, parentum & fratrum: hoc ſi feceris, magnam eis requiem præbes.* Et Ephrem ſerm. de ſua morte, ait, poſſe noui Teſtamenti ſacerdotes in

oblationibus, & precibus debitum mortuorum diſſoluere.

Secundò, obiiciunt, Iudam peccaſſe, quia pro illis, qui in peccato mortali mortui erant, ſacrificandum voluit: cùm pro illis orandum non erat. Reſpondeo, Iudam curaſſe offerri ſacrificium, non pro illis, qui in peccato mortali obierant: ſed illis, qui per veram pœnitentiam, vel ante mortem, vel iam iam in ipſa morte reſipuerant. Ait enim Scriptura, quòd inter cetera conſideraret, quod hi, cum pietate dormitionem acceperant: Nec obſtat, quòd dicitur ſub tunicis interſectorum, inuenta fuiſſe de donariis idolorum, ex ciuitate Ianuenſi, quaſi voluiſſent furto iſto idola colere, vt hæretici calumniantur: ſed fuit hoc auaritiæ, & cupiditatis peccatum: & milites aurum, non idola quærebant.

Finis locorum veteris Teſtamenti.

Digitized by Google

PROLOGOMENA

IN

EVANGELIA.

EVANGELIVM, *Græca vox eſt, & propriè vt ex eius etymologia conſtat, bonam, optatam, & fauſtam annuntiationem deſignat: vſurpatur tamen interdum in prophanis, & ſacris Scripturis pro prœmio, quòd lætum nuntium adferenti dari ſolet; O ſuaues duas epiſtolas, inquit Cicero ad Atticum, quibus Euangelia deberi fateor. Et 2. Regum 4. Cui oportebat mercedem dare pro nuntio: LXX. legunt, Euangelia dare. Deinde extenditur etiam hæc vox ad ſupplicationes, & ſacrificia: quæ pro optato nuntio, Deo exſoluuntur. Vnde Plutarchus in Demoſthene ſcribit Athenienſes, auditâ Philippi morte, Euangelia ſacrificaſſe. Verùm licet qualibet res fauſta, & felix, quæ annuntiatur, hoc nomen ſortiri poſſit, & dici Euangelium: ex conſuetudine tamen vulgi factum eſt, teſte Auguſt. lib. 2. contra Fauſtum cap. 2. tomo 6. vt hoc nomen ad teſtamenti Chriſti felicem, & fauſtam annuntiationem reſtrictum ſit: ita vt per antonomaſiam, & excellentiam, illud ſimpliciter dicatur Euangelium. Vbi obſeruandum eſt, Euangelium interdum*

Digitized by Google

terdum ſum pro tota Chriſti religione, & ſumma legis nouæ: vt cùm ait Apoſtolus, Rom. 1. Segregatus in Euangelium Dei: *Et Chriſtus Marci vlt.* Euntes in mundum, prædicate Euangelium omni creaturæ. *Hoc etiam ſenſu ab Auguſtino dictum eſt lib. de fide & operibus cap. 9.* Hoc eſt euangelizare Chriſtum: non tantùm dicere, quæ ſunt credenda de Chriſto: ſed etiam quæ obſeruanda ei, qui accedit ad compagem corporis Chriſti. *Præterea tota noui Teſtamenti ſcriptura, etiam quæ epiſtolas Pauli, & aliorum Apoſtolorum complectitur, interdum Euangelium vocatur: quia tota pertinet ad Chriſtum, in cordibus fidelium exaltandum, & inculcandum: & ad populum illius ſanguine redemptum, inſtruendum. Vnde Paulus ſua ſcripta Euangelium appellat, Roman.2.verſ.16.* Secundum Euangelium meum per Ieſum Chriſtum: *atqui licet Apoſtolicis epiſtolis Euangelij nomen conueniat, principaliter tamen quatuor Euangeliorum codex, Euangelium nominatur: quia videlicet hiſtoricè Chriſti vitam, mortem, reſurrectionem, & illius doctrinam tradit; hæc enim myſteria Euangelij titulum, & nomen præcipuè promerentur.*

Secundum, de quatuor Euangeliorum libris, hoc in primis notandum eſt: quòd veteres aliquot hæretici, plures ex illis ſuſtulerint. Primo Euangelia tria Ebion, apud Irenæum lib. 1.cap. 26. excepto ſcilicet Matthæi Euangelio. Secundò, Cerinthus apud eundem lib.3.cap.11.excepto Marco. Tertiò, Marcion apud eundem, excepto Luca. Quartò, Valentinus, excepto Ioanne. Ad cuius ſententiam ſic acceſſit Lutherus, vt in præfatione ſua in Biblia, ita ſcribat: Solùm Ioannis Euangelium, eſſe vnicum, verum & præcipuum Euangelium: & illud habere ſolum Euangelij naturam, & eſſe verum nucleum, & veram medullam Euangelii. Iunius lib. 1. contra Bellarminum cap. 6. negat hæc Lutheri verba eſſe, ſed impuden-

pudenter: exſtant enim exẽplaria antiqua, in quibus hæc ipſiſſima ſunt: inter quæ eſt illud, quòd Norimbergæ, *anno* 1527. *ex officina Iudoci Goetknecht prodiit. Verùm quidem eſt poſteriores Lutheranos, cùm eos huius ſtultitiæ Lutheri puderet, è poſterioribus editionibus verba illa ſuſtuliſſe: ſic vt in Germanico Lutheri teſtamento, alia hodie à miniſtris præfixa ſit præfatio. Sed ne Lutheri tam inſignis, ſi Deo placet, comparatio, primáque illa verba perirent: rurſum ea edita ſunt Lipſiæ anno* 1603. *in operum Lutheri tomo* 1. *quæ ſunt extra tomos VVittembergenſes, & Ienenſes. Si petatur cauſa, Cur Lutherus tam impudenter hanc ſententiam effutiuerit, in promptu reſponſio eſt: quod Lutherus veram Euangelii naturam in eo ponat, vt de fide agat, non autem de miraculis, & operibus. Quia igitur alia Euangelia tria, de his aliquando, plus quam Ioannis Euangelium agunt: ideo huius Euangelium ſolum, vera Euangelii natura præditum affirmat; eandémque ob cauſam, tribus iſtis Euangeliis ante ponendas D. Pauli epiſtolas, præſertim eam, quæ eſt ad Romanos, Galatas & Epheſios, &* 1. *S. Petri. Secundo, notandum eſt, Euangelia omnia ſublata fuiſſe à quibuſdam Sectariis, vel quia illorum iudicio non eſſent ab Apoſtolis; ſic Manichæi illa ſuſtulerunt, vt patet apud Auguſtinum lib.* 32. *contra Fauſtum cap.* 2. *& lib.* 33. *cap.* 3. *Sic etiam Ethnici, & Iulianus Apoſtata, omnia reiecerunt, tanquam ſcriptorum errantium, & mentientium: Sic etiam Carthuſianus quidam apoſtata Moguntinus, teſte Cochlæo lib. de authoritate Scripturæ, reiecit epiſtolas, primo D. Pauli aliquas: Sic etiam Lutherus, & Brentius, v.g. ad Hebræos: Sic quoque debacchatus eſt Lutherus in epiſtolam Iacobi, quam ſtramineam vocauit, & Apoſtolico ſpiritu indignam: de qua blaſphemia ſuo loco tractabitur.*

Tertium, propter hæreticos, qui Euangelij voce, dum de re Euangelii agitur, abutuntur: non importunè Compendium

quoddam

quoddam Euangelii, in quo eius origo, media, & finis paucis explicantur, ob oculos ponendum eſt, partim collectum à Gaſparo Zagero contra Lutherum, & aliis Scriptoribus, contra enaſcentes quotidie hæreſes. Primò petitur, Quid ſit Euangelium? Felix, fauſta, & bona annuntiatio. Secundò, à quo? à Deo Opt. Max. Tertiò cui illa ſit? homini in peccatum, & omnem miſeriam prolapſo. Quarto quid annuntiet? voluntatem Dei, de reparando homine per peccatum perdito, de conferenda gratia, & gloria. Quintò, quis Euangelii nuntius? verbum Prophetarum, intellectum illuſtrans fide, ſpe corroborans, & charitate inflammans. Deinde filius vnigenitus in ſinu Patris qui enarrauit nobis: inſuper Apoſtoli, & eorum ſucceſſores, ac omnes, qui vſque ad finem ſæculi legitimè mittentur. Sextò, quid in eo ſit præcipuum? Patris charitas, filii obedientia, Spiritus ſancti ſanctificatio, & diuinarum legum præſcriptum. Septimò, quando cœpit Euangelium? ſtatim poſt lapſum Adæ, cùm dictum eſt: Inimicitias ponam inter te, & mulierem. Octauò, ad quid inducit? ad fidem, peccati confeſſionem, & pœnitentiam: ad Chriſti imitationem, & dignam membrorum ſub tanto capite conuerſationem. Nonò, à quo habeat robur? in ſe quidem à Deo, & ideò abrogari non poteſt: quantum autem ad nòs, ab Eccleſia tradente id à Deo eſſe. Decimò, vbi fuit ſcriptum? Primò, in cordibus fidelium: deinde in linguis Apoſtolicis, illud multa virtute prædicantibus: poſtmodum in chartis. Vndecimò, quis eius interpres? Primus Spiritus ſanctus, qui condidit. Secundò, Eccleſia in Concilio generali congregata: Item Romanus Pontifex. Quartò, Eccleſiæ Doctores, præcipue antiqui Patres. Hæc de ſumma eorum, quæ circa vocem, & rem Euangelii expendenda ſunt: in quibus paulò latiùs, quòd de antiquis Patribus dictum eſt, explicandum; Quorum lectionem ita commendat Hieron. ep. 152. vt ita de ſe teſtetur, Meum, *inquit,* propoſitum eſt antiquos

tiquos legere. *Et Clemens Alexandr. lib. 7. Stromatum,* Si quis, *inquit,* nouum aliquid cuderet, quòd diſſentiat à Patribus, tanquam adulteratam monetam reiiciamus. *Non abs re Eccleſia in profeßione fidei, quæ multis iuranda proponitur, de Scriptura loquens, ſic ait:* Nec eam vnquam, niſi iuxta vnanimem doctrinam Patrum accipiam, & interpretabor. *Rationes autem ob quas iuſtum eſt, iiſdem Patribus multum à nobis tribui, etiam ſeorſim ſumptis, quanto magis collectis, hæ ſunt? Prima, quia ad illos nos remittit Spiritus ſanctus, Eccleſiaſtici* 8. Non te prætereat narratio ſeniorum. *Et Prouerb.* 22. Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui. *Secunda, Chriſto, & Apoſtolis finitimi fuerunt, & proinde nemo iure negabit, plus illis luminis collatum ad Scripturas intelligendas: Vnde Apoſtolus Rom.*8. *merito ſe, & coapoſtolos habere dicebat primitias ſpiritus. Tertia, dati ſunt, vt poſteros docerent: teſte Paulo, Epheſ.* 5. *Non minus quam in veteri lege, vbi dictum eſt, Deut.* 6. Narrabis ea filiis tuis: *quis autem neſcit magiſtris plus deberi luminis, quam diſcipulis. Quarta, inſuper fuerunt ſanctißimi, vt argumento ſunt miracula, quibus claruerunt: tametſi autem miracula neceſſariam non habeant cum probitate connexionem, nihilominus cum perſpicue de improbitate non conſtet, non obſcura, apud omnes ſunt probitatis indicia. Extant præter miracula historici plurimi integerrimæ vitæ publici teſtes, quam in fidei defenſione, & fidelium inſtructione traduxerunt. Quinta, perſpicacißimo denique ingenio erant, idq; lectis eorum libris fatebitur, quiſquis hanc eis gloriam non inuidebit. Recte proinde Auguſt. docuit lib.* 2. *contra Iulianum Pelagianum tomo* 7. *ab antiquis Eccleſiæ Doctoribus, Scripturarum interpretationem petendam eſſe:* Talibus, *inquit,* ſancta Eccleſia plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, nutritoribus

toribus credit. *Quantum honoris Cypriano tribuerit lib.3. cap.17. ex his verbis patet*: Vnum Martyrem hinc (*ex Africa*) opponimus Cyprianum, per quem probemus antiquam nos defendere fidem. *Et lib.2. de Hieronymo ita ſcribit*: De illo autem presbytero, qui ſecundum gratiam, quæ data eſt ei, ſic in Eccleſia laborauit, vt eruditionem Catholicam, multum in latina lingua, multis, & neceſſariis libris adiuuaret.

Quartum notandum eſt, Euangelium fuiſſe ante omnem Scripturam, ſcribunt graues authores inter Adamum, & Moyſen, qui primus legem ſcripto mandauit, 2373. annos interceßiſſe: quibus fidei doctrina, & morum, fuit viua voce tradita: & octo circiter annis, teſte Theophylact. in 1. cap. Matth. poſt Chriſti in cælos aſcenſum, de redemptione per Chriſtum peracta, quæ tamen paßim prædicabatur, nulla extabat Scriptura: quibus euolutis, Matthæus quæ de Chriſto tradiderat, ſcripto conſignaſſe legitur: quemadmodum ex Euſebij Chronicis lib.3. cap.24. colligere licet, quem poſtea ſecuti ſunt Marcus, & Lucas, quorum neuter Chriſtum vidiſſe ſcribitur: ſed Marcus ea, quæ Petrus prædicauerat viua voce, ſcriptis mandauit: Lucas autem, Euãgelium ex ore Pauli conſcripſit: Ioannes verò, per annos 65. à Chriſto mortuo, Auguſt. teſte in prologo Euangelii ſecundum Ioannem, abſque adminiculo ſcribendi, vſque ad vltima Domitiani tempora, prædicauit. Vnde patet, vocem Euangelii traditionis eſſe, & ſcriptionem, ad eſſentiam legis Euangelicæ non pertinere: nam omnes Apoſtoli prædicauerunt, non tamen omnes ſcripſerunt, & pauca à quibuſdam tantum ſcripta ſunt.

Quintum, ſciendum eſt hæreticos, qui Eccleſiæ nomen non ferunt, tantum de Euãgeliorum authoritate detrahere, quantum de Eccleſiæ authoritate imminuerunt. Vnde n. illi ſciunt hanc Euangelii ſcripturam, eſſe Matthæi, aut Marci? Certè non aliunde, niſi ex Eccleſiæ teſtimonio, quæ docet vera eſſe hæc

qua-

Digitized by Google

*quatuor Euangelia: illius ergo traditione, nulla autem ſcriptura hoc probatur. Rectè proinde monet Auguſt. Euangelio credendum propter Eccleſiæ authoritatem, his verbis contra epiſtolam fundamenti c.5.tom.6.*Euangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoueret authoritas. *Et poſt pauca:* Actibus Apoſtolorum neceſſe eſt me credere, ſi credo Euãgelio: quoniã vtramq; ſcripturam ſimiliter mihi Catholica commendat authoritas. *Has etiam authoritate motus idem Doctor, etiam ab ipſa ſcriptura, ad Eccleſiæ interpretationem appellauit lib.1.contra Creſconium cap.33.* Scriptura, *inquit*, fallere non poteſt, quiſquis falli nequit huius obſcuritate quæſtionis (*agit de non rebaptizandis hæreticis*) Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine ambiguitate ſancta Scriptura demonſtrat: *Hæc ille, cuius verba in aliarum quæſtionum obſcuritate locum habent, in quibus conſulenda eſt Eccleſia: quam quidam eleganter Euangeliũ viuum vocauerunt, quòd non ſolum ſcripturæ Canonem conſtituat, apocrypha reiiciat, verumetiam dierum obſeruatione, ſignis, imaginibus, geſtu ſiue actione ſacerdotũ, præcipuè ſacris operantium, & vario cærimoniarum ritu: quaſi præmanſum, infantium ori cibum ingerat, & piis omnibus, quamlibet imperitis, inculcet: quod Apoſtoli, & Euangeliſtæ ſcriptis, & viua voce tradiderunt.*

Sextum, poſtremò falſa, & abſurda hæreticorum veteris, & nouæ legis differentia, reiicienda eſt: docent hi diſcrimen in eo ſitum, quòd vetus lex promiſſiones habuerit gratiæ, & vitæ æternæ conditionales: Si præcepta mea ſeruaueritis, bona terræ comedetis: Lex noua, vel Euangelium abſolutas, quæ ab obſeruatione præceptorum, tanquam à conditione, non pendeant: ſed ſola fide apprehenduntur: Ita Kemnitius in Examen Conc.Trid.ſeſſ.6.c.11. & Lutherus lib.de libertate Chriſtiana. Quæ poſterior pars, magnam continet blaſpemiam:

 quia

quia effectus promiſsionum Euangelii, non minus obſeruatione mandatorum quàm fide apprehenduntur: Imò gloriæ promiſsio, à præceptorum obſeruatione ſecundum executionem, pendet: ex his enim qui ratione vtuntur, illi ſoli, & omnes propter Chriſti meritum adipiſcuntur gloriam, qui ſeruant mandata: vt patet ex Chriſti reſponſo, Matth.17. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. *Et alibi:* Qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum. *Præter fidem ergo, etiam mandata ad vitæ æternæ aſſecutionem exiguntur. Certè de charitate, quæ legem implet, ita loquitur Apoſtolus, 1. Cor.13.* Maior autem horum eſt charitas, *& de eadem, tanquam via excellentiori, ad beatitudinem, 1. Cor.12.* Excellentiorem viam vobis demonſtro. *Notet hæreticus, charitatem fide maiorem, & viam excellentiorem eſſe ad vitam. His addi poteſt Chryſoſt. in Pſ.131.* Solæ Dei promiſſiones nobis bona non præbent, niſi nos quoque faciamus, quæ in noſtra poteſtate ſita ſunt. *Errant igitur qui nudam, & abſolutam vitæ æternæ promiſsionem, Euangelium vocant: quia illud non tantum annuntiat remiſsionem peccatorum, ſed etiam mandatorum obſeruationem. Vnde Auguſt. de Fide, & operibus cap.9. vbi agit quomodo in Eccleſia, Euangelium annuntietur:* Non ſolum, *inquit,* quod ad fidem: verumetiam quod ad mores fidelium pertinet, non prætermittitur. *Non ergo Euangelium tantum eſt læta annuntiatio, quòd Chriſtus ſit Redemptor: ſed originem, facta, & dicta eiuſdem Redemptoris continent: ſub quibus etiam præcepta, ſacramenta, & concilia manifeſtum eſt contineri.*

EX
MATTHÆI
CAPITE PRIMO
VERS. XVIII.

ANTEQVAM *conuenirent*.

VERS. vlt. *Non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum*. Ex hoc loco olim Heluidius, qui & noſtro ſæculo ſuos Sectatores habet, collegit Dei genitricem, poſtquam Chriſtum peperit, carnaliter cognitam fuiſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Vox (antequam) vel (priuſquam) non ſemper ſignificat affirmationem poſt tempus quod notatur, etiamſi negatio præceſſerit, vt notant Chryſoſt. in 1. cap. Matth. & Theodoretus in Pſal. 109. & vulgaris mos loquendi etiam hoc habet; vt cùm dicitur: Antequam Iudas ageret pœnitentiam, morte præuentus eſt. Præterea vox (donec) non ſemper in Scripturis ſignificat præfixum tempus, ſed ſæpè ponitur indefinitè, vt hoc loco, vbi ſenſus eſt, Peperit Maria à ſponſo ſuo Ioſepho non cognita: nec inde ſequitur poſtea cognitam fuiſſe, ſicut nec ex eo, poſtquam Chriſti inimici ſub pedibus eius ſubſtrati fuerint, quòd tunc non ſedebit ad dexteram Patris: *Donec ponam*, inquit, *inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum. Non cognouit eam*, inquit Ambroſ. *donec peperit filium. Quid ergo, poſtea cognouit? Minimè. Denique ſcriptum eſt: Ego ſum Deus, & donec ſeneſcatis ego ſum. Nunquid igitur poſtquam ſenuerunt: quia dictum erat, Deus eſſe deſiuit?* Sic ille de inſtitutione virginis cap. 5. Non ſemper itaque vox (antequam) dicit reſpectum ad futura, aut donec, euentum, qui ante negatur.

EX CAPITE IV.

Vers. 10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Hoc frequens eſt in ore Sectariorum, contra SS. inuocationem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quemadmodum ſolitus erat diabolus inter Gentiles, & apud ſagas, diuinos expetere honores: ſic hoc loco, impiam facti conditionem Chriſto obtulit. Cui reſpondit Saluator, Idololatriam damnans, vnum Deum adorandum eſſe. In qua reſponſione duo verba notanda ſunt: Adorare, & Seruire: Nam præcedunt alia duo, Dominus, & Deus: quia Deus, adorandus eſt: quia Dominus, ſummè ei ſeruiendum eſt, nempe recognoſcendo eum, habere ſummum dominium in omnes creaturas: & verbum in Græco, Latreſcis, Scripturæ, & PP. vſu indicat illam ſeruitutem, quæ ſupremo Domino, nempe Deo, debetur: atqui Catholici nec Sanctos, nec eorum imagines, deos putant, nec illud deferunt ſeruitium, quòd ad ſolum Deum pertinet: videlicet in Deum credere, omnem ſpem in eo ponere, ſacrificium offerre, & eius generis alia.

EX CAPITE V.

Vers. 7. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Hinc argumentantur Aduerſarij, vitam æternam ex miſericordia, non ex iuſtitia dari.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sicut vocatur hoc loco corona miſericordiæ, vita æterna, & Pſal. 102. *Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus.* Ita alibi vocatur corona iuſtitiæ, 2. Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus.* Res ita ſe habet, vita æterna eſt corona iuſtitiæ: quia ex meritis, & propter merita confertur, ſeruato ordine iuſtitiæ commutatiuæ, & diſtributiuæ. Nam vnicuique, pro quantitate meritorum, maior, aut minor portio tribuitur. Vnde Auguſt. lib. de natura & gratia cap. 2. *Non eſt iniuſtus Deus, qui iuſtos fraudet*

fraudet mercede iuſtitiæ. Cæterùm quia ipſa merita, vim ſuam habent ex gratia, quæ ex Dei miſericordia datur: hinc fit vt corona, quæ ipſis tribuitur, vocetur corona miſericordiæ: reſpectu ſcilicet noſtri, quibus ipſa merita, ex miſericordia conceſſa ſunt: Ita Auguſt. lib. de corrept. & gratia cap. 13. & epiſt. 105.

VERS. 27. *Dictum eſt antiquis.* Scribit hoc loco petulanter Caluinus, multos veterum deceptos, qui putant hîc eſſe legis correctionem: & concludit non eſſe fingendum Chriſtum nouum legiſlatorem, ſed tanquam interpretem audiendum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Chriſtum verè eſſe legiſlatorem, tum forma loquendi, qua hîc vtitur, Ego autem dico vobis: tum aliæ Scripturæ manifeſtè demonſtrant; nam Matth. 7. in fine totius concionis, ita ſcribit: *Erat enim docens ſicut poteſtatem habens.* Et Ioannis 16. *Si præcepta mea ſeruaueritis.* Et Matth. 28. *Docete omnes gentes, docentes ſeruare omnia, quæcumque mandaui vobis.* Interpretauit quidem in multis legem, ſed tunc hanc ipſam interpretationem, tanquam legiſlator promulgat: eſt enim legiſlatoris, non ſolum leges ferre, ſed etiam eas interpretari. Quare Conc. Trident. ſeſſ. 6. can. 19. ita definiuit: *Si quis dixerit, nihil præceptum eſſe in Euangelium, præter fidem, aut decem præcepta, nihil pertinere ad Chriſtianos, Anathema ſit.* Et can. 21. *Si quis dixerit, Ieſum Chriſtum à Deo hominibus datum fuiſſe vt Redemptorem, cui fidant, non etiam legiſlatorem, cui obediant, Anathema ſit.*

VERS. 32. *Omnis, qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari.*

Et Matth. 19. v. 9. *Quicumque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Ex his locis colligunt Aduerſarij, ob adulterium alterius coniugis diſſolui matrimonium, quoad vinculum, vt integrum ſit innocenti, ad alias tranſire nuptias.

RESPONSIO CATHOLICA.

Fuit hic error Græcorum, vt refert Guido Carmelita, in ſua ſumma de hæreticis: & in illo verſantur Anabaptiſtæ, Lutherani, & Caluiniſtæ: qui dicunt Chriſti verba, non

Digitized by Google

intelligi de ſola dimiſſione quoad thorum, & habitationem: quia, inquiunt, non eſſet ad rem Chriſti reſponſio; Phariſæi enim de dimiſſione quoad vinculum, quam repudium appellabant, interrogauerunt. Porrò Catholica veritas eſt, nequaquam diſſolui matrimonium quoad vinculum, ob commiſſum adulterium: atque ita neutri coniugi licere, ad alias nuptias, alio ſuperſtite, tranſire. Hanc veritatem ſtatüerunt Innocentius I. epiſtola 3. ad Exuperium cap. 6. quæ habetur tomo 1. Conciliorum. Alexander III. Capitulo Ex parte, Concil. Africanum cap. 69. Foroiulienſe can. 10. Nammetenſe can. 12. Florentinum, in inſtructione Armenorum, Tridentinum ſeſſ. 24. can. 10. Chriſtus itaque, non loquitur de dimiſſione quoad vinculum, & tamen Phariſæorum interrogationi ſatisfecit: quia dimiſſio quoad vinculum, includit in ſe poteſtatem aliam ducendi: ſeiunxit ergo duas dimiſſiones: Vnam, quoad habitationem: Alteram, quoad vinculum: & priorem conceſſit, ita tamen vt omnes illas cauſas, ob quas Iudæi vxores dimittebant, reſtrinxerit ad ſolam fornicationis cauſam: Poſteriorem verò dimiſſionem, quoad vinculum, ſeu libellum repudij, vt patet ex Textu, omnino ſuſtulit. Vnde ea verba, cum Auguſtino lib. de adulterinis coniugiis cap. 9. explicari poſſunt negatiuè, vt ſignificetur eum eſſe adulterum, qui vxore dimiſſa, aliam duxerit. Secundò, exceptiuè accipi poſſunt, at tunc exceptio ad priorem partem, tantum referri debet, vt ſit ſenſus: Quicumque dimiſerit, extra cauſam fornicationis, vxorem, mœchatur: & qui dimiſſam, quacumque ex cauſa, etiam fornicationis, duxerit, mœchatur. Sic explicant D. Thom. in 4. d. 35. & Bonauentura ibidem articulo vnico, quæſt. 4.

Quæres, ſi intelligantur verba Chriſti, de dimiſſione quoad habitationem: quomodo ex illa, quis eſt mœchiæ reus? Reſpondeo, quia, teſte Auguſtino contra Adimantum cap. 3. & Theophyl. in cap. 19. Matthæi, eſt vxori fornicationis cauſa, quòd etiam Chriſtus explicat: Qui dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, facit eam mœchari. Breuiter itaque dicendum eſt, Chriſtum non excepiſſe cauſam fornicationis: quaſi ob hanc, libellus repudij in ſuo vigore permaneret: ſed repudio quoad vinculum omnino abrogato, approbauit diuortium quoad thorum, & habitationem:

Digitized by Google

tionem: & hoc, ob ſolam fornicationis cauſam. Hinc Apoſtolus 1. Corinth. 7. *Præcipio, non ego, ſed Dominus, vxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Vnde patet, non ſolui matrimonium per adulterium, alias libellus repudij omnino ſublatus non eſſet: qui ob cordis duritiam Iudæis fuit conceſſus. Cùm igitur fideles ſciant, poſt diuortium, aut continendum, aut reconciliari debere, ab illo abſtinent: & ſi permiſſum eſſet poſt diuortium, ad aliud matrimonium tranſire, multa admitterentur adulteria, vt matrimonium diſſolueretur. Qua ratione vtitur Hieronymus in cap. 19. Matth. & Textus Capitulo, Quanto de diuortiis, Manet itaque matrimonium inter fideles conſummatum, omnino indiſſolubile: propter indiſſolubilis vnionis Verbi, cum humanitate ſignificationem.

VERS. 34. *Ego autem dico vobis, non iurare omnino.* Hinc colligunt Wiclephiſtæ iuramenta, quæ ad contractus confirmandos, & commercia ciuilia, & alia adhibentur, eſſe illicita.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hanc opinionem damnauit Conc. Conſtantienſe, nec immeritò: quia iuriſiurandi actus, virtutis religionis eſt: & proinde ex ſe licitus. Sciendum tamen eſt, iuſiurandum non eſſe, ſicut bonum quoddam per ſe appetendum: ſed eo, in ſola neceſſitate vti licere, vt monuit Auguſt. lib. 1. de ſerm. Domini in monte cap. 30. quia iuramentum eſt, tanquam remedium quoddam imbecillitatis humanæ, & ad fidem rei faciendam neceſſarium inſtrumentum, vt ſcribit D. Thomas 2. 2. qu. 89. artic. 5. quin etiam ſe habet ad inſtar medicinæ: ſicut ergo frequens medicamentorum vſus, noxius eſſe ſolet, & tantum vtilis neceſſitate exigente: ita frequens iuriſiurandi vſus pernitioſus eſt, ac tantum vtilis, & appetendus, quando grauis ſubeſt cauſa, quæ cùm ſe offert ex parte modi iurandi, tres requirit circumſtantias, iure diuino naturali neceſſarias, quas exprimit Ieremias cap. 4. *Iurabis, viuit Dominus, in veritate, & iudicio, & in iuſtitia.* Ratio hæc aſſignari poteſt: quia ſi deſit veritas, iurans, Deum falſitatis teſtem facit: Si iuſtitia, facit Deum operatorem mali, quòd ſub illius teſtimonio promittitur: Si deſit iudicium, cedit

Digitized by Google

in Dei irreuerentiam, cùm abſque iuſta cauſa inducitur in teſtem. Nunc ad verba Chriſti, qui generaliter, & ſimpliciter, iuramentum non damnat: ſed iurandi conſuetudinem, & facilitatem; facilitas enim conſuetudinem, conſuetudo periurium parat, hoc antea monuerat Scriptura, Eccleſiaſtici 23. *Iurationi non aſſueſcat os tuum:* quia multi ſunt caſus in aſſidua iuratione: aſſuetus enim iurationi, aliquando iurat falſum, aut dubium: hanc interpretationem de iurandi conſuetudine, ſecutus eſt Auguſtinus lib de Mendacio cap. 15. & lib. Quæſtionum in Deuteronomium quæſt. 12. vbi docet periurium, quod à Chriſtianis omnino caueri dicitur, ſecuriùs vitari non poſſe, quam ſi omnino non iuretur.

EX CAPITE VI.

VERS. 6. *Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem, &c.* Hunc locum obiiciunt Wiclephiſtæ, contra publicas orationes: quaſi præceptum eſſet, vt ab omnibus ſecretò oraretur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huic obiectioni reſpondendum, Chriſtum non prohibuiſſe publicè orare; ſed ne hac intentione, & hoc animo, aliquis oret, vt ab aliis videatur: quod patet ex antecedentibus verbis, vbi dicitur: *Cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & angulis platearum ſtantes orare, vt videantur ab hominibus.* Præcipit itaque Saluator bonam intentionem, vt videlicet oremus hac ſola intentione, vt videamur à Deo: ſi quis autem hac intentione, etiam publicè orauerit, clauſo oſtio orat: ſi verò orans ab aliquo optet videri, iuxta Chriſti mentem, in publico orat: quantumlibet claudat oſtium cubiculi, in quo orat. Reſpicit ergo Chriſtus, dum ait, intra cubiculum tuum, animum & intentionem potiùs, quàm opus: quod vel ex eo patet, quòd ipſe locum, publicis precibus deſtinatum, domum Patris, & domum ſuam, & domum Orationis, appellauerit. Matth. 21.

VERS. 7. *Orantes, nolite multum loqui.* Inuehitur hoc loco Caluinus, in totam Eccleſiam Catholicam: & hoc

errore

errore Papatum imbutum eſſe aſſerit, vt præcipua orationis virtus credatur eſſe loquacitas.

RESPONSIO CATHOLICA.

Contra hanc calumniam, Primò, notandum eſt, Chriſtum non ſimpliciter prohibuiſſe in orando multum loqui; ſed addidiſſe, ſicut Ethnici faciunt; Superuacaneam ergo, & inanem, nimioque ſtudio affectatam, verborum copiam reprehendit, vt ait Greg. Nyſſenus: nec longas preces damnat, qui perpetuas imperauit, cùm dixit: Oportet ſemper orare, & nunquam deficere: neque vetat repetitionibus vti, cùm ipſe preces fundens, ter eandem orationem iterauerit, Matth. 26. *Pater, ſi poſſibile eſt, &c.* Secundò, notandum de græco Textu vbi ponitur BATTOLOGIZIDE, quod eſt Battum quendam poëtam imitari, qui verſus quoſdam conſcripſit, in quibus eadem frequenter inculcat: Hinc Rhetores, ineptam repetitionem eorumdem, Battologiam vocant. Reprehendit ergo Chriſtus morem, & imitationem Ethnicorum, quorum erat error, quòd faciliùs ſe audiri exiſtimabant, quo plura, & altiori voce loquerentur: quem ritum irriſit Elias, 3. Reg. c. 18. *Clamate voce altiori.* Ethnici, inquit Gloſſa, pluribus verbis orabant, putantes quòd ſic Deum magis flectere poſſent, vt ſolet orator Iudicem: & quoniam dæmones, non aliter aſſequerentur quid ipſi peterent: quippe animi arcana per ſe non intelligentes, erat illorum oratio mera battalogia, & incondita eiuſdem rei repetitio, verbiſque prophanis, à ſemetipſis inuentis, idola ſua inuocabant. Atqui Catholicorum longè, preces ex diuinis Scripturis, maximè Pſalmis Dauidicis, depromptæ ſunt: & quicquid publicè oratur, ex formula ab Eccleſiâ Dei præſcripta, oratur: quæ cum Ethnicorum Battalogia nihil commune habet. Porrò de Pſalterio, pro Catholicorum inſtructione, ita Rabanus de inſtitutione Clericorum cap. 76. *Pſalterium*, inquit, *idcirco cum melodia cantilenarum ſuauium ab Eccleſia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectantur.* Hoc expertus Auguſtinus, de ſeipſo ita teſtatur lib. 9. Confeſſ. c. 6. & 7. *Quantum fleui in hymnis, & canticis tuis, ſuaueſonantis Eccleſiæ tuæ vocibus commotus, acriter currebant mihi lacrymæ, & bene mihi erat cum illis.* Conſulitur ergo in publicis orationibus, non tantum pro-

priè cuiuſlibet orantis vtilitati: veruметiam aliorum audientium, orant alternis vicibus Clerici, vt ſe inuicem audientes, de Dei laude ſancta quadam æmulatione contendant: ſicut ſcribitur Iſaiæ 6. *Seraphin clamabant alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus*, ita hîc, in militante Eccleſia, in publicis orationibus, alter ad alterum clamat.

EX CAPITE VII.

VERS. 18. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere.* Craſſa fuit olim hæreſis Iouiniani, qui aſſeruit gratiam ſemel in baptiſmo receptam, poſtmodum amitti non poſſe. Hunc errorem diu ſepultum poſt mille & amplius annos ſuſcitauit Lutherus, cuius verba ab Eckio, in Catalogo errorum, eius citata, hæc ſunt: *Prorſus non dubitemus, nos eſſe ſaluos poſtquam baptizati ſumus.* Item: *Baptizatus etiam volens, non poteſt perdere ſalutem.*

RESPONSIO CATHOLICA.

Duo, inter cætera loca, in ſui erroris confirmationem allegarunt. Primus eſt Ioannis ep. 1. cap. 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit.* Verùm hæc obiectio ſtatim corruit, nam ſubiunxit cauſam eius, quòd dixerat: *Quoniam ſemen ipſius, in eo manet.* Semen vocat, teſte OEcumenio poſt Didymum, Spiritum ſanctum, vel gratiam in baptiſmo acceptam: gratia enim, & charitas, ſemen eſt aliarum virtutum, & donorum, quæ veluti ex ea pullulant: ſemen etiam meritorum, quæ vel eliciuntur à charitate, vel imperantur: ſemen denique gloriæ, tanquam fructus vltimi, & cuius quantitas, charitatis quantitati reſpondet. Indicat itaque Ioannes, poſſibile non eſſe, vt quis in gratia exiſtat, & peccet, quatenus talis: qui autem ad diuerſa tempora referunt, vt qui ſemel in gratia fuit, in poſterum peccare non poſſit: faciunt Ioannem ſecum pugnantem: Nam in eadem epiſtola cap. 1. dixit: *Filioli mei hæc ſcribo vobis, vt non peccetis.* Si omnis, qui natus eſt ex Deo, non poſſit in poſterum peccare: fruſtra monet, ne peccent. Secundus locus eſt Matthæi, hîc citatus, ad quem ſic Hieron. lib. 2. contra Iouinianum: *Tamdiu, nec arbor bona malos fructus facit, nec mala bonos: quamdiu vel in bonitate ſua, vel in malitia perſeuerat.*

EX

EX CAPITE IX.

Vers. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* &, Vers. 22. *Confide filia, fides tua te ſaluam fecit.* Cùm aſſerunt Aduerſarij ſolam fidem iuſtificare, hæc teſtimonia proferre ſolent.

RESPONSIO CATHOLICA.

Importunè hæc nobis obiiciunt, pro ſola fide iuſtificante: quia nullo modo accipi poſſunt, de illo actu Caluiniſtico, quo quis credit, certo ſibi peccata eſſe remiſſa, per Chriſti mortem: verùm vt patet ex contextu, de illo actu intelliguntur, quo qui à Chriſto ſanati ſunt: credebant eum habere ſanandi poteſtatem, & ſe poſſe ab eo iuuari. Quid vis, inquit Chriſtus cæco, vt faciam tibi? Reſpondit: Domine vt videam. Tum Chriſtus: Reſpice, fides tua te ſaluum fecit. Notandum eſt ſerio, varios inueniri actus apud Caluinum, dum agit de iuſtificatione. Primus eſt, apprehendere mortem Chriſti: huic totam vim iuſtificandi tribuit, lib. 3. Inſtit. c. 11. §. 2. *Iuſtificabitur*, inquit, *ille fide, qui Chriſti iuſtitiam, per fidem apprehendit*. Secundus eſt credere promiſſionem Dei Patris, qui promiſit ſe fore nobis propitium, propter Chriſti mortem. Ad hunc actum recurrit lib. 3. Inſtit. cap. 2. *Ex eo ſalutem conſequimur*, inquit, *quando Deum Patrem agnoſcimus nobis propitium.* Tertius actus eſt, hanc promiſſionem ſibi applicare, & certo credere. à Patre omnia ſibi peccata remiſſa. Hunc actum requirit lib. 3. Inſt. c. 2. §. 11. *Peccatorum*, inquit, *remiſſionem Spiritus ſanctus propriè in ſolis electis obſignat, vt eam ſpeciali fide in vſum ſuum applicent.* Quartus actus eſt, credere ſe iuſtum manſurum, & non poſſe à iuſtitia, ſemel adepta, excidere. Hunc actum exigit ibidem §. 16. *Verè*, inquit, *fidelis non eſt, niſi qui confidenter, ſe regni cœleſtis hæredem gloriatur.* Incertum eſt apud Calu. quis tandem ex his actibus iuſtificet: an vnus, an plures, an ſimul omnes: quandoquidem in varias partes ita ſe vertat. Oſtendant ergo Caluiniſtæ eos omnes, ad quos Chriſtus talibus verbis vſus eſt, hos actus habuiſſe.

Vers. 13. *Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores.*

Et capite XV. v. 24. *Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſrael.* Nota, ſunt Caluiniſtarū dogmata,

Chriſtum

Chriſtum videlicet pro ſolis prædeſtinatis mortuum eſſe: ſolos prædeſtinatos habere fidem, & dum hæc conantur ſtabilire, prædictis locis abutuntur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Manifeſta ſunt Scripturarum teſtimonia, 2. Cor. 5. *Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus.* 1. Timoth. 2. *Qui dedit ſemetipſum redemptionem, pro omnibus.* 1. Ioan. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi. Omnibus*, inquit Ambroſ. ſerm. 8. in Pſ. 118. *paſſus eſt, & omnibus reſurrexit.* Quærunt Caluiniſtæ, ſi pro omnibus mortuus eſt: cur omnibus non prodeſt? Gentiles, Turcæ, Iudæi, & multi paruuli manent expertes meritorum Chriſti. Reſpondeo, Chriſtus omnium eſt Redemptor, quoad pretij ſufficientiam: quia omnes meritò ſanguinis eius, à peccatis liberari poſſent, ſi crederent: non eſt autem omnium Redemptor ſecundum efficientiam: Ideo ergo non omnibus prodeſt, quia ipſius merita, non applicantur: licet enim potentiſſima ſint, ad animarum ſanitatem non proſunt, niſi applicata. Si medicus pharmacum parat pro decem ægrotis, præſentiſſimum ad morbum depellendum, nemini tamen ſanitatem adfert, niſi ſumatur, & applicetur. Porrò Chriſti merita variis modis applicantur. Primò, per ſacramenta. Secundò, per gratiam præuenientem. Tertiò, per gratiam cooperantem, in exercitio bonorum operum. Qui ergo legitimè ſacramenta ſuſcipit, vel præueniente gratia excitatur, vel cooperante, bonis operibus vacat, fit particeps meritorum Chriſti: hoc non ſolum contingit prædeſtinatis, ſed etiam reprobis, ad quos Caluiniſtæ dicunt Chriſti meritum, & gratiam nihil pertinere. Verùm quidem eſt, quòd Chriſti meritum non ſit efficax, reſpectu reproborum quoad vitam æternam: quia re ipſa ad illam non perueniunt: eſt tamen re ipſa efficax, reſpectu reproborum, quoad dona gratiæ in hac vita, quæ duplicia ſunt, alia ad vocationem, alia ad iuſtificationem ſpectant. Nunc ad Scripturas obiectas: Senſus, *Non veni, &c.* hic eſt Chriſtus, quia medicus erat, ſanabat eos, qui ſe ægros fatebantur, & medicinam admittebant: alios verò, qui ſe ſanos profitebantur (quales tunc erant Phariſæi) non ſanabat, quia medicinam reſpuebant. Secundus locus, *Non ſum miſſus, &c.* hunc habet ſenſum:

ſum: Quia Chriſtus Meſſias erat, Iudæis; in Abrahamo, & Dauide promiſſus: dicit ſe miſſum ad ſolos Iudæos, quòd multum valebat ad eorum beneuolentiam captandam: nec tamen ideo gentes à ſua gratia excluſit: quinimo Matth.28. dixit: *Euntes, docete omnes gentes.*

EX CAPITE X.

VERS. 9. *Nolite poſſidere aurum, neque argentum.* Hunc locum obiiciunt contra prouentus Eccleſiaſticorum, quos omnes in diem, & Apoſtolorum more viuere volunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Notanda eſt ſumma Sectariorum leuitas: ſecularium ſacerdotum ſuſtentationem ex decimis, & fundationibus calumniantur: religioſorum vituperant mendicitatem, nec volunt Clericos aliquid ſeruare in craſtinum, & functiones Eccleſiaſticarum perſonarum, cum labore manuum non conſiſtunt, vt inde ſuum victum lucrentur: quid ergo reſtat, niſi vt fame pereant? Pro reſponſione itaque tria notanda ſunt. Primū, in collegio Apoſtolico agnoſcendam eſſe crumenam, Iudas procurator loculos habuit, Ioan. 12. Diſcipuli aliquando in vrbem profecti ſunt, vt magiſtro, & toti collegio cibos coemerent, Ioan.4. Secundò, nolite poſſidere aurum, appoſitè Apoſtolis dictum eſt: quia oportuit eos, Euangelicæ prædicationis gratia, diuerſas regiones perluſtrare: nec alicubi figere ſedem, donec poſt multos labores, ſub finem vitæ, hoc eis viſum eſſet. Tertiò, Apoſtoli exemplo ſuo debuerunt oſtendere, fidelibus contemptum diuitiarum.

Obiicies, pium & ſanctum erit, illos hac in parte imitari. Reſpondeo, hoc quidem verum eſſe, ſed ad illud exemplum, neminem obligari ex præcepto: *Viuere*, inquit D. Th.2.2.q. 185. art.6. *ſine proprio, ſupererogationis eſt: ad ea autem, quæ ſupererogationis ſunt, nullus tenetur: niſi ſe ſpecialiter ad illud voto aſtringat.* Et ibidem ad ſecundum intelligitur, illa Dominum præcepiſſe diſcipulis, quantum ad illam miſſionem, qua mittebantur ad prædicandum Iudæis: vt per hoc excitarentur, ad confidendum de virtute ipſius, qui eis abſque ſumptibus prouideret.

EX CAPITE XI.

VERS. 28. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis.* Frequens eſt hic locus in ore Sectariorum, contra Sanctorum inuocationem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Duo hîc explicanda ſunt. Primum, quòd venire ad Chriſtum, aliquando ſignificet credere in ipſum: quo ſenſu dicitur Ioannis 6. *Qui venit ad me, non eſuriet.* Et: *Omne quod mihi dedit Pater, ad me venit.* Hoc modo iubemur ad ſolum Chriſtum venire: quia non eſt aliud nomen, in quo oporteat nos ſaluos fieri: hoc autem non obſtat, quo minus ad Sanctos, per orationem accedere poſſimus, vt poſtquam venerimus, ab illo non recedamus; ſic non obſtante ſufficientia Redemptoris, rectè à viuentibus fideles inter ſe petunt, vt pro inuicem orent. Secundò ſenſus verborum Chriſti etiam hic eſt, quòd ſignificet ſe vnicum Redemptorem, qui peccatorum onus, labores, ac pœnas ex peccatis contractas, poſſit auferre: cùm ſit gratiæ, & legis Euangelicæ author, qui ab onere legis veteris nos liberauit. Vocat ergo Chriſtus omnes ad ſe, tanquam medicum, & ſalutis authorem: & hoc modò, verum eſt ita Chriſtum nos ad ſe vocare, vt ad nullum alium abire permittat: per hoc autem non prohibet nobis Sanctos inuocare, vt interceſſores ad ipſum: nec vllus Sanctorum Patrum hanc illationem fecit, vt videre eſt apud Hieron. in hunc locum, Chryſoſtomum hom. 39. in Matth. Auguſtinum ſer. 9. & 10. de verbis Domini, quos alij expoſitores Latini, & Græci imitantur.

EX CAPITE XII.

VERS. 32. *Qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Ex his verbis argumentati ſunt Armeni, aliqua videlicet eſſe peccata, quæ à nullo vnquam ſacerdote remitti poſſunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nullum eſt peccatum, quod remitti non poſſit poteſtate clauium: quamdiu enim viuit peccator, Dei patientia ad pœni-

pœnitentiam expectat: & ſi pœnitentiam egerit, atque à ſacerdote abſolutionem recipere non contempſerit, peccatum eius quantumlibet graue, ei in hoc ſæculo remittetur. Chriſtus enim non dixit: Si ſolueris hoc, vel illud: ſed, Quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Deinde Chriſtus non eſt locutus de omni peccato in Spiritum ſanctum, ſed de aliquo, cordis videlicet duritia, in qua peccator vſque ad finem vitæ impœnitens perſeuerat: ita Aug. Chriſti verba, ep. 50. ad Bonifacium interpretatur.

EX CAPITE XIII.

VERS. 30. *Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem.* Ex hac parabola, omnium temporum Sectarij, vſque in hodiernum diem, docuerunt hæreticos non eſſe vi extirpandos: nec hominum, ſed Dei iudicio puniendos in extremo die, qui meſſis erit totius orbis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Variis modis hic error confutari poteſt. Primò, authoritate ſcripturæ veteris Teſtamenti. Deut. 13. Deus grauiſſimè præcipit, vt falſi prophetæ, qui populum à vero Dei cultu auertebant, interficiantur. Ex quo capite Cypr. lib. de exhortatione Martyrij cap. 5. ita ratiocinatur: Si hoc in Teſtamento veteri fiebat, nunc magis faciendum eſt: Secundò, authoritate ſcripturæ noui Teſtamenti, in epiſtolis Pauli extant aliquot loca, ad hanc materiam pertinentia. Apoſtolus ille, omnibus hæreticis anathema dixit, Galat. 1. quoſdam Sathanæ cruciandos tradidit, 1. Timoth. 1. orauit vt abſcinderentur, qui fideles conturbant, Galat. 5. docuit Magiſtratum, non fruſtra portare gladium, Rom. 13. Tertiò, authoritate SS. PP. in primis Hieron. in epiſt. ad Galat. cap. 5. ad hunc locum, Modicum fermentum totam maſſam corrumpit: igitur, inquit ille, ſcintilla ſtatim vt apparuerit, extinguenda eſt; & fermentum, à maſſæ vicinia ſemouendum eſt: ſecandæ putridæ carnes, ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putreſcat, intereat. Deinde Aug. qui variis in locis, hác doctrinam inculcat, vt l. 2. Retract. c. 5. & ep. 48. Quibus addi poteſt Leo I. ep. 91. ad Turbium: &

Greg.

Greg. lib. 1. epiſtolarum epiſt. 72. Hi ambo laudant magiſtratus ſeculares, quòd pro defenſione Eccleſiæ, & religionis zelo, gladio animaduerterint in hæreticos. Notanda quoque ſententia Bernardi, ſerm. 66 in Cant. *Melius*, inquit, *procul dubio gladio coercerentur, illius videlicet qui non ſine cauſa gladium portat, quam in ſuum errorem multos traiicere permittantur*. Quartò, ex Legibus Imperatorum, vt Lex Manichæos, Lex Arriani, Lex Quicumq;, C. de Hæreticis. Quintò. hoc ipſum, quibuſdam rationibus probari poterit. Prima eſt: Si iuſtum ſit morte afficere latronem, & incendiarium: quantò magis animaduertendum in eos, qui perdunt animas? Secunda, ignibus cremantur falſarij monetarum, cur non & falſarij verbi Dei? Tertia ratio, ex fine, ſeu vtilitate occiſionis hominum facinoroſorum. Primus finis eſt, ne noceant bonis, & opprimant innocentes. Secundus vt paucis caſtigatis, tota communitas à ſceleribus abſterreatur. Tertius finis, vt præcidatur occaſio, deteriora committendi. Hæc omnia circa hæreticos locum habere: vt experientia præcedentium temporum comprobauit, manifeſtum eſt. Nunc de parabola quæ generalis eſt, & docet nunquam futurum vſque ad diem iudicij, vt omnes mali eradicentur: Si verò in particulari, hæreticis applicetur, qui per antonomaſiam, zizania appellari poſſunt: tunc ad rationem Chriſti recurrendum eſt, ne fortè ſimul cum eis, eradicetis & triticum. Quando igitur in particulari, quæſtio eſt an in hoc, vel illo loco hæretici extirpandi ſint: multa attendenda ſunt, in primis an ſint ſatis noti, ne periculum ſit, quòd innocentes plecterentur: deinde an ſint fortiores nobis, vt ſi bello eos aggrediamur, plures ex noſtris caſuri ſint. Vult ergo Chriſtus hæreticos aliquando tolerari, etiam in medio Catholicorum: quando videlicet periculum eſt, ne ſi eradicentur hæretici ſimul euellantur & Catholici. Hæc eſt doctrina Auguſtini, ad hunc locum ſibi à Donatiſtis obiectum lib. 3. contra epiſtolam Parmeniani cap. 2.

Inſtant Aduerſarij, & vrgent, Iudæos non occidi: cur igitur hæretici morte plectuntur? Reſpondeo, grauiſſimas ſubeſſe cauſas, cur Iudæi in Repub. Chriſtiana, variis in locis permittantur viuere. Prima eſt, quòd illi nunquam à fide Chriſtiana defecerint: quia illam nunquam profeſſi ſunt. Secunda, Iudæorum religio, quanquam nunc ſit abrogata

quoad

quoad multa, à Deo tamen approbata fuit, vſque ad definitum tempus. Tertia eſt, Iudæi contra infideles teſtimonium dant Scripturis ſacris, propter libros veteris Teſtamenti, quos cuſtodiunt: & tanquam aſini, in dorſo, vt quidam dixit, ſcripturarum aurum apportant. Quarta, non moliuntur Iudæi Chriſtianos, à religione ſua tam ſedulò auertere: hæretici verò contra fidem ſemel ſuſceptam deſeruerunt, deprauatam doctrinam profitentur, & omnibus, quibus poſſunt modis, innocentium corda à vera religione abducere conantur.

Obiiciunt ſecundò, Apoſtolos nunquam inuocaſſe brachium ſeculare contra hæreticos. Reſpondendum eſt, Principes ſeculares, tunc non fuiſſe Chriſtianos, vt olim reſpondit Auguſtinus epiſt. 50.

EX CAPITE XV.

VERS. 9. *Sine cauſa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Non ſine ſannis, & ludibriis, hunc locum obiiciunt Aduerſarij, contra traditiones Eccleſiaſticas.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nequaquam hoc loco, humanarum conſtitutionum inſtitutum damnat Chriſtus: ſed in humanas traditiones, legi diuinæ contrarias inuehitur: cuius generis erat illa, de qua ibidem ait: *Quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum, &c.* loquitur de traditione, quæ concernit res, in templo offerendas: parentum tamen ſuſtentationi neceſſarias. Deinde præpoſterum aliquando Phariſæorum ſtudium reprehendit Chriſtus, quòd contempta lege diuina, plus nimio leuiora quædam, & minuta vrgerent: tametſi per ſe illa bene potuiſſent, & debuiſſent etiam ſuo gradu fieri: *Væ vobis,* inquit Matth. 23. *Scribæ, & Phariſæi, hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, miſericordiam, & fidem; hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Et Marci 7. *In vanum colunt me, docentes doctrinas & præcepta hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones & baptiſmata vrceorum, & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.* Hoc igitur eſt, quod vetat Chriſtus;

ne, quòd Aduerſarij nos mendaciſſimè calumniantur facere, in humanis ordinationibus, contemptis diuinis, præcipuum cultum ponamus. Secundò, vt preſſiùs loquamur de traditionibus Eccleſiaſticis, illæ non ſunt humanæ, ſed potius diuinæ: eſto, homines ſint, quibus interpoſitis ad nos peruenerunt: grauiſſima ſunt apud Auguſtinum, pro traditionibus Eccleſiæ teſtimonia: *Si quid diuinæ ſcripturæ præſcribit authoritas, non eſt dubitandum quin ita facere debeamus, vt legimus. Similiter etiam, ſi quid per orbem frequentat Eccleſia, nam hoc quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Sic ille epiſtola 118. Præterea epiſt. 86. idem author ita ſcribit: *In his rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura diuina, mos populi Dei, vel inſtituta maiorum pro lege tenenda ſunt: & ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt.* Hæc de rebus in Eccleſiæ vſu poſitis, nec tamen ſcriptis, ſed viua tantum voce traditis, & ad Apoſtolos tranſmiſſis. Tertiò notandum eſt, Auguſtino non ſolum probari traditionem, quæ ad praxim morum pertinet: verumetiam ad doctrinam, de qua loquitur lib. 10. de Geneſi ad litteram cap. 23. *Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptizandis paruulis, nequaquam ſpernenda eſt: neque vllo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio.* Sic ille de traditione, quæ continet reſolutionem quæſtionis, ad materiam fidei ſpectantis: Sitne bonum, & diuinæ voluntati congruum, conferre baptiſmum paruulis: ideoque Auguſtinus verbo credendi vſus eſt, qui etiam lib. 5. contra Donatiſtas cap. 33. ſcripſit in hæc verba: *Sunt multa, quæ vniuerſa tenet Eccleſia, & ob hoc, ab Apoſtolis præcepta bene creduntur: quamquam ſcripta non reperiantur.* Quid clariùs dici potuit in Catholicorum patrocinium, vt obſtruatur os eorum, qui traditionum vim abolere conantur: ait enim hoc loco, Multa non eſſe ſcripta, quæ reponit inter dogmata, imò de dogmatibus ſolis non ſcriptis loqui videtur: non enim dicit vniuerſa, quæ facit, vel frequentat Eccleſia: ſed quæ vniuerſa tenet Eccleſia: tenere autem apud illum, credere magis, quam facere ſignificat: vt videre eſt lib. de Fide ad Petrum cap. 27. & 30. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites.* Agnoſcit igitur ſanctiſſimus Doctor etiam in fidei materia, Eccleſiæ traditiones.

VERS.

Digitized by Google

VERS. 11. *Quod intrat per os, non coinquinat hominem.* His verbis vtuntur Aduerſarij contra ieiunia, & ciborum delectum, ab Eccleſia præſcriptum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quoſlibet cibos, quibuſlibet diebus, omnibus quibuſcumque hominibus ſine diſcrimine licitos eſſe, olim docuit Iouinianus, vt teſtatur Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. 82. D. Hieronymus grauiſſimis rationibus ex ſcripturis deſumptis, & aliunde, huius Iouiniani errores confutauit. Hanc ſopitam hæreſim ſuſcitarunt Waldenſes, & poſt hos eundem errorem amplexi ſunt Lutherus, & omnes moderni hæretici, qui in omnibus penè congreſſibus, data loquendi occaſione, de abſtinentia à carnibus, certis diebus in Eccleſia Catholica præſcripta; hæc Chriſti verba obiiciunt: & Catholicos, tanquam ſuperſtitioſos traducunt. Primò itaque notandum eſt, cibum, quatenus cibus eſt, & quatenus in os intrat, hominem non coinquinare: ſed præcepti Eccleſiaſtici contemptum, quatenus videlicet vetitus eſt, multum coinquinare: quòd idem patet, in fructu vetito in paradiſo: fatentur Catholici nullum cibum, ex natura ſua, poſſe maculare animæ ſubſtantiam: ſed voluntas deprauata, qua contra præceptum Eccleſiæ diebus vetitis carnes comeduntur, illa eſt quæ coinquinat hominem, propter inobedientiam, illa eſt homini intima, illa exit de corde deprauato, peccatorum ſcaturigine & fonte: & peruenit ad os, per praui operis executionem: in Catholicis itaque locum habet illud Auguſtini lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 33. *Non reiiciendis,* inquit, *generibus ciborum, quaſi pollutis: ſed concupiſcentiæ perdomandæ, & dilectioni fraternæ retinendæ inuigilat omnis induſtria.* Refellitur itaque hæreticorum calumnia, qui hæc Chriſti verba aduerſus Eccleſiam temerè vſurpant: *Catholici enim,* inquit Auguſt. lib. 3. contra Fauſtum cap. 5. *edomandi corporis cauſa, propter animam ab irrationabilibus motibus humiliandam: non quòd illa immunda eſſent, non ſolum à carnibus, verumetiam à quibuſdam terræ fructibus abſtinent:* Eodem modo S. Fulgentius de Fide ad Petrum cap. 42. ſcripſit in hæc verba: *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, omnem creaturam Dei bonam, & nihil reiiciendum* (tanquam immundum) *quòd cum gratiarum actione percipitur: & Dei ſeruos, qui à*

carnibus, aut à vino abſtinent, non tanquam, quæ immunda à Deo facta ſint reſpuere: ſed à fortiori cibo (plus nutrimenti ſuppeditante) *& potu, pro ſola caſtigatione corporis abſtinere.* Quam cordi fuerit hæc abſtinentia in primitiua Eccleſia nouitiis Chriſtianis, tractat Baron. variis in locis tom. 1.

EX CAPITE XIX.

VERS. 11. *Non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt. Sunt enim eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum.* Obiiciunt Aduerſarij hunc locum, pro excuſandis matrimoniis Apoſtatarum, qui antea vouerunt continentiam, & poſtea, vt aiunt, aduerterunt ſe non habere donum continentiæ: proinde optimè feciſſe, quòd violato voto ſe receperint ad matrimonium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Omnibus Sectariis ſolemne eſt vxores ducere, & cantare illud canticum: Creſcite & multiplicamini. Docuit etiam Lutherus, non minus matrimonium, quam cibum & potum omnibus neceſſarium eſſe. Docent omnes Moderni temerè, & inconſideratè eos facere, qui ad perpetuam continentiam voto ſe aſtringunt: cùm neſciant, an habeant donum continentiæ, vel ſi habeant, an perpetuo ſint, habituri: id enim ex euentu pendere aſſerunt, quem euentum referunt ad carnis ſtimulos, quibus ſe agitatos fuiſſe affirmant: qui ſtatum Eccleſiaſticum, vel profeſſionem monaſticam deſeruerunt. Talibus reſpondendum eſt, etiam Paulum Apoſtolum carnis ſtimulos ſenſiſſe, nec ideo donum continentiæ amiſiſſe: *Datus eſt mihi*, inquit, *ſtimulus carnis*: quid hoc caſu agis Apoſtole? *Ter Dominum rogaui*, 2. Cor. 12. quid aliud? *Caſtigo corpus meum*, 1. Cor. 9. Cur illi non faciunt quod egit Apoſtolus? & ſi id facerent, experirentur & ipſi, quod Apoſtolo dictum eſt: *Sufficit tibi gratia mea*, tribueret Deus continentiæ donum iis, qui eam voluerunt, ſi cordis gemitu, & ſolida fide illud peterent: *Scriptum eſt*, inquit Auguſt. lib 6. Confeſſ. cap. 11. *neminem poſſe eſſe continentem, niſi tu dederis: vtique dares, ſi gemitu interno pulſarem aures tuas, & fide ſolida in te iactarem curam meam.* Vana eſt igitur, & friuola apoſtatarum excuſatio: nam qui propter regnum cælorum ſe caſtra-

caſtrauit, hoc eſt, ex deſiderio obtinendi vitam æternam, mediante voto libertatem matrimonij amputauit: cogitare debet donum continentiæ, eſſe Dei ſingulare munus, nec ſufficere hoc ipſum ſcire, ſed requiri vt Deum adeat, & deprecetur. *Hoc ipſum*, inquit Auguſtinus ep.143 ad Iulianam viduam, *orat ſapientia, ſcire cuius eſſet hoc donum: nec tamen ei ſcientia ſufficit, ſed ait, adij Dominum, & deprecatus ſum illum.* Hæc Auguſtinus explicans illud Sap.8. *Vt ſciui, quoniam non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, adij Dominum, & deprecatus ſum.* Meritò igitur graui Apoſtoli cenſura notantur viduæ, quæ cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt: *Habentes*, inquit Paulus 1. Timoth. 5. *damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt:* Vbi per primam fidem, omnes PP. continentiæ votum interpretantur: *Quid autem ait de quibuſdam, qui vouerunt*, inquit Auguſtinus in Pſal.75. *& non reddiderunt? Habentes*, inquit, *damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, vouerunt, & non reddiderunt. Tradiderunt*, inquit Epiph. in Panario hæreſi 61. *ſancti Dei Apoſtoli, peccatum eſſe, poſt decretam virginitatem ad nuptias reuerti.* Et Ambroſius ad virginem lapſam ſic ait: *Virgo quæ ſe ſpopondit Chriſto, & ſanctum velamen accepit, iam nupſit, iam immortali iuncta eſt viro: etiamſi voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur.* Ex allegatis patet, Primò, continentiæ votum, in primitiua Eccleſia vſitatum eſſe. Secundò, ab Apoſtolo damnari, qui vouerunt, & in voto non perſtiterunt. Tertiò, à Chriſto laudari eos, qui ſe caſtrauerunt, & conſilium dari, vt virginitas conſeruetur: *De virginitate*, inquit Auguſtinus ſerm. 61. de Tempore, dicitur: *Qui poteſt capere, capiat.* Reiiciendus eſt impius horum verborum Commentarius, excogitatus à Caluino, qui hæc Chriſti verba: Qui poteſt capere, &c. ita accepit, quaſi non ſint adhortantis, ſed potius reprehendentis, quaſi dixiſſet Saluator: Vos exiſtimatis bonum eſſe, carere vxore, ideo dixiſtis, non expedit nubere: ego autem veto, ne quiſquam id facere tentet, niſi certus ſit ſe id capere poſſe, hoc eſt, ſine vxore viuere: ita inſignis Euangelij interpres, non putat Chriſtum ſuo ſuffragio probare, ſed reprehendere quòd Apoſtoli dixerant, eoſque temerarios, & cæcos fuiſſe exiſtimat, qui bonum eſſe crediderunt, vxorem non ducere. At multò aliter Hieronymus lib. 1. contra Iouinianum: *Pro-*

Digitized by Google

ponit Agonothetes præmium, inuitat ad curſum, tenet in manu virginitatis brauium, oſtendit puriſſimum fontem, & clamat: Qui ſitit, ad me veniat, & bibat: Qui poteſt capere capiat. Ex cuius verbis, manifeſtum eſt ſingulare munus eſſe continentiæ donum, diuinitus conceſſum in ornamentum Eccleſiæ, & magna cum laude ſuadere, quòd lege non præcipitur: plurimæ ſanè puellæ, diuinæ gratiæ præſidio adiutæ, initio naſcentis Eccleſiæ continentiam amplexæ ſunt: vt patet ex ſcriptis Ignatij Apoſtolorum diſcipuli, qui epiſtola 8. ad Philippenſes hæc habet, *Saluto collegium Virginum*, & ep. 10. ad Smyrnenſes, *Saluto & eas, quæ in perpetua degunt virginitate.*

EX CAPITE XX.

VERS. 8. *Cùm ſerò factum eſſet.* Inter alias Scripturas, quibus Aduerſarij probare conantur Sanctos Deo non frui: ſed expectare vſque ad diem iudicij, etiam hunc locum obiiciunt aſſerentes per veſperam intelligi reſurrectionem mortuorum, ſeu conſummationem ſæculi: & per operarios, ipſos Sanctos, qui tunc primum mercedem accepturi ſunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Eruditè quidam annotarunt in parabolis Euangelicis ipſum ſcopum, non autem circumſtantias ſpectandas eſſe: intentio autem Chriſti, ſeu ſcopus huius parabolæ eſt, vt oſtendat ad Iudæorum retundendam ſuperbiam, primos fore nouiſſimos, & nouiſſimos fore primos: reliqua verò per modum circumſtantiarum adiiciuntur, vt narratio ſit integra, & perfecta, ex quibus nihil ſolidè conuinci poteſt. Quantum ad primos attinet, per illos Iudæi ſignificantur, qui primi conducti fuerunt ad vineam Dei: per Patriarchas, & Prophetas, de qua vinea Scriptura loquitur: *Vineam de Ægypto tranſtuliſti, & plantaſti eam:* illi portauerunt pondus, & æſtum Moſaicæ legis: Chriſtiani verò vltimi venerunt, nec tantam legis ſeruitutem experti ſunt. Attamen primi non plus accepturi ſunt, quam nouiſſimi, hoc eſt, Chriſtiani: Iudæi quidem plus laborauerunt, at Chriſtiani plus merentur, & inter plus laborare, & plus mereri, diſcrimen magnum eſt: quia meritum non fundatur in externo labore,

labore, ſed gratia, & charitate: gratia autem noui Teſtamenti potentior eſt, & abundantior, quam in veteri lege, cùm author gratiæ nondum veniſſet.

VERS. 10. *Acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.* & VERS. 16. *Erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi.* Ex hoc loco aſſeruit olim Iouinianus omnes beatos, pares eſſe in gloria, nec vllam eſſe in cælis præmiorum differentiam: quia omnibus, inquiebat, æqualis merces datur in vinea laborantibus, vnus ſcilicet denarius.

RESPONSIO CATHOLICA.

Huic obiectioni reſpondet Auguſtinus lib. de ſancta Virginitate cap. 26. *Quid vtique denarius ille aliud ſignificat, niſi quòd omnes communiter habebunt: ſicuti eſt ipſa vita æterna, ipſum regnum cælorum, vbi erunt omnes, quos Deus prædeſtinauit, vocauit, iuſtificauit, glorificauit: oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: hic eſt ille denarius, merces omnium: ſtella tamen à ſtella differt in gloria, ſic & reſurrectio mortuorum: hæc ſunt merita diuerſa Sanctorum.* Et paulò pòſt: *Multæ manſiones apud Patrem, ac per hoc in denario quidem, non impari non viuet alius prolixiùs: in multis autem manſionibus honoratur alius, alio clariùs.* Similia reperiri licet in Concilio Thenenſi, quod tempore Siricij Papæ in Africa celebratum fuit: vbi PP. ſic loquuntur, *Agreſtis vlulatus eſt, nullam virginitatis gratiam, nullum caſtitatis ordinem reſeruare: promiſcuè omnia velle confundere, diuerſorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quandam cæleſtium remunerationum inducere, quaſi Chriſto vna ſit palma, quam tribuit, ac non plurimi abundent tituli præmiorum.* Hæc Concil. Thenenſe. Eandem ſententiam docet Conc. Florentinum ſub Eugenio IV. vbi cùm dixiſſent PP. Sanctorũ animas iam ante diem iudicij clarè videre Deum, ſubiunxerunt: *Pro meritorum tamen diuerſitate, alius alio perfectius.* Secundò, notandum eſt, etiam Iouinianum affirmaſſe omnes damnatos, in ſupplicio æquales eſſe: contra apertã Scripturam, quæ demonſtrat imparibus demeritis, imparia quoque reſpondere ſupplicia; Apoc. 18. *Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum, & luctum.* Tertiò, ſciendum eſt, Lutherum idem aſſerere cum multis Sectariis huius temporis, quòd olim docuit Iouinianus:

 quod

Digitized by Google

quod attinet ad Beatos, quos omnes pares eſſe, etiam B. Virgini, in ſanctitate, & meritis, coram Deo, vti Iouinianus, omnes virtutes inter ſe æquales faciebat. Fundamentum Sectariorum hoc eſt, quia exiſtimant homines eſſe iuſtos, per Chriſti iuſtitiam: non autem per propriam. Præterea omnibus, qui fidem habent, æqualiter Chriſti iuſtitiam imputari: item aiunt omnes accipere præmium, non per propria, ſed Chriſti merita, quæ omnibus, qui fidem habent, æqualiter applicantur. Illis poſitis, quid mirum ſi cum Iouiniano conſentiant: ſed hæc ſuis locis latius diſcutientur.

VERS. 25. 26. *Principes gentium dominantur eorum. Non ita erit inter vos.* His verbis abutuntur Aduerſarij, vt omnem in Chriſti Eccleſiâ Prælaturam ſubuertant.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non agit hoc loco Chriſtus. de Primatu, ſeu Prælatura in ſe, ſed de ſolo ambitionis affectu: intendit enim compeſcere diſcipulorum ſuorum contentionem, de prælatione, ægrè ferentium petitionem filiorum Zebedæi, dextram, & ſiniſtram ambientium: & proponit duo exempla. Vnum Regum, & Principum huius mundi, quod fugere debent. Alterum de ſeipſo, quod amplecti debent: neutrum exemplum Primatum tollit, ſed faſtum in primatu condemnat. Separat enim Apoſtolos à Regibus, non in hoc, quòd nulla Prælatura eis conueniat, vt fingunt hæretici: verùm quòd faſtuosè, ſicut Reges terræ ſolent, non debeant dominari, nec pro ſuo libito, & commodo. Si igitur quæratur: Quale dominium Epiſcopis, Abbatibus, & Clericis prohibetur. Reſpondendum eſt, duplex eſſe dominium: vnum eſt velut paternum, moderatum, & ad ſubditorum vtilitatem relatum: quòd ſacris hominibus competere poſſe docet Ioſue, Num. 11. verbis ſuis ad Moyſen: *Domine mi, prohibe eos*, & confirmat Aaron eidem dicens: *Ne indignetur Dominus meus*, Exodi 32. Tribus etiam Ruben, & Gad, Num. 32. ſic loquuntur, *Serui tui ſumus, faciemus quod iubet Dominus noſter.* Core, Dathan, & Abiron, & eorum aſſeclæ miſerè perierunt: huius dominij authoritati ſubeſſe recuſantes. Notandum eſt, de nudo nomine, & titulo ſine re, nos hic non loqui: quaſi Eccleſiaſtici, Domini, titulotenus tantùm appellentur,

Digitized by Google

lentur, & reuera dominium non habere? cùm multorum ſacrorum hominum exemplis probari poſſit, vtpote primogenitorum ſub lege naturæ, & aliorum: vt Machabæorum, qui dignitatem ſacerdotij cum principatu, & dominatione ciuili coniunctam tenuerunt, quibus aduerſus Sectarios, confirmatur hoc genus dominij, & principatus cum officio præſulis: qui hic a Chriſto non improbatur. Aliud eſt, dominium violentum, ac tyrannicum, quo ſubditi volentes, nolentes compelluntur imperata facere, militare, tributa ſoluere: in quo locum habet illud vulgare dictum: Sic volo, ſic iubeo, ſtat pro ratione voluntas: quod acriter reprehendit Petrus 1. ep. cap. 5. *Neque vt dominantes cleris, ſed forma facti gregis ex animo*: vbi in Græco habetur, Non violenter dominantes aduerſus cleros; Talis dominatio Epiſcopis, & Paſtoribus Eccleſiæ, præſertim aduerſus clerum, diſtrictè prohibetur: non autem moderata, & paſtoritia, quæ tuetur diſciplinam, & ad ſalutem gregis dirigitur. Hinc D. Hieron. epiſt. 3. ad Heliodorum, ita Regem, & Epiſcopum inter ſe comparat: *Rex nolentibus praeſt, Epiſcopus volentibus: ille terrore ſufficit, hic ſeruituti donatur: ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas ſeruat ad vitam.* Quocirca iure optimo coarguitur Paulus Samoſatenus, à Patribus Concilij Antiocheni: quòd inſolenter ſe extulerit, & ſecularium honorum gradus aſſumpſerit: quodque decurio potius, quam Epiſcopus voluerit appellari, vt eſt apud Euſebium lib. 7. hiſt. cap. 24. talem ſecularem typhum, & imperioſam dominationem remouet à ſuis Chriſtus, vt ſequentia verba declarant. *Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam pro multis*; quaſi diceret: Sicut in me videtis, quod ideò non venerim in mundum, vt mihi à pluribus miniſtraretur (tametſi reuera à plurimis, tam viris, quàm mulieribus, mihi miniſtratum fuerit) ſed potiſſimùm, propter aliorum bonum: vt illis verbum vitæ adminiſtrarem, & animam meam pro ſalute omnium ponerem; ſic vos ad Eccleſiaſticas prælaturas vocati, non honoris, & commodi veſtri cauſa, conſcendere debetis (tametſi vtrumque dicatur, teſte Apoſtolo 2. Timoth. 2. *Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni ſunt*) ſed vt tanquam boni paſtores, aliorum habeatis curam, parati animas veſtras ponere pro ouibus veſtris. Hic eſt verus ſenſus,

Digitized by Google

contra Caluinum, cuius Commentarius in hunc locum, multum diſplicuit Bezæ, & propterea eundem refutauit, dicens: Non quamuis dominationem, ſed quæ cum imperioſa acerbitate coniuncta eſt, ſignificari: & non ſolum refutauit, ſed dominium, quòd Eccleſiæ miniſtris Caluinus ſubtrahere voluit, poſt mortem Caluini conſecutus eſt. Reſtat quæſtio de dominio temporali. Vbi notandum omnes Sectarios, ex inuidia contra Clerum, paſſim docere, Eccleſiaſticos non debere tale dominium poſſidere: quaſi hoc ſit contra Chriſti inſtitutum; contra quos, ſequentia notanda ſunt. Primò, quòd honeſtum, & vtile eſt, omnibus licet: niſi ex peculiari, cauſa vetitum ſit, atqui multa officia ſæcularia Eccleſiaſticis non ſunt vetita, nec dehoneſtant eorum ſtatum: Imò multis laicis, ad publica officia gerenda, aptiores ſunt. Secundò, expedit etiam Eccleſiaſticos habere dominium temporale, propter temerarios inuaſores rerum Eccleſiaſticarum. Tertiò, æquum eſt, vt nulli ſua pietas noceat: ſi ergo laicus, habens temporale dominium in ſubditos, fiat clericus, non debet illo priuari, cùm ſtatui Eccleſiaſtico non repugnet, dummodo iudicium ſanguinis laico committat. Multi olim nobiles, & diuites Clericatum aſſumentes: pro Epiſcopatu, vel Abbatia fundandis, varia dominia in Clerum tranſtulerunt, vt patet in celeberrimis Epiſcopatibus Germaniæ, inter quos de Herbipolenſi cathedra, hoc vulgare dictum: *Herbipolis ſola iudicat enſe, & ſtola:* Stola propter Eccleſiaſticam dignitatem, enſe propter temporale dominium; quámuis hoc ipſum, in multis partibus variarum regionum, locum habeat.

Obiiciunt Sectarij, Eccleſiaſtici in primitiua Eccleſia, non habuerunt dominium temporale. Reſpondeo, hoc non fuiſſe iuris, ſed neceſſitatis propter continuas perſecutiones. Poterunt ergo, vt ex præmiſſis patet, Eccleſiaſtici retinere dominium temporale, quòd habent, & accipere quòd eis offertur.

EX CAPITE XXII.

VERS. 37. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*. Occaſione huius præcepti, huius temporis Sectarij multos excogitarunt errores, Primò, docent præcepta moralia,

ralia, ſeu Decalogi, non poſſe à nobis ſeruari. Secũdò, Chriſtum nos liberaſſe, ab eorum obſeruatione. Tertiò, ſolum fidei præceptum ſufficere, & neceſſarium eſſe ad ſalutem. Quartò, omne peccatum ex natura ſua, eſſe mortale. Quintò, quicquid facere poſſumus ex Dei amore, neceſſario nobis faciendum eſſe: proinde nullum ſupereſſe opus ſupererogationis, quòd non ſit præceptum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hi errores ordine refutandi ſunt. Primus refellitur manifeſtis Scripturæ teſtimoniis, vt Pſal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Et Ezech. 36. *Spiritum meum ponam in medio veſtri: & faciam vt in præceptis meis ambuletis.* Et. Matth. 11. *Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Secundò, authoritate Patrum, inter quos exactiſſimè tractat Auguſt. hanc quæſtionem, vtrum lex obſeruatu ſit impoſſibilis, & reſpondet ſerm. 61. de Temp. *Ideo, quia veritas mentiri non poteſt, iam vanas excuſationes relinquat humana fragilitas, quia nec impoſſibile aliquid potuit imperare, qui iuſtus eſt, nec damnaturus eſt hominem pro eo, quòd non potuit vitare, qui pius eſt.* Et ſerm 191. de Temp. *Execramur*, inquit, *blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid homini, à Deo eſſe præceptum: & mandata Dei, non à ſingulis, ſed ab omnibus in commune ſeruari poſſe.* Si quæras, quare Deus iubeat, quòd viribus noſtris, ſine ipſius gratia præſtari non poſſumus? Reſpondet Auguſtinus de gratia, & libero arbitrio cap. 16. *Ideo iubet aliqua, quæ non poſſumus* (ſcilicet noſtris viribus) *vt nouerimus, quid ab illo petere debeamus: ipſa eſt enim fides, quæ orando impetrat, quæ lex imperat.* Et de natura & gratia cap. 43. *Non igitur Deus impoſſibilia iubet, ſed iubendo admonet, & facere quòd poſſis, & petere quòd non poſſis.* Manet igitur Catholicum dogma contra aduerſarios firmum, & ſtabile: Dei ſcilicet præcepta homini iuſtificato, non eſſe ad obſeruandum impoſſibilia. *Mandata eius*, inquit Ioannes 1. cap. 5. *grauia non ſunt.* Et ſi quis dicat ſibi grauia eſſe, *Petat*, inquit Auguſtinus libro ſupra allegato cap. 69. *quo deſtituitur, vt impleat quod iubetur.* Hinc illud tam frequens in ore Auguſt. *Domine, da quod iubes.*

Secundus error, facilè eliditur ex verbis Chriſti, Matt 18. *Non veni ſoluere legem, ſed adimplere.* Et Matth. 19. *Si vis ad*

vitam

vitam ingredi, ſerua mandata. Deinde ex verbis Iacobi c. 2. *Si tamen perficitis legem regalem ſecundum ſcripturas, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Et paulò pòſt: *Quicumque autem totam legem ſeruauerit, offendat in vno, factus eſt omnium reus.* Non conſiſtit ergo Chriſtiana libertas in eo, quòd liberemur ab obſeruatione mandatorum Dei. Vnde Auguſt. de fide, & operibus cap. 24 *Scriptum eſt, nos ad nouum Teſtamentum pertinentes, non ancillæ filios eſſe, ſed liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberauit: & putauerant* (aliqui tunc temporis, ſicut nunc hæretici) *hoc eſſe liberè viuere, vt tanquam de tanta redemptione ſecuri, quicquid liberet, licere ſibi arbitrarentur; non intuentes quòd dictum eſt, Galat. 5. Vos in libertatem vocati eſtis fratres: tantum ne libertatem in occaſionem carnis detis.* Quæres ergo, in quibus ſita ſit Chriſtiana libertas? Reſpondendum, in liberatione à ſeruitute peccati, *Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Si ergo vos filius liberauerit,* inquit Chriſtus, *verè liberi eritis.* Deinde in liberatione à iugo legis cærimonialis, & iudicialis. Auguſt tract. 41. in Ioannem, Chriſtianam libertatem paucis explicans. ita loquitur: *Serui eramus cupiditatis: liberati, ſerui efficimur charitatis. Non ergo dicat Chriſtianus, liber ſum, in libertatem vocatus ſum: ſeruus eram, & redemptus ſum, & ipſa redemptione liber effectus ſum. Faciam quod volo, nemo me prohibeat à mea voluntate ſi liber ſum. Sed ſi iſta voluntate peccatum facis, ſeruus es peccati: noli ergo libertate abuti, ad liberè peccandum, ſed vtere, ad non peccandum.*

Tertius error, manifeſtè repugnat Scripturis ſacris, quandoquidem aliqua præcepta Decalogi, Matth. 5. à Chriſto, tanquam legiſlatori expoſita ſint, & ad obſeruandum propoſita. Deinde præter præceptum fidei, etiam ſacramentalia præcepta nos obligant: de Baptiſmo, & Euchariſtia, Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit, &c.* & Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* Loquor tantùm de illis ad hominem, quia Aduerſarij, vix admittunt plura.

Quartus error ſupponit, quòd quicumque peccet, non diligat Deum ex toto corde: & tranſgreſſor ſit maximi illius mandati. Verùm ſciendum eſt, non omne peccatum, impedire obſeruationem illius præcepti: quia Deum ex toto corde diligere, nihil aliud eſt, quam ita diligere, vt nihil dilectioni Dei anteponatur: vel vt nullam creaturam ita

dilga-

diligamus, vt propter eam parati ſimus Deum offendere: hoc autem fieri poteſt ab homine iuſto, qui quotidie peccat venialiter, Deum tamen diligens vt ſupra. De Dauide teſtatur Scriptura, 3. Reg. 14. quòd cuſtodiuerit mandata Dei, & ſecutus ſit Deum in toto corde ſuo.

Quintus error vel ex eo conuincitur, quòd illo præcepto, Diliges Dominum Deum tuum, non præcipiatur quicquid omnino facere poſſumus, quia de vno opere nominatim Aduerſarij minimè negant, bonum opus eſſe videlicet renuntiare quempiam omnibus, quæ poſſidet, & dare illa pauperibus: & fatentur nobiſcum contra Pelagianos, non eſſe diuinitus id præceptum: nam vt Auguſt. docet epiſt. 84. quæſt. 4. illud Chriſti Lucæ 14. Qui non renuntiauerit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Intelligendum eſſe, de renuntiatione ſecundum animi præparationem, vt ſcilicet quis paratus ſit renuntiare, ſi quando ob aliquam circumſtantiam fuerit neceſſe. Manet ergo contra Sectarios aliqua eſſe bona opera, à Deo non imperata: in quorum ſtudium rectiſſimè incumbunt Religioſi, qui amplectuntur illud Chriſti Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Notandum enim eſt, duplicem à Chriſto commendari perfectionem. Vna eſt quæ in obſeruatione mandatorum Dei conſiſtit, & homini neceſſaria eſt ad ſalutem. De hac loquitur Matth. 5. *Eſtote perfecti.* Alia eſt, quæ diſtinguitur à præceptis, tanquam ad ſalutem non neceſſaria, ſed conducibilis ad maius præmium reportandum in cælis. De hac loquitur, cùm ait, *Vade, vende omnia quæ habes, &c.* & ab hac perfectione, ſtatus religioſorum ſuam ſumit denominationem.

EX CAPITE XXIV.

VERS. 15. *Cùm videritis abominationem deſolationis.* Hæc verba Sectarij, qui Antichriſti ſolium, ineptiſſimè Romanæ Sedi attribuunt, in Pontificem Romanum, de deſolatione Romana, per Antichriſtum futura interpretantur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Chriſtus diſertè loquitur de deſolatione Hieroſolymitana, non de Romana: nam ſermo eſt de illa deſolatione,

quæ

quæ à Daniele cap. 9. prædicta eſt: Daniel autem prædixit, non de Romana, ſed Hieroſolymitana. *Et erit*, inquit, *in templo abominatio deſolationis*:. Templum hoc Hieroſolymitanum, intelligunt paſſim veteres, Irenæus, Hieronymus, Chryſoſtomus, & Theodoretus. Significat itaque Daniel, templum Hieroſolymis euertendum: quod exitium abominatio appellatur, propter ignominiam ſancto Dei templo illatam: & abominatio deſolationis, propter eiuſdem templi euerſionem: videant ergo Sectarij, quomodo verba Danielis, cum Chriſti verbis concilient: ſi alter de Romana, alter de Hieroſolymitana vaſtatione, ſit locutus, vt ipſi fabulantur.

EX CAPITE XXV.

VERS. 9. *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis*. Contra theſaurum Eccleſiæ, qui per indulgentias diſpenſatur: hoc loco abutuntur, quaſi valor ſatisfactionis, pro aliis imaginarius eſſet: quia, inquiunt, prudentes virgines fatentur ſe, de oleo ſuo non poſſe aliis dare, ne vtriſque deſit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſponſum virginum eo propriè pertinet, vt intelligatur non poſſe alicui valere opera aliena, ſine ſuis propriis (de adultis loquor) vt recipiatur ad cæleſtes nuptias. Satisfacere autem pro pœna alterius, qui iam eſt in gratia: non eſt idem quòd dare oleum, per quod charitas deſignatur; prudentum itaque illarum virginum ſimilis fuit Paulus, qui tamen dixit ſuas paſſiones ſe Eccleſiæ communicare, Coloſſ. 1: *Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia.* Quem locum ſic explicat Auguſtinus in Pſal. 61. *Patitur Chriſtus in membris ſuis, id eſt, nobis ipſis, ad communem hanc quaſi rempub. nam quiſque pro modulo noſtro expoſuimus, quod debemus.* Ex cuius verbis clarum eſt, paſſiones has membrorum Eccleſiæ, habere vim ſatisfaciendi, & exſoluendi, pro debito peccati in communem Chriſtianorum vtilitatem. Si igitur ſatisfactiones Chriſti, & SS. quæ ipſis ad pœnam expiandam neceſſariæ non fuerunt, manent Eccleſiæ: tanquam theſaurus quidam repoſitus in acceptatione diuina, Scripturæ & rationi omnino conſentaneum

taneum

Digitized by Google

taneum eſt, vt penes Eccleſiæ Præſules, ſit poteſtas illum theſaurum diſpenſandi, hoc eſt, accommodandi valorem earum ſatisfactionum, ex iuſta cauſa iis, qui indigent.

EX CAPITE XXVI.

VERS. 11. *Semper pauperes habebitis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis.* Hunc locum obiiciunt, contra præſentiam corporis Christi in Euchariſtia.

RESPONSIO CATHOLICA.

Verum eſt reſpondendum, vtrumque poſſe conſiſtere: vt forma viſibili, non amplius in mundo, ſed in cælo ſit Chriſtus: & vt etiam ſit inuiſibili modo in Euchariſtia. Quare Chriſti verba non ſimpliciter, ſed conſueto modo illo, quo cum diſcipulis erat, quando illa dixit, intelligenda ſunt: Qua ratione Auguſtinus tract. 95. in Ioannem, interpretatur illud Chriſti: Vado ad Patrem, & non videbitis me. *Quid eſt,* inquit, *ad Patrem vado, & non videbitis me? niſi quomodo ſum, cum vobiſcum ſum: tunc enim adhuc mortalis erat, in ſimilitudine carnis peccati: qui eſurire poterat, & ſitire; hunc ergo Chriſtum, quod eſt talem Chriſtum cùm tranſiſſet, de hoc mundo ad Patrem, non erant iam viſuri.* Ita in propoſito cùm dixit: Me autem non ſemper habebitis: non ſimpliciter, ſed vno quodam modo intellexit, ſcilicet viſibili, & ordinario: vt ante in mundo verſabatur. Quòd autem Sacramentarij negant verum corpus alicubi eſſe, vbi non ſit viſibile: argumentum eſt inter cætera illorum tum inſcitiæ, tum perfidiæ. Nam Chriſtus, verum corpus habebat, cùm ſubitò euanuit ab oculis Diſcipulorum in Caſtello, quod dicitur Lucæ 24. Nec dubium, quin poſſit Deus variis modis impedire: quo minus corpus aliquod, alioqui per ſe viſibile, videri poſſit.

VERS. 31. *Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte.* Ex hoc loco argumentantur Aduerſarij, Eccleſiam non poſſe dici Catholicam, ab vniuerſitate temporis: quia vera, inquiunt, Eccleſia, aliquando defecit: & quærunt, quando omnes Apoſtoli ſcandalum paſſi fuerunt, vbi tunc fuerit Eccleſia Chriſti.

RESPON-

Digitized by Google

RESPONSIO CATHOLICA.

Nihil aliud ex hac Scriptura colligi poteſt, quam quod omnes Apoſtoli ſcandalum paſſi ſint. Quantum quidèm attinet ad externam fidei profeſſionem, id fieri poteſt: id autem fieri poteſt, cùm aliquis fidem ſuam animo retinet. Negandum eſt ergo, Apoſtolos omnes amiſiſſe, fidem (nec hoc ſignificatur exſtinctione candelarum, in triangulari candelabro ſub matutinis, in hebdomada ſancta) imò retinuerunt eam aliqui: quod manifeſtè de S. Petro defendit Hilarius, & alij: Fuit ſanè efficax illa Chriſti oratio, de qua dicitur Lucæ 22. *Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Fuit itaque & tunc aliquis fidelium numerus, ex quorum congregatione, tametſi exigua, conſtabat Eccleſia. Et quòd calumniantur nunc Aduerſarij, Eccleſiæ DD. & Paſtores, homines eſſe, & fallere poſſe, ac falli: argumentum planè mendicum eſt; nam aliud eſt diſputare de naturæ humanæ imbecillitate, aliud de diuina prudentia: qua Eccleſia in veritate fidei continetur; Eccleſiæ DD. & Paſtores vniuerſi homines quidem ſunt, ſed Dei Spiritu ita gubernantur, & aguntur: vt omnes nequeant ſimul in falſa dogmata declinare, vt patet ex verbis Chriſti: *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſæculi.* Quam promiſſionem Auguſtinus tract. 50. in Ioannem impleri docet, ſecundum maieſtatem diuinitatis Chriſti, ſecundum prudentiam, ſecundum ineffabilem, & inuiſibilem gratiam.

Digitized by Google

DE EVANGELIO S. MARCI.

ANABAPTISTÆ noſtri temporis Marci Euangelium, quod nunc legit Eccleſia deprauationis, & falſitatis ſuſpicione non carere impudenter aſſerunt: & obiiciunt primò, In ipſo ſtatim exordio apparet Euangelium ab aliquo corruptore contaminatum in illis verbis: Initium Euangelii IESV CHRISTI, Filii Dei. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia Propheta: quia hoc, non ab Iſaia, ſed à Malachia cap. 3. ſcriptum reperitur. Reſpondendum argumentum hoc nouum non eſſe, ſed multis ante ſæculis à Porphyrio lib. 14. à Chriſtianis obiectum, quod Hieronymus ſcribit, ſic poſſe diſſolui, vt iuxta veterum Eccleſiaſticorum ſententiam: dicamus Marcum, illud Scripturæ teſtimonium, Iſaiæ tribuiſſe: quia ſtatim poſt illud, alterum ex cap. 40. Iſaiæ teſtimonium ſequitur: Vox clamantis in deſerto, &c. Quare cùm Marcus ex duobus teſtimoniis vnum effecerit, totum illud ſub nomine Iſaiæ citauit. Hoc Paulus aliquando fecit, Rom. 3. vbi cùm ex cap. 49. Iſa. (nonnulla facta mutatione) & Pſ. 13. ac aliis Scripturæ locis, texuiſſet hoc teſtimonium: Omnes declinauerunt, &c. vſque ad eum locum: Non eſt timor Dei ante oculos eorum: totum quaſi de Pſalmo citauit. Notanda eſt hic ſolutio Chryſoſtomi, hom. 1. in Euangelium Marci: Sicut ſcriptum eſt, *inquit*, in Iſaia Propheta: Quid ſcriptum eſt in Iſaia Propheta? Vox clamantis in deſerto, &c. hoc in Iſaia ſcriptum eſt: expoſitio autem ipſius capituli, in alio Propheta meliùs

Digitized by Google

dicitur, & ipſe dicit Euangeliſta: Ipſe eſt, inquit Ioannes Baptiſta, de quo Malachias etiam dixit: Ecce ego mitto angelum meum, &c. ergo quod dicit, Scriptum eſt, ad hoc capitulum refertur, Vox clamantis in deſerto: vt autem probaret is, ipſum eſſe angelum, qui miſſus eſt, noluit ex ſuo probare ſermone, ſed ex prophetia Prophetæ: Fuit Ioannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ.

Secundò obiic. Demus, inquiunt, nomen Iſaiæ pro Malachia eſſe citatum: credibile tamen eſt, adeò non imperitum fuiſſe Euangeliſtam, vt ignorauerit Malachiam non de Ioanne Baptiſta, ſed de Helia locutum eſſe, vt eius verba c.4. declarant: Ecce ego mittam ad vos Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus. *Quæ verba, de aduentu Eliæ ante diem iudicii, qui in ſcripturis magnus appellatur, intelligenda ſunt, non de Ioanne Baptiſta. Reſpondendum, Malachiæ teſtimonium, de Elia intelligi, commentum eſt Iudæorum noſtri temporis: qui per angelum miſſum ante faciem, eundem intelligunt angelum, quem ſtatim poſt Malachias oſtendit angelum teſtamenti, ſeu fœderis; hunc Iudæi Eliam eſſe putant, quia ille pro fœdere circumciſionis zelum habuit: ideò ſemper cum pueros circumcidunt, Eliæ cellam ornant: arbitrantes Eliæ ſpiritum ſemper præire, ante faciem pueri circumcidendi, tanquam pro circumciſionis teſtimonio Zelantem. Verùm Chriſtus docuit, de quo prophetia intelligenda ſit: nempe de Præcurſore Ioanne, qui Angelum egit officii dignitate, & vitæ ſanctitate. Hic eſt, inquiens, de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum. Nec obſtat quod obiiciant Malachiam ſe declarare, quod de Elia loquatur: quia Angelus apud Lucam cap.1. & Chriſtus Matth.11. eadem verba de Ioanne Baptiſta exponunt:* Si vultis ſcire, *inquit Chriſtus*, ipſe eſt Elias:

Elias videlicet per ſimilitudinem, quia in ſpiritu, & virtute Eliæ venit: hoc eſt, parem habens Spiritus ſancti menſuram, gratiam, meritum par, & ſimilem vitæ auſteritatem. Quòd autem additur Eliam venturum ante diem magnum, hoc etiam ad Ioannem aptari poteſt: quia in Scripturis, non ſolum ſecundus Chriſti aduentus, in quo venturus eſt Elias, ſed etiam primus, quem Ioannes præceſſit, dies Domini magnus, & terribilis ſolet appellari: vel propter Iudæorum terribilem ruinam, & excæcationem: vel, vt ait Beda, propter diem natiuitatis, & paſſionis Chriſti, qui à Petro Act. 2. ex teſtimonio Ioelis, dictus eſt dies Domini magnus: eò quòd Chriſto nato, nouum ſydus emicuit, & illo moriente, ſol obſcuratus eſt, magnoque terrore ſpectantium petræ ſciſſæ ſunt, & terra contremuit.

Tertiò obiic. Vltimum Euangelii caput à Marco conſcriptum non eſt: quia in eo, cæteris Euangeliſtis contraria referuntur, de reſurrectione, & apparitione Domini. Reſpondendum, Marcum mutilam hiſtoriam non ſcripſiſſe, qualis erit, ſi caput illud vltimum ſubtrahas, nulla de reſurrectione mentione facta. Soluit ergo obiectum argumentum, hoc modo Hieronymus: De apparente, *inquit*, contradictione inter Matthæum, & Marcum, reſpondendum eſt: quòd vterque verum dixerit; Matthæus, quando Dominus ſurrexerit veſpere ſabbathi: Marcus autem, quando eum viderit Maria Magdalena, id eſt, primo mane ſabbathi: ita enim diſtinguendum eſt, Cùm autem reſurrexerit prima ſabbathi, mane apparuit Mariæ Magdalenæ.

Quartò obiic. Caput illud vltimum, teſte Hieronymo ep. 3. ad Hedibiam, in nullis antiquis Græcis codicibus inuenitur. Reſpondendum eſt, Hieronymum dixiſſe caput illud in Græcis exemplaribus non fuiſſe, quòd non de tota capitis ſcriptura intellexit, ſed de apocryphis huius capitis periodis,

ab incertis authoribus, in quibuſdam codicibus immiſſa: quæ cùm vel dubiæ, vel aliis Euangeliſtis contraria viderentur: à PP. de Græcis libris ſubductæ ſunt, vt videre eſt apud eundem lib. 2. contra Pelagianos.

Quintò, Hieronymus ipſe, de authoritate huius capitis dubitauit. Reſpondeo impudens eſſe mendacium, caput illud à Hieronymo dubitante, reiectum eſſe: nam vt hæreticorum mos eſt, Hieronymi detruncatam producunt ſententiam: omiſſa particula (aut) quæ in principio verborum illius legitur; ſic enim ait: Aut non recipimus Marci teſtimonium, aut hoc reſpondendum eſt: *ſcilicet iuxta noſtram ſententiam. Non reiecit Hieronymus huius capitis Scripturam, quam in vſum Eccleſiæ, è Græco traduxerat, & peculiari expoſitione comprobauerat: nec indicat ſe dubitaſſe, ſed ſententiam dubitantium refert, ſicut ſolet* Porphyrii, *& aliorum errantium dogmata referre. Dubitatio, & opinio, de qua Hieronymus citò euanuit: quia Eccleſia communis, caput illud, vt veram Euangelii partem indubitanter amplexata eſt.*

Sextò obiic. Multa præpoſterè, & confusè, ac inordinatè in Marci Euangelio referuntur: vt quæ Matth. prius dicta, vel facta ſcribit, hic tanquam poſterius geſta commemoret: & è contra, nulla ſeruata temporum, ac rerum geſtarum ratione: vnde facilè indicatur Euangelium iſtud, hoc ordine primo digeſtum non fuiſſe: ſed magis ſecundum ordinem Matthæi, quem tanquam abbreuiator, in ordinem, & compendium contraxit. Deinde poſt aliquot tempus, aliquorum negligentia, aut malitia, inconfuſum aceruum, abſque vllo ordine congeſtum eſſe. Reſpondendum eadem narrationis ſerie, qua nunc legitur, à Marco compoſitum fuiſſe: qui non ordinem temporum, ſed narrationis veritatem tantummodo curauit: vt teſtatur Papias, Ioannis Apoſtoli diſcipulus, in libris exclamationis verborum dominicorum, cuius

verba

verba refert Euſeb. lib. 3. hiſt. cap. 33. Marcus, qui fuit interpres Petri, quæcumque tenebat memoria, ſcripſit quidem accuratè: ſed tamen non eo ordine, quo erant à Domino dicta, factáve. Neque enim Dominum audierat, ille quidem neque erat eum comitatus: ſed poſtea, vt dixi, comes Petri fuit, qui quidem non Domini ſermones & præcepta, ea narrandi ſerie, quam Dominus in illis tradendis tenuiſſet, docebat: ſed eam in prædicando rationem ſequebatur, quam ad auditorum animos inſtituendos, oportunam, accommodatamq́; cenſuit: quare in eo, nequaquam errauit Marcus, quòd quædam, ſicut memoriæ ea ante mandauerat, litteris prodidit: quandoquidem hoc vnum mente, & cogitatione ſedulò proſpexit, vt nec quicquam eorum quæ audiuiſſet, prætermitteret: nec falſi aliquid iiſdem omnino interponeret. Iſta à Papia narrantur de Marco.

Septimò, & vlt. refutanda eſt temeraria Eraſmi coniectura, qui in Apologia contra Albertum Carporum Principem, propter ſtyli imitationem, ſcripſit eundem ſineм ſcriptorem vtriuſque Euangelii, Marci ſcilicet, & Matthæi. Verùm, eundem vtriuſque Euangelii authorem fuiſſe, falſiſſimè aſſeritur. Matthæus enim Euangelium, teſte Irenæo, hebraicè conſcripſit, & ipſum authoris hebraicum exemplar, in Bibliotheca Cæſarienſi: quam Pamphylus Martyr extruxerat, ſuo tempore teſtatur Hieronymus aſſeruatum. Marcus verò, vt Irenæus, Clemens, Euſebius, & alii PP. affirmant: præſertim Hieronymus lib. de viris illuſtribus, Petri in baptiſmo filius, atque in diuino ſermone diſcipulus, & interpres: iuxta id quod Petrum referentem audiuit, rogatus à fratribus, breue ſcripſit Euangelium. Sic Hieronymus. Qua autem lingua ſcripſerit, tradunt Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 1. & Hieronymus in præfatione Euangeliorum, apertè græca lingua, ſuum edidiſſe Euangelium, quod etiam ratione confirmari poteſt: quòd

Marcus à Petro euangelizandi gratia deſtinatus ſit Alexandriam, quo etiam codicem à ſe ſcriptum, teſte Hieronymo lib. de viris illuſtribus, detulit. Alexandrini autem vſum, & peritiam græcæ linguæ, non Romani ſermonis, habebant.

EX MARCI

CAPITE PRIMO

VERS. IV.

FVIT *Ioannes in deſerto baptizans, & prædicans.* Ex hoc loco, conantur euincere Aduerſarij ſacramenta, verbo prædicationis ſic eſſe coniuncta: vt nec abſque eo adminiſtrari debeant, & ab eo vim ſuam, & omnem efficaciam accipiant. *Sacramentum*, inquit Caluinus in hæc verba, *non eſt nuda cærimonia, quæ pompam neſcio quam, ſine doctrina oſtentet: ſed habet verbum Dei annexum*; quale verbum intelligat, ſeipſum explicat: *Verbum*, inquit, *intelligo, non quòd magicis ſuſurris exorciſta quiſpiam demurmuret: ſed quòd clara die, & diſerta voce pronuntiatum, ad fidem ædificandam valeat.*

RESPONSIO CATHOLICA.

Grauiſſimum, & conſtantiſſimum Eccleſiæ dogma eſt, ex materia certi elementi, & verbo, velut forma, quo accedente ad elementum, ſacramentum fieri: *Detrahe*, inquit Auguſtinus tract. 80. in Ioannem, *verbum, & quid eſt aqua, niſi aqua?* Verùm aliud eſt verbum ſacramentale, aliud prædicationis, & doctrinæ: ex ſacramentali verbo, & præſcripta materia, tanquam duabus partibus neceſſariis completur, & conficitur ſacramentum: quòd credidit hactenus Eccleſia, & Conciliis generalibus, Florent. & Trident. definitum eſt. Contra, docent hæretici aſſerentes, verbum prædicationis illud eſſe, quòd accedens elemento facit ſacramentum. *Dicitur*, inquit Caluinus, *Ioannes prædicaſſe, qualis eſſet baptiſmi*

vtili-

vtilitas: vt ex verbo prædicato, efficax eſſet ſignum. Verùm ex totius antiquitatis conſenſu manifeſtum eſt, verbum quo conſecratur baptiſmus, non eſſe verbum concionatorum, quod illi vocant verbum prædicationis, & Euangelicæ doctrinæ: ſed formam illam verborum, à Chriſto præſcriptam: Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. *Catechumenus*, inquit Ambroſius de iis, qui initiantur myſteriis cap 4. *niſi baptizatus fuerit in nomine Patris, &c. remiſſionem non poteſt accipere peccatorum.* Et Chryſoſt. hom. 20. ad Epheſios, exponens illud Pauli: *Mundans eam* (Eccleſiam) *lauacro aquæ, in verbo vitæ In quo*, inquit, *verbo? In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Notandum hîc illud, verbum vitæ, à D. Auguſt. vocari verbum Euangelicum: *Deus*, inquit, *adeſt Euangelicis verbis: ſine quibus baptiſmus Chriſti, conſecrari non poteſt.* De baptiſmo contra Donatiſtas lib. 6. cap. 25. Ne quis autem exiſtimet per verba Euangelica, apud Auguſtinum, deſignari Euangelij prædicationem: ad ædificandam fidem audientium, ipſe ſeipſum explicat lib. 3. c. 15. de baptiſmo: *Si Euangelicis verbis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti Marcion baptiſmum conſecrabat, integrum erat ſacramentum.* Vbi apertè docet ſacramenti integritatem, non à verbo prædicationis, ſed ab ipſis verbis Euangelicis, tanquam forma præſcriptis, & debitè pronunciatis, dependere. Videant ergo Aduerſarij totius Eccleſiæ iudicium, praxim, & fidem doctrinæ: quam ex huius loci corruptela, probare contendunt.

VERS. 15. *Pœnitemini, & credite Euangelio.* Ex hoc loco, fingunt hæretici duas pœnitentiæ partes: animi terrorem, ſeu contritionem vt vocant, & fidem: illum ob gehennæ metum, hanc conſcientiæ conſolatricem, quæ afflictum animum erigat.

RESPONSIO CATHOLICA.

Bis non minùs turpiter, quàm imperitè peccant. Primò, perturbant verum ordinem: deinde fidem ſtatuunt, pœnitentiæ partem: cùm eius ſit fons, & origo: perinde quaſi dicat, Lumen eſt pars diſcretionis illius, qua per viſionem atra, & candida diſcernimus. Porrò quòd rerum perturbent ordinem, inde liquet, quòd hanc, quam deſcribunt contritionem, in animum ſuum nemo inducere poteſt, niſi ante

crediderit gehennæ ſtimulos: & irati Dei aculeos, non ſentiunt Epicuræi, & Athæi: niſi illi, qui ante crediderunt Deum malorum iudicem, & vindicem delictorum. Prior eſt ergo fides, quàm illa (quam ſuſpicantur) contritio. Fides quidem conſcientiam afflictam, & dolore agitatam conſolatur, & quaſi emplaſtro appoſito demulcet: non tamen propterea pœnitentiæ pars collocanda eſt, & illa eſt fundamentum, ſine quo pœnitentia non ſuſcipitur, nec agitur: quemadmodum ſine lumine, nec res videntur, aut diſcernuntur; quam ergo abſurdè, quis apud Phyſicos lumen aſſerit, diſcretionis rerum partem, tam apud Theologos ſidem pœnitentiæ partem ſtatuunt. Porrò fides tanquam fundamentum ſternitur omnis actionis, imò totius vitæ Chriſtianæ. Si igitur hæc ſtatuatur pœnitentiæ pars, omnium ſacramentorum, omnium operum Chriſtianorum erit pars collocanda: quia ſine fide, nec deſiderantur, nec ſuſcipiuntur, neque geruntur: Hoc autem propter abſurditatem, etiam Aduerſarij abominantur.

EX CAPITE III.

VERS. 33. *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Hoc loco abutuntur, qui B. Virginem, in vulgarium mulierum numerum redigunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non abnegat Chriſtus matrem, aut propinquos: qui ſanctè coluit hominum ordinem, & legitimis erga parentes officiis functus noſcitur. Duram hanc, in ſpeciem reſponſionem ſic explicat Bernardus ſerm. 4. de Aſſumptione: *Illis, qui ſermonem Euangelij, parentes annuntiando, interrumpebat, melius reſponderi non poterat: vt ſcilicet ſpiritualia carnalibus præferenda Chriſtus monſtraret. Abſit vt matrem aſpernatus ſit, qui tanta cura, de parentibus honorandis, legem dedit.* Et Bernard. ſerm 2. de Nuptiis Canæ, *Optimè nos docuit Dominus, ne ſolliciti ſimus ſuper propinquis carnis noſtræ, plus quam religio poſtulet.* Dedit igitur præclarum documentum, dum diuina, & ſpiritualia negotia parentibus, conſanguineis anteponenda docuit.

EX CAPITE VII.

VERS. 7. *In vanum me colunt, docentes doctrinas, & præcepta*

upta hominum. Hunc locum Aduerſarij obiiciunt, contra cærimonias, & traditiones Eccleſiæ: aſſerentes doctrinas eſſe, & mandata hominum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Locum hunc, Maximinus Arrianus protulit cum Augustino congreſſurus: *Hæ,* inquit, *voces* (conſubſtantialis Trinitas) *quæ extra ſcripturam ſunt: nullo caſu à nobis ſuſcipiuntur, cùm ipſe Dominus moneat nos, & dicat: Sine cauſa colunt me, docentes, &c.* Verùm quid Auguſtinus? *Si ipſa*, inquit, *ſimul omnes traditiones, pro doctrinis hominum haberi debent: quibus in vanum Deus colitur, fidem quoque tolli neceſſe eſt: cùm ipſa potiſſimum traditionibus, nobis relicta ſit.* Quod & in ipſo Apoſtolorum Symbolo contemplari licet, quæ ſcilicet ſcriptura, docet hos fidei noſtræ articulos, in vnum conciliatos ab Apoſtolis fuiſſe: vnde & ſymbola dicerentur? Vide Auguſtinum lib. 1. contra Maximinum. Docet etiam Baſil. in Ethicis, nil aliud his Chriſti verbis intelligi: quam quod humanis traditionibus, ad mandatum Dei reprobandum, obſequendum non ſit; traditiones autem illas non abiicit, quæ à Spiritu ſancto, & Chriſto acceptæ, à diſcipulis Domini commendatæ, nobis per manus communicatæ ſunt. Hæ enim cùm à Deo authore pendeant, non hominum, ſed Dei cenſendæ ſunt. Ad propoſitam ergo obiectionem, breuiter reſpondendum: reiici hoc loco traditiones Scribarum & Phariſæorum: non quidem omnes, ſed illas, quibus irritum faciebant mandatum Dei: qualis inter alias erat, de negando parentibus ſubſidio, prætextu oblationis in templo faciendæ. Non reiiciebat oblationes, aut decimas Chriſtus, ſed fucum illum Phariſæorum. Præterea abiicit Chriſtus friuolas traditiones Phariſæorum, & ad rem, id eſt, cor in Deum excitandum, ad veram pietatem nil facientes: qualia erant baptiſmata calicum, & vrceorum.

VERS. 15. *Nihil eſt introiens extra hominem in eum, quod poſſit eum coinquinare.* Hic ſibi triumphare videntur hæretici, contra delectum ciborum diebus vetitis, apud Catholicos: quod intrat, inquiunt, in os, non coinquinat hominem: carnes intrant in os: ergo.

RESPONSIO CATHOLICA.

Eidem,ſeu ſimili argumento reſpondit olim Hieronymus in cap. 15. Matth. *Opponat autem prudens Lector, & dicat: Si quod intrat in os, non coinquinat hominem: quare idolothytis non veſcimur? Sciendum igitur, quod ipſi quidem cibi, & omnis creatura, per ſe munda ſit: ſed idolorum, & dæmonum inuocatio, facit immunda.* Intellige apud eos, qui cum conſcientia idoli, idolothytum manducant, & conſcientia eorum cum ſit infirma polluitur. Quis dubitat nos, rebus alioqui bonis, imò ſanctiſſimis, abuti poſſe? abutimur cibo, vino, iiſque omnibus, quæ intrant in os: non ea ratione, qua intrant, ſed in ratione exceſſus, aut præuaricationis. *Mala*, inquit Iuſtinus quæſt. 46. ad Orthodoxos, *vſu vitioſo mala ſunt, non natura*: rerum ergo vſus bonis eſt, niſi obſuerit præceptum, aut traditio, aut ſcandalum proximi, aut exceſſus aliquis.

EX CAPITE X.

Vers. 18. *Nemo bonus, niſi vnus Deus.* Hunc locum adferunt, contra merita bonorum operum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aliter PP. *Quemadmodum*, inquit Chryſoſt. in Pſal. 25. *hora veſpertina, quis ſtellam aliis comparatam, lucidam vocat: quam ſole fulgente, lucidam nemo diceret, quod excellens ſplendor ſolis, fulgorem ſtellæ obtegat: ita & hominem veracem, & bonum eſſe dicimus, quando eum cum aliis hominibus conferimus.* Cæterum quando eum cum Deo comparamus, non eſt verax: Omnis enim homo mendax. Et homil. 64. Matthæi locum explicans: Nemo bonus, niſi ſolus Deus: *Nullum*, inquit, *hominem eſſe bonum annuit, nec omnino genus humanum eſſe bonitate priuatum affirmat: ſed comparatione diuinæ bonitatis, neminem bonum eſſe aſſerit.* Et Hilarius in Pſalm. 25. *Incomparabilis illa diuinitatis, exceptio, non intercluſit: vt ſecundum comparationem hominum, inter homines, bonus nemo ſit.* Et Caſſianus aliquot enumeratis Scripturæ locis, vbi homines, boni appellantur,

tur, ſic ait collat. 23. cap. 4. *Nil bonum, niſi Deitas ſola: omnes verò creaturæ, vt beatitudinem æternitatis, vel immutabilitatis obtineant: hoc non per ſuam naturam, ſed per Creatoris ſui participationem, & gratiam, conſequuntur.*

EX CAPITE XIII.

VERS. 32. *De die autem illo, vel hora, nemo ſcit.* Non ſolum in generali aſſerunt, noſtri temporis Sectarij, Chriſtum ignorantiæ ſe ſubieciſſe noſtri cauſa: verumetiam ad plurimas accuſationes priuatas deſcendunt, & inter has. quod extremi iudicij diem, & horam penitus ignorauerit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc eſt Dei ſapientiam, ad hominum ſcholas ablegare, & craſſus error eſt Arrianorum, Gnoſticorum, & Neſtorianorum: olim à PP. reprobatus, & damnatus; veriſſimè docent Scholaſtici Chriſtum, ex humanis defectibus non accepiſſe peccatum, concupiſcentiam, & ignorantiam: quia non decuit Chriſtum mediatorem, & prodeſſe non poterat, ſed magis obeſſe ad homines redimendos. Deinde ſi diuina Verbi perſona, ſibi aſſumptum hominem ita coniunxit: vt ei ſuam communicauerit deitatem, omnipotentiam, omniſcientiam: tam vera, & ſtricta communicatione, vt propter vnitatem perſonæ, verè dicatur, Homo eſt Deus, Homo eſt omnipotens; cur non eodem iure, Chriſtum quatenus etiam homo eſt, profitebimur perfectè noſſe diem iudicij, ſcientia ſibi à Verbo collata, & indita? Probatur hoc Catholicum dogma.

Primò, ex Scripturis, vbi Chriſtus ſibi à Patre communicatam, omnium rerum ſcientiam affirmat: *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo,* Matth. 11. *Omnia tua mea ſunt,* Ioann. 13. Cùm ergo Pater probè norit diem iudicij, ipſum Chriſto ſuo pro certo reuelauit: idipſum teſtatur Paulus, Coloſſ. 2. *In ipſo,* inquit, *inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,* id eſt, vt homo eſt, cur non ergo vna, & plenitudo ſapientiæ futuri iudicij?

Secundò, ex PP. ante 1300. annos, Irenæus Martyr lib. 1.

cap. 17.

cap. 17. eos inſenſatos, & Scripturarum tortores cenſuit, qui Chriſtum hominem à quopiam, aliquid didiciſſe, aut quippiam ignoraſſe exiſtimarent. Athanaſius etiam ſerm. 4. contra Arrianos, ex prædictione ſignorum, quæ iudicij diem præcedent: probat fieri non poſſe, vt illum diem Chriſtus ignorauerit: *Diſcipulis*, inquit, *recenſet Chriſtus ea, quæ diem illum antecedunt, dum iſta, & iſta futura ſunt*, inquit, *ac tum denique finis. Iam qui ea, quæ diem illum antecedunt, eloquitur, omnino diem in ſua cognitione habent*. Cur igitur fatetur ſe neſcire? Reſpondendum vt notat Clemens lib. 10. Recognitionum: Omne quod erat, quod habebat, quod faciebat, quod ſapiebat, ad Patrem, veluti fontem, & authorem, Chriſtus retulit: proinde dixit, ſolum Patrem illum diem noſſe, nimirum à ſe, & per ſeipſum: Filium autem non eo modo. Sicut hoc ſenſu dixit Ioann. 7. *Mea doctrina, non eſt mea*. Aut quæ eſt Baſilij, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, Chryſoſtomi, Gregorij, magis vulgata interpretatio: Filius dicitur neſcire illum diem, quod hunc reuelare, nec decuit, nec debuit: ſed omnino celare, tanquam rem ad nos omnes, in officio continendos neceſſariam.

VERS. 37. *Quod vobis dico, omnibus dico*. Ad inſtitutionem Euchariſtiæ, violento tractu accommodant Sectarij hæc verba, quaſi præcepti diuini ſit communio ſub vtraque ſpecie, reſpectu omnium fidelium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Vrgent & verba Matth. cap. 26. *Bibite ex hoc omnes*. Verum quidem eſt, vniuerſalem eſſe illius particulæ ſignificationem, ſed in certo genere, nempe ſacerdotum; Non enim pertinuerunt ad Apoſtolos illa verba, vt erant tantum illi homines numero duodecim: ſed etiam vt erant futuri miniſtri Eccleſiæ, atque adeò pertinent quoque ad eorum, in eo munere ſucceſſores, nempe ſacerdotes. Vrgent & hunc locum ex Marco, ſed inſulſè: illa enim de iis rebus tantum intelligi debent: quæ cùm ad Chriſtianæ vitæ, & morum inſtitutionem pertinerent, communes Chriſtus eſſe voluit omnibus fidelibus, cum Apoſtolis: quòd apparet ex verbo, quòd ſtatim ſubiunxit: *Vigilate*. Multa enim

ad officij authoritatem pertineat, quæ Apoſtolis dicta ſunt, quæ minimè dicta eſſe voluit reliquis fidelibus, vt, *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, Ioan. 20. & illud in Cœna, *Hoc facite*, Lucæ 22. & alia eius generis.

EX CAPITE VLTIMO.

VERS. 14. *Exprobrauit incredulitatem eorum*. Hinc probare nituntur Aduerſarij, omnes Eccleſiæ Paſtores, ſimul errare poſſe: quia, inquiunt, omnes Apoſtoli, tempore Paſſionis, fidem amiſerunt, vt patet ex hac increpatione.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sciendum eſt, Chriſtum ſæpè prædixiſſe Apoſtolis, ſe reſurrecturum: ipſi tamen putauerunt eum figuratè loqui, & non intellexerant, neque crediderant. Cùm enim dixiſſent Lucæ 18. *Occident eum, & tertia die reſurget*, ſubiungit Lucas, *& ipſi horum nihil intellexerunt*: & Ioann. 20. dicuntur Petrus & Ioannes cucurriſſe ad monumentum, cum à Magdalena corpus Domini ſublatum intellexiſſent: *Nam*, inquit Ioannes, *nondum ſciebant Scripturas: quia oporteret eum à mortuis reſurgere*. Reprehenſi ergo ſunt prædictis verbis: Exprobrauit, &c. ſicut & diſcipuli, *O ſtulti, & tardi corde ad credendum*. Quæ reprehenſio, non ſignificat eos amiſiſſe fidem, quam habuerant: ſed tardos fuiſſe ad credendum, quòd nondum crediderant: quòd quidem peccatum aliquod fuit, ſed non propriè infidelitatis; nec damnatur in illis pertinacia voluntaria, ſed tarditas nata ex ſtupore, quòd attoniti, fidem reſurrectionis animis ſuis inſculpi, hactenus non permiſiſſent: non enim illis propoſitum erat magiſtri gloriam, quæ ex reſurrectione reſultat, extinguere, ſed induci non poterant, vt crederent, quòd alioqui maximè deſideraſſent.

VERS. 15. *Prædicate Euangelium omni creaturæ*. Obiiciunt hunc locum contra morem Eccleſiæ Catholicæ, in qua aliquibus conceditur lectio Bibliorum vernaculæ tranſlationis, aliquibus verò non: & vrgent ſingulis Euangelium annuntiandum voce, & ſcripto, materna lingua.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quàm plurimi ex ſcripturis vernacula lingua propoſitis animarum ſuarum venena colligunt,& exitia hominum procreant: deinde ex eiuſmodi lectione ſupra modum efferuntur, & omnia ſe ſcire arbitrantur: vt conqueſtus eſt olim Hieronymus epiſt. ad Paulinum, & in cap. 11. Daniel. Tertiò, ſæpè contemnunt ſuos paſtores, & Eccleſiæ concionatores. Quartò, hæreſes multas, vel nouas comminiſcuntur etiam indoctiſſimi, vel antiquas certè renouant, & audaciſſimè propugnant: teſtis eſt Hollandus ille Dauid Georgius, qui re tenui, opificio manuario, doctrina nulla; ſectam ſibi tamen collegerat, & eis ſe Chriſtum eſſe perſuaſerat, vt habet libellus anno Domini 1559. Baſileæ editus: & ex eo Surius in anno 1536. teſtes ex hodiernis hæreticis ſutores, & ſutrices, caupones, & cauponariæ: qui diuerſiſſimis hæreſibus cùm diſſideant, è vernaculis tamen Bibliis, puram omnes ſe ſequi iactitant veritatem: Cùm igitur videamus ſalutarem doctrinam, è ſacris Bibliis à Sectariis diuerſimodè conuerti, rectè ſtatuit Pius IV. vt vernacula Catholicorum Bibliorum lectio, ratione diuerſarum perſonarum, locorum, & temporum, quibuſdam concederetur, quibuſdam negaretur. *Temporibus*, inquit Poëta, *medicina valet, data tempore proſunt: Et data non apto tempore vina, nocent*. Quis dedit, inquiunt, Pontificibus poteſtatem, vt aliquos à Bibliorum lectione arceant? Reſpondeo, ille ipſe, qui Pontificatum dedit, Ioan. 20. Vnde hæc libros proſcribendi, & vetandi authoritas illi eſt; cuius per totum terrarum orbem, vbi Chriſti oues, ac ouile vllum diffuſa eſt cura. Senſus verborum Marci, hic eſt: *Prædicate Euangelium, &c.* datur vobis ius prædicandi Euangelium per vniuerſum mundum, nullo diſcrimine, nulla natione excepta: & hoc diuinæ dignationis eſt tempore legis gratiæ, quòd nullum populum excludi voluerit Saluator: cùm ante vna Iudæorum gens, tali beneficio fuit gauiſa.

VERS. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit.* His verbis abutuntur Anabaptiſtæ, qui aſſerunt paruulos non eſſe baptizandos, quòd careant fide.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Sicut hîc, cùm baptiſmo fides coniungitur à Marco: ita & doctrina à Matth. cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c.* Oportet ergo eos, qui baptizantur, credere, ſicut eos oportet doceri, & in fide erudiri: doceri autem non poſſunt, niſi cùm fuerint doctrinæ fidei capaces: ita credere oportet, cùm hoc facere potuerint, nempe ſi fuerint rationis compotes, & adulti: in paruulis verò cùm baptizantur, non requiritur actualis motus fidei, ſed ſufficit illis communis fides Eccleſiæ, ſine aliquo motu proprio: quòd ſæpè repetit, & defendit Auguſtinus, qui ita docet lib. 3. de lib. arbitr. cap. 23. *Piè, rectéque creditur, prodeſſe paruulo eorum fidem, à quibus conſecrandus offertur, & hoc Eccleſiæ commendat ſaluberrima authoritas.* Item ſerm. 10. de verbis Apoſtoli, *Accommodat Eccleſia paruulis aliorum pedes, vt veniant; aliorum cor, vt credant; aliorum linguam, vt fateantur.* Et ſerm. 14. *Vt quid infanti dicis, vt credat; hoc enim reſpondetur à portante paruulum.* Tum ſubiungit, *Ad verba aliena ſanatur, quoniam ob factum alienum vulneratur.*

Vers. vlt. *Sermonem confirmante, ſequentibus ſignis.* Obiiciunt hunc locum, contra miracula Eccleſiæ. ex ſignificatione huius vocabuli (ſequentibus) obſeruandum eſt, inquit Beza, oportere cum ſignis, ſemper coniungere doctrinam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc aſſeritur ab illis, vt ſuggillent ſigna, quæ olim, & hodie ad Sanctorum memorias fiunt, quaſi vera non eſſent, ſi ſeorſim à verbi prædicatione edantur. Certum eſt Apoſtolos, non ſemper eo momento, quo Euangelium prædicabant, ſigna edidiſſe, ſed cùm opportunitas ſe offerebat, ſic Prophetæ paſſim, ſic etiam Chriſtus. Referentur quidem ſigna ad doctrinam, vt vltimum finem, ſed vna cum doctrina coniungi debere, non eſt admittendum. Adiunxit Chriſtus ſigna, ſiue miracula, tanquam clariora (nihil enim confirmatur, niſi per id, quòd notius eſt.) Aduerſarij verò contraria prorſus ratione, docent ex doctrina

do

de miraculis ſtatuendum, & iudicandum: *Si falſa eſt,* inquit Beza, *doctrina, falſa quoque ſigna*. At hoc eſt peruertere, & inuertere omnia diuina, & tenebras hominibus offundere, vt tutiùs mentiantur. Caret hæreticorum doctrina miraculis, quia falſa cùm ſit, nullam à Deo impetrare poſſunt confirmationem. Ne ergo hac in parte, Catholicis inferiores videantur, quorum doctrina tam frequentibus ſignis confirmatur, docent ex doctrina de miraculis ſtatuendum: vt hac ratione quæuis miracula, quantumuis euidentia, reiiciant. Nos verò iuxta Euangelium, miraculis probamus doctrinam Chriſti, qui Apoſtolorum prædicationem, teſte Marco, ſequentibus ſignis, confirmauit. *Conceſſa,* inquit Beda lib. 3. in cap. 7. Lucæ, *poteſtate ſignorum, miſit prædicare regnum Dei, vt promiſſorum magnitudini atteſtaretur etiam magnitudo factorum, fidémque verbis daret virtus oſtenſa; & noua facerent qui noua prædicarent.* Monentur enim homines ad credendum, quod tali ſignorum teſtimonio confirmatur. Non omnes, qui audiunt prædicationem, continuò intelligunt eſſe Dei, ſed omnes, qui vident mortuum excitari, intelligunt eſſe opus ſupernaturale, & diuinum.

DE

DE EVANGELIO S. LVCÆ.

NON *deſunt noſtro ſæculo, qui impiè & ſcribunt, & garriunt de Euangelio Lucæ: apertè loquuntur Anabaptiſtæ illud à ſua antiqua ſinceritate defeciſſe, aliquibus in locis, & nunc ſe aliter habere, quàm olim habuerit. Horum impiam aſſertionem ſubiungemus. Primò, obiic. Moyſes à diluuio, ſiue à Noe vſque ad Abraham, enumerat generationes decem; in* 3. *tamen capite Lucæ vndecim numerantur: adiicitur enim generatio Cainan, qui fuit Sare, qui fuit Cainan. Quòd quidem non Euangeliſtæ, ſed alicuius corruptoris vitio, accidiſſe credendum eſt. Reſpondendum, Euangeliſtam Lucam generationem illam, Cainan, ex* LXX. *adieciſſe: Cur autem id egerit, ſatius eſt reuerenter admirari, quam anxiè diſcutere; exemplo Bedæ in præfat. Actorum, vbi ſic ſcribit:* Maximè miror, & propter ingenij tarditatem, vehementiſſimo ſtupore perculſus, neſcio perſcrutari: qua ratione, cùm in Hebraica veritate, à diluuio vſque ad Abraham decem generationes inueniantur: ipſe Lucas, qui Spiritu ſancto calamum regente, nullatenus falſum ſcribere potuit, vndecim generationes, iuxta LXX. Interpretes, adiecto Cainan, in Euangelio ponere maluerit. *Eleganter pro hac obiectione diluenda reſpondit Aloyſius Veronenſis Epiſcopus, in catena Geneſeos: fieri videlicet potuiſſe, vt generationem Cainan, quam Lucas in Euangelio poſuit, &* LXX. *Interpretes in catalogo poſteritatis Sem, cap.* 11. *Gen. Moyſes inſtinctu diuinitatis permotus prætererit, & ob occultam nobis rationem, no-*

men Cainan, ſilentio inuoluerit: ſicut & quorundam nomina, in genealogia Saluatoris Matthæus prætermiſit.

Secundò, obiic. Epiphanius hæreſ. 42. agens de verbis Lucæ cap.20. v.37. Quia verò reſurgant mortui, &c. aſſerit in codicibus Eccleſiæ Catholicæ, hæc verba in eodem capite, bis replicari: quæ tamen verba nunc in vulgata editione, tam Græca, quàm Latina, ſemel tantùm leguntur: ex quo apparet, verba illa ab aliquo corruptore ſubtracta fuiſſe. Reſpondendum, nec obeſſe fidei, nec moribus: ſi verba ab Epiphanio citata, aut ſemel tantum, aut bis in eodem capite referantur: eandem vim, & efficaciam habet idem Scripturæ teſtimonium ſemel expreſſum, quàm bis, ter, & millies repetitum haberet. Nec mirum eſt, ſi noſtrum exemplar vulgatæ editionis, ſemel verba illa habeat, quæ in codice Epiphanij, bis legebantur: poſſibile enim eſt, in codice Epiph. & quibuſdam aliis, ita ſe habuiſſe, vt ipſe refert: quòd tamen in aliis Græcis codicibus non habebatur; quandoquidem Patres illos, quibus ab Eccleſia demandatum eſt, munus recognoſcendi libros Scripturæ credibile ſit indicaſſe hunc locum Lucæ, non fuiſſe bis ab Euangeliſta deſcriptum: ac proinde eos, ſecundo poſitum amouiſſe: ita vt in poſterum, authoritate Eccleſiæ ſemel tantum legeretur.

Tertiò, obiic. Epiphanius in Ancorato, commemorat locum illum Lucæ cap. 19. Videns Ieſus ciuitatem, fleuit ſuper eam, *ſic fuiſſe à Catholicis mutatum; vt verba illa: Fleuit ſuper eam, de textu, veluti dubia ſuſtulerint. Reſpondendum eundem Epiph. teſtari, à Catholicis hæc verba quidem adempta fuiſſe: ſed ſemper in correctis exemplaribus retenta, ſicut ab Irenæo lib. contra Hæreſes citantur: quamuis nonnulli imperiti Catholici, inconſulto de codicibus ſuis ea verba detraxerint, tanquam minus conuenientia: ex quo temerario iudicio, argumentum confingere ſummæ dementiæ eſt, cum nec Epiph. nec vlli PP. hoc factum probauerint.*

EX

EVANG. LVCÆ

CAPITE PRIMO

VERS. XXXIV.

QVOMODO *fiet iſtud.* Ex his verbis, Beatiſſimæ Virgini incredulitatis maculam impingunt: quòd verbo Dei, & Angelico teſtimonio fidem abrogarit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Si quis expendat ſcopum interrogationis, fatebitur his verbis aliud ſubeſſe, ex iis quæ ſequuntur, *Quoniam virum non cognoſco*? quibus oſtendit ſe, non eſſe ſimilem cæteris virginibus, quæ procreandæ ſobolis gratia, matrimonium contrahunt, vt matres fiant: nam ſi commune illud in animo propoſitum habuiſſet, non tam ſollicitè quæſiuiſſet conceptionis modum: Verùm *virginitatem*, inquit Auguſt. lib. de ſancta Virginitate cap. 4. *Deo dicauit, cùm adhuc quid eſſet acceptura, neſciret: vt in terreno, mortalique corpore, cæleſtis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto, amore eligendi, non neceſſitate ſeruiendi.* Sedulò itaque cuſtodiens virginitatis votum, quærit ex Angelo, quomodo futurum eſſet, vt pareret, *Quia*, inquit Greg. Nyſſenus orat. de Ortu MARIÆ, *carnem Deo conſecratam, tanquam ſanctum aliquod oblatum munus, oportebat intactam, integrámque præſtare: quærit, quomodo ſine viro mater ero*? Hanc doctrinam, omnes Græcæ Eccleſiæ PP. in Oriente defenderunt: hanc Auguſt. in Africa, Ambroſ. in Italia diſſeminarunt, de perpetua virginitate B. MARIÆ voto firmata: ob quòd, religiosè illius mentis dubitationem, placido reſponſo ſuſtulit Angelus, cùm ait, huic myſterio peragendo Spiritus ſancti vim interuenturam, his verbis: *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te.* Secundò, cùm Angelus eam plenam gratia pronuntiarit, nónne fidem vna cum ſpe, & charitate comprehendit? Tertiò, cùm ei benedicitur ſupra omnes fœminas, verè & reipſa conſtantior, & fidelior aſſeritur: quàm vnquam fuerunt Iudith, Anna Samuelis, Elizabeth, vel Anna filia Phanuelis: quæ

Digitized by Google

nunquam infidelitatis nomine reprehenſæ fuerunt, vt Aduerſarij ad maledicendum nati, glorioſam Dei Matrem calumniantur.

VERS. 35. *Quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei* Hoc loco abutuntur, contra præſentiam corporis Chriſti in Euchariſtia.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quamuis ſubſtantia SS. Virginis, puriſſimus ſcilicet ſanguis eius, ſit materia ex qua primo formatum eſt corpus Chriſti: non tamen ſequitur, quin ex inſtitutione Chriſti, in illud non mutari ſubſtantiam creaturæ panis: Chriſtus (aiunt) erat priuſquam panis, vt vos aſſeritis, in eius corpus conuerteretur. Reſpondeo fuiſſe quidem, ſed non in ſacramento: Cùm igitur ſubſtantia panis, ſit materia ſacramenti Euchariſtiæ: rectè dicitur ex pane fieri corpus Chriſti, & ita loquuntur DD. tam veteres, quam moderni: quia illa particula (ex) latiſſimè patet: nec dicit neceſſario habitudinem cauſæ, vel principij, ſed ſucceſſionem terminorum inter ſe, vel termini à quo habitudinem; vnde dicimus cælum fieri ex nihilo, & ex nocte diem. Cùm igitur inter ſubſtantiam panis, & corpus Chriſti, hæc habitudo, & ſucceſſio interueniat, vera locutio eſt: & eam vſurpat Ambroſ. lib. 4. de Sacramentis cap. 4. vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti: vbi non vtitur particula (de) in tanto rigore. ſed in ſenſu prædicto: q. d. ex pane; nihil ergo faciunt hæc Lucæ verba, contra realem, & veram, ac ſubſtantialem præſentiam corporis Chriſti in Euchariſtia.

EX CAPITE II.

VERS. 23. *Omne maſculinum adaperiens vuluam, Sanctum Domino vocabitur.* Contra id, quod vniuerſus Chriſtianiſmus concinit: Poſt partum virgo inuiolata permanſiſti, obiiciunt hunc locum, quem Lucas Chriſto aptauit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quamuis ad Chriſtum natum, Lucas illa verba accommodet: aperire vuluam, non eſt idem quòd rumpere ſigillum, ſeu clauſtrum virginitatis, ſed naſci, & exire primo ex

vtero matris: quæ prima natiuitas phraſi hebræa, per apertionem vteri, ſeu vuluæ, metaphoricè ſignificatur: quia enim res tunc aperiri ſolet, cùm aliquid primo ex ea prodit: vt terra, cum fruges primo erumpunt, domus, cùm quis exit: ideo dicitur vterus aperiri, hoc ipſo, quòd primo ex ſe edit fructum prolis. Quòd enim Scriptura, & aliqui Patres, non niſi eo ſenſu loquantur, vel ex eo manifeſtum eſt: quia nullum primogenitus, dum naſcitur, ſolet rumpere clauſtrum matris, cùm iam hoc in conceptione ruptum ſit: vt notauit Origenes homil. 14. in Lucam: *Omnium*, inquit, *mulierum vuluam, non partus infantis, ſed viri coitus aperit*. Et in Scripturis, conceptio ſiue concipiendi facultas, apertio vuluæ nominatur: *Aperuit Dominus vuluam eius*, Gen. 29. de Lia dicitur, & 30. *Recordatus Dominus Rachelis, exaudiuit eam, & aperuit vuluam eius.*

Obiiciunt Sectarij verba Ambroſ. in cap. 2. Lucæ lib. 2. vbi ſic ait: *Hic aperuit matris ſuæ vuluam, vt immaculatus exiret*. Reſpondeo Ambroſ. non intelligere per vuluæ apertionem, clauſtrum virginis, in partu fuiſſe patefactum: quia illud in partu contigiſſe, apertiſſimè negat ep. 81. & lib. de inſtitutione virginis cap. 7. & 8. impudenter igitur faciunt, qui Ambroſ. contra virginis integritatem opponunt. Porrò ſicut in multis erroribus, hodierni Sectarij damnatas olim hæreſes, ab orco reſuſcitant: ita & in hac blaſphemia, hoc ipſum animaduertere licet. Solent PP. argumentum ex apertione vuluæ petitum, ſibi proponere, & ſoluere eo modo, quo dictum eſt: vt occurrant cauillationibus hoſtium integritatis virginis. Sic enim Amphilochius Icomenſis Epiſcopus, & Baſilij æqualis, ſcribit orat. de occurſu Chriſti, ſic enim vocabatur feſtum Purificat. & Simeone: *Aſt cauillator quiſpiam poſſet hic obiicere. Si illud, Omne maſculinum, &c. ad ſolum Dominum ſpectat* (explicauerat ibi de Chriſto, maximè dici poſſe) *conſequens ſit, virginem, non manſiſſe virginem: verum audi, & intellige, prudenter ad virginis quidem naturam, quòd attinet: eius voluntate, qui ex ea natus eſt, clauſtra illius nequaquam fuere patefacta. Ad nati verò Domini virtutem, quod attinet, omnia illi ſunt aperta, & obuia*. Quibus verbis explicat, aperire vuluam, eſſe, exire ſupernaturali virtute, ex vtero quantumuis clauſo. Quod ſimiliter intellexit Hieron. lib. 2. contra Pelagianos: *Hæc eſt*, inquit, *porta*

Orientalis, per quam Pontifex ingreditur, & egreditur: & nihilominus ſemper clauſa eſt: tum etiam Beda in cap 2. Lucæ, *quòd ait adaperiens vuluam, conſueto natiuitatis more loquitur: non quòd Dominus noſter ſacri ventris hoſpitium, quòd ingreſſus ſanctificaret, egreſſus deuirginaſſe credendus ſit: iuxta Hæreticos, qui dicunt B.* MARIAM *virginem fuiſſe vſque ad partum: ſed iuxta fidem Catholicam, clauſo virginis vtero, quaſi ſponſus ſuo proceſſiſſe de thalamo.* Qui ergo aliter apertionem vuluæ interpretantur, contra integritatem Virginis poſt partum pugnant; cum fide Eccleſiæ, & ſententia tot PP. qui eius integritatem in partu propugnarunt.

VERS. 34. *Poſitus eſt hic in ruinam*. Vrgent hunc locum, qui Deum peccati authorem aſſerunt: quaſi Chriſtus eius rei gratia veniſſet, vt quoſdam videntes redderet cæcos.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non fuit ille ſcopus aduentus Saluatoris, neque ſine magna Chriſti iniuria, qui venit quærere, & ſaluum facere, quod perierat, hoc à Sectariis opponitur. Hinc Procopius Gazæus in Exodum, ita ſcribit: *Chriſtus*, inquit, *poſitus eſt in ruinam: non quòd bene ſtantem, de gradu deiciat, aut proſternat. Abſit, verum ſecundum liberum arbitrium, qui non ſuſcipiunt, illis author eſt ruinæ, quæ non corruiſſent, ſi ipſe non adueniſſet: quemadmodum niſi veniſſet, nec qui conſederant ſurrexiſſent. Pari ratione, ſermo eius vnus, idémque, cum auditoribus non videntibus, cauſa eſt vt videant: quibuſdam, qui ante aduentum eius erant oculati, cauſa eſt vt cæcutiant.* Et paulò pòſt adducit exemplum, *Sol*, inquit, *calidus exiſtens, vna opera ceram diſſoluit, & liquat: lutum verò indurat.* Et Cyrill. Alex. lib. 6. in Ioannem cap. 21. *Chriſtus*, inquit, *in ruinam eorum eſt, qui impegerunt in lapidem offenſionis, & petram ſcandali, & incredulitate mentis ſuæ, & obſtinati animi duritia, credere in ipſum renuerunt: in reſurrectionem verò illorum, qui doctrinam eius amplexi ſunt, & mandata ſeruarunt, per quæ ab imò barathro damnati, ad virtutis culmen, & cæli celſitudinem, perducti ſunt.* Et Fulgentius lib. 2. ad Traſimondum regem cap. 4. *Ibi malè credentibus ruinam perfidia generat: vbi recta credulitas fideles exaltat.* Significant ergo PP. Chriſtum eſſe ruinam infidelium, & peccatorum: per occaſionem, non per effectum.

Digitized by Google

EX CAPITE VII.

VERS. 48. *Remittuntur tibi peccata*. Hunc locum opponunt tanquam munitiſſimum argumentum, ad reiiciendam confeſſionem auricularem, quæ fit Sacerdoti: veluti vanam, & inutilem: quia Chriſtus, inquiunt, remittendo peccata: non exegit eorum confeſſionem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Primò grauiter impingunt, quòd inter poteſtatem remittendi peccata, quæ eſt in Chriſto: & illam, quæ commiſſa, & conceſſa eſt, Sacerdoti, non diſtinguant; Chriſtus enim ſolo cordis intuitu, ſine confeſſione, an remittenda, an retinenda forent peccata, ſciebat; Sacerdotes verò cum homines ſint, & ignoret quid in aliorum cordibus verſetur, neſciunt illa, niſi iidem ipſi fuerunt confeſſi. Secundò, ſatis illa notiſſima, & famoſiſſima peccatrix, delictum confitebatur: cùm publicè lauaret pedes IESV lacrymis, capillis abſtergeret: vnde interiorem eius charitatem, & ardentem fidem Chriſtus patefaciens, dixit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Sufficiet ergo, inquiunt, in genere declarare, ſe peccatorem eſſe: ſicut illa ſe peccatricem eſſe dicebat. Reſpōdeo, ab illo tempore, quo poteſtas dimittendi peccata, à Chriſto commiſſa eſt Sacerdotibus, Ioan. 20. *Quorum remiſeritis, &c.* conſtitutum eſt quoddam iudicium, & tribunal, vbi Sacerdos eſt iudex, peccator reus: res de qua agitur, peccatum. Sicut ergo neque abſolui, neq, puniri poteſt à iudice reus, niſi crimine cognito: ſic a ſacerdote, nec abſolui, nec ligari poteſt peccator, niſi peccata, quæ ſacerdotem latent, fateatur. Tertiò, non poſſunt, in ſui erroris patrocinium, huc verba Dauidis trahere, Pſ. 31. *Dixi: Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino*, (non Sacerdoti, aut homini, inquiunt) *& tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Quaſi Propheta, ibi polliceatur remiſſionem peccati: modò confeſſio, ſoli Deo fiat, quia illa cordis contritio, & confeſſio, de qua ibi Pſ. nunc confeſſionem apud ſacerdotem, vel in voto, vel in facto includit: poſtquam illud tribunal ſacramenti confeſſionis, pro foro conſcientiæ, à Chriſto legiſlatore noui Teſtamenti, inſtitutum eſt.

Digitized by Google

EX CAPITE VIII.

Vers. 50. *Crede tantum, & ſalua erit.* Ex hoc loco, docent ad ſalutem conſequẽdam, à Chriſto ſolam exigi fidem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Si hic locus ſolam fidem iuſtificantem probaret: ſequeretur, non ſolum quòd vnuſquiſque ex fide ſua propria ſaluaretur: verumetiam quòd ex mea fide, de alterius ſalute, ſaluaretur alter; Hic enim ex fide patris, mortua puella reſuſcitatur, & ſalua facta eſt. Secundò, ſi ſola fides, ad omnia à Deo impetranda valeret: ſequeretur, quòd ſola fides, non ipſi credenti tantũ, & eam habenti; ſed etiam omnibus, pro quibus credere velit, impetret. Tertiò, nõ docet hic locus, ex ſola fide principis Synagogæ, beneficium reſuſcitationis filiæ impetratum fuiſſe, ſed cùm pater puellæ multam humilitatem oſtendiſſet (procidit enim ad pedes Iesv) & oratione ardenti vſus fuiſſet, teſte Marco cap. 5. nam deprecabatur eum multum. Nunc autem audita morte filiæ, cùm dubitare cœpiſſet, hortatur eum Chriſtus ad ſolam fidem, quia illa ſola in eo, labefactari cœperat.

EX CAPITE IX.

Vers. 55. *Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.* Ex hoc loco argumentantur, non licere hæreticum tradere poteſtati ſæculari; vt morte mulctetur: quòd Chriſtus diſcipulis, cupientibus comburi Samaritanos, reſponderit: *Neſcitis, &c.*

RESPONSIO CATHOLICA.

Apparet euidenter, quam à ſeipſis Sectarij diſſideant, & in propria cauſa, cæci iudices fiant; Nam Caluinus, poſteaquam Seruetum tanquam hæreticum, publicè extremo ſupplicio affeciſſet, libellum edidit: in quo demonſtrat licitum eſſe, in hæreticum gladio animaduertere: idem docet Beza l. de hæreticis, à Magiſtratu puniendis. Reſpondetur itaque ad obiectionem, maximũ eſſe diſcrimen inter Samaritanos, & Hæreticos: illi enim nunquam promiſerant ſe Chriſti religionẽ ſeruaturos, ſed tunc eis primo offerebatur, ideo compellendi non erant: at hæretici promiſerunt, & fidem Chriſti profeſſi ſunt: ideo meritò compelluntur, & Eccleſia zelo ſalutis animarum, quas peruertunt, eos perſequitur. Quo zelo, Petrus occidit Ananiam, Act. 5. & Paulus Sathanæ tradidit forni-

fornicarium, 2. Cor. 5. Secundò, hunc errorem, à modernis hæreticis excogitatum non eſſe, ſed olim aſſertum, & à PP. damnatum; Nam cùm eundem docerent Donatiſtæ, vt Parmenianus, & Petilianus ſtrenuè ſe oppoſuit Auguſt. vt videre eſt apud eundem l.1 contra ep. Parmeniani c.7. & l.2. contra literas Petiliani c.10. & hoc familiare hęreticis eſt, antiquas hæreſes ab orco reſuſcitare.

EX CAPITE XII.

VERS. 14. *Quis me conſtituit iudicem, aut diuiſorem inter vos?* Hoc loco abutuntur Primò Anabaptiſtæ, qui hoc Chriſti exemplum ita rapiunt: vt putent Chriſtianis interdictum eſſe, partiri hæreditates, forenſibus cauſis ſe interponere, ciuile munus obire. Secundò, Caluiniſtæ, qui docent temporalem iuriſdictionem, non poſſe obtendi ab Epiſcopis, aut Præſulibus Eccleſiaſticis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Fatetur Auguſt. de ſeipſo, de opere monachorum cap.29. quòd ſubditorum ſuorum litibus, circa temporalia bona dirimendis, aliquando vacauerit: cùm hac tamē moderatione, quā conſiderare debent in dignitate Eccleſiaſtica: ſubditorū ſuorum cauſis, etiam circa temporalia operam impendunt, videlicet ne illud fiat propter lucrum temporale, ſed propter ſpem vitæ æternæ: vt ibidem loquitur, id faciant. Deinde, ne reliqua officia paſtoralia, nimiū implicati, propterea intermittant. Ad exemplum Chriſti quod attinet, quodq. ab Anabaptiſtis vrgetur: tribus modis reſpōderi poteſt. Primò, quòd Chriſtus recuſauerit diuidere hæreditatem: quia non niſi ab vna parte interrogatus fuit, & in arbitriū electus: quare alia parte inaudita, id quod petebatur exequi noluit, vt formam daret iudicibus, & arbitris informationem accipiendi ab vtraq. parte: & id inculcaret, quod vulgò dicitur: Audi alteram partem. Secūdò, quia ab illo petebatur, vt hæreditatem diuideret: non ſtudio iuſtitiæ diſtributiuæ, ſed ex auaritia: vt ex ſequētibus eius verbis patet, vbi ſtudium auaritiæ grauiter reprehendit. Tertiò, quemadmodum alias, diuini verbi prædicatione impeditus, & ab aliis interpellatus, duriùs reſpondiſſe videtur: ne curſus concionis impediretur, ita & nunc: *Quis me*, inquit, *conſtituit iudicem, aut diuiſorem inter vos?* quia petitio hæc, verbi Dei prædicationem interpellabat. Poſſunt

itaque Eccleſiaſtici in cauſa iuſtitiæ ad fouendam concordiam, operam ſuam impendere à partibus rogati: vt quotidie in Eccleſia, in tribunalibus Epiſcoporum (qui per ſuos officiales id exequũtur) practicare poſſunt. Errant proinde Anabaptiſtæ, qui Chriſti verba ad omnes omnino Chriſtianos trahunt: cũ ad ſolos Paſtores pertinere poſſint, poſitis conditionibus ab Auguſtino preſcriptis. Impingunt etiã malitiosè Caluiniſtæ, qui omnem iuriſdictionem tẽporalem, & cognitionem circa poſſeſſiones terrenas, Epiſcopis adimunt: quia hoc loco de ſola cognitione, & iudicio circa res alienas, & bona aliena, Chriſtus loquitur. Obiiciunt fora, & tribunalia Chriſtianorũ eſſe, quæ in primitiua Eccleſia fideliũ erant: proinde non debere Epiſcopos, aut Paſtores, vlla tractare ſæcularia. Reſpondeo, ab initio hucuſq. cũ moderamine, quo vſus eſt Auguſt. ſuperiores Eccleſiæ tractaſſe iudicia etiam circa res temporales: quòd vſq. adeò approbauerunt Reip. ciuilis legiſlatores, vt propter honorem ſacerdotij, à iudice forenſi ad Epiſcopos in cauſa ciuili, pij Imperatores permiſerint appellare, vt patet in Theodoſio, C. Quicunq. Et Carolo Magno, teſte Bertrando in lib. de iuriſdictione Eccleſiaſtica. Licet ergo etiam ſæcularibus rebus, ad fouendam pacem, operã impẽdere: etiamſi quis Epiſcopi, Paſtoris, aut alterius qualitatis munus obeat: dummodo ſeruetur modus, & non peccetur contra illud Pauli: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*: ita videlicet vt neceſſaria officia, quæ ratione ſtatus requiruntur, non intermittantur, aut negligantur; Imò meritorium eſt frequentiſſimè præuenire ſeriis admonitionibus, ne cauſæ ad fora trahantur, & inter litigandum excitentur odia, auerſiones & detractiones: cùm ſæpenumero locum habeat antiquum dictum, *In libra litis non eſt vncia charitatis.*

EX CAPITE XVII.

Vers. 10. *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis.* Hunc locum obiiciunt, aduerſus bonorum operũ merita, docentes nil à Deo deberi operibus, quantumuis ſancta hominibus videantur. Secundò, hinc etiam dogmatizant, nos legi minimè ſatisfacere, ſed peccare cùm eam implemus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Notandum primò, ſcopum verborum Chriſti eſſe, vt compeſcat

peſcat faſtum,& retundat oſtētationem,qua tumebant Phariſæi: inanem itaq. hic prohibet gloriam,non retributionē, aut mercedem operibus denegat. Secūdò,hæc à Chriſto dicta ſunt, vt veteres tradunt: quia ſciebat fore vt Pelagiani, ignari quàm ſit imbecilla liberi arbitrij facultas; petulanter exultarent aduerſus ſummā diuinæ gratiæ neceſſitatē: quaſi ex ſeipſis regnum cælorum conſequerentur. Docemur ergo omnem gloriam,& bonorum operum honorem, ad Deum, tanquam authorem referre: *Cùm Deus*, inquit Aug. ep. 10. *coronat merita noſtra, nihil aliud coronat, quam munera ſua.* Tertiò,Deus nulla ex parte noſtris operibus indiget, ad ſuæ gloriæ amplificationem, & hoc intuitu,nulla poteſt à nobis vtilitas in eum redundare: ſumus ergo illi inſtar ſeruorū inutilium, quorum opera non indigemus: *Bonorum noſtrorum,* inquit Pſ.15. *non eges.* Si quid à nobis oblatum ſuſcipit Deus, non id facit,vt inde vtilitatis aliquid percipiat:ſed nos nouis donis cumulet. Iuuat ſanè cogitatio iſta, nos Deo minimè neceſſarios, vel vtiles eſſe. Quare cū ſe ſolum Elias relictum diceret 3.Reg. c.19. reſpondit Deus ſe reliquiſſe plus quam 7000.virorum,qui nōn curuauerūt genua ante Baal.De hoc agens exemplo Proſper l.2.de prædict.c.28.ſcribit hinc comprimi elationem,ne quis arbitretur ſe in aliquo opere, Deo neceſſarium eſſe: cùm omne opus ſuum, per quem vult impleat Deus: quoniam omnia ſeruiunt illi. Dices,Deus vult à nobis amari. Reſpondeo hoc ideo,quia nobis vtile eſt,vt docet Irenæus l.4.c.31.Et Aug de Gen. ad litteram c.11.tradit ſacrificij acceptationem Deum homini conſulere, & occaſionem accipere,præſtandæ illi remunerationis Ad ſecundum errorem ex verbis Lucæ fabricatum: reſpōdendum, ſi ita exponi debeat:Chriſtus nos in mendacium impulit,idque duplex. Nam ſi eius quòd dicitur, *Serui inutiles,* ſenſus eſt, inchoatè obediuimus: perinde erit atq. dicere, non omne id, quòd præcepto iubemur,nos feciſſe. Si ergo illud,poſtquam fecerimus omnia,dicamus:Mentiemur Secundò,ſi legi obedientes,peccemus: falsò dicemus quòd debuimus facere,fecimus: nemo enim peccatum facere debuit.Ne ergo cum Sectariis mentiamur, dicendo, Serui inutiles ſumus: non ad mancam obedientiam, quæ ſit peccatum, hæc verba referemus; ſed ad animi humiliationē, quòd tantis Dei beneficiis affecti, ſimus ingrati: quòd docuit Propheta, qui ſollicitè

poſt

Digitized by Google

poſt accepta beneficia, quærit: *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?*

Vers. 20. *Non venit regnum Dei cum obſeruatione*: &,

Vers. 21. *Regnum Dei intra vos eſt*. Ex his locis argumentantur Dei Eccleſiam inuiſibilem eſſe, & intus in corde, neque eam cognoſci per aliquam externam, & viſibilem obſeruationem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro ſolutione, ſequentia notanda ſunt. Primò, iubentur fideles, ſecundum ordinem ab Euangelio præſcriptum, fratrum delicta denuntiare: *Dic*, inquit Chriſtus, *Eccleſiæ*; illa ergo exterior, & viſibilis eſt: alias non poſſes ad illā, delicta deferre. Secundò, frequens eſt in Scripturis tranſitus de ſecundo aduentu Chriſti ad iudicium, ad primum aduentum in carne, & è contra, v.g. agit Malachias cap.3. de primo aduentu, & cap.4. ſtatim tranſit ad ſecundum. Et Iſaiæ vltimo, multa dicuntur de primo: & ſtatim tranſit Propheta ad ea, quæ in ſecundo aduentu futura erunt: quia ecce Dominus in igne veniet: ſic hoc loco Chriſtus de ſecundo aduentu dixit, non fore cum obſeruatione, quia omnino incertus eſt dies, quo futurus eſt, neq. ſcietur determinatum tēpus eius, & ſtatim tranſit ad primum aduentum, dicens: *Regnum Dei intra vos eſt*, vt exponit Athanaſ. orat. contra Idola: Ego ipſe, quia in medio eorum erat. Tertiò, ſi loquatur de tertio aduentu in animam, per fidem, & gratiam, appoſitè dicitur regnum Dei intra nos eſſe, quia quòd principale in eo eſt, intra nos eſt iuſtitia, pax, & gaudium in Spiritu ſancto, &c. Quare Conc. Trid. ſeſſ 6. c.3.& 4. verba Pauli Coloſſ.1 *Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ*: explicat de iuſtificatione, per quam impius transfertur de ſtatu peccati, in ſtatum gratiæ.

EX CAPITE XVIII.

Vers. 11. *Non ſum ſicut ceteri hominum*. Ex parabola Phariſæi, docent damnari bonorum operum iuſtitiam, & fiduciam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Chriſtus hanc parabolam introduxit, Primò, vt illam bonorum operum fiduciam damnaret, qua putant ſe aliqui ſatis iam iuſtos eſſe, & plenos iuſtitia. Vnde Auguſt. de peccat.

meritis

Digitized by Google

meritis & remiſſ. l.2.cap.5. de Phariſæo ſcribit, quòd in operum ſuorum iuſtitia confidebat: quaſi iam eius plenitudine ſaturatus. Reprehenditur ergo ſub ſchemate Phariſæi, quiſquis nil ſibi deeſſe præſumit. Secundò, parabola introducta eſt, vt damnaretur illa fiducia operum, quæ cũ aliorum contemptu cõiuncta eſt: nulla enim ibi iuſtitia eſt, vbi ſuperbia dominatur, & proximi contemptus. Adiecit enim Lucas, *aſpernabantur cæteros*. Nihil ergo hic locus doctrinam Catholicam lædit, quæ docet ex bonorum operum, iuſtitia, homines coram Deo verè iuſtos eſſe, quia videlicet talis iuſtitia, verũ Spiritus ſancti donũ eſt: & veram parit fiduciam, de qua Apoſtolus: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*, 1.Cor.1. & Galat.6. *Opus ſuum vnuſquiſque probet, & ſic habebit gloriam in ſemetipſo, & non in altero*. In altero gloriam habere, eſt aliis ſe præferre, & de aliorum peccatis, quibus aliquis caret, gloriandi accipere materiam: quod agunt illi, qui Phariſæi factum, parabolicè propoſitum, imitantur.

EX CAPITE XXII.

VERS. 25. & 26. *Reges Gentium dominantur eorum. Vos autem non ſic.* Obiiciunt hunc locũ, contra Primatum Petri: & admodum inconſideratè vrgent illud, Vos autẽ non ſic. Si non ſic, inquiunt, ergo nemo debet in Eccleſia ceteris omnibus imperare, quod faciunt inter ſuos, Gentium Reges.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro explicatione huius loci, qui tam frequens eſt in ore hæreticorum: notandum Primò, Chriſtum minimè negaſſe aliquem in Eccleſia Catholica, futurum primatum: quin potiùs illud affirmat: *Qui maior eſt*, inquit, *in vobis, fiat ſicut minor:* vbi ſeriò monet in maximo dignitatis gradu conſtitutum, non mundanorum principum arrogantiam, ſed ſuam moderationem, & ſubmiſſionem imitari. *Ego*, inquit, *in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat*, atqui Chriſtus, licet fuerit ſicut qui miniſtrat, non ideo poteſtate caruit: ita mens eius non eſt, hac admonitione, Qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor: tollere primatum, ſed docere humilitatem, quam variis in locis commendat. *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.* Et ſtatuens paruulum in medio: *Niſi efficiamini*, inquit, *ſicut paruuli, non intrabitis in regnũ cælorum*. Secundò, in contextu Euangeliſtæ inſinuat Chriſtus, quis maior ſit

futurus,

futurus, nempe Petrus; pro cuius fide, vt ad cõmunem vtilitatẽ ſtabilis ſit, & firma, orauit, vti teſtatur: *Ego rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.* Et illum eundem, quem decreuerat deſignare caput in Eccleſiæ regimine: iubet fratres aliquando, id eſt, accepta poſt lapſum, & reſipiſcentiam, cura paſtorali in fide confirmare. Quo confirmãdi vocabulo, docendi authoritas ſignificatur. Tertiò, Petrum maiorem reliquis futurum, non propriè in vitæ ſanctimonia, ſed dignitatis prærogatiua, vel ex eo patet: quòd hanc monitionem, poſt diſſentionem exortam inter diſcipulos ſubiiciat, *Qui maior eſt in vobis.* Adiungens præceptum confirmandi, dum Petrum alloqueretur; tali monitione enim eget ille, qui in aliquo genere poteſtatis excellit, quæ facilè cum vitio importunitatis, & ſuperbiæ, coniungi ſolet. Rectiùs ergo Aduerſarij contrarium concluderent, *Vos autem non ſic*, id eſt, ſi non eo modo dominari, ſeu imperare aliquis Apoſtolorum debuit, ſicut dominantur Reges Gentium: ergo debuit aliquis ex Apoſtolis imperare, ſed alio modo. Quo tandem? *Qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor.* Non dicit, nullus erit maior, nec qui maior eſt, fiat minor, aut omnino non imperet, ſed, *fiat ſicut minor*, hoc eſt, in manſuetudine ſine ſuperbia imperet. Non remouet ergo Chriſtus hoc loco ſummam authoritatem, ſed modum in authoritate ſumma, requirit longè diuerſum ab eo, quem Reges Gentium tenent. Modum hunc in vſu poteſtate à Chriſto præſcriptum, retinuit Petrus, & aliis Eccleſiæ ſub ſe Paſtoribus inculcauit, 1. Pet. c. 5. *Paſcite*, inquit, *qui in vobis eſt gregem: neque vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* Quòd aliis verbis Scriptura effert: *Rectorem te poſuerunt? eſto quaſi vnus ex illis.*

V e r s. 32. *Ego autem rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.* Obiiciunt Aduerſarij orationem Chriſti, pro perſona Petri factam: & cum illo, ſcilicet Petro, effectum eius finitum fuiſſe: ac proinde mirum non eſſe, ſi ſedes Petri, in qua per plures annos Catholica fides durauit, poſtea ab illa defecerit.

R E S P O N S I O C A T H O L I C A.

Hæc impudenti ore effutiunt contra teſtimonium Scripturæ, & PP. Primò itaq. notandum eſt, Hieron. teſtari ep. ad Damaſum, & Auguſt. contra epiſtolam Fundamenti c. 4.

Fidem

Fidem Catholicam in ſede Petri, vſque ad ſua tempora duraſſe, quam fidem non poſſe deficere, quoad ſedem, quamdiu Eccleſia Chriſti durauerit (ſi accuratè expendantur) probant Chriſti verba allegata, *Ego autem, &c.* Nam rectè dixit Tertull. lib. de fuga c. 22. rogaſſe ibi Chriſtum, ne tantùm permitteretur diabolo, vt fides Petri periclitaretur: quam orationem fuiſſe efficacem, & obtinuiſſe quod petebat, ſatis perſuadet ipſius Chriſti excellentia. *Exauditus eſt*, inquit Apoſtolus, *pro ſua reuerentia.* In his videlicet, quæ abſolutè petebat, vt in præſenti etiam declarat, vel potiùs ſupponit impetrationem, & infallibilem effectum illis verbis: *Et tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos.* Et ideò rectè interrogat Leo IX. *Erit quiſquam tanta dementia, quaſi orationem illius, cuius velle, eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam putare*? Secundò, hanc orationem pro ſede Petri factum, illiuſq. effectum tam diu durare, quamdiu ſedes durat: multi ex ſummis Pontifices, ex allegatis verbis comprobarunt, vt ſedis Apoſtolicę prærogatiuam Chriſti fidelibus commendarent.

Obiiciunt Sectarij, illos in propria cauſa locutos, ac proinde hac in parte non audiẽdos. Sed hæc calumnia eſt, nam licet in propria cauſa loqui videantur, nihilominus fide digniſſimi ſunt, tum quia antiquiſſimi, & quaſi per continuam traditionem hoc docuerunt: tum etiam, quia multi eorum ſancti ſunt, qui Catholicã fidem ſuo ſanguine conſignarunt. Tum deniq. quia antiquiſſimi PP. eundem honorem Romanæ ſedi, & fidei detulerunt. Vtuntur illo Lucæ teſtimonio ad veritatem confirmandam, Lucius Papa epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, & Hiſpaniæ, circa finem, Marcus Papa epiſt. ad Athanaſium, Felix I. ep. 3. ad Benignum, Nicolaus I. ep. ad Michaelem Imperatorem, Innocentius III. in C. Maiores, de baptiſmo, latiùs verò quàm cæteri declarauit hoc Leo, ſerm. 2. de Natali Petri & Pauli, & ſer. 3. de Aſſumptione ſua: *Si quid*, inquit, *noſtris temporibus rectè per nos agitur, illius ſit gubernaculis deputandum, cui dictum eſt: Et tu aliquando conuerſus, &c.* Tertiò, in Chriſti verbis hoc conſiderandum eſt: quòd prius omnes Apoſtolos tentandos prædixerit: *Sathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum.* Et poſtea ſpecialiter dixit: *Ego autem rogaui pro te, &c.* igitur aliquid ſpeciale impetrauit; perſonalis autem perſeuerantia non fuit ſingularis Petro, voluit ergo maiorem prærogatiuam ſignificare.

Quartò,

Quartò, iubetur Petrus cõfirmare fratres ſuos, ſicut Ioan. 21. iuſſus eſt paſcere oues Chriſti, iidem enim ſunt, qui hîc vocantur fratres, & ibi oues, ſed ibi vocantur oues, propter manſuetudinem, & ſubditorum obedientiam: hic verò fratres, vt oſtendatur non eſſe paſtoris dominari, ſed cõfirmare imbecilliores tanto affectu, quaſi fratres eſſent. Sicut ergo dictum eſt: Paſce oues meas, non Petro pro illa tantum perſona, ſed Petro pro munere, quòd illi conferebatur, vt in ſucceſſoribus duraret: ita vt cùm illi dicitur, Confirma fratres tuos, indicatur præcipua quædam pars muneris illius, quæ eſt confirmare, & quaſi ſuſtentare fratres, & Eccleſiam in vera fide: diſcernendo videlicet vera à falſis, hæreſes damnando, & Catholicam doctrinam definiendo. Vnde ſicut hoc munus, ad fidei conſeruationem in Eccleſia neceſſarium eſt: ita verba illa Petro dicta ſunt, ratione paſtoralis muneris, perpetuò in Eccleſiam dimanaturi, & in illo ſemper duraturi; ergo etiam prior promiſſio, Vt non deficiat fides tua, non tantum perſonæ Petri, ſed muneri, & ſedi Petri facta eſt.

EX CAPITE XXIII.

VERS. 43. *Hodie mecum eris in paradiſo* Abutuntur his verbis ad exſufflandam ſatisfactionem, quaſi nunquam reſtaret pœna, cùm remittitur culpa.

RESPONSIO CATHOLICA.

A particulari, in ſolatium præſumptionis vanæ generale, concludunt, à fidei exemplo tam rarò, ad fidem ſimpliciter veram (qualis in quolibet credente neceſſario reperitur) argumentantur: à multis virtutibus, quæ in latrone cum fide coniunctę erant, ad ſolam fidem ratiocinantur. Denique ex priuilegio gratiæ in Cruce factæ, communem ſtatuunt regulam. Chriſtus per excellentiam vno verbo remiſit peccata Magdalenæ, Paralytico, & huic Latroni: idcirco tamen in Eccleſia Chriſti, non tollitur vſus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, aut euaneſcit ſatisfactionis neceſſitas, quæ multis Scripturæ locis ſtabilitur, & confirmatur.

DE

DE EVANGELIO S. IOANNIS.

SVSTVLERVNT *olim Ioannis Euangelium hæretici, Alogi dicti, negantes,* τὸν λόγον, *ſeu Verbum: Et Fauſtus olim cùm ſuis Manichæis, ſicut noſtri temporis Anabaptiſtæ, negant Euangelium Ioannis apud nos haberi integrum, & inuiolatum: ſicut ipſum primus eius Author conſcripſit.*

Tria obiiciunt Anabaptiſtæ, hiſtoriam mulieris in adulterio deprehenſæ cap. 8. quam dicunt ſuperadditam, eamq; olim non fuiſſe inſertam: & allegant in primis Euſebium lib. 3. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 39. vbi loquitur de Papia: Papias, *inquit*, hiſtoriam ſubiungit de muliere adultera, quæ accuſata eſt à Iudæis apud Dominum: habetur autem in Euangelio, quòd dicitur ſecundum Hebræos, ſcripta iſta parabola. *Citant præterea Hieronym. 2. contra Pelagianos, qui de hac hiſtoria ita ſcribit*: In Euangelio ſecundum Ioannem in multis, & Græcis, & Latinis codicibus, inuenitur de adultera muliere. *Beza in cap. 8. Ioannis, ait, etiam ſe de totius hiſtoriæ veritate dubitare. Reſpondendum, hanc hiſtoriam, in antiquis ſemper Græcorum codicibus exſtitiſſe, ſicut nunc in his exſtat: & plærique Græci teſtantur. Eccleſia autem Catholica parem ei authoritatem defert, cum cæteris Euangelii capitulis. Antiqui etiam PP. de hac hiſtoria, vt aliis Scripturis, loquuntur, Ambroſ. Hieron. Auguſt & alij: Nec propterea, quòd Papias eam citauerit ex Euangelio ſecun-*

Digitized by Google

ſecundum Hebræos, credendum eſt à Ioanne non fuiſſe conſcriptam. Sed inſtant hæretici, hiſtoriam ſuſpectam reddi, quia ex Euangelio ſecundum Hebræos producitur, quod opus eſt Caſtani hæreſiarchæ: quodque Epiphanius ait, omnino ab Eccleſia fuiſſe expulſum. Reſpondendum, multum inter ſe differre Euangelium ſecundum Hebræos, quod citat Papias, ab eo, de quo agit Epiph. nam illud licet in Canone non eſſet: in primitiua tamen Eccleſia in magna authoritate fuit, teſte Euſebio. eoque vti ſolent Iudæi ad Chriſtum conuerſi. De Hieronymi verbis facilis eſt reſponſio.

Obiiciunt ſecundò, in Græcorum commentariis in Ioannem, vbi alia capita huius Euangelii explicantur, nullam fieri mentionem huius hiſtoriæ. Reſpondendum, nulla præſenti ſæculo exſtare integra in Ioannem commentaria, præter Chryſoſtomi, Theophylacti, & Euthymii abbreuiatorum eius: in quibus licet illa hiſtoria explicata non ſit, Chryſoſt. tamen vt veram Euangelii Ioannis partem agnoſcit, hom. 66. in Ioannem, vbi ait: Non diſcendi ſtudio, ſed calumniandi interrogatum Chriſtum: An liceret cenſum dare Cæſari: & an lapidanda eſſet adultera. *Plures alii PP. hanc tractant hiſtoriam, tanquam genuinam Scripturam, vt Annomius Alexandr. in Monoteſſero Euangelico. Ambroſ. epiſt. 58. Athanaſ in Synopſi. Auguſt. tract. 33. in Ioannem, & lib. 2. de adulterinis coniugiis cap. 7. vbi affirmat ex Codicibus, in quibus deerat: ab inimicis Catholicæ fidei fuiſſe abraſam.*

Obiiciunt tertiò, contra hiſtoriam de languido, ad probaticam piſcinam iacente: quòd locus, in quo Ioannes eam factam ſcribit omnino reddat falſitatis ſuſpectam: tum quia in veteri Teſtamento, de hac piſcina nihil memoratur: tum etiam quia Ioſephus diligentiſſimus Antiquitatis Hebraicæ Scriptor, nihil vel de piſcina vel de aqua diuinitus ab Angelo mota: ſcriptum reliquit. Nec veriſimile eſt, inquiunt, Ioſephum præter-

prætermiſſurum fuiſſe, tam inſignem diuinæ bonitatis fauorem, tantumq́; miraculum: quòd ſuo potiſſimum tempore, & ſuo natali ſolo, accidiſſet. Reſpondetur ſatis eſſe debere, hanc languidi hiſtoriam ſemper in omnibus, tam Græcis, quam Latinis Codicibus exſtitiſſe: & à PP. Græcis, & Latinis fuiſſe expoſitam, ac totius Eccleſiæ authoritate, tot annorum ſæculis comprobatam: ridiculum enim eſt, idcirco credere nolle hanc hiſtoriam: quia nec in veteri Teſtamento, nec in Ioſepho legitur: quaſi Chriſti miracula ideo credenda non ſint, quia Ioſephus ea non ſcripſit; quia licet ſuorum fuerit amator, & multa notauerit, quæ ad vrbis ſuæ decorem pertinent: Inimicus tamen fuit Chriſtiani nominis, & libens ea, quæ in Chriſtianorum fauorem cedebant, diſſimulabat: maluit enim perfidus Iudæus aliquid populo ſuo honorificum occultare, quam dum aliqua ex parte ſuum magnificat populum, Chriſti veritatem comprobare. Eadem de cauſa multa memoratu digna tacuit, nec enim Herodis meminit Infanticidii, nec aduentus Magorum, nec aliorum complurium: quæ apud Iudaicam gentem Chriſtus diuinè geſſit. Præterea quamuis in Scriptura veteri, nil apertè de hac piſcina ſcribatur, non propterea hiſtoria eſt reiicienda: non enim omnium, quæ in Ieruſalem facta ſunt, ſcriptura vetus meminit. Porrò de hac piſcina, quæ Græcè probatica vocatur, id eſt, ouina, ſeu pecualis: eò quòd oues, aliæq́; pecudes, litandæ in ea lauabantur: eleganter quædam annotauit Chriſtianus Adrichon Delphenſis in deſcriptione Ieruſalem numero 62. De lotione verò victimarum in hac piſcina, Hieron. de locis Hebraicis.

Non deſunt hæretici, qui in altero extremo verſantur: quibus ſi de Euangeliis ſit ſermo, ſacrilegum plagium obiicere poteſt Catholicus: Valentinus olim, excepto Ioanne, tria ſuſtulit Euangelia: ad cuius ſententiam propè acceſſit Lutherus, qui in Præfatione in Biblia, tria dicit. Primum, ſolum Ioannis

Digitized by Google

Euangelium eſſe vnicum, verum, & præcipuum Euangelium. Secundum, hoc ſolum habere Euangelii naturam. Tertium, verum eſſe nucleum, & medullam Euangelii: quaſi reliqua, tantum putamina & oſſa ſint. Negat quidem Iunius contra primum lib. Bellar. cap. 6. hæc verba eſſe Lutheri, ſed nimis impudenter: exſtant enim exemplaria antiqua, in quibus hæc ipſiſſima ſunt; Inter ea exemplaria vnum eſt, quòd prodiit Norimbergæ annò 1527. ex officina Iudoci Goetknecht: Poſteriores etiam Lutherani, cùm eos huius Lutheri ſtultitiæ puderet, è poſterioribus ſuis editionibus ſuſtulerunt: ſic vt Germanico Lutheri Teſtamento, à prædicantibus alia præfixa ſit præfatio: quæ nullam habet Euangeliorum inter ſe comparationem. Verùm commiſeratione moti, ne Theſaurus horum verborum pereat, iterum prædicta verba Lutherani inſeruerunt, anno 1603. tomo 1. operum Lutheri extra Tomos VVittembergenſes: Hinc patet inſignis fraus Hunnæi contra Bellarm. cùm reſpondet Lutherum tantummodo velle, Ioannis Euangelium excellere: ideoq; primo loco habendum, quia Lutherus, vt ante dictum eſt, in illo Euangelii veram poſuit naturam.

Digitized by Google

EX EVANG.

IOANNIS

CAPITE PRIMO

VERS. XII.

DEDIT *eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt, &c.* Citant Caluiniſtæ hunc locum, pro ſola fide iuſtificante, ſicut & illum, Ioan. 3. *Qui credit in filium, habet vitam æternam.* Et vtrobique vrgent ſolius fidei fieri mentionem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sicut Scriptura aliquando meminit ſolius fidei: ita aliquando ſolius ſpei, aut timoris, aut dilectionis, aut pœnitentiæ: Sicut ergo non excludit fidem, quando meminit ſolius dilectionis, aut pœnitentiæ: ita non excludit dilectionem, aut pœnitentiam, quando meminit ſolius fidei; Immo, inquiunt, excludit omnia, præter fidem: vt patet ex illo Lucæ 8. *Crede tantum, & ſalua erit.* Propter hunc locum, gratulantur ſibi multi Lutherani, aſſerentes ſe tandem inueniſſe particulam (*ſola*) quæ Lutherus de ſuo addiderat, in cap. 3. ad Rom. ſed inaniter gloriantur: non enim intelligitur locus iſte de remiſſione peccatorum, ſed de excitatione puellæ mortuæ: nec exigebat Chriſtus fidem à puella, quam volebat excitare, ſed à parente, qui pro ſua filia deprecabatur.

VERS. 16. *Gratiam pro gratia.* Obiicitur hic locus ab Aduerſariis, contra merita bonorum operum, quibus conſequimur vitam æternam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Prædictis verbis adfertur cauſa à Ioanne, cur dictum ſit, De plenitudine eius, omnes accepimus: quia in ipſius Chriſti gratia, gratiam nos conſequimur. Si loquamur de prima gratia, intelligi hoc debet, iuxta vulgatiſſimum axioma, quòd primam gratiam nemo mereatur. Si verò de operibus in gratia factis, gratiam etiam conſequimur pro gratia, quia

vita æterna, eſt gratia pro gratia, hoc eſt, gratia mercedis pro gratia meritorum; ſiue charitas patriæ pro charitate viæ, vt exponitur ab Auguſt. epiſt. 105. Datur vita æterna propter merita, ſed quia merita propter quæ confertur, gratia nituntur; vocatur gratia pro gratia. *Rectè*, inquit Auguſt. de correptione & gratia cap. 13. *intelligitur beatitudo, quæ gratia pro gratia in Euangelio legitur, hoc eſt, pro meritis quæ contulit gratia.* Hanc dignitatem, quam habent iuſtorum opera ex gratia commendat Apoſtolus 1. ad Cor. cap. 15. *Abundate in omni opere bono, ſcientes quod labor veſter, non eſt inanis apud Dominum.*

VERS. 17. *Lex per Moyſen data eſt, gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.* Libertini ſolo ſpiritu interno contenti, & ſcriptum verbum reſpuentes, in erroris ſui patrocinium hunc locum proponunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Lex illa ſcripta per Moyſen data, hoc ſenſu dicitur, propterea veteris Teſtamenti: quia Moyſes nihil aliud detulit cum legem proferret, quam litteras inciſas in lapide: Chriſtus autem ſpiritum dilectionis, & gratiæ, cordibus fidelium infundit, vt docet Auguſt. in Pſal. 73. *Gratia*, inquit, *facta eſt, quia impletur per charitatem, quod per litteram iubebatur: veritas quia redditur, quod promittebatur.* Quo non obſtante Scripturas per Apoſtolum ſuum commendauit. 2. ad Tim. cap. 3. *Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendum.* Et ſi nihil ad nos ſacræ litteræ, cur ipſe Chriſtus ait Ioannis 5. *Scrutamini Scripturas.*

VERS. 29. *Ecce Agnus Dei.* Docet Zwinglius hic reiici Miſſam, & omne genus ſacrificiorum: Caluinus cum ſuo Marlohrato, docet euerti omnes humanas ſatisfactiones. Alij locum detorquent contra indulgentias.

RESPONSIO CATHOLICA.

In hoc præclaro Ioannis dicto, multa ſibi promittunt Nouatores, illud mirabiliter deprauando, quaſi incruentum illud, & iuge ſacrificium Eccleſiæ, quòd omnes Antichriſti præcurſores abolere conantur, non maximè nobis repræſentet agnum, qui ad mundi peccata tollenda, ſemel in cruce ſeipſum obtulit: & eius cruentæ oblationis memoriam,

Digitized by Google

giam, voluit incruento modo, vt Cyrill. epiſtola 10. ad Neſtorium loquitur, omni die in Eccleſia renouari, ſicut futurum Malachias vaticinatus eſt cap 1 & cum Irenæo lib. 4. cap. 24. contra hæreſes PP. clariſſimè probant: nec dubitat Euſebius Cæſarienſis, de demonſtratione Euangelica lib. 1. cap. 10 hanc de agno prædicationem tractans, ad Euchariſtiæ ſacrificium illam accommodare. Eſt ſanè Chriſtus agnus tollens peccatum mundi, eſt oblatio, expiatio, ſatisfactio pro peccatis omnium, qui ſolus, iuſto dato pretio, iram diuinam placat, & amiſſam gratiam nobis recuperat, noſque propria virtute ſua, quòd alius nemo facere potuit, reconciliat Patri. An verò propterea negandum eſt, hanc ſuis fidelibus & meruiſſe, & impetraſſe gratiam, vt & ipſi mereri, & ſatisfacere in ipſo poſſint: ſufficit Chriſti pretioſa mors ad omnia omnium expianda, & vt loquitur Paulus, *Exhaurienda peccata*, Hebr. 9. Sed illis tantum ſalutaris eſt, qui volentes, credentes, & pœnitentes illam ſibi applicant, Chriſtique gratiæ cooperantur, quòd verè & diſtinctè dixit Apoſtolus ad Hebr. 5. *Factus eſt obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ*. Obſcurant igitur hæretici hoc ſummum Chriſti beneficium, cùm contra doctrinam Apoſtolicam vel negant, vel ſubticent ea media, atque remedia: præcipuè verò ſacramenta, per quæ Chriſto viſum eſt nobis efficaciter ſanguinem ſuum communicare. Notandum ſecundò, Melanchtonem ex verbis, Ecce Agnus Dei, PP. tanquam indoctos incuſare: qui in appellatione agni, metaphoram innocentiæ, & patientiæ docent ſignificari. Vrget autem eam interpretationē, Chriſtum videlicet ſimilem eſſe agno, quia non victima in cruce pro nobis oblata: Quomodo ſacrificium illud nobis applicetur, docet fieri duntaxat per fidem, hoc eſt, fiduciam, qua ſtatuimus Deum, nobis placatum eſſe per Chriſtum. Sed facilè defendi poſſint PP. qui non ſine Scripturæ authoritate, nomen agni, ad innocentiam, & patientiam appoſitè retulerunt: *Quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet*, ait Iſa. cap. 53. & Petrus 1. cap. 1 euidenter agnum immaculatum appellat, vt Chriſtus dicatur agnus, ob ſacrificium in cruce oblatum; tamen reiiciendæ non ſunt aliæ Patrum interpretationes, quæ & ipſæ Scripturæ aptè conueniunt. Ad tertium de indulgentiis reſpondendum, Chriſti quidem paſſionem ſufficientiſſimam eſſe:

ad charitatis tamen communicationem, Sanctorum ſatiſfactiones coniungi: *Adimpleo,* inquit Paulus ad Coloſſ. c.1. *ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea, pro corpore eius, quod eſt Eccleſia:* quibus verbis ſignificat Apoſtolus, ſe non ſolum ſuſtinuiſſe paſſiones in carne ſua, vt ſibi prodeſſent, ſed etiam vniuerſæ Eccleſiæ.

VERS. 31. & 33. *Et ego neſciebam eum.* Traducunt Ioannem Aduerſarij, cum huius illum criminis accuſant; quòd vera certaque fide, & cognitione Chriſti, tantus vir aliquando fuerit deſtitutus. Vnde dictum ab illo fuiſſe putant: Ego neſciebam eum, quòd tunc animo nondum fuerit bene confirmato in hac opinione, Ieſum eſſe verum Meſſiam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Propheticam gratiam, & inſignem diuini ſpiritus reuelationem, qua Chriſtum Ioannes Prophetarum, illuſtriſſimus didicit multo ante baptiſmum, & inde à primis annis, & matris viſceribus adeptus eſt: reliquo autem vitæ tempore vſque ad baptiſma, vitam ſolitariam agens, Spiritus ſancti inſtinctu, & illuſtratione magis, ac magis edoctus eſt: ſic de illo Chryſoſt. in cap. 2. Matth. *Nouerat Chriſtum Ioannes ſemper eſſe venturum, & non ſolum nouerat ab infantia, ſed in vtero matris nouerat, & eum ſalutauerat.* Bern. ſerm. de excellentia, & ſanctitate Ioannis Baptiſtæ, ait, Hoc priuilegium Ioanni tributum, ac præterea nulli collatum eſſe: vt ſe primum illi ſanctiſſima Trinitas reuelarit, *Pater,* inquit, *ab illo auditur in voce, Filius baptizatur in flumine, Spiritus ſanctus demonſtratur in columbæ ſpecie, adeſt totius medius Trinitatis.* Neque huic repugnat ſententiæ, quòd à Ioanne dicatur, Ego neſciebam eum, nam hoc dicto fatetur Chriſtum de facie ſibi cognitum non fuiſſe: ſicut hunc locum Chryſoſt. hom. 10. in Matth. interpretatur, *Neſciebat Chriſtum,* inquit Rupertus in cap.1. Ioannis, *ſecundum hominem, id eſt, cuius figuræ vel habitus eſſet, aut vbi, vel quibus cum hominibus habitaret.*

EX CAPITE II.

VERS. 4. *Quid mihi & tibi mulier?* Impia dicacitate, occaſione horum verborum nitidiſſimum Dei organum, Deiparam

Digitized by Google

Deiparam conſpurcant Aduerſarij: alij peccaſſe aiunt, & fines exceſſiſſe: alij muliebri, & vana ſollicitudine detentam dicunt: cùm filium compellans, vini defectum indicat: ideoque à filio ſeuerè caſtigatam, & durè repulſam, & coram tot conuiuis pudefactam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ob hæc Chriſti verba, nulla Aduerſariis cauſa fuit, tantopere in Matrem Domini debacchandi: quidquid enim acrimoniæ verba illa præ ſe ferre videantur, certum eſt candorem Matris Filio fuiſſe perſpectum, cùm reipſa teſtetur, quòd Matri detulerit, cuius voto fuit obſecutus. Notandum primò, quòd Scripturæ, quæ ſimili Græcis, & Hebræis familiari phraſi enunciantur, horum verborum acrimoniam leniant: vt 1. ad Cor. 5. *Quid mihi de his, qui foris ſunt, iudicare? Nihil tibi & Iuſto illi*, ait vxor Pilati, Matth. 27. hoc eſt, ne quid tibi ſit cum Chriſto iuſto negotij. Et 4. Reg. 9. *Quid tibi & paci?* Ad eundem modum Chriſtus loquitur, ſed ſine acerbitate: nullam culpam in Matre redarguens, ſed ſtatim adiiciens, *Nondum venit hora mea*; quaſi dicat: etſi à me beneficium petas, vt præſenti neceſſitati, & nouorum coniugum pudori conſulam: maior tamen temporis oportunitas exſpectanda eſt, vt ſuum fructum habeat miraculum: nondum eſt tempus miraculo congruum, quòd tunc præſtò erit, cùm vini penuriam conuiuæ certò deprehendent: vt inde magis intelligant auxiliatorem, & ſynceriùs glorificent Deum. Secundò, ſi de Mulieris nomine, quo Chriſtus vtitur, agendum ſit: nihil ad ſuam acerbitatem tegendam, vel tuendam, Aduerſarij rectè obtendunt: quandoquidem ex vſu Scripturæ commune hoc ſexus ſit vocabulum, nec minus ad virginem, vel vitiatam, vel nuptam pertinet. Probat hoc Auguſt. lib. de fide contra Manich. cap. 22. & de verbis Domini ſerm. 63. In eundem ſenſum Gaudentius Epiſcopus Brixienſis tract. 2. de lect. Euangelij ait, *A Chriſto vocari Mulierem veritate ſexus, non detrimento integritatis.* Sequitur itaque genuinus ex Patribus ſenſus: *Non verbo*, inquit Iuſtinus Martyr q. 136. *Matrem obiurgauit, quam facto honorauit.* Exponit hic Author, *Quid mihi & tibi*, hoc eſt, nihil ad nos attinet. Sic etiam Epiphanius hæreſi 52. & 79. *Quantus honor*, inquit Cyrill. lib. 2. cap. 23. *Parentibus debea-*

tur, facilè oſtendit, cùm ſtatim ad actum propter Matrem accedat: Et Auguſt. tract. 8. in Ioannem, *Certi ſacramenti gratia Matrem, de qua Sponſus proceſſit, videtur non agnoſcere.* Docetur itaque primò contra futuros hæreticos Chriſtum aliquid maius habuiſſe, quam ex Matre ſumpſiſſet: quia non ſolum illius, ſed & Dei Filius erat. Secundò, miraculorum patrandorum authoritatem non ab humanis affectibus, ſed à diuina virtute pendere. Tertiò, Chriſti, & aliorum, qui Euangelicum negotium tractant, proprium munus eſſe ſepoſitis affectibus parentum non humana ſapere, ſed diuina curare. Gaudentius qui ſupra Mariæ hoc loco prophetiæ ſpiritum tribuit. *Agnito*, inquit, *reſponſionis huius profundo myſterio, intellexit non ſuggeſtionem ſuam aſpernanter acceptam: ſed ſecundum illam ſpiritualem rationem in myſterio, tunc dilatam. Cæterum nunquam mandaret miniſtris, Quodcumque dixerit vobis, facite: niſi Spiritu ſancto, poſt partum diuinum plena, non ſolum reſponſionis Chriſti virtutem cognouiſſet: verùm faciendi tunc ex aqua vini vniuerſum ordinem præuidiſſet.* Videantur Maximus, Epiph. Euſeb. Emyſſenus, homil. Dominicæ II. poſt Epiph. Bernard. ſerm. 2. Dominicæ I. poſt Epiph. Ex quibus omnibus planè conſequitur, Mariam nullo modo filij reſponſo fuiſſe abiectam, aut contemptam, quidquid obſtrepant Nouatores.

VERS. 18. *Quod ſignum oſtendis nobis?* Acriter ex his verbis & Aduerſarij perſtringunt Catholicos, quòd ab illis miracula efflagitemus: quaſi Iudæis hac in parte ſimiles.

RESPONSIO CATHOLICA.

Petebant Iudæi à Chriſto argumentum poteſtatis, qua fretus ementes, & vendentes flagello ignominiosè abigebat: cùm tamen prius diuinam ſuam virtutem oſtendiſſet; flagitant iterum Catholici à nouis horum temporum Magiſtris, ad nouæ doctrinæ confirmationem miracula, non iniquè, non faſtu, aut incredulitate Iudaica: ſed æquiſſimè, & fide, ac religione Chriſtiana: non quòd Moyſe excellentiores eſſe volunt, qui nouas leges populo promulgaturus multis, & admirabilibus ſignis a Deo commendatur: non quòd Chriſto meliores sũt, qui omnia reſtauraturus, multa ſigna oſtendit, eaque vehementer vrget: *Si mihi non vultis credere, operibus credite*, Ioannis 10. Petrus etiam ac Paulus,

Paulus, cæterique Apoſtoli: *Fecerunt ſigna, & prodigia magna in plebe*, Act. 5.

Vers. 19. *Soluite templum hoc, &c.* Ex hoc loco ſtatuunt peccatum eſſe à Deo, cùm id præcipiat, quòd ſine peccato Iudæi non erant facturi: violaturi ſcilicet templum corporis ſui.

RESPONSIO CATHOLICA.

Pro explicatione horum verborum, Primò, ſtat regula generalis interpretandi Scripturas: quandocumque ex ſenſu verborum proprio, & quaſi materiali, abſurdum aliquod ſequitur, & contrarium illius Scripturæ: aliis locis reperitur, euidens ſignum eſt huiuſmodi cum aliqua improprietate, & metaphora intelligenda, quæ talis eſt, vt quòd Deo tribuitur tamquàm operanti, aut præcipienti, tantummodo permittat. *Scire illud attinet*, ait Damaſc. cap. 20. lib. 4. *in Scripturæ more poſitum eſſe: vt Dei permiſſionem, actionem ipſius appellet.* Si ergo hoc loco formam verborum ſpectes, videbitur eſſe præceptum, cùm tantum ſit permiſſio: quaſi dicat, permitto vt ſoluatis: continetur enim, teſte Leone ſerm. 7. de Paſſione, Oſtenſio animi paratiſſimi ad moriendum. Secundò, ſimilibus locutionibus Scriptura ſignificat quod futurum erat: Soluite templum non ſignificat imparatum fuiſſe Iudæis, vt illud facerent, ſed prædictum eſſe eos hoc facturos.

EX CAPITE III.

Vers. 5. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Hunc locum pernicioſè, & impiè exponunt, qui volunt non ex eo colligi, neceſſarium eſſe omnibus baptiſmum aquæ elementaris ad ſalutem, ſed ibi per aquam, tropicωs, & allegoricωs, intelligi aſſerunt Spiritum ſanctum, qui vim & officium habeat aquæ, in purgando, & refrigerando, &c.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aquæ nomine, in qua fieri debet baptiſmus, ſemper Eccleſia Catholica, intellexit aquam veram, & naturalem: & in ea ſemper, vſque à tempore Apoſtolorum, baptiſmum adminiſtrauit; Quapropter contra hæreſes aliter ſentientes, à Conc. Trident. editus eſt Can. ſeſſ. 7. in quo feriuntur anathe-

anathemate, quicumque dixerunt aquam veram, non eſſe neceſſariam baptiſmi materiam. Secundò, notandum hîc nihil peculiare à Chriſto dictum, ſi aquæ nomen, ad metaphoram detorqueatur, ad vim ſcilicet Spiritus ſancti purgantem peccata: renaſci enim in Spiritu, abſolutè, & omni tempore, fuit neceſſarium: at renaſci ex aqua, non fuit neceſſarium, niſi poſt Euangelij promulgationem.

VERS. 6. *Quod natum eſt ex carne, caro eſt.* Hinc obiiciunt omnia opera peccatorum, mala eſſe: vt ſit ſenſus, quidquid ab homine peccatore, proficiſcitur, peccatum eſt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Alium ſenſum tenent Catholici, hunc videlicet: qui naſcitur ex Adamo per generationem carnalem, filius eſt Adæ: qui verò ex Deo naſcitur per ſpiritualem generationem, filius eſt Dei. De qua generatione 1. cap. à Ioanne dictum eſt: *Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, &c. Sed ex Deo nati ſunt.* Senſus hiç manifeſtè patet ex Chriſti ſcopo, oſtendit enim ibi baptiſmi neceſſitatem, quaſi dicat: ſi velitis eſſe hæredes vitæ æternæ, debetis iterum naſci ex Deo: quia prima veſtra natiuitas, per quam non eſtis facti ſpirituales, & diuini, ſed carnales, & humani, non ſufficit ad æternæ vitæ conſecutionem.

VERS. 16. *Vt omnis, qui credit in ipſum, non pereat.* Ex hoc loco docent, omnes qui credunt, ſaluari.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hac & ſimilibus Scripturis ſignificatur, fidem quantum eſt, ex parte ſua, ſaluare modo addantur alia, aliis in locis requiſita; quòd ex eo manifeſtum eſt, quòd Scriptura dicat etiam de ſpe: *Omnis qui ſperat in eum, non confundetur.* Et de inuocatione Dei: *Quicumque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.* Nemo tamen dicet ſolam ſpem ſufficere ſine fide. Virtutes itaque illæ fides, ſpes, inuocatio, hominem perducunt ad ſalutem, niſi aliunde ſit defectus. *Multi dicunt,* inquit Auguſt. tract. 10. in epiſt. Ioannis, *credo, ſed fides ſine operibus, non ſaluat.* Et D. Proſp. lib. de Vita contemplatiua cap. 19. *Nec opera ſine fide, nec fides ſine operibus iuſtificat.*

VERS.

VERS. 18. *Qui credit in eum non iudicatur*. Stolidè contra Purgatorium hunc locum extrudunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Senſus prædictorum verborum eſt: eum non iudicari, hoc eſt, condemnari, qui credit, non tamen quis continuo credens, ſaluus erit: multi enim ſaluantur, *ſic tamen quaſi per ignem,* vt loquitur Apoſtolus. Oritur ex fide vita æterna: ſicut arbor ex ſemine, quæ inde non excreſcet, ſi deſit calor Solis, & aquarum humor: ſic cum fide requiruntur & alia, quæ à Scriptura, tanquam ad ſalutem neceſſaria, inculcantur.

EX CAPITE IV.

VERS. 23. *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt, &c.* Ex hoc loco, tollere conantur, Aduerſarij externum Eccleſiæ ſacrificium, templorum, & externarum cæremoniarum vſum: quem dicunt eſſe Iudaicum magis, quàm Chriſtianum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Operepretium eſt hunc locum, qui ſæpiſſimè obiicitur, exactiùs diſcuteret. Pro cuius explicatione, Primò, notandum eſt in hoc colloquio Chriſti, & Samaritanæ, prædictum eſſe incruentum noui Teſtamenti ſacrificium, non enim de quæcunque, ſed publica & ſolemni adoratione loquitur, quæ fit per ſacrificium propriè dictum, vt à multis Scriptoribus animaduerſum eſt: vſitatum eſt enim in ſcriptura, per adorationem, intelligi ſacrificium, vt Ioannis 12. *Erant autem quidam Gentiles, ex his qui aſcenderant, vt adorarent in die feſto*. Et Act. 8. *Eunuchus venerat adorare in Ieruſalem*. In quibus locis adoratio, idem eſt quod ſacrificium. Adoratio enim ſimplex poterat vbique fieri: Sacrificium verò, non licuit offerre, niſi in Ieruſalem. Secundò, idem probari poteſt ex ſcopo, & occaſione totius colloquij, nam Samaritana, aduertens Chriſtum eſſe Prophetam, *Domine,* inquiens, *video quia Propheta es tu.* Vt interrumperet ſermonem de illicito concubitu, propoſuit quæſtionem Theologicam, de ſchiſmate Samaritanorũ, qui adorabant in monte Garizim, & Iudæorum, qui contendebant Ieroſolymis in templo adoran-

Digitized by Google

adorandum eſſe, & ſcire voluit, vtri rectiùs facerent, ac ſentirent: quæſtio autem hæc, & controuerſia, quæ agitabatur, inter eos, ſemper intellecta eſt, de adoratione per ſacrificium, quæ certo loco alligata erat, non de ſimplici, quæ poterat vbique fieri. Reſpondit Chriſtus: Mulier crede mihi, &c. quaſi dicat: Adoratio, de qua agis, neque huic monti, neque Ieroſolymis erit alligata, ſed in omni loco offeretur Deo ſacrificium, & hoc eſt, quòd à Malach. cap. 1. prædictum eſt: *In omni loco offertur nomini meo oblatio munda.*

Obiicitur, non de externa adoratione, quæ fit per ſacrificium, ſed de interna, quæ fit per fidem & orationem, Chriſtum fuiſſe locutum: *Adorabunt*, inquit, *in ſpiritu, & veritate.* Reſpondendum, non de alia fuiſſe locutum, quam illa de qua quæſtio mota erat, nec obſtant verba: *In ſpiritu, & veritate*, ſed multum faciunt ad rem. De loco ſacrificij litigabant Iudæi, & Samaritani, in vtriſque erat culpa: ideo reſponſum vtriſque accommodauit, in Samaritanorum ſacrificio, erat error, & falſitas: quia Schiſmatici erant, & ſimul Deum Iſraël, & Deum Gentium adorabant. Iudæi licet verò Deo, ſacrificium offerrent, ſine ſpiritu fidei, ac deuotionis, ſine interno religionis, ac pietatis affectu, id faciebant: quòd illis ſæpiùs obiectum fuit, à Prophetis, vt illo loco: *Hic populus labiis me honorat: cor autem eorum longè eſt à me.* Opponit ergo ſpiritum carni, & veritatem falſitati, quaſi dicat, veri adoratores adorabunt Patrem, id eſt, ſacrificabunt Deo in ſpiritu deuotionis, & veritate agnitionis: non in ſola animalium carne, vt Iudæi ex mera cærimonia, nec in errore, vt Samaritani. Secundò, ſciendum inſcitè hunc locum contra templa obiici: Chriſtus enim non dixit, Deum non eſſe adorandum in templo, ſed indicauit breui futurum, vt adoratio, & cultus Dei externis ſacrificiis, & cærimoniis contentus, & lege Moſaica præſcriptus, non vno tantum templo Ieroſolymitano, vt antea circumſcriberentur: ſed per omnes mundi partes, & gentes celebraretur, neque etiam Chriſtus aſſerens adorandum in ſpiritu Deum, damnauit adorationem, quæ corporalibus fit cærimoniis, ſed Iudaicam adorationem internæ, ac ſpiritualis adorationis penitus expertem. Illud ergo (*in ſpiritu*) excludit cultum Dei tantummodo corporalem, qualis erat Iudæorum, qui rudes erant & carnales: quibus lex expreſſiùs præſcribebat

cultum

Digitized by Google

cultum exteriorem, quam interiorem: quia exterioris illius modi colendi, capaciores erant, quàm interioris. (*In veritate*) excludit falſorum deorum cultum, qualis erat Paganorum, vel ſuperſtitioſum, vel etiam Schiſmaticum, vel hæreticum: quando videlicet Eccleſiæ vnitate relicta, inſtituitur ratio ſeorſim colendi Deum, & mentis errore fingitur hoc Deo placere, quòd reuera non placet; non enim in veritate adorant, qui etſi verum Deum colant, & iis ritibus, qui non ſunt improbandi, adorant tamen vbi ſe Dominus coli non vult: quòd fecerunt Samaritani in monte Garizim, & nunc omnes Schiſmatici, ac hæretici, qui in monte ſuperbiæ ſuæ conſtituti, extra vnitatem Eccleſiæ ſibi de ſua fide, & colendi ritu blandiuntur Quibus omnibus iure illud dici poſſit: Vos adoratis quod neſcitis, quia ſalus ex vna Dei Eccleſia eſt. *Quiſquis præter templum* (inquit Auguſt. in Pſal. 130.) *Dei orauerit, non exauditur ad pacem illam ſupernæ Ieruſalem: ſed exauditur ad quadam temporalia, quæ Deus etiam Paganus donabat. Ille autem in templo Dei orat, qui in pace Eccleſiæ, & veritate corporis Chriſti, quòd conſtat ex multis credentibus in toto orbe terrarum: & ideo exauditur, quia orat in templo: ipſe enim in ſpiritu & veritate orat, qui orat in pace Eccleſiæ.* Hæc ille. Poſtremò videndum quid ex prædictis verbis Aduerſatij cærimoniis Eccleſiaſticis opponant: Si ſpiritum opponant cærimoniarum, ergo vſus iuxta eorum ſententiam, in cultu Dei caro eſt. Si verò nomine carnis intelligant rem corpoream, & ſenſibus carnis expoſitam, remoueant ergo genu flexiones, manuum eleuationes, capitum apertiones, pectorum tunſiones, laudes canentium: quæ omnia in ſacris Scripturis commendantur. Si quia Deus ſpiritus eſt, id eſt, incorporeus: in ſpiritum, id eſt, vt ipſi exponunt, non in re corporea, aut ſenſibili ſit adorandus: exuendum nobis erit corpus quod circumferimus, & deploranda noſtra conditio, quod non ſimus incorporei ſicut Angeli, vt Deum ſine corpore, & vlla ne viſibili adorare poſſimus; verum cum animo, & corpore conſtemus, ita à nobis colendus eſt Deus, vt recto animi motu, & pura cogitatione: deinde actione corporea, & ritu conſpicuo cultus illius exerceatur. Si obiiciant, illud (*In veritate*) tanquam à noſtris cærimoniis veritas abſit, falluntur: quia vera eſt earum ſignificatio, & certiſſima fides vtentium, cum ſumma vtilitate coniuncta:

veritas

veritas autem hoc loco non exteriori, ſigno, aut vmbræ, ſed errori, & falſitati opponitur.

EX CAPITE V.

VERS. 34. *Ego non ab homine teſtimonium accipio.* Colligunt Aduerſarij non eſſe Eccleſiæ tribuendam approbationem Scripturarum, nec dici poſſe illam, approbationis ſuæ teſtimonio & iudicio, authoritatem conciliare Scripturis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Teſtificatus eſt Ioannes de Chriſto, ſuique teſtimonij grauitate multos ad Chriſtum adduxit, neque id de ſe teſtimonium Chriſtus repulit, ſed admiſit, & approbauit: *Vos miſiſtis*, inquit ad Ioannem, *& teſtimonium perhibuit veritati.* Quòd igitur neget ſe teſtimonium ab hominibus accipere, hoc ſignificat ſe ad ſui nominis claritatem parandam, tali teſtimonio non egere; ait enim habere ſe teſtimonium maius, Ioanne: *Nam opera*, inquit, *quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea, ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me*, id eſt, de me quantus ſum opera, quæ facio, apertè loquuntur, *ſed hoc dico vt ſalui ſitis*, id eſt, vndecumque vobis auxilia ad ſalutem præparo, vt quem Ioannem in pretio habetis, vel eius authoritate adducamini, vt mihi habeatis fidem. *Non quia deiectam*, inquit Cyrill. lib. 2. in Ioannem cap. 149. *Ioannis vocem negligit, nec teſtimonium illius, tanquam inutile repellit, ſed quia Iudæorum inobedientiæ ſe opponit, ad maiora necessaria, digniorâque conſcendit. Ita oſtendit nullius teſtimonio opus neceſſario ſibi eſſe: cùm à ſplendore ſignorum, ac gloria naturæ Deus demonſtretur.* Quòd ſi Chriſtus voluit teſtimonio, & prædicatione Ioannis, in maiorem apud homines authoritatem venire: quamuis ea re non egeret, qui ſuis operibus, Patriſque teſtimonio, ad authoritatem conciliandam abundè ſufficeret: Quantò magis recipiendum erit Eccleſiæ de Scripturæ teſtimonium, quo ipſa indiget, non quidem vt inde accipiat ſuam dignitatem, ſed vt ea ratione inter homines Chriſtianos exiſtimationem, & venerationem, qua digna eſt, acquirat. Cùm igitur orta fuerit controuerſia de Scriptura, quibuſdam Canonicam affirmantibus, aliis negantibus: ad Eccleſiæ pertinet authoritatem componere, & ſen-

Digitized by Google

& ſententia ſua decernere, quanti facienda ſit Scriptura, de qua agitur. Nec ideo Scripturæ authoritatem inferiorem facimus authoritate Eccleſiæ, cui in eiuſmodi cauſa iudicium adſcribimus, ſed priorem certè, & notiorem apud eos homines, qui hac inducti Scripturæ antea controuerſæ, dignam adhibent venerationem.

Vers. 39. *Scrutamini Scripturas.* Calumnia eſt, quam ex hoc loco extundunt hæretici, cuiuis fas eſſe ſcrutari Scripturas, cuilibet, quolibet tempore, ac modo, lectionem Bibliorum in vernaculam linguam tranſlatorum licitam eſſe; Non doctos tantum, & eruditos, ait Wittakerus his verbis, Chriſtus alloquitur, Scribas nempe & Phariſæos, ſed indoctam etiam plebem, & imperitum vulgus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Illud (*Scrutamini*) tam in Græco, quam Latino, duobus modis accipi poteſt. Primò, velut imperatiuum, & ita accipit Chryſoſt. homil. 40. in Ioannem, & Clemens lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 5. vt ſit ſenſus: Nolite ſimpliciter legere, ſed enucleatè, & excutite, quæ eſt tacita quædam reprehenſio non intelligentium libros, quorum lectione maximè gloriabantur. Secundò, vt indicatiuum, ita accepit Cyrill. lib. 3. cap. 4. in Ioannem. Si imperatiuè illud (*Scrutamini*) ſumatur, poterit accipi, vel vt ſit exhortatio, vel vt ſit præceptum: Si vt præceptum, diligenter ſpectari oportet, quibus illud præcipiatur: hi enim ſunt duplices, Primò, infideles, qui Chriſti Domini fidem non inuenerunt. Vnde Tertull. lib. de præſcriptionibus: *Nemo quærit* (hoc eſt, ſcrutatur) *niſi qui non habuit, aut perdidit.* Sic damus hæreticis vt Scripturas, & loca PP. attentè legant, ſed hac lege, vt id faciant ſtudio veritatem inueniendi, non autem libidine calumniandi. Hanc etiam ob cauſam permiſit Paulus, vt doctiores Theſſalonicenſium Scripturas ſcr... ...rentur, nam licet ab illo doctrina veriſſima eſſet p... ...proba- ipſi tamen tanquam noui Auditores mox n... *omni auidi-* bant. *Susceperunt*, inquit Scriptura, *verbum* ... *...e haberent.* Hæc *tate, quotidie ſcrutantes Scripturas: ſi hæc* ... ...nes, quibus ad cre- textus. Voluerunt illi perpendere r... ...nolis credibilitatis eui- dendum inducerentur, quam in... ...at Apoſtolus Prophetarum dentiam nominamus, prot...

teſtimonia, quæ illi quàm aptè conuenirent recognoſcere conati ſunt, & cùm ita ſe habere comperiſſent, crediderunt. Secundò, dici poteſt præceptum illud referri ad doctos, & Iudæorum Primates, prout è toto colligitur contextu, & quinam illi ſunt, niſi Principes & Phariſæi: quibus eodem cap. Chriſtus loquitur: Vos miſiſtis ad Ioannem. Qui miſerunt? certè è Synedrio magno, Seniores ac Principes. Preſsè itaque, ac propriè loquendo illud, *Scrutamini*, non pertinet ad Chriſtianos illiteratos, ac Plebeios, ſed ad eos, quibus ex officio incumbit populo myſteria fidei inculcare. *Fide iam recepta*, inquit Iuſtinus in Apologia ad Antoninum, *piè, ac doctè non ſunt Scripturæ ſcrutandæ ad videndum, an hæc ita ſe habeant, ſed ad intuendum clariùs, ad prædicandum probandúmque fortiùs, quod vtique ita ſe habent*. Poſtremò, ſi illud (*Scrutamini*) præceptum foret, & omnibus impoſitum: ei tamen ſatisfieret, etiamſi per doctos indocti, per Paſtores agni, Scripturas ſcrutarentur, ſicut ipſimet hæretici exponunt illud Pauli: Omnia probate, & quod bonum eſt tenete. Et hanc ob cauſam Plebei adimūt, & prohibent aliarum hæreſum libros.

Obiiciunt Nouatores, perfectiùs eſſe quæ bona ſunt, per ſeipſum agere, ergo & Scripturas per ſeipſum legere, quam per alium: gratiùs ex ipſo fonte bibuntur aquæ. Reſpondendum non omnis omnibus conuenit perfectio: alioquin omnis in Eccleſia, & Repub. tolletur ordo. Nunquid omnes Doctores, inquit Apoſtolus, decem talenta, vnus quinque, alius duo, vel vnum alij accipiunt: dent ſinguli rationem de eo quod acceperunt. Et cum Aduerſarij præſupponant ex hoc loco id, quod nunc refutatum eſt, vlterius progrediuntur: Si fas ſit ſcrutari Scripturas, multò magis Papæ & Conciliorum verba, & ſententias excutere: quanquam huius loci non ſit de infallibili aſſiſtentia Spiritus ſancti, in definiendis dogmatibus fidei ſermonem intexere: vno verbo dicendum eſt, non eſſe ſeruorum imperia, & decreta dominorum reuocare, & deſpicere, aut etiam cùm lubet deſpicere, & proculcare quòd ab hæreticis actitari experientia docet.

EX CAPITE VI.

VERS. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me,*

me, traxerit eum. Obiicitur hic locus contra libertatem arbitrij, quaſi nos in iuſtificatione nos habeamus merè paſſiuè, velut inane, & brutum animal, & coacti ad eam trahamur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Oſtendit hoc loco, inquit Cyrill. per gratiam ſui haberi cognitionem: nec quemquam mouere debet, quòd gratiæ influxus exprimatur nomine (*tractus*) ſicut olim hoc diluit Auguſt. quia verbum traxerit, non ideo vſurpatum eſt, quia Deus quempiam vi trahat, aut nolentem cogat, ſed quia ex nolente facit volentem, & noſtram ipſe præuenit voluntatem. Nec ſemper verbum (*trahere*) violentiam indicat; trahimur enim aliquando in ſententiam aliorum probabili perſuaſione, & Maro proprietatis obſeruantiſſimus. *Trahit*, inquit, *ſua quemque voluptas*. Vide & Aug. tract. 26. in Ioannem. Hoc modo verbum (*traxerit*) intellexit Cyrill. etiam lib. 4. in Ioannem cap. 5. & 6. Non enim cùm dicit neminem poſſe ad ſe venire, niſi Pater traxerit eum, &c. vi quadam trahi, cogique putandum eſt, ſed monitione, doctrina, reuelatione ineffabiliter facta. Et ſtatim probat Chriſtum ſic explicuiſſe verbum (*traxerit*) quia mox ſubiungit: *Omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Vbi auditus*, ait, *diſciplina, doctrináque adeſt; ibi fides non vi, ſed perſuaſione oritur. Patrocinio ergo Dei Patris. quòd ex charitate dignus præſtatur, non vi Chriſtum fideles agnoſcunt.* Hæc ille.

VERS. 45. *Erunt omnes docibiles Dei*. Hinc colligunt Caluiniſtæ ſe habere internam Spiritus ſancti reuelationem, & eſſe à Deo edoctos.

RESPONSIO CATHOLICA.

Scriptura hoc loco aſſignat inter vetus, & nouum Teſtamentum duplex diſcrimen. Primum eſt, quòd in veteri lege, populum docuerint Moyſes & Prophetæ: in nouo verò Teſtamento Chriſtus Deus: *Nouiſſimè*, inquit Apoſtolus ad Hebr. 1. *locutus eſt nobis in filio, &c.* Secundò, Moyſes & Prophetæ aliter docuerunt, quam legiſlator nouæ legis: nam illi per internam gratiam non iuuabant, ſed tantum proponebant populo quid credendum, & faciendum eſſet:

Digitized by Google

Chriſtus verò interiùs per gratiam, exteriùs per vocem docet, partim per ſe, partim per alios: per ſe, Apoſtolos: per alios, iuxta illud: *Qui vos audit, me audit*, Luc. 10. Quid hic pro ſpiritu Caluiniſtico, & eius infallibilitate? Quapropter eos, qui de ſpiritu & interna reuelatione ſibi blandiuntur, ſic aggredi oportet. Si dicant ſe ex interna teſtificatione veritatem huius, vel illius apprehendere: rogabis, vnde conſtet illam internam teſtificationem, de qua gloriantur, eſſe à Spiritu ſancto? Si dicant probari hoc ex Scriptura: rogabis, vnde conſtet Scripturam ſic intelligẽdam? Reſpondebunt ex priuato ſpiritu. Certè mirabilem committunt erroris circulum, in quo circumaguntur, dum nobis ex priuato ſuo ſpiritu perſuadere conantur, quaſi plus ſaperent, quam omnes quotquot antegreſſi ſunt: cùm primitiua Eccleſia ſapientes, & diuinitus illuſtrati homines, debebant eſſe memores illius, Eccleſiaſtici cap. 8 *Ne deſpicias narrationem presbyterorum ſapientium. Ab ipſis enim diſces ſapientiam & doctrinam*. Et paulò pòſt: *Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis: quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.* Imitari deberent Auguſtinum, qui omnes PP. qui ante ipſum ſcripſerunt, tanti fecit: vt quoties contra Donatiſtas de Baptiſmo, aut Pelagianos de peccato originali diſputandum erat: non putauit ſe eos poſſe conſtringere firmiori argumento, quam ſi ex conſenſu Patrum, ac traditione, ſuam confirmaret ſententiam: eoſque grauiter inſectatus eſt, qui Patrum vilipendent authoritatem; quales ſunt etiam noſtri ſæculi Nouatores, quos cùm horum authoritate vrgemus, liberè fatentur ſe minimè eos curare in rebus fidei: ſe nolle eorum iudicio ſtare, quod maximum ſuperbiæ argumentum eſt.

VERS. 54. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis.* Hinc colligunt Aduerſarij, omnibus vſum vtriuſque ſpeciei præceptum eſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Certum eſt Chriſtum datum eſſe hominibus, etiam vt legiſlatorem, & hanc legiſlationem oſtendere cœpit, Matt. 5. perfectiùs declarando naturalem legem, quàm antea intel-

ligebatur,

Digitized by Google

ligebatur. *Ego autem dico vobis*, inquit, &c. Tulit etiam præcepta poſitiua, vt de baptiſmo Ioannis 3. *Niſi quis renatus fuerit, &c.* Eodem modo includitur præceptum Euchariſtiæ. Et Ioannis 20. præceptum confeſſionis: *Quorum remiſeritis.* Et Luc. 22. præceptum noui ſacrificij, his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Legem autem Chriſti præceptiuam eſſe, definit Conc. Trid. ſeſſ. 6 can. 19. his verbis: *Si quis dixerit nihil præceptum eſſe in Euangelio præter fidem, Anathema ſit.* Nec obſtat huic veritati appellatio nouæ legis, qua vocatur Lex Fidei, quia hoc nomine, non ſignificatur ſolum præceptum credendi, quia dicitur etiam Lex Amoris. Item Lex Spiritus, Vitæ, ſub quo titulo comprehendi poſſunt, omnia opera neceſſaria ad ſpiritualem vitam. Dicitur ergo Lex Fidei, quia in ſe habet ſpiritum, & gratiam, cuius fundamentum & radix eſt, fides. Secundò, licet prædictis verbis, *Niſi manducaueritis, &c.* Fidelibus impoſita ſit communionis Chriſti, in Euchariſtia, neceſſitas, non tamen impoſita eſt obligatio vtriuſque ſpeciei omnibus, & ſingulis, ſed tantum ſumendi carnem, & ſanguinem Chriſti, ſiue vno actu, ſiue duobus ſumatur. Præceptum itaque illud integrè implet, qui corpus Domini accipit, & Chriſti comminationem incurrit, qui à corpore & ſanguine Domini abſtinet, vt rectè expoſuit Fulbertus Carnotenſis epiſtola 1. ad Deodatum in fine. Et Chriſti verba egregiè hunc ſenſum recipiunt, ita vt negatio incluſa in particula (*niſi*) cadat in totam ſententiam, & vtrumque eius membrum, hoc ſenſu: Si nec corpus meum manducaueritis, nec ſanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis. Et ita legit Athanaſ. lib. de communi eſſentia Patris, Qui non comedit carnem meam, nec bibit ſanguinem meum, non habebit vitam æternam. Eodem etiam modo exponit S. Auguſt. tract. 26. in Ioannem: Cùm igitur Chriſtus totus ſub ſingulis ſpeciebus contineatur, ſola Euchariſtici panis receptio, ad ſalutem ſufficit, quia in illa, totus Chriſtus accipitur, & licet, non per modum potus, ſanguis tamen eius, reipſa bibitur.

Rogabis, cur igitur diſtinctè Chriſtus ſumptionem corporis, & ſanguinis explicat? Reſpondetur, non quia neceſſe ſit diſtinctis actibus, illa ſumere, ſed tribus de cauſis, Primò, vt fidem huius ſacramenti diſtinctè proponat, Secundò, vt

Digitized by Google

Chriſtus verò interiùs per gratiam, exteriùs per vocem docet, partim per ſe, partim per alios: per ſe, Apoſtolos: per alios, iuxta illud: *Qui vos audit, me audit*, Luc. 10. Quid hic pro ſpiritu Caluiniſtico, & eius infallibilitate? Quapropter eos, qui de ſpiritu & interna reuelatione ſibi blandiuntur, ſic aggredi oportet. Si dicant ſe ex interna teſtificatione veritatem huius, vel illius apprehendere: rogabis, vnde conſtet illam internam teſtificationem, de qua gloriantur, eſſe à Spiritu ſancto? Si dicant probari hoc ex Scriptura: rogabis, vnde conſtet Scripturam ſic intelligēdam? Reſpondebunt ex priuato ſpiritu. Certè mirabilem committunt erroris circulum, in quo circumaguntur, dum nobis ex priuato ſuo ſpiritu perſuadere conantur, quaſi plus ſaperent, quam omnes quotquot antegreſſi ſunt: cùm primitiua Eccleſia ſapientes, & diuinitus illuſtrati homines, debebant eſſe memores illius, Eccleſiaſtici cap. 8 *Ne deſpicias narrationem presbyterorum ſapientium. Ab ipſis enim diſces ſapientiam & doctrinam*. Et paulò pòſt: *Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis: quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.* Imitari deberent Auguſtinum, qui omnes PP. qui ante ipſum ſcripſerunt, tanti fecit: vt quoties contra Donatiſtas de Baptiſmo, aut Pelagianos de peccato originali diſputandum erat: non putauit ſe eos poſſe conſtringere firmiori argumento, quam ſi ex conſenſu Patrum, ac traditione, ſuam confirmaret ſententiam: eoſque grauiter inſectatus eſt, qui Patrum vilipendent authoritatem; quales ſunt etiam noſtri ſæculi Nouatores, quos cùm horum authoritate vrgemus, liberè fatentur ſe minimè eos curare in rebus fidei: ſe nolle eorum iudicio ſtare, quod maximum ſuperbiæ argumentum eſt.

VERS. 54. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis.* Hinc colligunt Aduerſarij, omnibus vſum vtriuſque ſpeciei præceptum eſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Certum eſt Chriſtum datum eſſe hominibus, etiam vt legiſlatorem, & hanc legiſlationem oſtendere cœpit, Matt. 5. perfectiùs declarando naturalem legem, quàm antea intel-

ligebatur,

ligebatur. *Ego autem dico vobis*, inquit, &c. Tulit etiam præcepta poſitiua, vt de baptiſmo Ioannis 3. *Niſi quis renatus fuerit*, *&c.* Eodem modo includitur præceptum Euchariſtiæ. Et Ioannis 20. præceptum confeſſionis: *Quorum remiſeritis.* Et Luc. 22. præceptum noui ſacrificij, his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Legem autem Chriſti præceptiuam eſſe, definit Conc. Trid. ſeſſ. 6 can. 19. his verbis: *Si quis dixerit nihil præceptum eſſe in Euangelio præter fidem, Anathema ſit.* Nec obſtat huic veritati appellatio nouæ legis, qua vocatur Lex Fidei, quia hoc nomine, non ſignificatur ſolum præceptum credendi, quia dicitur etiam Lex Amoris. Item Lex Spiritus, Vitæ, ſub quo titulo comprehendi poſſunt, omnia opera neceſſaria ad ſpiritualem vitam. Dicitur ergo Lex Fidei, quia in ſe habet ſpiritum, & gratiam, cuius fundamentum & radix eſt, fides. Secundò, licet prædictis verbis, *Niſi manducaueritis, &c.* Fidelibus impoſita ſit communionis Chriſti, in Euchariſtia, neceſſitas, non tamen impoſita eſt obligatio vtriuſque ſpeciei omnibus, & ſingulis, ſed tantum ſumendi carnem, & ſanguinem Chriſti, ſiue vno actu, ſiue duobus ſumatur. Præceptum itaque illud integrè implet, qui corpus Domini accipit, & Chriſti comminationem incurrit, qui à corpore & ſanguine Domini abſtinet, vt rectè expoſuit Fulbertus Carnotenſis epiſtola 1. ad Deodatum in fine. Et Chriſti verba egregiè hunc ſenſum recipiunt, ita vt negatio incluſa in particula (*niſi*) cadat in totam ſententiam, & vtrumque eius membrum, hoc ſenſu: Si nec corpus meum manducaueritis, nec ſanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis. Et ita legit Athanaſ. lib. de communi eſſentia Patris, Qui non comedit carnem meam, nec bibit ſanguinem meum, non habebit vitam æternam. Eodem etiam modo exponit S. Auguſt. tract. 26. in Ioannem: Cùm igitur Chriſtus totus ſub ſingulis ſpeciebus contineatur, ſola Euchariſtici panis receptio, ad ſalutem ſufficit, quia in illa, totus Chriſtus accipitur, & licet, non per modum potus, ſanguis tamen eius, reipſa bibitur.

Rogabis, cur igitur diſtinctè Chriſtus ſumptionem corporis, & ſanguinis explicat? Reſpondetur, non quia neceſſe ſit. diſtinctis actibus, illa ſumere, ſed tribus de cauſis, Primò, vt fidem huius ſacramenti diſtinctè proponat, Secundò vt

paſſionem ſuam ſignificet, in cuius memoriam, celebrandum eſt hoc ſacramentum. Tertiò, quia futurum erat, vt in Eccleſia Dei neceſſarium eſſet carnem,& ſanguinem ſub diuerſis ſpeciebus accipere, quamuis non omnibus, ſed his tantum, qui ſacrificant hæc impoſita ſit neceſſitas. Tale autem præceptum, quòd omnes,ad vtramque ſpeciem obliget, in Scriptura non exſtat, nec illis verbis: Niſi manducaueritis continetur. Mirum ſanè eſt, hunc locum à Caluiniſtis vrgeri, cum ipſi plerumque negent, Chriſtum Dominum toto illo capite Ioannis 6. de ſacramento Euchariſtiæ fuiſſe locutum. Deinde multi, etiam Catholici negarunt verba illa intelligenda eſſe de ſacramentali manducatione corporis, & ſanguinis Domini, quorum ſententiam hactenus Eccleſia non damnauit, ſed ſolum falſum ſenſum, & interpretationem, quam nunc hæretici Catholicis obtrudunt, excluſit. Vnde Conc. Trid. ſeſſ.21.c 2.dixit,Ex illo ſermone Domini, non colligi, communionem ſub vtraque ſpecie, à Domino eſſe præceptam, vtcumque iuxta varias ſanctorum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur. Et eſto quòd iuxta probabiliorem ſententiam, illo capite ſermo fiat de communione Chriſti, in Euchariſtia, non tamen aliud præcipitur, quam ſupra allegatum eſt: Nam ipſemet Chriſtus Dominus dixit manducationem panis cæleſtis, ſufficere ad ſalutem: *Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.* Hinc patet particulam (*&*) Niſi manducaueritis, & biberitis copulatiuè quidem, non tamen coniunctim, ſed diuiſim ſumi, iuxta materiæ exigentiam, & communem ſcripturæ vſum. Præterea antiqui PP. ſub prædictis verbis, nihil aliud intellexerunt præceptum eſſe, niſi vt Chriſtus ſumatur ſacramentaliter; nec in hoc vim faciunt, quòd ſub vna, vel duabus ſpeciebus recipiatur, ſed in hoc ſolum, vt manducando illi viuamus. Sic Cyrillus Alexandr. lib.4. in Ioannem cap.14. rationem illorum verborum, his verbis reddit: *Non enim poſſunt cum ſanctificatione beatæ vitæ, fidei participes eſſe, qui per myſticam benedictionem* IESVM, *non ſuſceperint.* Idem Chryſoſt. homil.46. in Ioannem; vbi de tam illis Chriſti verbis, quam ſequentibus nihil aliud ſentit, quam Chriſtum voluiſſe docere, niſi neceſſarium eſſet, quòd alij putabant, impoſſibile, & perſuadere ſe eſſe verum cibum, qui ſaluat animam, ne obſcurè, inquit, locu-

locutum in Parabolis arbitrarentur, ſed ſcirent omnino neceſſarium eſſe, vt corpus comederent. Videatur Auguſtinus ſerm. 1. de verbis Apoſt. & Greg. Nyſſ. homil. 5. de Paſchate. Præterea licet interdum antiqui PP. vtriuſque ſpeciei mentionem faciant, ſæpiùs tamen de ſola corporis Chriſti manducatione loquuntur, quòd eius vſus generalior eſſet, & ſufficiens exiſtimaretur, vt patet ex Hieron. lib. 2. contra Iouinian. quaſi non & nos Chriſti corpus æqualiter accipiamus. Item ex Auguſt. epiſtola 180. ad Honoratum vbi ait: Diabolum ſæpè perſuaſiſſe apoſtatas fieri fideles, quibus quotidianum miniſterium Dominici corporis defuit. Idem denique ſignificauit Tertull. lib. de oratione cap vlt. Quòd ſtatio ſoluenda ſit accepto corpore Domini. Eundem verborum (*Niſi manducaueritis*) ſenſum, antiquiſſima probat Eccleſiæ praxis, quæ ſemper infirmis, per modum viatici, Euchariſtiam diſpenſauit. Infirmis dico, quia præcepta affirmatiua, tunc potiſſimùm obligant, quando & maximè vrget neceſſitas, & tempus aptum ad implendum præceptum abſoluitur: Sed in illo articulo, non conſueuit Eccleſia, dare vtramque ſpeciem, ſed ſolum corpus Domini. Signum eſt igitur Eccleſiam ſemper ſenſiſſe, communionem ſub vna ſpecie, ad ſalutem ſufficere, & licet verum ſit in primitiua Eccleſia, vſum vtriuſque ſpeciei frequentem fuiſſe, & fidelibus communem: nihilominus etiam eſt certum, alterum vſum manducandi fuiſſe, ab illo tempore inchoatum: nam cùm ordinaria fuerit conſuetudo infirmis dandi Euchariſtiam, ſine hauſtu calicis, cùm ex impedimento infirmitatis traditam, ſibi Euchariſtiam non potuiſſent deglutire, practicabatur, quòd in ſola vini ſpecie viaticum illis tributum ſit, vt patet ex Concil. Carthag. IV. c. 76. vbi de infirmo de ſimili caſu, dicitur: *Si continuo creditur moriturus, infundatur ori eius Euchariſtia.* Signum itaque euidens eſt, vtramque ſpeciem diuino iure præceptam non eſſe, quia à temporibus Chriſti, & Apoſtolorum vſq; ad annum 1412. liberum fuit, ſub vna, vel ſub vtraque ſpecie communicare: nec vnquam docuerunt PP. vtramque ſpeciem diuino iure neceſſariam eſſe. Primi qui hoc dixerunt, fuerunt duo Germani, Petrus Dreſdenſis, & Iacobus Miſnienſis, qui Pragæ in Bohemia hanc de communione ſub vtraque ſpecie, controuerſiam excitarunt. Subtraxit proinde, iuſta de cauſa

laicis vſum calicis Chriſti Eccleſia, ad fidem erga hoc ſacramentum perfectiùs exercendam, vtque Chriſtum in toto ſacramento, eundemque totum in ſingulis ſacramenti partibus, fidei oculis intueantur Chriſtiani.

VERS. 59. *Qui manducat hunc panem, viuet, &c.* Zwinglius hunc locum obiicit, contra veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia: & ait non poſſe intelligi, niſi de ſpirituali manducatione, cum multi manducando, non ſolùm non viuant, ſed moriantur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Verba Chriſti intelligenda ſunt ſub conditione, ſi panis Euchariſticus ritè manducetur: ſi *probet ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat*, vt loquitur Apoſtolus. Panis enim ille quod ad ſe attinet, ſemper viuificat; poteſt tamen impediri aliunde effectus, nimirum ex indiſpoſitione accipientis, id quod commune eſt ſimilibus promiſſionibus: *Omnis qui petit, accipit*, Luc. 11. & tamen multi non accipiunt, quia vt Iacobus expoſuit cap. 4. non bene petunt.

VERS. 63. *Si videritis Filium hominis aſcendentem, &c.* Hinc obiiciunt, Chriſtum probare voluiſſe ex articulo, de futura in cælum aſcenſione, non fuiſſe futurum vt eius caro hic præſens manducaretur: quaſi diceret (aiunt) tunc certè apparebit, non futurum vt carnem meam præſentem comedatis, poſtquam ſublata fuerit in cælum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hîc Sacramentariorum ſenſus perperam confingitur, cùm potius cum Auguſt. interpretari oporteat, tract. 27. in Ioannem, Chriſtum eo modo dicendi remouere Capharnaïticam illam opinionem de manducationis modo, vt ſit ſenſus, cùm videritis me integrum aſcendentem in cælum, tunc intelligetis minimè eſſe futurum, vt corpore meo veſcamini, tanquam aliis carnibus in macello conciſis. Eadem eſt ſententia Bedæ, & Ruperti. Secundò, ex mente Chryſoſt. hom. 46. in Ioannem, propoſito futuro miraculo aſcenſionis, voluit fidem eius miraculi, de quo tunc agebat, comprobare, quaſi dicat: Non debetis exiſtimare, mihi eſſe impoſſibile dare vobis carnem meam ad manducandum, cùm ſim aſcenſurus in cælum. Cyrillus etiam & Euthy-

Digitized by Google

Euthymius cenſent Chriſtum, his verbis voluiſſe miraculum realis manducationis carnis ſuæ eſſe poſſibile, ex alio miraculo non minori, aſcenſionis videlicet carnis ſuæ in cælum. Patet euidenter Chriſtum hoc loco locutum de manducatione carnis ſuæ, non tantum ſpirituali, ſed & reali, quæ fit in ſacramento: quia exemplum corporalis aſcenſionis in cælum, nihil facit ad probandam ſpiritualem carnis Chriſti manducationem, plurimum verò valet ad comprobandam realem.

VERS. 64. *Caro non prodeſt quidquam: Spiritus eſt, qui viuificat.* Exultant, hoc loco, Sacramentarij hæretici, vbi audimus carnem ipſam non prodeſſe, ideoque non eſſe reipſa comedendam, quinimo ſpiritualiter, verba Chriſti eſſe accipienda, referendaque ad ſignum carnis Chriſti, & ad ſpiritualiter eius communicationem per gratiam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Primò, videndum, quo ſenſu, hæc à Chriſto dicta ſint: carnis itaque nomine, cogitationem carnalem, ſecundum vſitatum alias ſcripturæ morem intellexerunt, Tertull. de reſurrect. carnis. Cyprian. ſerm. de cœna Domini. Cyrillus Ieroſolymitanus, catecheſi 4. & talis fuit inſipiens imaginatio Capharnaïtarum, cùm putarent, vt notat Auguſt. tract. 27. in Ioannem. Conſueto more comedendam Chriſti carnem, carnali modo, ferro laniatam, igne toſtam, aut lixatam, dentibus contritam: ſicut eduntur carnes prius in macello conciſæ. Quæ expoſitio congruit cum ea ſententia, quam Chriſtus oppoſuit illi ſtultæ cogitationi. Verba, quæ locutus ſum, ſpiritus & vita ſunt, &c. Vbi ſignificare voluit aliud hic myſterium conſiderandum, propter modum, quo Chriſti caro ſub aliena, ſpecie, manducatur in hoc ſacramento. Secundò, caro non prodeſt quidquam, per ſe, & nudè ſumpta, non poteſt conferre quidquam diuinum, ne dum vitam æternam: verùm caro vnita perſonaliter diuino ſpiritui, omnia viuificanti (qualis erat caro Chriſti) poteſt dare vitam æternam. Ita exponit Auguſt. loco cit. *Non prodeſt quomodo in macello venditur, ſed quomodo ſpiritu vegetatur.* Item cùm ibidem addit: *Nam ſi caro non prodeſt, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis:* quaſi dicat, Prodeſt vt videlicet inſtrumentum eſt diuinitatis, nam ſic viuifica facta

eſt,

eſt, per coniunctam diuinitatem, vt explicatum eſt à Conc. Epheſino, epiſtola ad Neſtorium Tertiò, notandum, quòd caro Chriſti, ſic ſumpta, etiam non proſit, ſi tantum ſumatur ſacramentaliter, niſi ſpiritus, & fides accedat, hoc eſt, niſi ſimul adiunctam habeat ſpiritualem manducationem, quæ fit per actus fidei, & deuotionis: & hoc eſt, quòd Aug. monet loco citato. Totum ergo, quòd in hoc ſermone de manducanda carne ſua dixit, ad hoc nobis valere debet, vt non ſolum carnem Chriſti edamus, in ſacramento, nam & multi hoc faciunt mali homines, ſed edamus eam, etiam vſque ad participationem Spiritus, vt Spiritu Chriſti vegetemur.

EX CAPITE VIII.

VERS. 11. *Vade, & iam ampliùs noli peccare.* Obiicitur hic locus contra ſententiam Eccleſiæ, de Satisfactione.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non conſtat, an à peccatis adulteram Chriſtus abſolueſit, an ſolum à pœna, lapidationis liberauerit: certè verba illa, Nec ego te condemnabo, non videntur aliud ſignificare, quam nec ego te ad lapidationem adiudico: ſed caue ne iterum peccando, in idem periculum incidas. Eſto quòd peccatum remiſerit, quis nouit an non Dominus in ea tantam viderit contritionem, vt præterea nulla ſatisfactione opus eſſe iudicauerit, qualem fuiſſe in Magdalena Doctores aiunt.

VERS. 34. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* Vrgetur hic locus contra libertatem arbitrij: ſeruitus enim, vt aiunt, & libertas opponuntur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Verum quidem eſt, illa generatim accepta, opponi: non quòd quæuis ſeruitus, cuilibet opponitur libertati: nam ſeruitus peccati, opponitur quidem libertati à peccato, non tamen libertati naturæ, quæ propriè dicitur liberum arbitrium; ſed libertati naturæ, opponitur ſeruitus naturæ, hoc eſt, naturalis determinatio, ad vnum, qualis eſt in brutis: dum igitur dicitur, Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati: ſignificatur talem non poſſe ſuis viribus, iugum peccati excu-

Digitized by Google

excutere, & ad libertatem iuſtitiæ peruenire, de qua Apoſtolus ad Rom. 6. *Liberati à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ*: poteſt tamen, Deo adiuuante, talis à peccato liberari.

VERS. 36. *Si ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis.* Ex hoc loco docent Nouatores, Chriſtianos prorſus liberos eſſe: nec obligari ad obſeruationem legis, à qua Chriſtiana libertas nos eximat. Secundò, ex iiſdem verbis concludunt Chriſtum non eſſe Legiſlatorem, ſed tantum Redemptorem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Libertas Chriſtiana non conſiſtit in eo, quod liberi ſimus ab obſeruatione legis; quaſi Decalogus Chriſtianos non concernat, vt manifeſtè patet ex illo ſcripturæ loco, Matth. 5. *Non veni ſoluere legem, ſed adimplere*: ſed conſiſtit in his tribus. Primò, in libertate à peccato, & morte: *Omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati*, Ioann. 8. Et: *Liberati à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ*, ad Rom. 6. Secundò, in libertate à iugo legis cærimonialis, & iudicialis Iudæorum: *Quomodo conuertimini iterum* (ait Paulus ad Gal. 4.) *ad infirma, & egena elementa, quibus denuo ſeruire vultis.* Tertiò, in libertate à dominio, & reatu legis moralis, 2. ad Cor. 3. *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Et ad Gal. 5. *Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege. Vtique lege*, ait Auguſt. de natura & gratia cap. 57. *quæ timorem incutit, non tribuit charitatem.*

Notandum itaque eſt, nos quidem eſſe in lege, non tamen ſub lege, vt loquitur Apoſtolus: In lege ſumus, quia ſecundum legem agimus, vt liberi, ſub lege non ſumus: quia timore legis non agimus, vt ſerui: quòd rectè explicat Aug. enarratione in Pſal. 1. *Aliud eſt eſſe in lege, aliud ſub lege: qui eſt in lege, ſecundum legem agit: qui eſt ſub lege, ſecundum legem agitur: ille ergo liber eſt, iſte ſeruus.* Non ergo libertas Euangelica excludit legem, aut ſeruitutem iuſtitiæ, ſed peccati: neque iugum Chriſti, ſed iugum Moſaicæ legis, quod erat longè grauiſſimum, *quod neque nos, neque patres noſtri*, ait Petrus in Actis Apoſtolicis, *portare potuimus*. Quantum ad Chriſtum attinet, quem aliqui ex nouis hæreticis, docent non eſſe Legiſlatorem, ſed Redemptorem: neque in toto Euangelio contineri vllam legem, quæ nos obliget, præter legem fidei: magna ſanè impudentia eſt, tale quòd mundo obtru-

obtrudere: cùm manifeſtè conſtet ex Scripturis Chriſtum Dominum inſtituiſſe nouam legem ad Chriſtianos pertinentem, ac proinde non tantum Redemptor, ſed etiam Legiſlator dicendus eſt, iuxta illud Iſaiæ 33. *Dominus Iudex noſter, Dominus Legiſer noſter, Dominus Rex noſter, ipſe ſaluabit nos.* Et in Euangelio paſſim loquitur Chriſtus de ſua lege, Ioannis 14. *Mandata mea ſeruate.* Ioann. 15. *Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Porrò noua lex à Chriſto data, triplicia continet præcepta: Moralia, Sacramentalia, & Fidei. De Moralibus agit Chriſtus Matth. 5. vbi explicat, & perficit præcepta Decalogi, quæ propriè ad mores pertinent. Item Matth. 19. ſtatuit vt deinceps non diſſoluatur matrimonij vinculum, prohibet diuortium, & libellum repudij. De Sacramentalibus verò Ioann. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua.* Et Ioann. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* De præcepto Fidei, Marc. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, &c.* Et Ioan. 8. *Si non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.*

VERS. 41. *Nos ex fornicatione non ſumus nati* Non verentur impij Politici, hæc verba trahere ad concubinas: dicentes facta Patriarcharum libera, & licita eſſe quoad imitationem ex parte noſtra. Et cùm videantur Iudæi, hoc loco ſignificare ſe non deſcendere ex Agar concubina Abrahæ, inſinuatur quòd vnam legitimam habuerit vxorem, Agar verò veri nominis fuiſſe concubinam.

RESPONSIO CATHOLICA.

Patrocinatur hic locus impudicitiæ Politicorum, quaſi cum legitima vxore, concubinam exemplo Patriarcharum alere poſſint: ſed genuinus Scripturæ obiectæ, hic eſt ſenſus, vt verba intelligantur de fornicatione ſpirituali, quæ eſt idololatria, vt exponit Auguſt. & ideo addunt: *Sed vnum Patrem habemus Deum*; ac ſi dixiſſent, nos non deſcendimus ex Gentibus idololatris, quæ cum multis diis fornicantur, ſed ex Patriarchis vnius Dei cultoribus.

Notandum itaque Primò, Polygamiam Patriarchis fuiſſe permiſſam eo tempore, inquit Auguſt. lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 38. Multiplicandæ poſteritatis cauſa, multas vxores habere nulla lex prohibebat. Et lib. 3 de Doctrina Chriſtiana cap. 12. Sufficiendæ prolis cauſa, erat vxorum plurium vni

viro

viro habendarum inculpabilis conſuetudo. Secundò, ſciendum eſt, in Scriptura veras & legitimas vxores, aliquando dici concubinas, & ipſas concubinas vocari vxores; ſiquidem Gen. 16. v. 3. Agar dicitur vxor. Et Iudicum 19. Vxor vera & legitima cuiuſdam Leuitæ, nunc vxor, nunc concubina nominatur. Tertiò, notandum duo fuiſſe apud Hebræos veteres vxorum genera: Quædam ducebantur, non ſolum ad procreandos liberos, ſed etiam ad ſocietatem omnium bonorum, & totius domus gubernationem: & harum tantum filij erant hæredes, & hæ propriè matresfamilias dicebantur: Quædam verò etiam legitimæ erant vxores, ſed non admiſſæ ad ſocietatem bonorum, & domus gubernationem: & hæ neque matresfamilias dicebantur, neque earum filij hæredes erant: Et hæ tum vxores, tum concubinæ nominabantur: & licet eſſent ancillæ, veræ tamen erant vxores. His poſitis facilis eſt ad obiectionem Politicorum reſponſio.

EX CAPITE IX.

VERS. 31. *Scimus, quia Deus peccatores non audit.* Hoc loco abuſi ſunt Donatiſtæ, vt probarent ſacramentum baptiſmi ab hæreticis collatum reiterandum eſſe: referente Auguſt. lib. 5. contra Donatiſtas cap. 20. Abutuntur & moderni Nouatores, contra malæ vitæ ſacerdotes.

RESPONSIO CATHOLICA.

Reſpondet Auguſt. baptiſmum ſecundum formam Eccleſiæ conſuetam, non eſſe opus hæreticorum, ſed Chriſti: nec id eſſe exaudire peccatores, quia nihil ipſi ex ſuo conferunt. Si enim ipſi ſuo merito, aut oratione operaturi eſſent, vtiq. nihil efficerent: *Quia hic eſt, qui baptizat.* Reſpondendum etiam hæreticis noſtri temporis: Peccatoris orationem, & petitionem aliquando exaudiri, propter dignitatem Eccleſiæ, cuius ille in precando induit perſonam: & cuius precationibus apud Deum, propter dignitatem ſacrificij, quòd in altari offertur, impetrat quod habere deſiderat. Deinde propter fidem, & deuotionem eorum, pro quibus tanquam mediator adhibetur. Occaſione huius ſententiæ,

Quæritur, an per malos aliquando fiant miracula. Pro reſponſione, notanda eſt doctrina Aug. l. 83. Quæſtionum, q. 79.

Malos

Digitized by Google

Malos quidem, & peccatores miracula virtute diuina facere, ſed non aliquo proprio opere: verùm ſigno iuſtitiæ, vt ſigno Crucis, nomine IESV, aut aliquo ſimili, quo fides vera declaratur, vt per id probetur veritas illius, cuius ſignum eſt illud, in quo miraculum fit; cùm enim in nomine IESV miraculum fit, fides illius, cuius nomine fit, comprobatur. Et hoc probat Auguſt. illo Marc. 9. *Magiſter, vidimus quendam, in nomine tuo eiicientem dæmonia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.* IESVS *autem ait: Nolite prohibere eum.* Ille igitur, illo nomine miracula edens, Chriſti fidem confirmabat: Hac ratione infideles, & hæretici miracula edere poſſunt, & ediderunt: ſed ſigno aliquo ſanctæ Eccleſiæ, & Chriſti, vt non ipſi, ſed is cuius ſignum eſt miraculo illo probaretur: At peccator nullus ſua ſimplici oratione, & petitione obtinuit à Deo miraculum, & hoc eſt, quòd cæcus hic aſſerit: *Scimus, quia Deus peccatores non audit.*

EX CAPITE X.

VERS. 11. *Ego ſum Paſtor bonus.* Benedictus Aretius de verbis Eccleſiæ notis agens, colligit veram Eccleſiam, vnicum admittere Paſtorem: falſam verò, & alios recipere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Hoc, hominem planè ſui oblitum demonſtrat: cui non veniret in mentem, Petro dictum, Ioan. 21. *Paſce oues meas.* Et ſcriptum à Paulo ad Epheſ. 4 Deum in Eccleſia poſuiſſe Paſtores, & Doctores: cùm itaque vera ſit Eccleſia, in qua Paulus ait, poſitos Paſtores, & Doctores: ſequitur Eccleſiam falſam eſſe, quæ prætextu Chriſti Paſtoris, nolit Vicarios agnoſcere Paſtores; non enim propterea vnus Paſtor, vnius gregis eſſe deſinit, quòd Vicarium ſibi ſubſtituat: aut in vno regno, vnus Rex, eò quòd ſuas interdum vices, ſubditis ſibi miniſtris credat.

VERS. 16. *Oues meæ vocem meam audient.* Ex hoc loco aſtruunt priuatum ſuum ſpiritum, quo duce & directore, ex Scripturis iuxta hunc Spiritum intellectis, audacter de doctrina Eccleſiæ iudicant.

RESPONSIO CATHOLICA.

Perſuadere poſſunt Aduerſarij, oues Chriſti audire vocem
ſui

ſui Paſtoris: ſed quomodo perſuadebunt ſe eſſe oues Chriſti, quòd ſi dicamus illos hœdos, vnde nos conuincent? an probabunt ſe eſſe oues Chriſti, quia ſpiritum priuatum habent? nugantur, quia volunt probare ſe priuatum ſpiritum habere, eò quòd ſint oues Chriſti: Sic circulum committunt, è quo elabi non poſſunt.

EX CAPITE XII.

Vers. 39. *Propterea non poterant credere.* Hinc colligunt Deum indurare corda hominum: vt nec velint, nec poſſint bene agere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Auguſt. tract 53. in Ioannem, tractans hunc locum: monet, vt nemo audeat, propter huiuſmodi impotentia, negare liberum arbitrium, aut excuſare peccatum: & rationem inſinuat, quia licet cæci non poſſint videre, ex cæcis tamen poſſunt fieri videntes. Deinde prædictorum verborum, *Propterea non poterant, &c.* non eſt ſenſus: ideo eos credere non potuiſſe, quia id prædictum eſt, quia præſcientia, & prædictio futurorum non imponit rebus neceſſitatem. Verùm quidem eſt, non potuiſſe fieri quando euenturum eſſet, quòd Iſaias prædixerat, quanquam liberè euenturum eſſet: imò non poterat fieri, vt non liberè eueniret, cùm peccatum eſſet: de cuius ratione eſt, vt ſit voluntarium.

EX CAPITE XIII.

Vers. 35. *In hoc cognoſcent omnes.* Inter decem veræ Eccleſiæ notas, quos Aretius colligit, octaua ſtatuit, his verbis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Si intelligat, Eccleſiæ glutinum, & ſymbolum interiore, & mutua conſtare charitate: hæc Aduerſariis eſt Eccleſia coram ſolo Deo, quam etiam inuiſibilem eſſe conſtituunt: cuius proinde cum certas notas, ſiue indicia tradunt, vnde poſſit ab hominibus internoſci, nónne ſuo prorſus inſtituto aduerſatur? Sin autem ad exteriorem dilectionis ſpeciem reſpiciant, quæ apparet in exercendis beneficentiæ officiis;

officiis: Quæ factio hæreticorum, aut ſchiſmaticorum vel eſt, vel vnquam fuit; in qua, non ab aliquibus eius membris illa non ſpectetur? Quænam autem Chriſti nomen profitentium ſocietas eſt, in qua hæc virtutis ſpecies, aut diutius, aut vniuerſalius apparuit: quàm hæc noſtra Catholicorum? Si requirant vt in omnibus hæc mutuæ dilectionis ſpecies appareat: iam nullam veram Chriſti Eccleſiam in terris relinquent. Nec enim opinor tam ſibi placebunt, aut excæcabuntur, vt nullos in ſua Eccleſia animaduertant auaros, nullos crudeles, nullos hoſtili fratrum ſuorum odio laborantes.

EX CAPITE XVII.

VERS. 3. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum Deum.* Hinc colligunt quidam, ad vitæ æternæ conſecutionem, ſufficere vnius Dei, & Filij eius Redemptoris notitiam: etiamſi quis ab Eccleſia alienus ſit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nequaquam ad ſalutem ſufficit, ſi quis Patrem, & Filium cognoſcat: niſi cum Patre, & Filio ſocietatem habeat: quam reuera non habet, qui eam non habet cum membris filij eius, neque enim vel ipſa rerum natura patitur, vt ſocietatem habeat cum capite, qui ſit alienus à corpore: *Non poteſt,* inquit Aug. tract. 45. in Ioannem, *quiſquam per oſtium, id eſt, Chriſtum, ingredi ad vitam æternam, quæ erit in ſpem: niſi per ipſum oſtium, id eſt, per eundem Chriſtum in Eccleſia eius, quæ eſt ouile eius, intrauerit ad vitam temporalem, quæ in fide.*

EX CAPITE XVIII.

VERS. 36. *Regnum meum non eſt de hoc mundo.* Duos hinc extrudunt errores. Primus eſt, non poſſe huius mundi principes gloriari, ſe eſſe Eccleſiæ defenſores: Eccleſia enim, inquiunt, armis defendi non poteſt, quia regnum Chriſti, non eſt de hoc mundo. Secundus error, ſummum Pontificem, vel Epiſcopos nec poſſe, nec eſſe debere temporales principes.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ad primum reſpondendum, iniquam eſſe conditionem, vt poſſit oppugnari armis, & non poſſit armis defendi: nec tum

tum quidem, cum & arma regno Chriſti ſubiecta ſunt, & cùm ij, ex quibus conſurgit Chriſti regnum, anima conſtent & corpore: Si vis ab eorum corporibus, ne trucidentur, gladio propulſari poſſit: non poterunt armis arceri ij, qui animas multorum gladiorum morte iugularunt? maior cautio adhibenda ne intereant animæ, quàm ne corpora violentur: cumque hoſtes Eccleſiæ fidelium corpora petant, & animas perdere geſtiant, vtraque ex parte Chriſti regnum defendi poteſt: non eget quidem Dei verbum, atque Euangelium in ſeipſo firmiſſimum, gladij ſæcularis defenſione: ſed homines indigent, ne videlicet hoc ipſum Dei verbum credentibus, eripiatur. Et quamuis Chriſti regnum non ſit de hoc mundo: tamen quamdiu in hoc mundo verſatur, & cum cæteris hominibus mortalitatis conditione communi tenetur: multis eget mundi rebus ad ſui conſeruationem. Paulus ad Chriſti regnum pertinebat, & quatenus Chriſti ſeruus de hoc mundo eſſe deſierat; putauit tamen ad ſui defenſionem, etiam mundi præſidiis vtendum eſſe: ad Cæſarem appellauit, & militem armatum, à quo deduceretur, accepit; ſic neceſſe eſt aliquando, cum Chriſti regnum propriis armis (quæ ſunt Dei verbum, & *vitæ* innocētia) non poſſit defendi, vt alieno gladio protegatur: ſic enim mutua ſibi præſtant officia, Chriſti regnum, & regnum mundi: illud protegit docendo, & orando, hoc tuetur armis, cùm opus eſt, militando. *Vtrumque*, inquit Bernard. epiſt. 245. *intereſſe Cæſaris conſtat, & propriam tueri coronam, & Eccleſiam defenſare: alterum Regi, alterum Eccleſiæ conuenit aduocato*. Hinc rectè Iuſtinianus nouella 42. de concordia Sacerdotij, & Imperij loquens: illam Symphoniæ vocabulo commendauit. Ad ſecundum reſpondetur, Chriſtum quidem ſibi in humanitate ſua, non aſſumpſiſſe regnum terrenum cum dominio, & iuriſdictione temporali directa, qualis eſt in Imperatore, vel aliis principibus: hinc Luc. 12. cuidam petenti: *Dic fratri meo vt mecum diuidat hæreditatem. Reſpondit: Homo quis me conſtituit iudicem aut diuiſorem ſuper vos?* quaſi dicat, non aſſumpſi illud iudicium, nec ad temporalem iuriſdictionem exercendam, in hunc mundum veni: vt rectè Ambroſ. annotauit. Et in eandem ſententiam, verba illa: Regnum meum, &c. Alij Patres exponunt, Regnum meum non eſt temporale, & terrenum, quale eſt regnum

Cæſaris. Ita Cyrill. lib. 12. in Ioannem cap. 10. & Chryſoſt. hom. 82. in Ioannem. Et Auguſt. in hunc locum: *Audite omnia regna terrena, non impedio dominationem veſtram in hoc mundo: regnum meum non eſt de hoc mundo.* Sic Auguſt. Ratio eſt, quia temporale regnum non fuit Chriſto neceſſarium, ad honorem, vel maieſtatem ſuam commendandam: imò magis fuit expediens ad exemplum, & redemptionem noſtram, illud non aſſumere. Chriſti itaque regnum, ſpirituale eſt: vti Propheta prædixerat Pſal. 2. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion, &c.* Et ſtatim ſubditur: *Prædicans præceptum eius.* Nihilominus non prohibuit Chriſtus, ne Pontifex, aut Epiſcopi poſſint eſſe temporales principes: nec talis prohibitio oſtendi poteſt, nec per ſe malum eſt, eundem eſſe temporalem Dominum, & Eccleſiaſticum Paſtorem; verùm quidem eſt curam nimis amplam, & vniuerſalem, non rectè conuenire cum ſpirituali ſollicitudine: principatus tamen moderatus, cum iuriſdictione temporali poteſt non ſolum eſſe licitus, ſed etiam expediens, ad Eccleſiæ ſplendorem & authoritatem conſeruandam, ad neceſſarios ſumptus, & alios ſimiles honeſtos fines, quale eſt dominium Rom. regni ſeu Patrimonij, quod vocant, S. Petri, per donationem à Conſtantino factam: vt patet ex Capitulo Conſtantinus, Capitulo, Fundamenta, & Capitulo, Futuram, ſub quo Patrimonio comprehēditur omnis ditio temporalis, quam nunc Rom. poſſidet Pontifex, ſiue totius Patrimonij donatio facta fuerit à Conſtantino, ſiue ab illo inchoata, & ab aliis Regibus, & Principibus aucta.

EX CAPITE XIX.

VERS. 30. *Conſummatum eſt.* Placuit Aduerſariis hunc locum obiicere, contra Eccleſiæ doctrinam & aſſertionem, Miſſam propitiatorium eſſe ſacrificium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Non deſunt inter Nouatores, qui ad infringenda alia Eccleſiæ dogmata, abuſi fuere prædictis verbis: Verùm hic de Miſſa reſpondendum. Primò, Chriſtum Redemptorem, omnibus corporis partibus læſum, felle & aceto potatum, iam iamque animam ſuam in manus Patris redditurum, exclamaſſe:

Digitized by Google

maſſe: *Conſummatum eſt*, vt ſignificaret paſſiones ſuas,& redemptionem noſtram,in morte fuiſſe conſummatam, iuxta illud quod dixerat Luc. 18. *Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia,quæ dicta ſunt à Prophetis de filio hominis.* Si autem omnes Prophetæ euoluantur,inuenientur paſſiones eius prædictæ,vſque ad corporis mortem. *Exinaniuit*, inquit Apoſtolus ad Philip. 2. *ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis*. Ibi ergo fuit terminata obedientia Chriſti, de redimendis hominibus: ibi ſumma exinanitio, poſt quam non fuit ſecuta maior pœna,ſed potius gloria, & triumphus. Vnde ſubdit: *Propter quod & Deus exaltauit illum,&c.* Secundò, verũ quidem eſt Chriſti perſonam noſtræ redemptionis cauſam fuiſſe:at cauſa illa vniuerſalis eſt,huiuſmodi autem cauſæ nihil efficiunt, niſi particulares cauſæ adhibeantur: Sol enim & homo generant hominem,non ſol ſine homine; ita paſſio Chriſti,quæ vniuerſalis cauſa eſt,& in ſe ſufficiens ad omnia peccata tollenda, vt ſalutem in homine efficiat neceſſe eſt,vt per cauſas particulares illi applicetur. Nec fuit, aut eſt vllus,vti reor, inter aduerſarios,tam ſtupidus:qui putet paſſionẽ Chriſti,quicquam efficere in eo, cui nullo modo applicatur; non enim dicent ſaluos fieri omnes infideles,quia Ioannes dixerit: *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris,non pro noſtris autem tãtum, ſed etiam pro totius mundi.* Cõueniunt ergo in eo nobiſcum,neminem ſalutem conſequi, ſine paſſione Chriſti in particulari applicata: ſed de ratione applicandæ paſſionis,controuerſia eſt. Docet itaq. Scriptura,Chriſti paſſionem non prodeſſe hominibus,niſi eis,vt dictum eſt,applicetur, vt Marci vlt. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur.* Non opus fuit addere,& non baptizatus fuerit: quoniam qui credere non vult, nec baptizabitur, nec ſi baptizetur, delebuntur eius peccata. Et Paulus Rom 3. cùm dixit, Chriſtum eſſe propitiationem: addidit, *in fide*, quia virtus paſſionis ſine fide nemini applicatur. Et de confeſſione 1. Ioan. 1. *Si confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & iuſtus, vt remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.* Et de Euchariſtia, Ioan. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Porrò inter ipſa media, quibus Chriſti paſſio applicatur, agnoſcendum eſt ſacrificium altaris, in quo

Chriſtus non amplius offertur ad humani generis redemptionem, ſed ad beneficij illius perpetuam recordationem, gratiarum actionem, & applicationem. *Vidimus*, inquit Ambroſ. in Pſal. 38. *principem ſacerdotum ad nos venientem: vidimus, & audiuimus offerentem pro nobis ſanguinem ſuum: ſequamur vt poſſumus ſacerdotem, vt offeramus pro populo ſacrificium, etſi infirmi, merito, tamen honorabiles ſacrificio: quia etſi nunc Chriſtus non videtur offerri, tamen ipſe offertur in terris, cùm Chriſti corpus offertur. Imò ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium, quòd offertur, &c.* Et Auguſtinus lib. 1. cap. 20. contra aduerſ. leg. *Nouerunt qui legunt, quid protulerit Melchiſedech, quando benedixit Abraham, & iam ſunt participes eius.* Præclarè hac de re Concil. Trid. ſeſſ. 22. cap. 2. his verbis: *Is igitur Deus, & Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem, ſacerdotium eius extinguendum non erat; in cœna nouiſſima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud, ſemel in cruce peragendum, repræſentaretur, eiuſque memoria in finem vſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur: ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech, ſe in æternum, conſtitutum declarans, corpus & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit; ac ſub earundem rerum ſymbolis Apoſtolis, quos tunc noui Teſtamenti ſacerdotes conſtituebat, vt ſumerent, tradidit; & eiſdem, eorúmque in ſacerdotio ſucceſſoribus, vt offerrent, præcepit, per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem. Vti ſemper Eccleſia Catholica intellexit, & docuit.*

EX

ACTVVM APOST.

CAPITE SECVNDO

VERS. XXIII.

HVNC *definito conſilio, & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemiſtis.*

Et Act. 4 v. 27. & 28. *Conuenerunt enim verè in ciuitate iſta aduerſus ſanctum puerum tuum* IESVM, *quem vnxiſti. Facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreuerunt fieri.* Ex his locis obiiciunt Deum voluiſſe, & decreuiſſe ab æternitate vt fiant mala opera.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quæſtio hæc: Vtrum peccata fiant ex prædeſtinatione Dei (quæ nunc eſt Caluiniſtarum) tractat lib. 1 ad Monimum S. Fulgentius: qui cap. vltimo teſtatur, paulò pòſt obitum Auguſtini, non defuiſſe aliquos: qui ex libris Auguſtini de Prædeſtinatione Sanctorum, malè intellectis: collegerunt Deum prædeſtinaſſe impios ad opera mala, & proinde illa fieri ex decreto, & impulſu Dei. Hunc errorem copioſiſſimè refutauit primo S. Proſper, deinde S. Leo, & Concilium Arauſicanum: tum S. Fulgentius, & alij Auctores, qui eos ſecuti ſunt; Fulgentij verba ſunt cap. 13. lib. 1. ad Monimum: *Quos prædeſtinauit ad gloriam, prædeſtinauit ad iuſtitiam: quos autem prædeſtinauit ad pœnam, non prædeſtinauit ad culpam. Poſſet enim peccatum aliquod ex prædeſtinatione Dei eſſe, ſi poſſet aliquis hominum iuſtè peccare: nullus autem hominum iuſtè peccat, quamuis eum Deus iuſtè peccare permittat.* Et infra: *In Sanctis coronat Deus iuſtitiam, quam eis ipſe gratis tribuit, gratis ſeruauit, gratiſque perfecit: Iniquos autem condemnabit pro impietate, vel iniuſtitia, quam in eis ipſe non fecit.* Sic ille. Patet igitur damnatam hanc hæreſim, ab orco his temporibus reuocatam.

Nunc ad obiectionem reſpondendum eſt. In malis operibus ſæpè accidere, vt actio ſit mala, & paſſio bona

Chriſti mors ex parte agentium, & occidentium conſideretur, ſcelus eſt grauiſſimum: ſi ex parte Chriſti æquo animo patientis, opus eſt excellentiſſimum: Deus igitur voluit, & prædefiniuit opera virtutum, quæ in paſſione conſiſtunt. Opera autem mala occidentium, nec voluit, nec prædefiniuit, ſed præſciuit, & permiſit. Ad hoc enim vt fieret infallibiliter, quòd Deus voluerat, ſcilicet vt Chriſtus occideretur: ſatis erat Deum malas Iudæorum voluntates præuidiſſe, & voluiſſe permittere, vt malæ voluntates ſuo tempore parerent, quòd ſceleratè conceperant. Nihil igitur aliud ex obiectis locis colligi poteſt, niſi Deum voluiſſe, vt Chriſtus morte ſua mundum redimeret: non autem voluiſſe, & prædefiniuiſſe, vt Iudæi eum occiderent, ſed hoc præuidiſſe futurum, ſi ipſe permitteret. Operæpretium erit verba Leonis ſerm. 16. de Paſſione Domini ſubnectere, vbi ait: *Multum diuerſum, multúmque contrarium eſt id, quod in malignitate Iudæorum eſt præcognitum, & quod in Chriſti paſſione eſt diſpoſitum. Non inde proceſſit voluntas interficiendi, vnde moriendi, nec de vno exſtitit ſpiritu atrocitas ſceleris, & tolerantia Redemptoris: non enim impias furentium manus immiſit in ſe Dominus, ſed admiſit: nec præſciendo quod faciendum eſſet, coegit vt fieret: cùm tamen ad hoc carnem ſuſcepiſſet, vt fieret.* Hæc ille.

VERS. 24. *Solutis doloribus inferni.* Abutitur Caluinus & alij, vt probet Chriſtum, veros in inferno paſſum dolores. Caluini verba ſunt iſta: *In locum ſceleratorum ſponſor, vas, adeoque ad inſtar rei ſubmiſſus eſt.* Beza etiam ait, Chriſtum ingenti onere iræ diuinæ obrutum, flammis inferni addictum fuiſſe.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aliter SS. Patres de hoc loco philoſophati ſunt: *Solutis doloribus, &c. Vel ad ipſum* (inquit Auguſtinus) *poteſt intelligi pertinere: quòd eos hactenus ſoluerit, id eſt, irritos fecerit, ne ab eis ipſe teneretur; præſertim quia ſequitur: In quibus impoſſibile erat, teneri eum.* Sic ille Epiſt. 99. ad Euodum. *Vel vt ibidem dicit: Solutis doloribus inferni, non in omnibus, ſed in quibuſdam accipi, quos ille dignos iſta liberatione iudicabat.* Et de inferno loquens: *Cur illo credatur veniſſe Saluator, niſi vt ab eius doloribus*

ribus ſaluos faceret. Auguſt. de Gen. ad litt. cap. 33. lib. 1. Negant impudenter Aduerſarij, Chriſtum ab inferorum locis redeuntem, inde ſecum animas veterum Patrum eduxiſſe, eaſque cælo in die Aſcenſionis ſuæ donaſſe; Nam illas adhuc quaſi ſopitas, & dormitantes vltimum Chriſti aduentum expectare contendunt. Tanquam aniles fabulas reiiciunt, quidquid hactenus docuerunt Theologi de Lymbo Patrum: quem Abrahæ ſinum, ſeu veſtibulum inferni, propter viciniam, rectè nominant Catholici, quorum ſententiam ſuperbiſſimè contemnunt.

De loco illo ſubterraneo, & Chriſti ad illum profectione, & ſanctorum liberatione: apertum eſt teſtimonium Scripturæ, Zach. 9. *Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu, in quo non erat aqua*. Hunc enim locum ad Chriſtum pertinere, nemo Chriſtianus ambigere poteſt, cùm præcedentem ſententiam: *Dicite filiæ Sion, Ecce Rex tuus venit tibi*. Euangeliſtæ ad illum referant. De ſola verò liberatione, & captiuitate Babylonica intelligendum cenſere: Iudaica planè cæcitas eſt. Docet ergo Propheta Meſſiam mori oportere, & ſanguinem ſuum effundere, quo captiuos ſeruos ſuos educat, *de lacu*, id eſt, inferorum loco, *in quo non erat aqua* ſaliens, ſcilicet, in vitam æternam; Atque hunc eſſe Prophetiæ ſenſum tradiderunt Remigius, Theodoretus, ſicut & ante multa ſæcula, Cyprianus Martyr, Hieron Auguſt. Latini Patres: Ex Græcis verò Cyrillus Alexandrinus, Baſilius, Athanaſius vnanimi conſenſu hunc, quem Petrus citat in Actis locum, ex Pſal. 15. de Chriſti deſcenſu ad inferos, atque demum reditu, Patrumque inde liberatione, conſtanter ſunt interpretati. Vnius tantum Cyrilli Hieroſolymitani catecheſ. 4. ſententiam de hoc loco, vice omnium ſubiiciam: *Deſcendit*, inquit, *Chriſtus ad inferos, vt & illinc iuſtos liberaret; cur enim vellet viuentes quadam frui gratia, qui verò cum Adam à longo tempore concluſi erant, deinceps non potiri libertate*? Et paulò pòſt: *Manifeſtiſſimè enim dicit: Non derelinques animam, &c.* Sic ille. Deinde nullus eſt ex Prophetis, Euangeliſtis, aut Apoſtolis, qui non peccatorum noſtrorum remiſſionem attribuat morti Chriſti: & ne ſingulos percurram, vtar compendio 1. Petri 2. *Peccata noſtra* (id eſt, ſupplicia peccatis debita) *ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*. Et Apoc. 1. *Dilexit nos & lauit nos à peccatis*

Digitized by Google

noſtris in ſanguine ſuo. Si de pœnis ſceleratorum animabus debitis loquamur, ea prima, & omnium grauiſſima dicitur, quæ in perpetua priuatione claræ Dei viſionis conſiſtit: excepta autem perpetuitate ſola, quis audebit ſanctiſſimam Christi animam, iis connumerare, quæ tali pœna multantur, cùm intimè perfecteque Deo coniunctà fuerit?

VERS. 38. *Baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine* IESV CHRISTI, *in remiſſionem peccatorum veſtrorum.* Craſſus Caluini error eſt, aſſerentis baptiſmum valere in remiſſionem omnium peccatorum: etiam quæ poſt ipſum committuntur vſque ad mortem, ita vt ad ea delenda, ſola illius valeat recordatio.

RESPONSIO CATHOLICA.

Dogma illud pernicioſiſſimum adinuentum eſt, vt aboleat penitus vſum ſacramenti Pœnitentiæ, & Satisfactionis, qua peccata expiantur. Baptiſmum autem non ſufficere, ad tollenda peccata poſt ipſum commiſſa, manifeſtum eſt ex Scriptura, Act. 8. Petrus à Simone Mago pœnitentiam ſacrilegij, poſt baptiſmum facti exegit: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua* Docet Paulus lapſos poſt baptiſmum, non rurſum gaudere baptiſmi beneficio. Ad Hebr. 6. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati ſunt, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam.* Et Ioannes in Apoc. cap. 2. miſſus eſt enarrare Epiſcopo Epheſino: *Memor eſto vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Nihil igitur abſurdiùs quam baptiſmum, qui per ſe inſtitutus eſt, vt cauſa remiſſionis peccati originalis, & aliorum quoque, ſi quæ cum illo reparantur extendere ad peccata, in quæ baptizati relabuntur.

EX EODEM VERSV.

Magdeburgenſes autem ſola fide iuſtificatos aſſerunt, quibus hoc à Petro dictum eſt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quis non intelligat ſecum iſtos pugnare, ſibi contradicere, cùm aiunt, ſola fide peccatores pœnitentes iuſtificari: cùm pœnitentia ſit opus, quod vt ad fidem accedat, neceſſe ſit,

ſit, vt ipſi ſponte fateantur. An fortè dicturi ſunt, nil aliud eſſe pœnitentiam, quàm deſiſtere à peccatis vitæ prioris? atque ita non opus, ſed operum potiùs ceſſationem eſſe. At redarguet eos, quòd probauerint pœnitentiam eorum, qui ad Ioannem veniebant confitentes peccata ſua. *Et baptizabantur*, inquit Scriptura, *ab eo confitentes peccata*. Et Lucas cap.3. *Dicebat ergo iis, qui exigebant, & baptizabantur ab eo. Quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. Quis verò ita amens, vt neget confiteri actus ſuos, & facere dignos fructus pœnitentiæ, eſſe genus operis? Quod ſi ita eſt, quomodo ſola fide, abſque operibus, iuſtificantur peccatores pœnitentes? Deinde quid eſt, quòd Petrus dicit: *Pœnitentiam agite, & baptizetur, &c.* ſi nihil agere præcipit? Cùm enim agere pœnitentiam præcipit, neceſſe eſt vt pœnitentia aliquod opus ſit: igitur non ſola fide fit iuſtificatio.

EX CAPITE III.

VERS. 21. *Quem oportet cælum ſuſcipere vſque in tempora reſtitutionis omnium*. Ex hoc loco pertinaciſſimè contendunt, Chriſtum aſſumpti hominis veram præſentiam, ex quo ſemel cælos conſcendit, nunquam in terris verè apparuiſſe: ne in Sacramentarij erroris ſui præiudicium admittere cogantur, vnum & idem corpus poſſe diuina vi, in duobus aut pluribus locis ſimul ſubſiſtere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Certum eſt aliquando poſt aſcenſionem, Chriſtum, teſte Luca, Act.9. Paulo apparuiſſe in via, qua Damaſcum multo ſtipatus ſatellitio pergebat; nec illa apparitio purè ſpiritualis fuit, aut imaginaria: ſed verè corporea, tam ex parte Domini in vero corpore ſeſe exhibentis, & humana voce loquentis, quàm ex parte Pauli eundem audientis, & reſpondentis: *Domine, quid me vis facere?* Et Paulus, 1. Cor. 15. ex hac Chriſti exhibitione, veram eius reſurrectionem confirmat: hoc autem argumentum nullum eſſet, ſi non in vera ſua carne illum conſpexiſſet, dicente ad Paulum Anania: *Saule frater, Dominus miſit me* IESVS, *qui apparuit tibi in via*, &c. Sunt & aliæ Chriſti in terris apparitiones ex Patrib.

referendæ: qualis eſt illa, cuius meminerunt antiquiſſimi Scriptores, Egeſippus lib. 3. de excidio, Athanaſius apolog. de fuga, Ambroſius epiſt. 32. Petro ex carcere Neronis fugienti, tam clarè ſe manifeſtauit, vt Petrus quæſierit: *Domine, quò vadis?* Et cùm reſpondiſſet: *Romam iterum crucifigi*, illicò diſparuit. Et Petrus intelligens id in perſona eius amplius fieri non poſſe, in carcerem rediit propediem crucifigendus. Omitto longioribus verbis recitare, quemadmodum teſtificatur Paulinus epiſt. 34. Chriſtum propè locutum eſſe beato Victori, Sulpitius eum apparuiſſe beato Martino, in vita S. Martini, Gregorius lib. 4. Dialog. c. 16. B. Tarſillæ, & alij aliis pluribus Sanctis: quos huiuſmodi apparitionibus mirum in modum, in ſui reuerentiam & amorem accendit. In omnibus autem apparitionibus verè tunc fuit in cælis, & in terris: & omni tempore verè dicitur, ſedet ad dexteram Patris: ſed vſus eſt omnipotentia, qua effectum eſt, vt ſimul in duobus, aut pluribus locis ſtaret: in cælis verè reſideret, ſimulque cum hoc, aut alio electo ſuo, verè in terris colloqueretur.

EX CAPITE IV.

VERS. 12. *Non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri.* Hinc argumentantur, Catholicos per Sanctorum inuocationem, à Chriſto diſcedere.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm Sanctorum merita, vel preces imploramus, à Chriſti nomine, meritis, & interceſſione, vt fingunt Aduerſarij, non diſcedimus, ſed Chriſtum in illis honoramus, *Quiſquis enim*, ait Ambroſius ſerm. 6. de Margarita, *honorat Sanctos & Chriſtum honorat: & qui ſpernit Sanctos, ſpernit & Dominum.* Enimuerò non magis Chriſtum Mediatorem relinquimus, quam Euangelicus ille Centurio, & Paulus à Chriſto ſe ſubduxerunt: cùm ſua propria, & ea quidem illuſtri fide non contenti, alios pro ſe ad Chriſtum precandum ſubmiſerunt, multumque illorum interceſſioni tribuerunt: licet Chriſtus ſit vnus Mediator, fidelibus tamen in Eccleſia ſuæ relinquuntur interceſſiones, quibus alij aliorum ſalutem

mu-

mutuo inter ſe Deo commendant: Ita de Sanctis, multò quidem ampliùs iudicandum eſt: vtpote quos iam in patria victores, ſecuriùs, & deuotiùs, quam in terris pugnantes colimus, & appellamus; quod cùm facimus, nihil Chriſto eripimus, quòd multum agnoſcimus alium communem omnium Mediatorem, qui plenam cum Deo reconciliationem orbi promeritus ſit: ſed Sancti Mediatores ab Eccleſia, ad ipſum Mediatorem conſtituuntur; idcirco ſic D. Bernardus ſerm. ſuper Signum magnum: *Opus eſt Mediatore ad Mediatorem Chriſtum, nec alter nobis vtilior, quam* MARIA. Hæc ille.

EX EODEM VERSV.

Tradunt Magdeburgenſes Petrum, hoc eodem loco docuiſſe hominem ſola fide iuſtificari.

RESPONSIO CATHOLICA.

Euidenter contrarium ex eodem loco demonſtratur: citauit Petrus illud Pſalmi 117. *Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus*. Deinde ſtatim ſubiungit: *Et non eſt in alio aliquo ſalus*: quam in hoc, ſcilicet, lapide angulari. Quomodo verò ſit in hoc lapide ſalus, docuit idem Petrus de hoc lapide agens, Pet. 1. cap. 2. *Et ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini*. Et Iudas Apoſtolus: *Superædificantes ſanctiſſimæ veſtræ fidei*. Sic ille. Oportet ergo nos viuos lapides ſuperædificari, viui autem lapides ſuperædificari non poſſumus, ſine dilectione: quia, *Qui non diligit, manet in morte*, 1. Ioan. 3. Igitur ex ſola fide, non poteſt effici ædificatio ſalutaris, ac proinde ex ſola fide, non poteſt homo iuſtificari.

EX CAPITE V.

VERS. 4. *Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate*? In odium paupertatis Euangelicæ, clamitant ab Anania, & Saphira nullum emiſſum votum: ſed peccatum illorum fuiſſe mendacium, auaritiam, & hypocriſim.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ex loci circumſtantiis facilè demonſtrari poteſt eos vo-

uiſſe, & tanquam ſacrilegij reos, punitos eſſe; Primò, rem non præceptam vouerunt, vt patet his verbis: Nónne manens, &c. Secundò, rem iam promiſſione obligatam ſurripuerunt: *Et fraudauit*, inquit, *de pretio agri, conſcia vxore ſua.* Tertiò, quia votum illud Deo factum erat, illius violatio ſacrilegium fuit. Quare dicitur: *Mentitus Spiritui ſancto*, quia fidem Spiritui ſancto datam, fefellit. Accedunt ſancti Patres, Chryſoſt. homil. 12. in Acta, Hieronymus epiſt. ad Demetriadem, Fulgentius epiſt. de debito coniugali, cap. 8. *Quàm ſit malum*, inquit, *quámque ſolicitè fugiendum: ſi quis de hoc, quòd Deo vouerit, aut retinere, aut rapere mortifera præuaricatione prætentet, exemplo ſit Ananias & Saphira.* Hæc ille. In eandem ſententiam Gregorius lib. 1. epiſt. 33. ad Venantium: *Ananias*, inquit, *Deo pecunias vouerat, quas poſtea, victus perſuaſione diaboli, ſubtraxit: ſed qua morte mulctatus eſt, ſcis.* Hæc ille.

Vers. 29. *Oportet Deo magis obedire, quam hominibus.* In contemptum ordinariæ poteſtatis in Eccleſia, magna vi Nouatores Apoſtolicum dictum ad ſe rapiunt: & petulanter colligunt ſe cum laude facere, quòd Magiſtratum deſerant, quòd Synodorum Canones pro nihilo ducant, quòd Pontificum, & Epiſcoporum auctoritatem oppugnent: cùm ſemper neceſſe ſit (vt aiunt) anteferri Dei mandatum, ordinariæ poteſtati.

RESPONSIO CATHOLICA.

Conſtituta iam loquebantur Apoſtoli Eccleſia: totque miraculis teſtato Dei accepto, atque prædicato mandato. Cùm igitur hæretici proferre non poſſint argumentum, quo accepiſſe ſe a Deo tale mandatum oſtendant: non iuuat eos hæc ſententia, vt Pontificum, Synodorum, & Patrum auctoritate contempta, ſe cauſentur obedire magis Deo, quam hominibus: & ſic ab Eccleſiæ obedientia pertinaciter ſe retrahant. Agebat Petrus cùm Synagogæ primoribus, poſt publicatum Hieroſolymis Euangelium: cùm lex, & religio Iudaica, velut vmbra lucenti corpori cedere, nullamque auctoritatem habere debuit. Agebat, inquam, aduerſus eos, qui impio ſuo edicto, id efficere conabantur: vt Apoſtoli contra diuinum, expreſſumque mandatum, nihil

in

in Iesv Christi nomine, aut facerent, aut docerent. Quare ſi Apoſtoli paruiſſent nefariis illis Magiſtratibus: an non prodidiſſent religionem? Non habent Aduerſarij quod hoc Petri dicto, & exemplo nouos Miniſtros excuſent: cùm nullum diuinum mandatum eos, ſicut Apoſtolos vrgeat, vt aduerſus poteſtatem ordinariam, non dico mortuæ Synagogæ, ſed nunc vigentis Eccleſiæ ſe palam opponāt. Quantò rectiùs hoc dictum contra illos retorquebimus! Primò, oportet Deo magis obedire quam hominibus: nouis ſcilicet Miniſtris, quando aduerſus Dei ordinationem, Eccleſiæ, & ordinariæ poteſtati reſiſtunt. Secundò, oportet Deo magis obedire: non ſolum in verbo ſuo, ſed in Eccleſia per Spiritum ſanctum loquenti, & nos omnem, ex Chriſti promiſſo docenti veritatem. Tertiò, oportet Deo magis obedire: qui ſemper adeſt, & præeſt in Eccleſia, & Synodis OEcumenicis, qui vnam & eandem fidei regulam Orthodoxis perpetuo tradit, & cuſtodit, vt Eccleſia ſit *Columna, & firmamentum veritatis*, 1. Timoth. 3. Quartò, oportet Deo magis obedire: qui nuſquam certiùs, aut firmiùs, quàm per ordinariam poteſtatem verbum ſuum nobis oſtendit, cuſtodit, & interpretatur, piæque doctrinæ conſenſum tuetur: Proinde qui hac in parte Deo non obediunt, licet ad verbum Dei prouocent, & ſe Dei miniſtros iactitent, vt Eccleſiæ hoſtes habendi erunt. Meritò itaque Catholici Epiſcopi hoc à nouis Miniſtris exigunt, vt ſibi non arrogent (quæ ſummo Eccleſiæ Paſtori de cognoſcenda religione debetur) poteſtatem, vtque cum rei ſint, ſimul & actores, & iudices in cauſa religionis ſeipſos non faciant: humano ſcilicet, diuinoque iuri aduerſantes.

Vers. 39. *Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere, ne fortè & Deo repugnare inueniamini.* Perperam ex hoc Gamalielis conſilio, errori ſuo ſubſidium quærit Aduerſarius: & illud valere, ait, in cauſa fidei, veræque religionis: cuius curſus, vt non debet, ita neque humano conſilio poteſt impediri.

RESPONSIO CATHOLICA.

Alia ratio erat in Apoſtolis, alia in zizaniorum ſeminatoribus. Illi, ſicut & eorum Magiſter Chriſtus, omni virtu-

tum,

tum, & miraculorum genere ſe probauerant: non armis, & effræni licentia vitæ, vt hæretici veteres, & recentes; illi à Chriſto miſſi fuerant: *Prædicate Euangelium omni creaturæ,* Marci 16. Nouatores, qui ad maiorum errores corrigendos ſe miſſos iactitant, non comprobant idoneis ſignis ſuam vocationem. Si dicant ſe extraordinariè miſſos, miraculis deſtituuntur, quibus Deus ſemper inſtruere ſolitus eſt eos, quos extraordinariè miſit. Sed negant vlli vocationi ſacræ probandæ neceſſaria eſſe miracula; noſtra, inquiunt, doctrina, eſt ipſa doctrina Chriſti & Apoſtolorum, tot olim ſignis confirmata. Vides circulos? Quod hic in quæſtione eſt, idipſum pro confeſſo obtrudunt. Aliter Chriſtus, aliter Apoſtoli, qui diuinitus ad eandem Prophetarum doctrinam repetendam, & complendam miſſi, non nudè occinebant Iudæis, Orthodoxi ſumus, Propheticam doctrinam adferimus, ſed ſtupendis miraculis Prophetarum interpretationem obſignabant. Si ad vocationem Ioannis Baptiſtæ recurrant: illa nihil commune habet cum nouorum Miniſtrorum vocatione. Ille enim humana confirmatione ad ſuum miniſterium obeundum, non indiguit, cùm vocationem à Deo immediatam haberet: quòd vt aliis conſtaret, Chriſtus ipſe perſonæ Ioannis illud Prophetæ applicat. Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* Luc. 17. Hi verò abſque vocatione, tum immediata, tum mediata ſponte ad ſacra procurrunt, & in Eccleſiaſticas functiones, meſſemque alienam irrumpunt.

EX CAPITE VI.

VERS. 2. *Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.* Ad hunc locum cauillantur, contra Diaconorum munus in Eccleſia, quaſi illis alia officia aſſignentur, vt legere Euangelium, calicem tractare, &c. quæ nihil commune habent cum facto Apoſtolorum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Tametſi à Luca non aliud ſcribatur, quam miniſtrare menſis, qua cura diſtrahi noluerunt Apoſtoli, conuincunt tamen circumſtantiæ huius loci eos, non tantum pauperum

œconomos, ſed & ſacris muneribus obeundis inſtitutos fuiſſe. Eliguntur enim pleni Spiritu ſancto, & ſapientia, ac ſolemniter per orationem, & impoſitionem manuum Apoſtolorum ordinantur. Accedunt teſtimonia antiquitatis ab ipſo Apoſtolorum tempore: Ita Ignatius, D. Ioannis diſcipulus epiſtola 2. ad Trallianos: *Oportet ergo & Diaconos, qui ſunt in miniſterium* IESV CHRISTI, *omni modo placere: non enim in cibo & potu ſunt miniſtri, ſed miniſterij Eccleſiæ Dei.* Sic ille. Hieronymus in cap. 7. Michææ recenſet inter dignitates, de Epiſcopo, Presbytero, & Diacono loquens: *Nec hoc dico*, ait, *quòd iſtiuſmodi gradibus in Eccleſia non debeatis eſſe ſubiecti.* Hæc ille. Ambroſius lib. 1. Officiorum cap. 41. Laurentium Sixtum Epiſcopum ſuum ſic alloquentem, introducit: *Nunquid ſacrificium ſine miniſtro offerre conſueueras? Quid in me ergo diſplicuit Pater? Cui conſeruandorum conſortium Sacramentorum* (commiſiſti) *huic conſortium tui ſanguinis negas?* Sic de Stephano Auguſtinus ſerm. 4. de Sanctis: *Diaconus erat, Euangelia legebat: quæ legis, vel audis & tu.* Sic ille. Pudeat Caluinum tot ſæculorum praxim, ab Apoſtolorum tempore deriuatam, tam petulanter impugnare.

VERS. 3. *Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem, quod conſtituamus ſuper hoc opus.* Hinc colligunt quidam regimen Eccleſiaſticum eſſe populare, & Miniſtros à plebe conſtitui debere, & ab eadem ſumere auctoritatem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Ex iure, quod aliquando populus habuit in electione Miniſtrorum, probari non poteſt Democratia Eccleſiaſtica: populus enim nunquam ordinauit, aut creauit Miniſtros, nec tribuit eis poteſtatem, ſed nominauit, aut deſignauit tantum perſonas, vel vt Veteres loquuntur: eos, quos ab Epiſcopis ordinari cupiebat, poſtulauit. Vnde prædictis verbis ſolùm tribuitur populo, vt aliquos quærat, & offerat idoneos: quos oblatos Apoſtoli, non populus, Diaconos creauerunt. *Apoſtolos*, inquit Cyprianus lib. 3. epiſtola 9. *Dominus elegit, Diaconos Apoſtoli ſibi conſtituerunt.* Hæc ille. Relucet autem prudentia in ſingulis Apoſtolorum, quòd multitudini permiſerint electionem: cùm iam factum eſſet mur-

murmur Græcorum aduerſus Hebræos, vt ibidem Scriptura loquitur, vt hac ratione animi ſedarentur, interim ſibi ordinationem reſeruarunt.

VERS. 5. *Placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum.* Hinc colligunt Aduerſarij, ius eligendi Preſbyteros, & Paſtores penes populum fidelem fuiſſe: & iniuſtè ad ſolos Epiſcopos, vel aliquos de Clero tranſlatum: cùm nec Mathias Apoſtolorum collegio adſcriptus ſit, Actorum primo, nec Diaconi ſeptem, niſi populo vidente, & approbante, creati ſint.

RESPONSIO CATHOLICA.

Popularis electio, quæ authoritate Eccleſiæ introducta eſt, politiæ cauſa, pacis videlicet, & boni teſtimonij ergô, quando maximè in vſu fuit, nunquam habita eſt pro neceſſario ſuffragio, ſed ſæpiùs reiecta; quòd ab ipſo ſtatim Eccleſiæ initio, Canone Apoſtolorum 36. cauetur: *Vt ſi quis Epiſcopus electus, aut Presbyter, aut Diaconus, non fuerit à populo illius loci admiſſus, idque non ſua culpa, ſed populi vitio: ipſe quidem maneat Epiſcopus, &c. Clerici verò illius ciuitatis excommunicentur, qui non fuerint correctores populi inobedientis.* Sic ibi. Repetitur idem in Concilio Antiocheno ſecundo, Canone 18. vbi etiam reluctante plebe, ordinatus Epiſcopus honorem Epiſcopalem retinere, monetur. Fuit ergo in populo ſuffragium petitionis, non authoritatis: conſentiebant electioni, non eligebant. Propter maiorem Eccleſiæ pacem, & promptiorem obedientiam populi, conſenſus, & teſtimonium ex congruo adhiberi ſolebat. *Propter pacem, & Deo placitam concordantiam,* inquit Leo Magnus, *conſonis omnium ſtudiis, qui Doctor pacis futurus eſt ordinatio.* Sic ille. Notanda eſt hîc Aduerſariorum peruerſitas, ſuſtinent electionem popularem Apoſtolicam eſſe, vt inuidiam Eccleſiæ Catholicæ concitent: attamen quia illam nec à ſeipſis ſeruari poſſe vident, patiuntur illam mutari, & in aliam formam tranſire: ipſimet hodie non vtuntur; & qui illam poſtulant, vt Caluinus illam ita reſtringit, & limitat, vt ipſe & alij nihil populo relinquant, niſi nudum electionis titulum. In omnibus Eccleſiis Germanicis, Helueticis, Anglicis, Scoticis, non magis eligit populus, quàm apud nos:

ſed

ſed ſolus Magiſtratus, vel audito conſilio Miniſtrorum, vt in Germania, teſte Brentio, & in Heluetia, teſte Muſculo; vel abſque illo, vt in quibuſdam locis obſeruatur: ſed malunt ſibi ipſis contradicerę, quàm Eccleſiam calumniandi apud vulgus amittere occaſionem. In ſubrogando autem Mathia in locum Iudæ, etſi ſolus Petrus eum eligere potuiſſet, communi tamen fratrum conſilio rem peregit. Sic enim Chryſoſtomus in Acta Apoſtolorum: *An non licebat ipſi Petro eligere? licebat, & quidem maximè: verùm id non fecit, ne cui videretur gratificari.* Sic ille. Propter infirmos adhuc in fide, abſtinebat à ſuprema iuriſdictione, niſi vbi neceſſitas cogebat: moderatè itaque, parcè & prudenter ea vti voluit.

EX CAPITE VIII.

Vers. 14. *Miſerunt ad eos Petrum & Ioannem.* Hinc argumentatur Caluinus, quod Apoſtoli Petrum non habuerint pro ſuperiore: cùm eum miſerint in Samariam, & ipſe eam legationem ſuſceperit: declarans ex eo, ſe in Apoſtolos non habere imperium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Sic arguebant Arriani Filium minorem eſſe Patre, quia à Patre mittitur, de qua re Auguſtinus lib. 2. cap. 5. de Trinitate. Nec iuuat euaſio Philippi de Moruaij, in humanis ſemper miſſum, eſſe mittente inferiorem; Nam conſtat Actorum 13. præcipuos Eccleſiæ Antiochenæ Magiſtros, & Doctores, fuiſſe Paulum & Barnabam: & tamen ex illius Eccleſiæ decreto, Actorum 15. illi mittuntur Hieroſolymam ad Apoſtolos, ſuper quæſtione de obſeruatione legalium. Et Ioſue cap. 22. Filij Iſrael miſerunt Phinees ſummum Sacerdotem, & decem Principes cum eo, ad filios Ruben, & Gad, qui vltrà Iordanem altare ædificauerant. Denique mittitur a toto Senatu Conſul, & Decanus ſæpè à ſuo collegio. Petrus itaque pro ſingulari zelo, quem habebat, mitti ſua ſponte voluit: & Apoſtolorum, qui hoc ex bono Eccleſiæ iudicabant, etſi caput eſſet, deſiderio, & voluntati acquieuit.

EX CAPITE X.

VERS. 26. *Surge, & ego ipſe homo ſum.* Obiectionem hinc formant, contra cultum Sanctorum: quòd Petrus inhibuerit, ne à Cornelio adoraretur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Tametſi Cornelius vnum Deum coluerit, falli tamen potuit de Petro, in quo aliquid diuinum ineſſe putauit; vt cenſet Hieronymus, contra Vigilantium; Teſtimonium enim Angeli de Petro, potuit ei ingenerare exiſtimationem eſſe aliquid in eo diuinitatis, à quo de rebus maximis inſtruendus eſſet, quòd Angelus non feciſſet: Et hanc ob cauſam, honorem hunc Petrus refutauit, & Cornelius iure correctus fuit; vel iuxta mentem Chryſoſtomi in hunc locum: Petrus hunc honorem, alioqui ſibi debitum, præ modeſtia recuſauit. Nec impingunt hac in parte Catholici, quaſi ad creaturam transferant, quod Deo debetur: quia licet ex more Scripturæ crebrò, & communi vſu, per externum corporis habitum, & geſtum, idem honor præbeatur hominibus, Angelis, Sanctis, & ipſi Deo: interna tamen veneratio longè diſpar eſt.

VERS. 43. *Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt, &c.* Hunc locum Aduerſarij de ſola fide interpretantur, quaſi diceret Scriptura, qui tantùm credunt ſalutem conſequentur.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nunquam inuenies qui credunt tantùm: qui enim tantùm credunt, hi certè Chriſtum non diligunt: qui autem non diligunt, manent in morte, ait Ioannes. Intellexit igitur Petrus eos, qui fructiferè & perfectè credunt. Quis enim, exiſtimet Scripturam, cum fidem commendat, imperfectam, & mortuam: ac non potiùs perfectam, & viuam commendare? Dilectio verò fidem perficit, ſicut anima corpus. Quòd alio loco dixit Apoſtolus 1. Timoth. 1. *Finis præcepti,* ſiue perfectio (vtrumque enim ſignificat τέλος) *eſt charitas. Quid eſt,* inquit D. Auguſtinus in præfatione Pſalmi 31. *finis*

præcepti

Digitized by Google

præcepti? quo perficiuntur præcepta, ſicut dicimus finita eſt tunica quæ texebatur, finitur, vt perfecta ſit. Sic ille. Sic igitur præceptum eſt credere: & perfectio præcepti ſit charitas, perfectio ergo fidei, charitas erit.

EX CAPITE XI.

VERS. 3. 4. 5. *Quare introiſti ad viros præputium habentes. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens: Ego eram in ciuitate Ioppe.* Ad reddendam rationem, aliis Petrus ſubiectus erat, & ſe purgabat: non habuit igitur, inquiunt Aduerſarij, quòd ſibi videbatur, faciendi poteſtatem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Suxit ex hoc loco mel Gregorius, vnde alij venenum: & circa hoc factum Petri, modeſtiam diligenter adnotauit lib. 9. Epiſtolarum epiſtola 39. *Petrus ille Apoſtolorum Princeps, &c. querelæ fidelium non ex poteſtate, ſed ex ratione reſpondit: Si enim cum à fidelibus culparetur auctoritatem, quam in ſanctam Eccleſiam acceperat, attendiſſet: reſpondere ſic poterat, vt Paſtorem ſuum oues, quæ ei commiſſæ fuerant, reprehendere non auderent: ſed ſi in querela fidelium aliquid de ſua poteſtate diceret, profecto Doctor manſuetudinis non fuiſſet.* Hæc ille.

EX CAPITE XIII.

VERS. 2. *Miniſtrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam, &c.* Confeſſio Auguſtana, Caluinus, & Beza, in commentariis, negant hic eſſe ſermonem de vero ſacrificio.

RESPONSIO CATHOLICA.

Licet verbum græcum, λειτουργία, vſurpetur pro quouis miniſterio, dummodo ſit publicum, vt patet ex profanis authoribus; tamen ex adiunctis, iudicandum eſt ita accipi, vt Catholici contendunt. Itaque cùm dicitur: *Miniſtrantibus illis Domino,* ſignificatur miniſterium, quod propriè ipſi Domino exhibetur, ad quod non ſufficit, ſi in eius honorem fiat. Sacramentorum autem adminiſtratio, & prædica-

 tionis

tionis miniſterium: etiamſi publicum ſit, populo propriè ſit, non Domino. Ideoque λειτουργούντων δὲ αὐτῶν, ad ſacrificantes pertinet. Quando enim abſolutè reperitur, & ad ſacra accommodatur, ſemper ſumitur pro miniſterio ſacrificij, vt Lucæ 1. *Factum eſt vt impleti ſunt dies officij eius:* græcè eſt, λειτουργίας, hoc ſenſu Græci Patres Liturgiam nominant, quam nos Miſſam appellamus. Pamelius in Liturgicis recitat Liturgiam Iacobi primi Hieroſolymorum Epiſcopi (cuius meminit Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſ. 5. myſtagogicâ) Item Baſilij, & Chryſoſtomi. Secundò, Caluinus euadere conatur, dicens Interpretem latinum vertiſſe, Miniſtrantibus, non autem Sacrificantibus: & non animaduertit additum eſſe, *Domino*, quod miniſterium Domino factum, nulli magis propriè conuenire poſſit, quàm ſacrificio Altaris. Eraſmus in annotationibus in Acta Apoſt. miſerè ſe torquet, ac primum quidem fatetur græco verbo ſignificari ſacrificium, & magis propriè Interpretem conuerſurum fuiſſe, Sacrificantibus illis: ſed rem ridiculam addit, quaſi ſacrificare, idem ſit, quòd concionari, dicens: Nullum ſacrificium Deo gratiùs eſſe, quam impertiri doctrinam Euangelicam. Legitur itaque dicto Actorum loco, ipſius Eraſmi teſtimonio, qui ſic vertit: Cùm autem illi ſacrificarent Domino, neque ſacrificatum fuit bobus, aut vitulis, concludendum eſt igitur, celebratam fuiſſe Miſſam. De ſacrificio Eccleſiæ, ſub vocabulo Miſſæ, loquitur Ignatius, tertius poſt D. Petrum Antiochenæ Eccleſiæ Epiſcopus, epiſtola ad Smyrnenſes: *Non licet ſine Epiſcopo neque offerre, neque ſacrificium immolare, neque Miſſas celebrare.* Sic ille. Ambroſius lib. 5. epiſtola 33. *Ego tamen manſi in munere, Miſſam facere cœpi.* Sic ille. Leo epiſtola 88. *Nec publicè quidem in Miſſa quemque pœnitentem reconciliare, &c.* Habent Aduerſarij vocabulum Miſſæ, quod tantoperè oderunt: habent incruentum Eccleſiæ ſacrificium ab ipſo ſancto Andrea oblatum, vt idem Ægeæ Proconſuli affirmauit: *Ego omnipotenti Deo, qui vnus & verus eſt, immolo quotidie, non taurorum carnes, non hircorum ſanguinem: ſed immaculatum agnum in altari, cuius carnem poſteaquam omnis populus credentium manducauerit: agnus, qui ſacrificatus eſt, integer perſeuerat & vnus.* Sic ille.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 39. *In hoc omnis, qui credit, iuſtificatur.* Aduerſarij ex hoc loco, depromunt argumentum pro ſola fide.

RESPONSIO CATHOLICA.

Omiſſis aliis expoſitionibus, quarum mentionem fecimus in præcedentibus, rectè exponi poteſt particula (*omnis*) negatiuè, hoc ſenſu: *Omnis, qui credit, iuſtificatur*, id eſt, nemo ſine fide iuſtificatur: quod illuſtrari poteſt ſimilitudine, qua D. Auguſtinus vtitur, in expoſitione verborum, Deus vult omnes homines ſaluos fieri, lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 8. his verbis: *Sicut ergo integrè loquimur, cùm de aliquo litterarum Magiſtro, qui in ciuitate ſolus eſt, dicimus: omnes iſte hîc litteras docet: non quia omnes diſcunt, ſed quia nemo niſi ab illo diſcit: ita rectè dicimus, omnes Deus docet venire ad Chriſtum, non quia omnes veniunt, ſed quòd nemo aliter venit.* Sic ille. Simili modo dicitur: *Omnis qui credit, iuſtificatur:* quia nemo iuſtificatur, niſi credat. Et hoc inſinuat Paulus Rom. 1. *Euangelium virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti.* Nam in tota illa diſputatione demonſtrare conatur, omnibus fidem Chriſti eſſe neceſſariam, & ſine illa, neque Iudæos per legem Moyſis, neque Gentiles per lumen rationis, coram Deo poſſe iuſtificari.

EX CAPITE XIV.

VERS. 15. *Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.* Abutitur his verbis Caluinus, vt perſuadeat Deum tam longo tempore paſſum vt Eccleſia erraret.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aliud de Gentilibus loquendum, qui in varios ſecti, & diſſecti errores, cultum latriæ falſis diis tribuerunt. Aliud de Eccleſia noui Teſtamenti: Contra quam nec portæ inferi præualebunt, Matth. 16. & cum qua vſque ad conſummationem ſæculi, Deus ſe perpetuo manſurum promiſit.

X 3 *Adul-*

Digitized by Google

Adulterari, inquit Cyprianus, de vnitate Eccleſiæ, *non poteſt, incorrupta eſt, & pudica.* Sic ille. Hæc fuit Neſtorij, & aliorum arrogantia, qui totam Eccleſiam erraſſe aſſeuerabant: hic ipſiſſimus faſtus, noſtros hodie Aduerſarios in tranſuerſum abripit, qui ſanctos Romanæ Eccleſiæ Doctores, deſpicatiſſimos habent, ac de iis, non aliter, quam de Myſorum vltimis contemptiſſimè loquuntur.

EX CAPITE XV.

VERS. 6. *Conuenerúntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.* Hinc contendunt quidam Aduerſarij, in Concilium debere admitti, cùm iure ſuffragij conſultiui, & deciſiui, non Epiſcopos tantum: verùm etiam alios inferiores Presbyteros, imò & laicos.

RESPONSIO CATHOLICA.

Seniorum nomine Presbyteri intelliguntur, & dubium non eſt, quin illi ad Concilium admittantur vt conſultores, & Doctores, ſoli Epiſcopi tamen definiuerunt, & ſubſcripſerunt. Quare Auguſtinus lib. 2. cap. 7. de baptiſmo contra Donatiſtas, & epiſtola 119. cap. 9. Synodos, Concilia Epiſcoporum vocat. Et in Concilio Chalcedonenſi generali quarto, acclamatum eſt: *Synodus Epiſcoporum eſt, non Clericorum.* Credi autem non debet vniuerſam Eccleſiam, ab Apoſtolorum exemplo, & traditione, diſceſſiſſe; mentiuntur ergo Magdeburgenſes, ſuam dixiſſe ſententiam quotquot in illo Concilio fuêre. Lucas narrat Apoſtolos, & ſeniores conueniſſe: & ſolos inducit loquentes Petrum, Iacobum, Paulum, Barnabam: & ſi qui ex laicis adſuerint, ſicut in nonnullis certum eſt adfuiſſe, vt in Carthaginenſi, quod in operibus Cypriani recitatur, iis ſolùm permiſſus conſenſus tacitus, ſimpliciter audiendo, non definiendo, nec etiam diſputando.

Secundò, colligunt, cum Concilium generale vniuerſam repræſentet Eccleſiam: de quolibet ſtatu fidelium aliquos admitti debere, vel ſaltem admittendos eſſe, ſi ſe offerant.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Fatemur Concilium generale repræſentare vniuerſam Eccleſiam: verùm non exemplatiuè, ſed poteſtatiuè: quia capita totius Eccleſiæ ibi congregantur, ſicut in ciuilibus tota communitas conſentit, & auditur, quando capita conſentiunt: ita omnes audiuntur fideles, quando eorum Paſtores, & Magiſtri audiuntur: *Ordo*, inquit Auguſtinus de vtilitate credendi cap. 17. *religionis peruertendus non eſt*. Sic ille. Iuxta quem ordinem, etſi omnium ſit fidem conuenire, non eſt omnium de fide iudicare.

Vers. ibidem. *Apoſtoli, & Seniores.* Cùm vocabulum, *Seniores*, in Textu vulgatæ editionis legiſſent, Caluiniſtæ noluerunt Seniores (quos Gallicè, *les Anciens*: Teutonicè, ouderlinghen vocant) pro Presbyteris accipere, ſed diſcrimen quoddam inuenerunt: aiunt enim inter Præpoſitos Eccleſiæ, alios eſſe, qui Euangelium prædicant, & prætereа regunt Eccleſiam: alios, qui non prædicant, aut docent, ſed tantùm regunt, & gubernant Eccleſiam, ipſiſque Verbi præconibus ſubſidio ſunt. Primi generis ſunt miniſtri; poſterioris ſeniores diſtincti, qui ſoli gubernationi vacarent. Et hac ratione conatur Caluinus lib. 4. Inſtitut. cap. 3. Laicorum Synedrium, & conſiſtorium ſtabilire, & fundare.

RESPONSIO CATHOLICA.

Dicendum, in Apoſtolica Scriptura, vocabulum Seniorum latinè ſemper eſſe, Presbyterorum græcè, nec alios ſignificat, niſi verbi & Sacramentorum diſpenſatores (niſi ſolum 1. Timoth. 5. vbi ætatis nomen eſt) hanc etiam ob cauſam in tota Latinorum antiquitate, Senioris nomen rariùs, ſed frequentiſſimè Presbyteri reperitur: quem etiam Sacerdotem vocant. Quare Hieronymus, quos Lucas Actorum 20. vocat Maiores natu, græcè Πρεσβυτέρους, epiſtola ad Euagrium, Sacerdotes. Et Cyprianus cùm de Presbyteris loquitur, ſemper Sacerdotem Dei vocat. Ambroſius 1. Timoth. 5. *Epiſcopi*, inquit, *& Presbyteri vna eſt ordinatio, vterque enim Sacerdos eſt*. Sic ille. Et D. Auguſtinus lib. 20. c. 10.

de Ciuitate ſcribit ſolos Epiſcopos, atque Presbyteros, propriè iam vocari in Eccleſia Sacerdotes. Seniores itaque non laici intelliguntur, ſed Sacerdotes, vt vox græca, & perpetuus Eccleſiæ vſus, ipſaque cuiuſque vulgaris linguæ interpretatio, in tota hac Occidentali Eccleſia ſufficienter docet. Hoc pro fundamento præmiſſum ſit, ad euertenda conſiſtoria Caluiniſtica, toti antiquitati ignota; Conſiſtoriorum etenim vbique, in iuriſdictione iudicij Epiſcopalis fit mentio, non talium Seniorum laicorum, per quos tota regiminis Eccleſiaſtici forma ſubuertitur. Verum itaque Catholicum antiquum, & non corruptum Conſiſtorium, quod & ab initio naſcentis Eccleſiæ, fuit Presbyterorum Collegium (quod etiam Presbyterium vocabatur) illudque aduocari ſolebat ad maximas deliberationes, ſed potiſſimum ad diſciplinæ conſeruationem. De quo Ignatius epiſtola ad Trallianos: *Quid eſt Presbyterium? niſi inſtitutio ſancta, conſiliarij & conſeſſores Epiſcopi?* Sic ille. Et Cornelius Papa ad Cyprianum (vt eſt inter epiſtolas Cypriani lib. 3. epiſtola vndecima) ſcribit ſe in reconciliatione quorundam ſchiſmaticorum, totum Presbyterum contraxiſſe, &c. Cyprianus etiam in editione Pamelij epiſtola 36. ait: *Nam & admonitos nos, & inſtructos ſciatis dignatione diuina, vt Numidicus Presbyter adſcribatur Carthaginenſium numero, & nobiſcum ſedeat in Clero.* Sic ille. In hoc presbyterio vnus præſidebat Epiſcopus, vt patet ex Hieronymo epiſtola 85. ad Euagrium. Huic Presbyterorum Collegio, velut Senatui Romæ Cardinales ſucceſſerunt. Alibi verò Canonici Cathedrales. Hæc, & non alia agnouit antiquitas Eccleſiæ Conſiſtoria: non autem illa, quæ nobis obtrudunt Aduerſarij, qui hac in parte non adhuc conſentiunt. Puritani in Anglia, ſolos Eccleſiaſticos viros in hunc ordinem aſſumendos affirmant: Caluinus, Seniores ait Gubernatores fuiſſe à plebe delectos, & ſic ſeipſam prodit huius erroris turpitudo. Porrò locus dictus nihil facit contra dicta pro noſtra ſententia: non enim probat Seniores ad gubernandum datos, iuxta mentem Caluini: quia verbum, χειροτονεῖν, Eccleſiaſticum eſt, & ſacræ ordinationis, quod & Caluinus in Inſtitutione concedit. Vſurpatur enim ordinariè, & χειροτονία, pro ordinatione, & ſi Presbyterorum nomine non intelligerentur Epiſcopi, & Paſtores, non conſtaret ex

Scri-

Scripturis vllos fuiſſe ab Apoſtolis Epiſcopos, vel Paſtores ordinatos.

EX EODEM CAPITE.

Vers. 10. *Quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?* Ex hoc loco falsò obtruditur implendæ legis impoſſibilitas.

RESPONSIO CATHOLICA.

Nihil prætexitur impudentiùs, quàm diuinam legem obſeruatu impoſſibilem eſſe, ipſamque eſſe iugum graue, de quo Petrus in concione locutus eſt: ideoque id maximè ad libertatem Chriſtianam pertinere, vt hoc onere leuemur: Verùm iugum veteris legis, quòd ſine gratia intelligitur, ab eo iugo diſtinguere neſciunt, de quo in Euangelio Matth. 11. *Iugum enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue.* Et 1. Ioannis 5. *Mandata eius grauia non ſunt.* Si ne grauia quidem, quomodo impoſſibilia? Gratia Chriſti ſanans, & adiuuans: non modo portabile, ſed leue, & ſuaue diuinæ legis iugum reddit. Proinde cùm Petrus dixiſſet: *Quid tentatis, &c.* adiunxit, *Sed per gratiam Domini noſtri* Iesv *credimus ſaluari*: ſignificans quòd per ſolum vetus Teſtamentum, & humanas vires importabile fuit id, per Chriſti gratiam portari poſſe. *Non poſſunt*, inquit Beda in cap. 11. Lucæ, *onera legis portare eo modo, quo iſti legiſperiti hæc imponebant hominibus.* Sic ille. Modum hunc in ſequentibus explicat, quòd ſine fide, & gratia Chriſti ſeruare, & ſeruandam aliis tradere præſumpſerint: ſed Phariſaicus erat error. Verùm alio modo ſeruandæ legis neceſſitatem prædicat Eccleſia, quem expreſſit D. Auguſtinus cap. 69. lib. de natura & gratia. *Eo ipſo*, inquit, *quo firmiſſimè creditur Deum iuſtum, & bonum: impoſſibilia non potuiſſe præcipere, hinc admonemur, & in facilibus quod agamus, & in difficilibus quod petamus: omnia quippe fiunt facilia charitati, cui vna eſt Chriſti ſarcina leuis.* Hæc ille.

EX EODEM CAPITE.

Vers. 14. *Simon narrauit, &c.*

Vers. 15. *Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum.* Ex narratione Iacobi, qui hanc Scripturam allegauit, ineptè faciunt illationem: Non licere aliquid definire, quod non ſit expreſsè in Scripturis contentum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Norunt Catholici maximi fieri debere Scripturas: attamen licet aliquid definire in ipſis non expreſſum, vt hoc loco patet, Porrò Iacobus protulit ex Scripturis teſtimonium, non ad principalem quæſtionem decidendam de legalibus: ſed ad comprobandam Gentium vocationem, quam Petrus pro ſuæ cauſæ fundamento poſuerat.

EX EODEM.

Vers. 19. *Propter quod ego iudico, non inquietari eos.* Abutuntur his verbis contra Primatum Petri, quòd Iacobus tanquam (vt aiunt) Concilij Præſes, tulerit ſententiam: & Petrus vbi maximus erat ſupremæ authoritatis vſus, nullam tamen ibi exercuerit.

RESPONSIO CATHOLICA.

Duo in hac reſponſione notanda ſunt. Primò, circa perſonam Petri, qui cùm conquiſitio fieret, id eſt, poſt magnam altercationem variis varia ſentientibus: *Surgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres, &c.* Surgens, inquam, vt Græcus Scholiaſtes in hunc locum dicit, non ſolum quia magis ſpiritu feruebat; verùm etiam, *Qui præſidentiam Diſcipulorum, & Apoſtolorum adeptus eſſet, niſi autem Præſidens & primus fuiſſet* (ait Waldenſis doctrinal. fidei lib.2.cap.4.) *procax eſſet, quòd in abſolutione diſſidij, & in definitione ſententiæ omnes præueniret.* Sic ille. Sententiam itaque pronuntiat hoc modo, primo declarat authoritatem ſuam: *Vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus Deus elegit in nobis per os meum audire*

Gentes

Gentes verbum Euangelij. Non dixit, per os noſtrum, quia eſſe Apoſtolum, commune erat Petro cum reliquis, ad quos ſpectabat Euangelicæ prædicationis adminiſtratio; eſſe autem primum, illi ſoli conueniebat, & per omnes alios ille primus prædicat: rectè dixit per os meum. Secundò, Gentes æquè ac Iudæos, fidei participes fieri debere probat. *Quia nihil diſcreuit*, inquit, *Deus inter nos, & illos: dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis.* Secundò, aſſerit, quòd nec Iudæi per legalia ſaluari poterant abſque fide in Chriſtum, dicens: *Nunc ergo quid tentatis Deum imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum, &c.* Tertiò, ſententiam profert, & quæſtionem definit: Gentes non per obſeruationem legalium, ſed per Chriſti gratiam ſaluandas eſſe, ſicut omnes ab orbe condito iuſtos: *Sed per gratiam Domini noſtri* IESV CHRISTI *credimus ſaluari, quemadmodum & illi*, id eſt, ſicut Patres noſtri crediderunt. Huic ſententiæ definitiuæ nemo contradixit: ſed omni amplius inquiſitione ceſſante, acquieuerunt omnes. Hinc ſequitur in textu: *Tacuit omnis multitudo*, id eſt, *in ſententiam eius* (ait Hieronymus epiſtola vndecima inter epiſtolas Auguſtini, *Iacobus Apoſtolus, & omnes ſimul Presbyteri tranſierunt.* Sic ille.

Notandum circa perſonam Iacobi hanc quæſtionem de legalibus Hieroſolymis primum ortam fuiſſe: nam ab Hieroſolyma deſcenderant Antiochiam, qui illam mouerant, vt patet in principio capitis 15. Actor. Quocirca expediebat ab illius loci Epiſcopo ſententiam illam, cui acquieuerant, pronunciari: vt populus cui præerat, ſciret quid ipſe ſentiret, & vtrum cum capite ſuo concordaret. In hac ſententia pronuncianda, Iacobus manifeſtè ſe ad authoritatem Petri, cum prophetico teſtimonio conſentientem refert: qua confirmatus audet dicere conſtanter: *Propter quod ego iudico, &c.* Nec mouet quòd poſterior dixit, id potiùs fauet Primatui Petri, nec vis ponenda in verbo, iudico, frequenter enim pro dogmatica, ſiue pro ea æſtimatione atque opinatione, quam quis mente conceptam verbo profert, vſurpatur: vt obuium eſt apud profanos, & ſacros Authores. Hinc Caietanus inquit, *iudico, idem eſſe; ac iudicium meum eſt.* Si dixeris ex Chryſoſtomo, quòd Iacobus iudicauerit cum poteſtate. Reſpondeo, expoſuit ſententiam, non quia poteſtate præcellens: ſed quòd omnino

ſenti-

Digitized by Google

ſentiret, vt illius loci Epiſcopus erat, habet hoc; praxis perpetua omnium Conciliorum eſt, vt Epiſcopi ſubſcribant, vt ſententiam quæ omnibus placuit, faciliùs omnes amplectãtur, quòd hîc præſtitam ab iis, quibus decretum Concilij Apoſtolici promulgatum eſt.

EX EODEM.

VERS. 22. *Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam.* Contra Primatum Petri obiiciunt, quod decretum non fuerit miſſum ipſius nomine.

RESPONSIO CATHOLICA.

Mittitur communi nomine, & etiam inſcribitur, vt patet ex titulo quem epiſtola gerit in fronte, verſu ſequenti: *Scribentes per manus eorum Apoſtoli, & Seniores fratres*: ad præcidendam occaſionem diſcordiæ, & diſſenſiônis. Hic modus ſeruatur in Conciliis, quorum firmitas ab vno Romano Pontifice, licet pendeat, ſubiiciuntur tamen ſubſcriptiones, & ipſe Pontifex ſcribit adfuiſſe fratrum conſenſum. Hoc etiam actitari videmus à Principibus ſupremis, dum in ſanctionibus ſecretioris Concilij, concordes ſententias affirmant interueniſſe.

EX EODEM.

VERS. 27. *Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.* Apoſtoli, aiunt Nouatores, ſuam definitionem in Concilio factam, nuda auctoritate, quaſi prætoria ſine explicatione fundamentorum, & confirmatione ex verbo, Eccleſiis non obtruſerunt: ſed ideo cum decreto ſuo Iudam, & Silam miſerunt, vt dogmatis illius redderent rationem, & Dei verbo confirmarent. Igitur non aliter obligant Concilia, niſi in quantum ab aliis Eccleſiis approbantur.

RESPON-

RESPONSIO CATHOLICA.

Apoſtoli decretum ſuum authoritate Spiritus ſancti, & ſua firmiter, & obedienter ſeruandum tradiderunt. Aiunt enim: *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis,&c.* Iudam & Silam Antiochiam miſerunt, non vt dogmatis Apoſtolici rationem redderent, & ex Scriptura confirmarent, quaſi illud aut ipſi examinare deberent, aut aliis examinandum dare: ſed Apoſtolicum decretum traderent, nihil prorſus illi addendo, vel detrahendo. Aiunt enim in litteris ſuis Apoſtoli: *Qui & ipſi vobis verbis referent eadem.* Quòd autem poſtea Lucas ſubiungit: *Plurimos verbo conſolati ſunt fratres, & confirmauerunt*, apertè pertinet ád confirmationem in fide, non ad confirmationem decreti Apoſtolici.

EX EODEM.

VERS. 28. *Nihil vltra imponere vobis.* Conqueruntur hîc, onus legum Pontificiarum numero, & grauitate eſſe importabile.

RESPONSIO CATHOLICA.

Moſaicæ leges multæ erant, quæ ſingulos obligabant, & onerabant: Conſtitutiones verò quæ extant in Conciliis, & iure Canonico, quadruplicis præcipuè ſunt naturæ. Primò, vel ſunt leges conditionales pro iis, qui ad ſacros Ordines volunt admitti. Secundò, vel concernunt certum hominũ gradum, Iudices, videlicet Eccleſiaſticos. Tertiò, vel ſunt cenſuræ ad conſeruandam diſciplinam. Quartò, vel ſunt declarationes iuris diuini, quæ quidem omnes Chriſtianos obligant: tamen vix aliæ ſunt quàm quinque. Præceptum de audienda Miſſa, Religio feſtorum, Ieiuniorum cuſtodia, Vſurpatio annuæ Confeſſionis, & Communionis in Paſchate. In quibus præceptis apparet potius iuris diuini determinatio, quàm lex omnino noua. Quis enim eſt, quem ius diuinum non adſtruxit ad aliquod tempus cultui Dei tribuendum, ad aliquando ieiunandum, confitendum, communicandum?

EX EODEM.

Vers. 29. *Vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, &c. A quibus cuſtodientes vos, benè agetis*. Obiiciunt Apoſtolos non præcepiſſe, quæ conſtituerant ſub pœna per viam coactionis & terroris (vt Pontifex facit per fulmen Bullæ) ſed monuiſſe, & hortatos fuiſſe ad obſeruationem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Initio naſcentis Eccleſiæ, opus non erat adhuc fulmine Pontificio: quia non erant fideles tunc tam refractarij, & proterui, vt poſtea exſtiterunt: Mens tamen Apoſtolorum fuit obligare conſcientias, & obediendi imponere neceſſitatem: & decretum illud, verè dici poteſt mandatum Apoſtolicum nouis fidelibus promulgatum: Itaque illud (*benè agetis*) hunc ſenſum habet: Iuſtè & obedienter viuetis, ſimul & alia à Chriſto tradita adimplentes: & cùm præter præceptorum iuris naturalis, & diuini obedientiam omnibus neceſſariam; hoc particularium præceptorum onus proponerent, tali ſcribendi modo lenire voluerunt.

EX EODEM.

Vers. 30. *Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.* Hinc argumentatur Caluinus, Doctores cum tota Eccleſia communicare debere, quòd ex Dei verbo ſtatuerunt, nec corpus populi, à communis doctrinæ iudicio arcendum.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cùm euulgant Pontifices, alij inferiores Prælati in templis, aut compitis, fidei morumque decreta: id agunt quòd Apoſtolorum nomine Silas & Iudas, reddita illorum epiſtola, fecerunt coram multitudine populi, aut conuocati,

aut

aut ſola fama exciti prælegūtur, aut affiguntur in celebrioribus Bullæ locis. Non commiſerunt multitudini definitæ iam in Concilio Apoſtolico ſententiæ iudicium, ſed vt multitudo ſeſe huic conformaret, impoſitæ legationis cauſſas expoſuerunt: & *verbo plurimo*) vt Scriptura loquitur) *conſolati ſunt fratres, & confirmauerunt.*

EX EODEM.

VERS. vlt. *Perambulabat autem* (Paulus) *Syriam, & Ciliciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & Seniorum.* Hæc verba in multis textibus Aduerſariorum non reperiuntur: Quòd cum eis obiicitur, prouocant ad textum græcum, in cuius exemplaribus variis in locis impreſſis, certum eſt non haberi, ſicut nec in tranſlatione Eraſmi.

RESPONSIO CATHOLICA.

Primò, fatemur quidem tranſlationem Septuaginta Interpretum, hortatu Ptolomæi Regis circa trecentos annos ante Chriſtum, factam, cùm paulò pòſt defectura fuit Synagoga, Hircano Pontifice interempto, ſumma in authoritate apud Patres habitam: Imò & Chriſtus ipſe, & Apoſtoli plurima teſtimonia ex Septuaginta verſione citarunt; verùm cùm præter hanc, adhuc ſeptem exſtiterint: ex hac varietate, Septuaginta poſtea fuit corrupta, teſte Hieronymo in præfatione Paralipomenon, & in præfatione in Iob. Ideoque vt confuſio tolleretur, ipſe Hieronymus, vt in præfatione Eſdræ de noua Biblia vertit, & vocata eſt illa editio Latina noua.

Secundò, quoad nouum verò Teſtamentum, cùm multæ eſſent Latinæ verſiones, vt de ſuo tempore fatetur idem Hieron. in præfatione Euang Damaſus Papa Hieronymo author fuit, vt nouum Teſtamentum ad Græcam reduceret veritatem. Correxit autem iuxta Græcum, magis tunc incorruptum, quàm hodie eſt. Certè exemplarium hodie Græcorum magna eſt diuerſitas, & contrarietas, vt apparet ex Scholiis Roberti Stephani, qui quatuordecim diuerſis exem-

exemplaribus vſus eſt. Et Beza ipſe vitioſum eſſe Græcum textum fatetur, in annotationibus in nouum Teſtamentum. Porrò cùm ad Latinos fidei veritas deuolui iam cæpit Græcis ab vnitate Eccleſiæ per ſchiſma & hæreſes diſcedentibus Græcus etiam textus corruptus, varius & dubius eſſe cœpit, ſola Latina verſio orthodoxa remanſit.

Tertiò, noſtra vulgata verſio tam antiqua eſt, vt ex Græco nondum corrupto verſa fuerit, longè enim ante Hieronymum, etiam tempore Tertulliani vulgata exſtitit, qui noſtram plurimis in locis retinet. Impium autem eſt credere Latinam Eccleſiam annis mille quadringentis corruptis Scripturis vſam fuiſſe. Et ne eandem ſacri textus corruptionem in Latinam Eccleſiam hodiernæ hæreſes inuehant, quòd circa Græcum textum factum fuit, Sedis Apoſtolicæ, & Concilij Tridentini authoritas obſtitit, & vnicam Latinam verſionem, & vulgatam pro authentica approbauit ſeſſione 4. Recurrere quidem ad Hebraicum vel Græcum textum licet, & expedit ſæpenumero, vt ſcilicet id quod obſcurum eſt elucidetur, non vt vulgata editio alicuius falſitatis condemnetur.

EX CAPITE XVII.

VERS. 11. *Quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.* Sententia omnium Aduerſariorum hodie eſt, vnumquemque in cauſſa fidei ex Scripturis iudicare poſſe; & hanc poteſtatem tam cuiuis è populo, quàm Miniſtro volunt eſſe communem.

RESPONSIO CATHOLICA.

Eccleſia Catholica ſemper iudicauit totius populi, aut cuiuſuis è populo hanc poteſtatem non eſſe, ita vt non liceat doctrinam fidei ad Scripturarum regulam poſt decreta fidelibus propoſita, vnicuique examinare. Illud autem ſcrutinium ſtudij fuit ad intelligendum, non authoritatis ad iudicandum. Audita Apoſtolorum doctrina de Chriſto in Prophetis prænuntiato ſcrutabantur Scripturas, non vt Iudices, verùm vt doctrinam Euangelicam meliùs, & ſuauiùs

intelli-

Digitized by Google

Intelligerent. Erant enim de numero iam credentium, nobiliores, ſcilicet eorum, qui erant Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum, cum omni auiditate. Non enim omnes qui credunt, mox quod credunt intelligunt. *Fides præcedit intellectum, vt ſit intellectus fidei præmium*, ait Auguſtinus ſerm. 5. de verbis Domini. Hoc præmium aſſequuntur, qui exercitatos habent ſenſus, & diligentem nauant operam, vt fidei articuli, qui aliis ſunt lac illis ſolidus fiat cibus.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 24. *Non in manu factis templis habitat.* Colligunt ex hoc loco Chriſti corpus non eſſe reuera in Euchariſtia.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aſſeruit Paulus Deum non habitare in templis, vt diſtingueret eum ab idolis. Idololatris Athenienſibus loquebatur: Propriiſſimè ibi ſermo eſt de diuinitate, quæ licet ſit vbique, & peculiari modo in templis, veriſſimè tamen dicitur in templis manu factis non habitare, quia habitare loci indigentiam deſignat, comprehenſionem, & concluſionem in loco. Ideo rectè addit Scriptura: *Indigens aliquo*, ipſe enim ſibi ſufficientiſſimus eſt, nulla re extra ſe indiget.

EX EODEM.

VERS. 25. *Nec manibus humanis colitur.* Ab Aduerſariis hic locus obtruditur contra cultum imaginum & ſtatuarum, quas humanæ manus formauerunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Cunctas imagines inſectantur hæretici, nec diſtinguunt inter populum fidelem noui Teſtamenti, Iudæos, & Gentiles.

Digitized by Google

Primò, *In Iudæorum lege non pingebatur Deus, vt hac de cauſſa*, teſte Arnobio lib. 3 contra Gentes, *Gentiles Chriſtianis exprobrarent, quia nullam Dei formarent picturam, occultare quod colebant*. Sic ille. Erant Iudæi proni ad Idololatriam, & propter periculum Idololatriæ imagines & ſtatuæ interdictæ fuêre. Attamen quoniam ſenſibilibus rebus egebat populus, propoſuit Deus adorandam Arcam, & Propitiatorium res inanimes, in quibus non adeò magnum erat periculum. Serpentem quoque æneum conflari iuſſit, cùm tamen vniuersè omne conflatile & ſculptile inhibuiſſet. Verùm cùm populus eo abuteretur incenſum adolendo, eum Ezechias confregit: *Fregítque*, inquit Scriptura, 4. Reg. 18. *ſerpentem æneum quem fecerat Moyſes: ſiquidem vſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum.* Cherubini etiam iuſſu Dei facti fuêre ornatus gratia.

Secundò, Gentiles ſculptilia, ſtatuas & imagines non quomodolibet venerabantur & adorabant, ſed colebant pro diis, quaſi cultus terminetur in illis, vt diſertè tradit Scriptura, Sapient. 1?. *Infelices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt, qui appellauerunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inuentionem, & ſimilitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.* Vide Tertull. apolog. 16. Arbitrabantur itaque in iis numen latere, quod ederet reſponſa, vel certè coluerunt in eis tanquam deos, aut aliquos dæmones (teſte Athanaſio oratione in Idola) aut perditiſſimos homines.

Tertiò, aliter loquendum de Chriſtianis, qui, vt docet Damaſcenus oratione prima de Imaginibus, extra Pædagogiam legis veteris ſunt, & longiùs abſunt ab Idololatria, & Imagines honorant propter prototypum, vt terminum & obiectum, & docentur à Prælatis & Concionatoribus, vt iniungit Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 2. ne in errorem labantur. Experiuntur autem ex harum cultu non idiotæ, in quibus imagines ſunt, *ceu litterarum notæ*, vt ait Theodoſius Epiſcopus in ſeptima Synodo, act. 1. ſpirituale commodum, ſed viri quoque docti, vt de ſe teſtatus eſt Nyſſenus.

Quartò,

Quartò, ſi per manus humanas intelligantur obſequia & officia, & humiliora interdum ſeruitia, vt inferendorum ciborum, quemadmodum eſt in libro Danielis c. 14. de Belo dracone fatendum erit apud Chriſtianos Deum manibus coli humanis, quæ complicantur ad orandum, & offerendum, ac ad ſacrificandum applicantur. Non ſic tamen vt Deus habeatur indigens aliquo, ſed vt noſtram ipſi indigentiam & teſtemur ac ſubleuemus, ac pro ſubleuata gratias ei referamus.

EX EODEM.

VERS. 29. *Non debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis, & cogitationis hominis, diuinum eſſe ſimile.* Contra cultum Imaginum hunc locum extrudit Caluinus.

RESPONSIO CATHOLICA.

Scriptura huius loci non facit contra Imagines Eccleſiæ noſtræ, quarum materiæ aut artificio nemo noſtrum exiſtimat Deum eſſe ſimilem, qui erat Gentilium error, propter quem Varro ſimulachra deorum improbabat. Cuius ſententiæ ſuæ teſtem adhibet inter cætera etiam gentem Iudæam, inquit Auguſtinus lib. 4. de Ciuitate cap. 31. Vetabat autem Deus Iudæos facere ſculptile, aut vllam ſimilitudinem, ne pro diis colerentur, quaſi poſſit Deus vlli materiæ aut operi artis ſimilis eſſe. Et hanc eſſe rationem vetandi ſculptilia ſic intelligendam ſatis clarum eſt ex Apoſtolo, qui Athenienſes idolorum cultores alloquitur verbis vt ſupra. Si ergo hæc ratio fuerit prohibendi, ſequitur vt vbi eiuſmodi ratio, & cauſſa vitandi ſculptilia non erit, ibi ſculptilia non vetari, quod vel ex ſolis Cherubinis, qui erant ex vtraque parte Propitiatorij ſatis patet. Alioqui quomodo Hebraicæ nationi ad idolorum cultum tam procliui non ſolum permiſiſſet, ſed quod plus eſt, iuſſiſſet Deus habere in Tabernaculo loco orationis, & diuini cultus Cherubinorum ima-

imagines, ſi cultus Imaginum quorum prototypa honore & cultu digna erant, ad idololatriam quomodocumque pertineret? Impiè ergo illud Exodi 20. quod Dominus per Moyſen præcepit non facere ſculptile aut vllam ſimilitudinem ad tollendas Catholicorum Imagines transferunt, vt ex ſubiecta cauſſa licet intelligere. Subiungit enim: *Non adorabis ea, neque coles*, ſicut in principio dixerat: *Non habebis deos alienos coram me.*

De noſtris Imaginibus loquamur: *Non adoramus*, inquit Athanaſius Alexandrinus in centum Quæſtionibus ad Antiochum Principem, cap. 38. *Christiani imagines tanquam deos, vt Gentiles, ſed potiùs vt affectum noſtrum tantum, & deſiderium charitatis noſtræ, apud faciem picta imaginis declaremus. Ex quo fit, vt ſæpennmero deleta effigie, tanquam inutile lignum, poſtea crememus, quòd priùs erat imago.* Hæc ille.

EX CAPITE XIX.

VERS. 18. *Multique credentium veniebant, confitentes, & annunciantes actus ſuos.* Nunc in hanc, nunc in illam partem hunc locum exagitant: Caluinus & palam accuſat Catholicos, quòd ſuam confeſſionem ex hoc loco confirment, ac defendant. Alij ſic argumentantur; Apoſtoli non exegerunt ab hominibus confeſſionem peccatorum in ſpecie, non ergo alij miniſtri eam requirere debent, ſiquidem miſſi ſunt vt remittant peccata, ſicuti Apoſtoli ea remiſerunt: locum autem Actorum de confeſſione tantum in genere accipi debere.

RESPONSIO CATHOLICA.

1. Pro clariori intellectu, notandum aliam eſſe confeſſionem Catechumenorum ante baptiſmum, aliam à baptiſmo relapſorum. Olim ante baptiſmum Chriſti, ſicut ante Ioannis candidati baptiſmi, confitebantur peccata ſua, non ſacramentali confeſſione, quoniam ſacramentorum ianua, baptiſmus Chriſti eſt, ſed humilitatis

Digitized by Google

litatis cauſſa, & conſilij capiendi, vt teſtantur Tertull. lib. de Baptiſmo, cap. 20. & Nazianzen. oratione 40. Porrò hic confitendi mos, nihil commune habet cum confeſſione Euangelica, quam omnium ætatum Eccleſiæ Scriptores confirmant.

2. Neque cauillatio Caluini locum habet, quaſi Catholici confitendi legem præſcribant ex his verbis: Multi credentium, &c. Proprius enim locus, ex quo colligitur exprimitur his verbis, Ioannis 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur, &c.* In quibus pars neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ, inſtituta eſt, Confeſſio ſcilicet, ſine qua Sacerdotes exercere non poſſunt poteſtatem remittendi, & retinendi peccata ipſis conceſſam. Quam fuiſſe vniuerſalis Eccleſiæ perpetuam intelligentiam, & collectionem docuit Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 4.

3. Si quis vſum Confeſſionis omnium peccatorum in ſpecie, ex loco Actorum probare velit, ab Aduerſariis nullo firmo argumento poterit confutari: Nam cùm abſolutè, & generatim à Luca de confeſſione peccatorum dictum ſit, cur non æquè de confeſſione omnium actuum, in quibus eſſet peccatum id intelligatur? Quod enim ibi ſubiunxit: Multos ex credentibus, qui fuerant curioſa ſectati, attuliſſe in medium libros ſuos, & combuſſiſſe, id indicio eſſe debet, confeſſos eos fuiſſe peccatum curioſitatis periculoſæ, vel etiam pernicioſæ. Et non eſt ratio cur minus alia peccata, quàm iſtud eos confeſſos fuiſſe intelligere debeamus. Præterea ex eo quòd dicit fuiſſe confeſſos actus ſuos confirmari poteſt eos in ſpecie dixiſſe quid egerint, hoc enim vocabulum ipſum ſonat.

EX CAPITE XX.

VERS. 27. *Non enim ſubterfugi, quo minus annunciarem omne conſilium Dei vobis.* Ex hoc loco dogmatizant: ſi quid poſt Chriſti prædicationem, aut definiendum, aut populo tradendum fuerit, id pleniſſimè Apoſtolos feciſſe, & Eccleſiam ſucceſſorum de fide nihil poſſe definire.

RESPONSIO CATHOLICA.

Eccleſia ſuccedens actum non agit, ſed partim plantata rigat, vel clauſa aperit, & noua dubia emergentia diſſoluit, partim id ſuis præſtat ſubditis, quòd Apoſtoli primis fidelibus præſtiterunt. Noſtra fides præſentis Eccleſiæ iudicio, & authoritate nititur, præſentem Eccleſiam audimus, præſentibus Eccleſiæ Præpoſitis obedimus, & ſubiacemus, iuxta Pauli præceptum, quòd toto Eccleſiæ tempore currit. Noſtra Eccleſia Apoſtolica eſt, quia cùm illis Apoſtolicis communicat. *Quid Chriſtus*, inquit Tertullianus in præſcript. *prædicauerit ab Apoſtolis ſcire debeo, quos ille ad prædicandum miſit.* Quid autem Apoſtoli prædicauerint, per illas Eccleſias, quas ipſi condiderunt, probari debet. Apoſtolorum authoritas fontana fuit, ſucceſſorum deriuata, atque ita eiuſdem naturæ, ſicut fontis, & riuuli, vt docet Thomas Waldenſis doctrin. fidei lib. 2. cap. 24.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 34. *His qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſta.* Omnes pro ſua ſuſtentatione manibus laborare oportere Wicleff, & hodierni Nouatores in odium Monachorum obiiciunt.

RESPONSIO CATHOLICA.

Quòd Paulus Euangelium gentibus prædicauit, ſingularis perfectionis opus fuit, ad quod nec ſe, nec alios obligatos eſſe teſtatur: *Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere. Ego autem nullo horum vſus ſum*, 1. Corinth. 9. Meritò itaque damnata eſt, hæc hæreſis in Concilio Conſtantienſi, ſeſſione 8. Non debent omnia exerceri ab omnibus, ſunt enim ex diuerſo hominum ſtatu, quibus talia negotia ſint pertractanda

Digitized by Google

ctanda, vt manuum labore, ſibi victum quærere nullatenus poſſint, & melioribus compenſant officiis, vt ſunt Reipub. Præfecti Conſiliarij, Eccleſiarum Prælati, & Rectores, Religioſi qui nocte, ac die diuinis vacare debent officiis, ſacrificant, Sacramenta diſpenſant, Confeſſiones excipiunt, viſitant infirmos, orant pro omnibus. Hi ergo, & horum ſimiles, à labore manuum excuſantur, & à communitate, cui ſeruiunt, ſuſtentandi ſunt. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus?* 1. Corinth. 9.

EX EODEM CAPITE.

VERS. 35. *Beatiùs eſt magis dare, quàm accipere.* Obiiciuntur ab Aduerſariis hæc, contra inſtitutum Ordinum Mendicantium.

RESPONSIO CATHOLICA.

Aſſerebat olim Vigilantius melius eos facere, qui vtuntur rebus ſuis, & paulatim poſſeſſionum ſuarum fructus, pauperibus diuidunt, quàm illos qui poſſeſſionibus venundatis, ſemel omnia largiuntur. *Cui*, inquit Hieronymus, *non à me, ſed à Dominò reſpondebitur: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, &c.* Matth. 19. Bonum eſt facultates proprias paulatim, & ſucceſſiuè pauperibus erogare, ſed meliùs intentione Dominum ſequendi, ſemel omnia donare, & abſolutum in ſolitudine egere cum Chriſto. Deinde Religioſi cenſeri non debent minus beati, ob verba Domini hîc obiecta: non enim illis Chriſtus generaliter dantem, accipienti præponit, ſed donationem, acceptioni: illa enim ad liberalitatis, & miſericordiæ virtutem pertinet; hæc per ſe nullius virtutis eſt. Nec tamen paupertatis Euangelicæ profeſſio omnem omnino donationem excludit, cum frugali menſa contenti Monachi, etiam Mendicantes largas pauperibus diſtribuant eleemoſynas.

Digitized by Google

EX CAPITE XXI.

Vers. 25. *Vt abſtineant ab idolis, immolato, &c.* Centuriatores aſſerere non verentur, Apoſtolos in Hieroſolymitana Synodo definiiſſe, & publicè docuiſſe ſola fide homines, abſque operibus, iuſtificari.

RESPONSIO CATHOLICA.

Profectò nihil minus, ex illius Concilij decreto, quòd Iudaizantes, & Ebionitas damnat colligitur, nihil etiam magis ſcriptis Apoſtolicis contrarium adferri poteſt. Nec quiſquam Veterum ad hunc modum ſententiam illam, in prima Synodo pronuntiatam intellexit. An non præter fidem illic docetur, & exigitur obedientia, nec communis illa tantùm, ſed etiam quæ in delectu ciborum verſatur, eaque nullo Chriſti mandato vel Decalogo comprehenſa? Qui Apoſtolos ſolius fidei iuſtificantis faciunt Prædicatores, impudenter agunt, cùm illorum ſcripta, vt demonſtrat Auguſtinus libro de fide & operibus cap. 14. contrarium planè conuincant.

EX CAPITE XXV.

Vers. 10. *Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari.* Hinc colligunt Eccleſiaſticos, in criminalibus à poteſtate ſæculari, non eſſe exemptos, ſed ſtare debere ad tribunal ſæcularis Principis.

RESPONSIO CATHOLICA.

Diuerſa Eccleſiæ conditio eſt, ante, & poſt conuerſos Imperatores. *Ne Iudæis*, inquit Auguſtinus epiſtola 50. *eum interimere cupientibus traderetur, Cæſaris popoſcit auxilium, Romani quidem Principis, ſed non Chriſtiani, & verbis immediatè præcedentibus, Romanas etiam leges implorare minimè dubitauit Actorum cap. 22. Ciuem Romanum ſe eſſe proclamans, quòd tunc affligi verberibus non licebat.* Hæc ille.

Inſe-

Inferendum itaque potiùs cum Auguſtino, implorari poſſe, & quandoque debere ab Eccleſia externum ſæcularis auxilium. *Satis oſtendit* (Paulus) ait Auguſtinus, *quid facere deberent poſtea Chriſti diſpenſatores, quando Imperatores Chriſtianos, periclitante Eccleſia, reperirent.* Hæc ille. Vnde reſpondendum eſt, quòd non profuiſſet accurrere ad Petrum, nec fuiſſet audita appellatio. Hanc etiam ob cauſſam Athanaſius apologia ad Conſtantium Imperatorem: *Si apud alios accuſatus eſſem ad tuam maieſtatem prouocarem; quemadmodum Apoſtolus dixit: Cæſarem appello, & ceſſatum eſt ab inſidiis contra illum.* Sic ille. Sub Ariano Imperatore, contra Arianos, qui Athanaſium criminibus inſectabantur, non fuiſſet admiſſa prouocatio ad Pontificem, ad quem tamen idem pro cauſſa Eccleſiaſtica confugit. Illo igitur tempore cùm Principes ſæculares eſſent Ethnici, nec Pontifex eſſet illorum iudex. (*Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt iudicare?* 1. Cor. 5.) appellauit Paulus ad Iudicem non ſuum, ſed illorum à quibus patiebatur iniuriam. At lex Chriſtiana efficit omnes oues Chriſti Vicario eius ſubiectas, & ſæculares Eccleſiaſticis, qui ſunt ſubordinati Paſtores: Eſt autem præpoſterum, vt Paſtor ouis iudicio ſubiiciatur.

EX CAPITE XXVI.

VERS. 22. *Nihil extra dicens, quàm ea quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes* Hinc argumentatur Kemnitius: Pœnitentiam poſt Euangelium prædicatum, non magis eſſe verè, & propriè ſacramentum, quàm antea, eò quòd Paulus rationem reddens Regi Agrippa eius doctrinæ quam prædicabat. Annunciabam, inquit, vt conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes, ac mox ſubiungit: Nihil extra dicens, &c.

RESPONSIO CATHOLICA.

Si de Pœnitentia loquamur, vt virtus eſt, verum eſt, poſt Euangelium vſurpandam non eſſe, niſi illam, quæ fuit etiam in vſu prius; ſi autem de Pœnitentia ſimpliciter intelligatur, vt ſit ſenſus: Nulla alia ratione iam poſt Euan-

gelium vſurpari debet, abſolutè negandum eſt,& ad Pauli ſententiam reſpondendum, mentem Apoſtoli ibi nequaquam eſſe, nihil omnino ipſum prædicaſſe, quòd non fuerit diſtinctè, & in ſpecie prædictum à Moyſe, & Prophetis, ſed quòd non fuerit certè prædictum in genere, ſaltem hoc ipſo quod de futuro Legiſlatore, & inſtitutore Eccleſiæ noui Teſtamenti Chriſto prædixerunt. Hoc autem modo etiam Pœnitentiæ ſacramentum, à Prophetis implicitè, ſed & generatim prænuntiatum eſt: eſt enim vnum ex illis, quæ Chriſtus inſtituit. Neceſſe eſt hoc modo Apoſtoli ſententiam explicare, nam alioqui poterunt ſimiliter Aduerſarij concludere, non eſſe in Eccleſia vſurpandum aliquem baptiſmum, qui in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti conferendus ſit. Vbi enim aliquis Prophetarum, aut Moyſes diſtinctè, & in ſpecie hanc fuiſſe futuram baptiſmi formam prædixerunt?

EX CAPITE VLTIMO.

Vers. 14. & 15. *Venimus Romam. Et inde cùm audiſſet fratres, occurrerunt nobis*. Obiiciunt (argumento ex negatiuis illis familiari) Petrum Romæ non ſediſſe, quòd Paulus ad ſummum quadriennio, antequam Romam veniret multos pios ſalutauerit: Saluto vos ego tertius, ait cap. vltimo Rom. qui ſcripſi epiſtolam in Domino, nulla Petri facta mentione, quem tamen ſi ibi fuiſſet, ante alios omnes ſalutaſſet, & Romam adductus exceptus fuerit à fratribus, vt narrat Lucas, de Petro nihil.

RESPONSIO CATHOLICA.

Iuxta hoc argumentum, qui vellet reiicere Acta Apoſtolorum quod fecerunt Manichæi, ſic obiicere poſſet: Paulus Hieroſolymis, bis Petrum conuenit, & ſemel Antiochiæ reprehendit, vt capite 1. & 2. ad Galatas ſcribit, at Lucas in Actis nihil horum refert, ergo epiſtola illa ad Galatas, aut liber Actorum falſa narrat. Nam æquè bene potuit, ſeu Paulus in epiſtolis, ſeu Lucas in Actis tacere

de

de Petro Romæ exiſtente, quàm potuit Lucas omnem Pauli peregrinationem, ex propoſito ſcribens, illa tamen omnia tacere, quæ Paulus tam Hieroſolymis, quàm Antiochiæ cum Petro egit. Si ex antiquitate Eccleſiaſtica, teſtes producendi ſunt. Vide Tertullianum in Scorpiaco cap. 15. & lib. de præſcript. cap. 33. Audi Optatum Mileuitanum, his verbis Parmenianum alloquentem libro 2. aduerſus Parmenianum: *Negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus.* Sic ille. Idem aſſerit Cyprianus epiſtola 55. *Nauigare audent ad Petri cathedram, atque Eccleſiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta eſt. A ſchiſmaticis, & profanis litteras ferre, nec cogitare eos eſſe Romanos, ad quos perfidia non poſſit habere acceſſum.* Et ibidem epiſtola 52. *Factus eſt Cornelius Epiſcopus, cum Fabiani locus, id eſt, locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret.* Sic ille. Et Hieronymus in Catalogo de Petro, & Roma agens: *Ibi*, inquit, *viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit.* Hæc ille. Item Auguſtinus lib. 2. contra litteras Petiliani: *Cathedra tibi quid fecit Romana Eccleſia, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet, &c.* Petrum itaque Romæ Epiſcopalem cathedram tenuiſſe, Simonem Magum ſuperaſſe, Martyrioque ibidem conſummatum eſſe, magno conſenſu, plurimi ſancti Patres, & illuſtres Scriptores conteſtantur. Negant igitur Aduerſarij, quod ex antiquitate tanti viri affirmarunt.

FINIS.

Digitized by Google

ANTVERPIÆ,

EX TYPOGRAPHIA

HENRICI AERTSSII.

M. DC. XX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1-7-2-

Digitized by Google